

LÜROEEPILISED LAULUD

MÜÜTILISED LAULUD

1. LOOMINE

1.

1

Külatüdrukud, õeksed,
külapoisid, pooled vennad,
külanaised, noored naised,
pange selga uued kuued,
⁵ kätte kroogitud käiksed!
Lähme merde pühkimaie,
mereäärtä äigamaie!
Pühime pühked mere'esse,
äigame laastud laine'esse!
¹⁰ Lähme omme vaatemaie,
kis siin pöörand pühki'eida.
Püha pärje linnukene,
otsind ta pesa aseta
reegudessa, raagudessa,
¹⁵ mere kümmeje kivisse,
ranna paksu paemurdu,
üle ilma, laia moa,
üle Ilvese [?] kiriku.
Tuli vasta kolmi põõsast:
²⁰ üks oli põõsas sinine,
teine puupõõsas punane,
kolmas kullakarvalene.
Põlgas ta põõsa sinise,
põlgas ta põõsa punase,
²⁵ võttis kulla arma'aksi.

Akkas ta pesa koguma:
kogus kuu, kogus kaks,
peale paari päivasida.
Akkas ta mune munema:
³⁰ munes kuu, munes kaks,
peale paari päevasida.
Akkas poegi audemaie:
aus kuu, aus kaks,
peale paari päevasida.
³⁵ Said pojad verisulile,
akkas poegi pillutama:
pillutas kuu, pillutas kaks,
peale paari päevasida.
Ühe pani kuuks taeva'asse,
⁴⁰ teise päävaks peale ilma,
kolmas söödile kivikse.
Seda teab taevataadikene,
seda arvab armas rahvas,
kus need tunnid tuntaneksi,
⁴⁵ ajad kallid arvatakse,
mõud mustad mõõdetakse,
kui põle söödila kivida
ega kuuda taeva'asse
ega pääva peale ilma.

H. Neus, Ehnstnische Volkslieder I. Tallinn 1850, lk. 39/41 (7) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

Trükitud (kärbetega): ERI I, lk. 30/1, Jä 10 (lt. 2: Loomine).

Mere pühkimine + Loomine.

2. TÄHE MÕRSJA

2

Sui tuleb, lõoke laulab,
eit teeb kaku, ma läen karja.
Eit teeb kaku karjatselle,
leiva lehmahoidijalle.
⁵ Ma läen karja saatemaie.
Mis mina leidsin karjateelta?
Kana leidsin karjateelta,
kuke kuldise mäelta.
Viisin koju eide kätte,
¹⁰ viisin koju taadi kätte.
Eit pani aita audumaie,
taat pani vakkaje vajuma.
Sai siis Salme neitsikene.

1.

Istub salve ääre peale,
¹⁵ mõedab vallavaestel leiba,
kihelkonna kerjataval.
Tulid siis kolmed kosilased:
üks oli Kuu, teine Päeva,
kolmas Tähte poisike.
²⁰ Ei mina lähe Kuulegi –
Kuu ju mängib kudruselle,
Päe ju mängib pähkelille,
Tähel täringid käesse.
Tähte tuppa kutsuti
²⁵ ja tooli alla anneti.

EKS 1, 139/40 (15) < Paide I. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Trükitud: ERI II, lk. 101/2, Jä 18 (lt. 16: Salme neu).

Eit teeb kaku karjasele + Tähe mõrsja + Mõisa aidast varastamas + Kuu mängib kudrustega.

3. VENNA OTSIJA

3

Mul oli kolmi eada venda:
üks kui ua-õiekene,
kaks kui ernekaunakesta:
ühe mina saatsin karjateele,
⁵ teise saatsin marjamaale,
kolmanda kalajõe.
Tuli venda karjateelta,
jo tuli teine marjamaalta –
ei tulnd kolmat koguni.
¹⁰ Ma läen venda otsimaie.
Võtan alla iirialli,
käekõrva kuldakõrvi.
Tuleb aga Kuuke, Kuura meesi.

1.

“Kas aga nägid minu venda
¹⁵ vee päele veerevada,
mere saares sõudevada,
lootsikuid jo loputavad?”
— — — — —
Tuli aga Tähti, teine meesi.
“Kas aga nägid minu venda
²⁰ vee päele veerevada,
mere saares sõudevada,
lootsikuid jo loputavad?”
“Jaa, mina nägin sinu venda
vee päele veerevada,
²⁵ mere saares sõudevada,

lootsikuid jo loputavad.”
Andsin alta iirialli,
käekõrvast kuldakõrvi –
armsam oli vennakene

³⁰ kui oli iiriallikene,
kallim oli vennakene
kui oli kuldakõrvikene.

H II 1, 274/5 (405) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERI I, lk. 201, Vi 1 (lt. 8: Uppunud vend) ja VK VIII nr. 11 (lt. 3: Venna otsija, var. 1).

4. SUUR TAMM

1.

4

Tädi kutsus täna pulma,
onu kutsus homme pulma.
Mina mõistsin, vasta kostsin:
“Mul põle aega pulma tulla –
⁵ ma lään koju vetta tooma,
hakkam kervista ihuma,
tapperi tera tasuma.
Tamm oli jõudnud, tamm oli kasvand,

tamm oli kasnud taeva'asse,
¹⁰ oksad pilve ojunud,
ma lään tamme raiuma.
Mis sest tammest välja saab?
Juurest saab Jumala lauda,
keskelt ju kirikupinki,
¹⁵ ladvast laste laululauda.”

H II 38, 864 (10) < Paide l. – A. Hanson (1893).

2.

5

Läksin metsa, leidsin tamme.
Viisin tamme isa õue,
kasvatin isal iluksi.
Läksin tamme vaatamaie:
⁵ tamm põld tõusnud, tamm põld kasvand.
Viisin tamme, jätsin tamme,
viisin tamme venna õue,
viisin vennale iluksi,
kasvatan vennale kasuksi.
¹⁰ Läksin tamme vaatamaie:
tamm põld tõusnud, tamm põld kasvand.
Viisin tamme, jätsin tamme,

viisin tamme õe õue,
kasvatan õel iluksi,
¹⁵ õemehe kasuksi.
Läksin tamme vaatamaie:
tamm põld tõusnud, tamm põld kasvand.
Viisin tamme, jätsin tamme,
viisin tamme pruudi õue,
²⁰ kasvatan pruudil iluksi.
Läksin tamme vaatamaie:
tamm oli tõusnud, tamm oli kasvand,
tamm oli kasvand taeva'asse,
otsad otseti meresse.

25   Hakkan tamme vaatamaie,
       hakkan tamme raiumaie.
       Tüükast tegin Türi kiriku,
       ladvast tegin Paide linna.
       Mis jäid järel liistud-laastud,
 30   neist ma tegin vennal talli,
       vennal talli, vennal sauna.
       Mööda sõitvad Mündi saksad,
       kordameisi Koigi härrad,
       ikka multa nad küsivad:

35 “Kelle see sauna nähikse?”
       Mina aga mõistan, jälle kosten:
       “See aga minu venna sauna.
       Pealt oli siidiga kojutud,
       alt oli kullaga võitud.
 40   Emand istub tooli pealla
       käärid kullatud käessa,
       piirab neida neiu päida,
       leikab neid linajuukseid.”

E, StK 37, 162/4 (2) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Suur tamm + Imelik maja.

6

Mis on meie õue alla?
       Meri meie õue alla.
       Mis seal mere keske'ella?
       Tamm oli mere keske'ella.
 5   Ma võtan tamme, ma viin tamme,
       viin aga tamme eide õue,
       istutan tamme eide iluks,
       kasvatan aga eide kasuks.
       Tamm ei jõua, tamm ei kasva,
 10   tamm ei jõua taeva'asse,
       oksad pilve ei pu'egi,
       lehed kuud ei kummardagi.
       Ma võtan tamme, ma viin tamme,
       viin aga tamme tuadi õue,
 15   istutan aga tuadi iluks,
       kasvatan aga tuadi kasuks.
       Tamm ei jõua, tamm ei kasva,
       tamm ei jõua taeva'asse,
       oksad pilve ei pu'egi,
 20   lehed kuud ei kummardagi.
       Ma võtan tamme, ma viin tamme,
       viin aga tamme venna õue,
       istutan tamme venna iluks,

3.

      kasvatan aga venna kasuks.
 25   Tamm ei jõua, tamm ei kasva,
       tamm ei jõua taeva'asse,
       oksad pilve ei pu'egi,
       lehed kuud ei kummardagi.
       Ma võtan tamme, ma viin tamme,
 30   viin aga tamme õe õue,
       istutan tamme õe iluks,
       kasvatan aga õe kasuks.
       Tamm ei jõua, tamm ei kasva,
       tamm ei jõua taeva'asse,
 35   oksad pilve ei pu'egi,
       lehed kuud ei kummardagi.
       Ma võtan tamme, ma viin tamme,
       viin aga tamme neiu õue,
       istutan tamme neiu iluks,
 40   kasvatan aga neiu kasuks.
       Tamm siis jõudis, tamm siis kasvis,
       tamm siis jõudis taeva'asse,
       oksad pilvesse pugesid,
       lehed kuud siis kummardasid.
 45   Mul oli kodu kolmi venda,
       igal vennal kolmi kervest,

need läksid tamme raiumaie.
Tüükast tegin tünderiku,
juurikast tegin (~teen) joogikannu,
⁵⁰ oksadest tegin oostel talli,

südamest tegin söögilaua,
ladvast tegin laevamasti,
laastudest tegin loomalauda,
lehtedest tegin lae peale.

(Laulmise järgi.)

ERA II 14, 205/9 (2) ja 215 (5) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Meri õue all + Suur tamm.

5. KOTKAS KAARE ALT

1.

7

Lähme Loojale loole,
õue alla heinamaale.

Kaare võtan, teise jätan,
hakkan kolmat korjamaie.

⁵ Mis mina leian koare alta?
Kotka leian koare alta.

Mis seal kotka tiiva all?
Kirves kotka tiiva all.

Mis seal kirve jo ninas?
¹⁰ Laastu kirve jo ninas.

Mis seal laastust raiutakse?
Jaanil aita raiutakse.

Mis sinna aita pandaneksi?
Voodi aita pandaneksi.

Kk.: 1. Loale – 15. sinna.

¹⁵ Mis seal voodi jo sees?
Õled voodi jo sees.

Mis sinna õlge peale?
Palakas õlge peale.

Mis sinna palaka peale?
²⁰ Padja palaka peale.

Mis sinna padja peale?
Kaks aga noorta neiu paari.
Üks aga neob niidipaela,
teine seob siidipaela,

²⁵ kolmas koob kuldavööda,
neljas loob loogelista,
viies seab sõerulista,
kuues kassikäpolista.

H, Gr. Qu., 189 (84) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Loojale loole + Kotkas kaare alt + Neli neidu.

2.

8

Ann läks alla heinamaale,
niitis kaari kolmandalle.

Mis sääl kaari veere all?
Kotkas kaari veere all.

⁵ Mis sääl kotka tiiva all?
Kirves kotka tiiva all.

Mis sääl kirvesilma all?
Laast kirvesilma all.

Mis sest laastust raiutakse?
¹⁰ Jaani aita tehakse.
 Mis sinna sisse pannakse?
 Sängid sisse pannakse.
 Mis sinna sāngi pannakse?
 Lauad pāāle pannakse.
¹⁵ Mis sinna laua pāāle pannakse?
 Ōled pāāle pannakse.

Mis sinna ōlge pāāle pannakse?
 Palak pāāle pannakse.
 Mis sinna palaku pāāle pannakse?
²⁰ Neli noorta neiukest.
 (Mis nad tegivad?)
 Ūks aga kudus kulda (v)ōōkest,
 teine valas vaske (lōnga?).

EKS 1, 140/1 < Paide I. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kotkas kaare alt + Neli neidu.

6. HARJA OTSIMINE

9

1.

Veere, veere, päevakene,
 veere, päeva, ōhtu tõttu,
 kuningate kulla tõttu,
 rikaste raha tõttu!
⁵ Kuningatel kulda palju,
 rikastel rahada palju,
 meil aga vaestel vaeva palju.
 Ei ole aega päeval veerda:
 päev soeb sulaste päida,
¹⁰ kammib karjalaste päida,
 piirab pika neiu päida.
 Suga solgutas meresse.
 “Andres, vaese poega,
 mine too suga meresta!”
¹⁵ Ei Andres võtnud sõnada.
 Läksin ise hiljukese,
 mööda teedi tiljukesi,

mööda maad madalakesi,
 mööda vetta veigukesi,
²⁰ mööda laine loigukesi.
 Laiska ootab ōhta’ada,
 vedel päeva veerevat,
 mina ootan homikuda,
 teista päeva tõusevat,
²⁵ kolmat koitu kollendavat.
 Ōhta tuleb ootemata,
 videvik tuleb viitemata.
 Ōhta toob ōled tubaje,
 videvik viib magama.
³⁰ Hämarik üles äratab,
 koit meid saadab kauge’ella,
 valge laiali lahutab,
 päev meid saadab pillu-pallu.

Kk.: 28. Ōhta töö – 29. Videvik vii.

H, Gr. Qu., 169/70 (39) < Paide khk. < A. Hanson (1892).

Trükitud: ERI I, lk. 319, Jä 11a (lt. 9: Harja otsimine).

Veere vaese vaeva tõttu + Päev soeb sulaste päid + Harja otsimine + Laisk ootab ōhtut + Ōhtu toob ōled tuppa.

Veere, veere, päävakene,
veere, pääva, vete taha
rikaste rahade tõttu,
meie vaeste vaeva tõttu!
⁵ Ei old aega pääval veerda:
pää soeb sulaste päida,

otsib orjalapse peada,
kammib karjalaste päida,
ei old aega pääval veerda.
¹⁰ Viska see soa meresse,
perdilauad lainettesse,
arja külma allikasse!

H I 7, 44 (33) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERI I, lk. 319, Jä 12 (lt. 9: Harja otsimine).

Veere vaese vaeva tõttu + Päev soeb sulaste päid + Harja otsimine.

LAULUD KOSJADEST JA PEREKONNAELUST

7. SAANI TEGEMINE

11

1.

Jaanikene, kaanikene,
tee mul saksa saanikene,
kirjuta see koljukene!
Iga lõuna eida laastu,
⁵ iga pääv pane painardi,
iga kuus pane kodara!
Kui saad saani valmis saanud,
vii saani uue lumele,
aa saani toa edele,
¹⁰ kutsu isa vaatamaie:
“Isakene, taadikene,
mis sel saanil puuduneksi?”
Isa kuuleb, kostab vastu:
“Jaanikene, kaanikene,
¹⁵ mis sel saanil puuduneksi –
viis sel saanil puuduneksi:
kus on aisad õunapuised,
kus on saarine sadula,

kus on rangid vahterused,
²⁰ kus on looka künnapuine,
kus on alli aisatäisi?”
Jaani mõistab, kostab vastu:
“Isakene, taadikene,
sul on õues õunapuida,
²⁵ kust saab aisad õunapuised;
valdas kasvand vahteruida,
kust saab rangid vahterused;
külas kasvnud künnapuida,
kust saab looka künnapuida;
³⁰ küla saares seegi saare,
kust saab saarine sadula;
isa tallis seegi alli,
kust saab alli aisatäisi;
meie külas seegi neitsi,
³⁵ kust saab saani sõidetava.”

H. Neus, Ehstnische Volkslieder II. Tallinn 1851, lk. 229/30 (69) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

Tee mulle saan + Saani tegemine.

8. NEIUD PÕLGAVAD

1.

12

Läksin küla laka peale –
tütrukud ei tahtnud minda,
akkasid mind augutama:

“Sul pole selgas sitsisärki,
⁵ sitsisärki, siidivesti,
kaelas kardamaniskid,
jalgas saksa saapa’aida!”

Ma lähen nutte’ es koduje.

Eit tuli vasta alla õue,
¹⁰ taat tuli vasta peale õue:
“Mis sa nutad, poega noori?”

“Läksin küla laka peale –
tütrukud ei tahtand minda,
akkasid mind augutama:

¹⁵ “Sul pole selgas sitsisärki,
sitsisärki, siidivesti,

kaelas kardamaniskid,
jalgas saksa saapa’aida!””

“Ole vaid, poega noori!

²⁰ Lähme omme Paide linna,
Paide linna, Oomari poodi –
säält saab selga sitsisärgi,
sitsisärgi, siidivesti.”

Siis lähen pruudi laka alla:

²⁵ “Kuku mulle, kulda lindu,
saja mulle, saksa marja;
kuku mu kuueõlma pääle,
lase laia kaabu pääle!”

Minu peigu, poisikene,
³⁰ oiab oosta, söödab minda,
peab aga pillille mureta,
kannab oolta kantsikulle.

H II 1, 278/9 (411) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 4160 (lt. 1979: Neiud põlgavad, pole ehteid, var. 3) ja VK VIII nr. 50 (lt. 17: Neiud põlgavad, var. 1).

Neiud põlgavad + Tore neuu.

2.

13

Olin mina, olin mina noori meesi,
läksin ma noorelt külasse
noori neiusid vaatamaie.
Neiud mind ei võtnud vastu:

⁵ “Sul põle selgas siidisärki,
kaelas kardarätikuda!”

Läksin koju nutuga.
Eit tuli vasta väravalle,
taat tuli vasta õue’elle:

¹⁰ “Mis sina nutad, poega noori?”

Poega mõistis, jälle kostis:

“Läksin ma külade poole,
külaneiu vaatamaie.

Ei need neiud tahtnud minda –

¹⁵ mul põld selgas siidisärki,
kaelas kardarätikuda.”

Eit aga mõistab, taat aga kostab:

“Ära sa nuta, poega noori!

Homme lähme Paide laadal –
²⁰ ostan selga siidisärgi,
siidisärgi, siidivesti,
kaela kardarätikuda.”

E, StK 37, 179/80 (21) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

14

3.

Läksin küla, läksin küla laka peale.
Tüdrukud ei, tüdrukud ei tahtnud minda,
haksid minda, haksid minda augutama:
“Sul põle selgas, sul põle selgas sitsisärki,
⁵ sitsisärki, sitsisärki, siidivesti,
kaelas karda-, kaelas kardamaniskida,
jalgas saksa, jalgas saksa saapasida (~saapa’aida).”

Läksin koju, läksin koju nuttemaie.
Isa multa, isa multa küsimaie:
¹⁰ “Mis sa nutad, mis sa nutad, nooru poega?”
“Mis ma nutan, mis ma nutan, nooru poega –
läksin küla, läksin küla laka peale,
tüdrukud ei, tüdrukud ei tahtnud minda,
haksid minda, haksid minda augutama.”

¹⁵ Isa minda, isa minda õpetama:
“Võta naine, võta naine Narva teelta
ehk ka teine, ehk ka teine Tartu teelta!”

(Kõik värssid korduvad, v.a. 5. värss.)

Sama viis kui “Kus sa käisid, kus sa käisid, sokukene”.

ERA II 23, 75/7 (2) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann ja Maria Laube (1930).

9. NEIUD MEELITAVAD POISSE LAKKA

15

1a.

Kus mina nägin ilus tüdruk,
ilus tüdruk Anneke
ja kena nägu Kaiekene?

Oruküla valdas, Alli külas,
⁵ seal mina nägin ilus tüdruk,
ilus tüdruk Anneke

ja kena nägu Kaieke.

See käis tihti tihnikul,
välkus Vähi kõrsi ees.

¹⁰ Oru Ants sai hõlma kinni,
Sõra Siim sai sõrme kinni
ja Tõura Villem tõukas takka,
tõukas Tõura lauda lakka.

Seal see ase oli ammu valmis –

¹⁵ teki peal olid tedrekirjad,
lina peal olid linnukirjad
ja padja peal olid pardikirjad.

Seal oli kirpa kingapaelu,
täia pastla tärkeni.

²⁰ Kerbud joosid, kõrred suus
ja täi läks nurka, nuustik selgas.

EKS 1, 129/30 (6) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Neiud meelitavad poisse lakka (rl/ul) + Kosilane laisas talus.

1b.

16

Kus ma nägin ilus tüdruk,
ilus tüdruk Annekene,
kena nägu Kaiekene?
Oruküla valdas, Ooli külas,
⁵ seal mina nägin ilus tüdruk,
ilus tüdruk Anneke
ja kena nägu Kaieke.

See käis tihti tihnikule
ja välkus Vähi kõrsi ees.

¹⁰ Sõõro Siim sai sõrme kinni,
Oru Ants sai õlma kinni,

Tõura Villem tõukas takka,
tõukas Tõura lauda lakka.

Seal see ase oli ammu valmis,

¹⁵ teki peal olid tedrekirjad,
padja peal olid pardikirjad,
lina peal olid linnukirjad.
Seal oli kirpa kingapaela,
täia pastla tärkeni.

²⁰ Kirbud joosid, kõrred suus,
täi läks nurka, nuustik sel'las.

EKS 1, 39 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Neiud meelitavad poisse lakka (rl/ul) + Kosilane laisas talus.

10. KOSJAHOBU SÖÖTMINE

1.

17

Olin enne noormees,
puupöör oli püksi ees.
Nägin marja kasvevada,
sinisääri sirguvade.

⁵ Hakkan sälgu söötemaie.

Sõitsin Soome silla peale –
Soome silda naksatele,
aluspalgid paugutele.

Kus see on siia tulnud?
¹⁰ See on tulnud Soomemaalta,
[Soomemaalta,] Saaremaalta
või veerend Vene rajalta.

H, Gr. Qu., 143 (10) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

18

2.

Nägin neidu kasvamaie,
maast kui marja tõusemaie.
Hakkasin hoosta hoidemaie:
hõlma all mina andsin heinad,
⁵ kamalus mina kandsin kaerad.

Sai siis täkku täisi rammu,
ajasin äia ukse alla (~ette).
Äi tuli õue vaatamaie,
ämm tuli õue vaatamaie.
¹⁰ “Tere äia, tere ämma!”

Hobune hoovi mul aeti,
heinad ette anneti,
kaerad ette kanneti,
ennast tuppa kutsuti,
¹⁵ mulle süüa anneti.
“Ei ma tulnud sööma pärast
ega tulnud juoma pärast –
ma tulin maja viisi pärast,
tulin neid vaatamaie.”

(Lõppu, kõigest minu palvetest hoolimata, ei lauletud, olla rumalaste.)

H III 12, 499 (18) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Kosjahobu söötmine + Kosjasõit.

11. KAEVUL KOSIJA

19

1.

Kosjakäik

Joose, joose, mustakene,
lase traavi, laugukene!
Joose senna kaevu ääre,
kus on viksi kaevuvinna,
⁵ viksi vinna ja kõrki kooku,
veel viksim vee vidaja,
kõrgim koogu kõigutaja!
“Vinna, vinna, neitsikene,

vinna vett veistel juua,
¹⁰ anna mu hobusel juua,
anna hallil haisutada,
mustal mokki maigutada
ja kõrvil kõrvu lungutada!
Ma pole petis peiukene,
¹⁵ kavalik ei kaasake –
ma olen vaene teedekäija,

teedekäija, maademõetja,
saksa asjade ajaja,
rae raamatu vedaja.”

EKS 1, 134/5 (11) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).
Kaevul kosija + Postivedaja.

12. MÜÜDUD NEIU

1.

20

Vasta eha ja eledad,
vasta koitu ja koledad!
Otsime öömaja, saime siis öömaja.
Kuhu pean pea panema,
⁵ kuhu juuksed juuretama?
Pea panin pädaka peale,
juuksed kuuse juure peale.
Kessi tuli üles üidemaie?

Minu aga enda ella venna:
¹⁰ “Tõuse aga üles, õekene!
Sind on ära müietud,
kaugel ära kaubeldud,
änam inda annetud:
isa sai ea obuse,
¹⁵ ema sai ead lüpsilehmad,
vend sai kolmed küiniärjad.”

H III 4, 149/50 (3) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

Trükitud: ERI I, lk. 406, Jä 11 (lt. 12: Müüdüd neiu).

Öösel käimas + Müüdüd neiu.

2.

21

“Vennakene hellakene,
mis seal kodus tehtaneksi?”
“Õekene hellakene,
mis seal kodus tehtaneksi,
⁵ tehtaneksi, nähtaneksi –
kodus aga kurja tehtaneksi,
sind aga ära müidaneksi.”
“Hellakene vennakene,
kas must palju pakutakse?”
¹⁰ “Õekene hellakene,
külap sust palju pakutakse:
isale sõjahobune,

vennale värsid vägevad,
emale aga lüpsilehma.”
¹⁵ “Saagu, saagu, ma sajatan!
Isa läheb sõtta sõitemaie –
hobu tal ära suregu!
Vend läheb väljale kündemaie –
värsid vaole väsigu!
²⁰ Ema läheb lehma lüpsemaie –
nisa aga verda, teine vetta,
kolmas piimapiisukesta,
neljas tõrvatilgakesta!”

H, Gr. Qu., 137/8 (3b) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERI I, lk. 406, Jä 12 (lt. 12: Müüdüd neiu).

Eit teeb kaku, ma lähen karja,
 memm teeb pulli, ma lähen metsa.
 Karja minda aeti
 ja kakku kotti panneti,
⁵ vitsa kätte väänati
 ja väravast välja saadeti:
 “Aja see kari arusse,
 keerita see kari kesale,
 lehmad linna lepikusse,

¹⁰ vasikad Vau väljale,
 lambad Lauri heinamaale,
 sead aga Siimu kopelisse!”
 Kes tuleb härgi nõudemaie?
 Vend tuleb härgi nõudemaie,
¹⁵ ike kuldane käessa,
 rahe raudane peossa,
 juted kullakeerulised.

H, Gr. Qu., 162/3 (32) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Eit teeb kaku karjasele + Müüdid neiu.

13. LUNASTATAV NEIU ~ LUNASTATAV NOORMEES

Ann läks merest vetta tooma:
 Anne laeva tõmmatie.
 Vene akkas veeremaie,
 sõda suuri sõudemaie,
⁵ Saksa laevad laskemaie,
 Anne noori nuttemaie,
 ilvene iherdamaie:
 “Ma veeren Vene seasse,
 poen Pohla keske’elle,
¹⁰ sõjaleibu sõtkumaie,
 vainukakku kaitsemaie!”
 Ann läks Vene palve’elle:
 “Oota, [Vene,] vaata, Vene,
 seisa, armas Arju saksa,
¹⁵ pea, pooli Pohlakane!
 Las joosen mina kodoje,
 mina lään otsin ostijada,
 enese lunastajada.”
 “Isakene, taadikene,
²⁰ lunasta minda sõjasta,
 venelaste alta vildi,

kuralase alta kuue,
 käsiammude käesta!”
 Isa mõistab, kostab vastu:
²⁵ “Miskaga mina lunastan?”
 Anne mõistab, kostab vastu:
 “Isakene, taadikene,
 kolm sul aita õuessagi:
 üks on rukkissa rujutud,
³⁰ teine nõtkub nisudessa,
 kolmas aita linnaksessa –
 pane see paras minusta!”
 Isa mõistab, kostab vastu:
 “Enne ma annan Annekese,
³⁵ kui ma annan aidakese.
 Aita mul mõne ajaksi,
 Anne täna-ommeneksi.”
 Vene akkab veeremaie,
 sõda suuri sõudemaie,
⁴⁰ Saksa laevad laskemaie,
 Anne noori nuttemaie,
 ilvene iherdamaie:

“Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske’ elle,
⁴⁵ sõjaleibu sõtkumaie,
vainukakku kaitsemaie.”

Ann läks Vene palve’ elle:
“Oota, [Vene,] vaata, Vene,
seisa, armas Arju saksa,
⁵⁰ pea, pooli Pohlakane!
Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
enese lunastajada.”

“Emakene ellakene,
⁵⁵ lunasta minda sõjasta,
venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
käsiammude käesta!”

Ema mõistab, kostab vastu
⁶⁰ “Miskaga mina lunastan?”

Anne mõistab, kostab vastu:
“Emakene ellakene,
sul on kolmi eada põlle:
üks sul põlle kuldatoime,
⁶⁵ teine põlle õbetoime,
kolmas valmis vasketoime –
pane see paras minusta!”

Ema mõistab, kostab vastu:
“Enne ma annan Annekese,
⁷⁰ kui ma annan põllekese.
Põllega lähen ma kiriku,
astun aldari edele,
pööran ma pühakodades.
Anne täna-ommeneksi.”

⁷⁵ Vene akkab veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
Saksa laevad laskemaie,
Anne noori nuttemaie,
ilvene iherdamaie:

⁸⁰ “Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske’ elle,
sõjaleibu sõtkumaie,
vainukakku kaitsemaie!”

Ann läks Vene palve’ elle:

⁸⁵ “Oota, [Vene,] vaata, Vene,
seisa, armas Arju saksa,
pea, pooli Pohlakane!
Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
⁹⁰ enese lunastajada.”

“Ellakene vennakene,
lunasta minda sõjasta,
venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
⁹⁵ käsiammude käesta!”

Venda mõistab, kostab vastu:
“Miskaga mina lunastan?”

Anne mõistab, kostab vastu:
“Ellakene vennakene,
¹⁰⁰ sul on kolmi eada alli,
pane neid paras minusta!”

Venda mõistab, kostab vastu:
“Enne ma annan Annekese,
kui ma annan allikese.

¹⁰⁵ Alli mul mõne ajaksi,
Anne täna-ommeneksi.”

Vene akkab veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
Saksa laevad laskemaie,
¹¹⁰ Anne noori nuttemaie,
ilvene iherdamaie:

“Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske’ elle,
sõjaleibu sõtkumaie,
¹¹⁵ vainukakku kaitsemaie!”

Ann läks Vene palve’ elle:

“Oota, [Vene,] vaata, Vene,
seisa, armas Arju saksa,
pea, pooli Pohlakane!
¹²⁰ Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
enese lunastajada.”

“Külapoiss, mul ella venna,
lunasta minda sõjasta,

¹²⁵ venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
käsiammude käesta!”

Poiss siis mõistab, kostab vastu:
“Miskaga mina lunastan?”

¹³⁰ “Külapoiss, mul ella venna,
sul on kolmi eada ratsud,
pane neid paras minusta!”

Poiss siis mõistab, kostab vastu:

“Enne ma annan ratsukesi,

¹³⁵ kui ma annan Annekese.

Anne mul mõneks ajaksi,
ratsu täna-ommeneksi.

Annega elu elaksin,
Annega maja peaksin.”

¹⁴⁰ Õlmad kokku, löövad kätta.

Kk.: 2. tõmmatija – 16., 51., 88. ja 120. koddaja – 32., 67., 101. ja 132. minnusse.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Vgl. Ehstn. Volksl. S. 109 ff.

EKÜ, F 232 f², 69/71 (327) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Trükitud: ERIA nr. 48 (lt. 20: Lunastatav neiu, var. 1).

24

2.

“Oh te lahked laevamehed,
pikad prisked purjepoisid!
Jõudke laevad, sõudke laevad,
laske laevad liikuda,
⁵ nii kui kätkid kiikuda,
laske laevad maale minna!

Mul jäi maale vana isa,
sel jäi kolmi kõrvi oosta:
üks oli kohe kuldakõrvi,
¹⁰ teine vahelt vaskikõrvi,
kolmas ju hõbedakõrvi,
ehk ta annaks need mu eest,
lunastaks mu laeva seest.”

Ei tema annud neid mu eest
¹⁵ ega lunastand mind laeva seest.

Ütlen uuest ümber jälle,
varsti vana viisi pääle:
“Oh te lahked laevamehed,
pikad prisked purjepoisid!
²⁰ Jõudke laevad, sõudke laevad,
laske laevad liikuda,
nii kui kätkid kiikuda,

laske laevad maale minna!

Mul jäi maale vana ema,

²⁵ sel jäi kolmi lüpsilehma:

üks oli kohe kuldasarvi,
teine vahest vaskisarve,
kolmas oli hõbedasarve,
ehk ta annaks need mu eest,
³⁰ lunastaks mu laeva seest.”

Ei tema annud neid mu eest
ega lunastand mind laeva seest.

Ütlen uuest ümber jälle,
varsti vana viisi pääle:

³⁵ “Oh te lahked laevamehed,
pikad prisked purjepoisid!
Jõudke laevad, sõudke laevad,
laske laevad liikuda,
nii kui kätkid kiikuda,
⁴⁰ laske laevad maale minna!

Mul jäi maale vennakene,
sel jäi kodu kolmi mõeka:
üks oli kohe kuldamõeka,
teine vahelt vaskimõeka,

⁴⁵ kolmas ju hõbedamõeka,
 ehk ta annaks need mu eest,
 lunastaks mu laeva seest.”
 Ei tema annud neid mu eest
 ega lunastand mind laeva seest.
⁵⁰ Ütlen uuest ümber jälle,
 varsti vana viisi pääle:
 “Oh te lahked laevamehed,
 pikad prisked purjepoisid!
 Jõudke laevad, sõudke laevad,
⁵⁵ laske laevad liikuda,
 nii kui kätkid kiikuda,
 laske laevad maale minna!
 Mul jäi maale õekene,
 sel jäi kodu kolmi sõrmust:
⁶⁰ üks oli kohe kuldasõrmus,
 teine vahelt vaskisõrmus,
 kolmas ju hõbedasõrmus,
 ehk ta annaks need mu eest,
 lunastaks mu laeva seest.”
⁶⁵ Ei tema annud neid mu eest

ega lunastand mind laeva seest.
 Ütlen uuest ümber jälle,
 varsti vana viisi pääle:
 “Oh te lahked laevamehed,
⁷⁰ pikad prisked purjepoisid!
 Jõudke laevad, sõudke laevad,
 laske laevad liikuda,
 nii kui kätkid kiikuda,
 laske laevad linna minna!
⁷⁵ Mul jäi linna pruudikene,
 sel jäi kolme kuldasõrmust,
 ehk ta annaks need mu eest,
 lunastaks mu laeva seest.”
 Ei tema annud neid mu eest
⁸⁰ ega lunastand mind laeva seest.
 Nüüd ütlen – ei ole sõjas naene armas,
 naene armas, kaasa kallid –
 sõjas on armas haljas mõeka,
 kaunis kangepää hobune,
⁸⁵ kes päästab mehe sõjast,
 hobu halli ratsutimehe.

H I 7, 65/8 (68) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Lunastatav noormees + Sõjas mõök ja hobu kallid.

14. TÛTARDE TAPJA

1.

25

Poeg läks naista kosjamaie
 pühapäila ommingulle,
 argipäila õhta'al[le],
 tuli nuttesse tagasi.
⁵ Lõi ta laki laua peale,
 kinda'ad peale kübara,
 isi peale nuttemaie.
 Ema pojalt küsima:
 “Mis sa nutad, poega noori?”
¹⁰ “Mis ma nutan, eidekene?

Läksin naista kosjamaie
 pühapäila ommingulle,
 argipäila õhta'al[le].
 Ei neidu tulnud minule,
¹⁵ sinipõlle poegusille,
 et sul palju tüttareida,
 palju pauatahtijaida.
 Vii tüttareid vedeje,
 kannal alvad allikasse,
²⁰ siis tuleb naine pojale,

saad kätte imu minia.”

Ema viis tüttareid vedeje,
kandis alvad allikalle.

Siis tuli mini kodoje.

²⁵ Pandi kangasta kuduma,
lõuendida lõksutama,
paberida paugutama.
Ei mõistnud kangasta kududa,
lõuendida lõksutada –

³⁰ suga käis peale sopa-sapa,
niiepaelad nika-naka.

Ema läks nuttessa vedeje:

“Tõuse üles, tütar noori,
tõuse kangasta kuduma,

³⁵ lõuendida lõksutama,
paberida paugutama!”

Tütar kuulis, kostis vastu:

“Ei või tõusta, eidekene,

ei või tõusta, ei elada.

⁴⁰ Muru kasvnud mulla peale,
arueina aua peale,
sinilille silma peale.
Kui’p kuju imu minia,
vii siis lõngad Virusse,
⁴⁵ kangasteljed karjamaale,
külab nad seal siis kujutakse –
tuletoojad löövad toime,
karjakäijad katsvad korra.”

“Tõuse ikka, tütar noori!

⁵⁰ Tõuse mu pead sugema,
kingapaela kinnitama!”

“Ei või tõusta, eidekene,
ei või tõusta, ei elada.

Muru kasvnud mulla peale,
⁵⁵ arueina aua peale,
sinilille silma peale.”

Kk.: 3. ja 13. õhtaal – 25. ja 28. kangast ta.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Vgl. Ehstn. Volksl. S. 33 ff.

EKÜ, F 232 f², 68/9 (326) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Tütarde tapja + Tütre haul (“Ema haul” ümberütlus).

26

2.

Ehitasin hella venda
kübaralle, kinda’ alle,
sadulalle, saapa’ alle –
mõtlen sõitvad mõisateeda,
⁵ aavad saksa asjasida.

Vend aga [sõitis] kosjateeda,
aas ta neiu asjasida.

Tuli tema kosjasta koduje,
pani tema kübara laua peale,
¹⁰ kinda kübara sisse,
piitsa pani kübara peale,
hakkas, noori, nuttemaie.

Eit läeb vasta, taat läeb vasta:
“Mis sa nutad, poega noori?”

¹⁵ “Mis ma nutan, eidekene,
või mis ma nutan, taadikene –
ei naine tule minule,
ei mini tule sinule,
et sul palju tütterida.

²⁰ Vii sina Anne allikasse,
kanna Kaie kalda’asse,
linapead linaleosse!”

Eit oli hullu uskumaie,
viis tema Anne allikasse,

²⁵ kandis Kaie kalda'asse,
linapead linaliosse.

Siis sai kuldase minia.
Ämm pani kangasta kuduma –
ei osand kangasta kududa.

³⁰ Hüüdis Anne allikasta,
karjus Kaie kalda'asta,
linapead linalleosta:

“Tulge kangasta kuduma!”

“Eit sai kuldase minia –

³⁵ eks see koju kangasta.
Viime kanga karjateele,
külap karjatsed kojuvad,
sigurised tallavad lauad,
lambrilapsed aavad pooli.”

H, Gr. Qu., 158/9 (27 B) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

3.

27

Mul oli üksi ainus venda,
töötas naiseta elada,
ilma kaasata kasuda –
läks tema ikka kosjalagi.

⁵ Tuli tema kosjast kodula,
pani vöö laua peale,
kindad vöö peale.

Läks aga juure memmekene:
“Mis sina nutad, poega noori?”

¹⁰ “Mis mina nutan, memmekene –
et ei tule naine minule
ega tule mini sinule,
sul on palju tütterida.
Vii sina tütterid veduja,

¹⁵ kanna lapsed lainetesse,
alvemas vii allikasse!”

Memm võttis kätte hullu meele,
hullu meele, poja keele,

viis tema tütterid veduja,

²⁰ kandis lapsed lainetesse,
alvemas viis allikasse.

Siis toodi koju kuldne mini,
hõbedane pojanaine,
ei see viitsind ilmas vetta tuua.

²⁵ Memm läks järvest vetta tooma,
uued panged, paksud lauad,
hõbevitsad, kuldseid küüned.

Läks ta järve kalda'alle:
“Tule jälle välja, tüterike,

³⁰ tule välja, veevidaja,
kaevuteede kõndija!”

“Ei tule, ei tööta –
sul on kodu kuldne mini,
hõbedane pojanaine –

³⁵ eks see viitsi vetta tuua,
kaevuteeda kõndida!”

H I 7, 30/1 (2) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

4a.

28

“Hellakene memmekene,
ei tule naene minule,
ei tule mini sinule,

et sul pailu tütterida.

⁵ Vii sina tüterid mere'essa,
kanna halvad laene'essa,

siis tuleb naene minule,
siis tuleb mini sinule!”

Ema siis võttis hullu meele,
¹⁰ hullu meele, poja keele,
viis aga tüterid mere’esse,
kandis halvad laene’esse,
siis tuli naene pojale
ja tuli mini emale.

¹⁵ Sai siis mini sinna saanud –
ei tema viitsind vetta tuua,
leemepada liigutada.
Lehma pani leiba sõtkumaie,
härja ahju pühkimaie,
²⁰ mullika muunutamaie.*

*Ahjusuu ette tulelõket tegema, et leivad ka eespool küpseksid.

EKS 1, 122/3 (1) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

29

“Ellakene memmekene,
ei tule naine minule,
ei tule mini sinule,
et sul pailu tütterida.

⁵ Vii sina tüterid meresse,
kanna alvad laine’esse,
siis tuleb naine minule
ja tuleb mini sinule!”

Ema siis võttis ullu meele,
¹⁰ ullu meele, poja keele,
viis aga tüterid meresse,
kandis alvad laine’esse,
siis tuli naine pojale
ja tuli mini emale.

¹⁵ Sai siis mini sõnna saanud –
ei tema viitsind vetta tuua,
leemepada liigutada.
Lehma pani leiba sõtkumaie,

Lehma sarv oli leivane
ja härja turi tuhane.

Ema läks tütarde järele:
“Tulge koju, tütrekesed,
²⁵ tulge mulle vetta tooma,
leemepada liigutama!”

Tütred aga mõistsid, vasta kostsid:
“Sul kodu kuldne minia,
hõbedane pojanaene –
³⁰ küll see võib sul vetta tuua,
leemepada liigutada!
Parem meil meres magada,
mere ääres elada,
merelaeneid laksutada.”

4b.

ärja ahju pühkima,
²⁰ mullika munutamaie.
Lehma sarv oli leivane,
mullika mokad jahused,
ärja turi tuhane.

Ema läks tütarde järele:
²⁵ “Tulge koju, tütrekesed,
tulge mulle vetta tooma,
leemepada liigutama!”
Tütred aga mõistsid, vasta kostsid:
“Sul kodu kuldne minia,
³⁰ õbedane poeanaine –
küll see võib sull’ vetta tuua,
leemepada liigutada!
Parem meil meres magada,
mere ääresse elada,
³⁵ merelaineid laksutada.”

EKS 1, 33/5 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Jürje sõitis teeda mööda,
 Maie kõndis maada mööda.
 Kuda paistis Maie pärga?
 Naa kui pääva meie peala.
⁵ Kuda Maie rõhtu vööla?
 Naa kui kuu taevas.
 Akkas Jürjed söötemaie,
 söötemaie, jootemaie,
 akkas ta aset tegema –
¹⁰ tegi voodit vedeje,
 laotas palakad põrmandalla.
 Kui jähid kauaks magama,
 ämm läks üles üüdemaie:
 “Tõuse üles, Maiekene,
¹⁵ tõuse üles, mu minia,
 tõuse karja saatemaie!
 Muunde kari kaste’ella,
 meie kari karjaaedas.”
 Mai läks karja saatemaie,
²⁰ omaksed üüdsid eemalt:
 “Oh Maie, minu omane,
 miks sinu nuga verine,
 urmatsed udikäiksed,
 linik lepakarvalene?”
²⁵ Maie mõistis, kostis vastu:
 “Mullu tapsin musta kuke,
 tuna Rootsi varveluse,
 sest minu nuga verine,
 urmatsed udikäiksed,
³⁰ linik lepakarvalene.”
 “Ehk sa tapsid, Maiekene,
 ehk sa tapsid Jürje noore,
 ukkasid kaasa unise?
 Joose, Maie, kui võid peasta!”
³⁵ Mai läks lepa palve’elle:
 “Oh leppa, avita minda!”
 Leppa vasta lõigatille:

“Kuda võin mina avita?
 Minu maha raiutakse,
⁴⁰ tarvis-puida tahetakse.
 Joose, Maie, kui võid peasta!”
 Mai läks aava palve’ella:
 “Oh aava, avita minda!”
 Aava vasta õigatija:
⁴⁵ “Kuda võin mina avita?
 Kuda mu lehte lädiseb,
 nenda su veri veriseb.
 Joose, Maie, kui võid peasta!”
 Mai läks kase palve’ella:
⁵⁰ “Oh kaske, avita minda,
 kaseoksad, oidke minda!”
 Kaske vasta karjatella:
 “Kuda võin mina avita?
 Küla ahjud köötakse,
⁵⁵ minult vihta viidaneksi,
 sinu siita leitaneksi.
 Joose, Maie, kui võid peasta!”
 Mai läks kuuse palve’elle:
 “Oh kuuse, avita minda,
⁶⁰ kuuseoksa, kata minda!”
 Kuuske kuulis, kostis vasta:
 “Kuida võin mina avita?
 Minu maha raiutakse,
 toapalka tarvitakse,
⁶⁵ sinu siita leitaneksi.
 Joose, Maie, kui võid peasta!”
 Maie nuttis, kostis vasta:
 “Viige minu veimed vainiulle,
 tehke see tuli ülesse
⁷⁰ sinisesta lõngadesta,
 punasesta paeludesta!”
 Mai läks ärge palve’elle:
 “Oh ärge, avita minda!”
 Ärge kuulis, kostis vasta:

⁷⁵ “Tule minu turja peale,
istu ikke nuki peale,
ma viin sind läbi vedeja,
kannan mere kalda’asse.

Senna tulevad noodamehed,
⁸⁰ tulevad noored noodamehed,
vanad võrguvõttijadki –
siis sind sealta leitaneksi!”

H. Neus, Ehstnische Volkslieder I, lk. 54, v. 68: vermed.

H. Neus, Ehstnische Volkslieder I. Tallinn 1850, lk. 52/5 (12) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

31

2.

Mai oli kärmas neitsikene,
tantsis Tärmandu määle –
sulg oli suus ja pärg oli peas,
kard oli rätt ja kaelassa.

⁵ Söötis Jüri, jootis Jüri,
viis ta vilusse magama,
pani päeva paistelle.
Alla pani hallid vaibad,
peale vaalitud palakad.
¹⁰ Mai pani noad voodi’esse –
Jüri läks nurgeti nugaje,
Jüri läks otseti odaje,
siis Maie voodi verine,
urmatsed udupalakad.
¹⁵ Ämm läks Maie vaatama –
Maie voodi oli verine,
urmatsed udupalakad.
Ämm mõistis, kohe kostis:
“Miks sa tapsid mehe noore,
²⁰ uinutasid kaasa ilusa?”

Maie kuulis, vasta kostis:
“Ei mina tapnud meesta noori,
uinutanud kaasat ilusat –
toas tapsin tubase talle,
²⁵ väravas selle västeriku,
(toas tapsin tubase talle,)

musta kuke pööningulta,
lakast laululinnukese,
laudast valgepea vasika.”

³⁰ Ämm läks õue vaatama,
väravasse vehkima –
toas tantsis tubane tall,
väravas see västerikku,
musta kukke pööningul,
³⁵ lakas laululinnukene,
lautas valgepea vasikas.
Ämma mõistis, kohe kostis:
“Oo Maie, minu minia,
miks sa tapsid mehe noore,
⁴⁰ uinutasid kaasa kalli?”
Siis ämm aas Maie hulkuma.
Mai läks kuuse palve’elle,
Mai läks kase palve’elle:
“Kata Maie, mata Maie!”
⁴⁵ Kuusk jälle kuulis, kohe kostis:
“Kudas mina kallis katan Maie,
katan Maie, matan Maie?
Tuleb homik, tuleb päeva,
mind küll maha raiutakse
⁵⁰ ja minu süüks süstetakse
ja minu kahjuks kallatakse.”

H, Gr. Qu., 145/6 (13) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

16. HAIGE NOORIK

1.

32

Eks mina ütelnud eidelegi,
annud teada taadilegi:
“Eite, otsi mulle naine,
taati, kuula mulle kaasa!”

⁵ Kui ei eit ei otsi kaasa,
kui ei taat ei kuula naesta,
küll ma küilatan külasse,
küla külmasse laosse,
küttemata hoone’esse,
¹⁰ kasimatta kammerisse.

Siin sai mullu naene võetud,
tänavu sai teine toodud –
nüüd jäi sāngi nuttemaie,
ajas arsti otsimaie,

¹⁵ tohtrid kulda kuulamaie.
Tulid vastu vanadmoorid:

“Kus sina lähed, noori meesi?”

Mees aga mõistis, jälle kostis:

“Siin sai mullu naine võetud,

²⁰ tänavu sai teine toodud –
nüüd jäi sāngi nuttemaie,
karavati karjumaie,
ajas arsti otsimaie,
tohtrit kulda kuulamaie!”

²⁵ Vastavad vanad mõlemad:

“Oh sina nolpi noorimeesi!

Mine koju, otsi tööda:

pane sina rukkid jõgeje,

odrad otseti jõgeje,

³⁰ kaerad kaksiti järele –

tee sina naisele õluta,
siis saab naine terve’eksi!”

H, Gr. Qu., 168/9 (38) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Võta mulle naine + Haige noorik.

2a.

33

Mullu mina võtsin naise noore,
tunamullu teise poole.

Viisin alla heinamaale,
panin kulla kaare peale.

⁵ Niitis heina mul ilusa,
niitis kaare kaunikese.

Hakkas põlvista põdema,
jalakandu kaevlemaie.

Läksin tohterit ajama.

¹⁰ Ei mul aidand Pärnu arstid,
Pärnu arstid, Paide tohtred –
mulda läks murepidaja,

hauda läks mul armuandja,
suri ära suisutaja,

¹⁵ kadus ära kaisutaja.

Ei või surra surma kõrva,
hauda minna armu kõrva.

E, StK 37, 161 (1) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Haige noorik + Naise surm.

Mullu võtsin naise noore,
tunamullu teisepoole.

Viisin hella heinamaale,
panin kulla kaare peale.

⁵ Niitis heina mul ilusa,
niitis kaare kaunikese,
võttis loogu nii mis laksus.

Hakkas põlvista põdema,
jalasäärul ju magama,
¹⁰ jalakandu kaeblemaie.

Mina arstisid a'ama,
tohterida toodemaie.

Ei mul aidand Pärnu arstid,
Pärnu arstid, Paide tohtrid –

¹⁵ mulda läks murepidaja,
hauda läks mul armuandja,
suri ära suisutaja,
kadus ära kaisutaja.

Ei või surra surnu kõrva,
²⁰ hauda minna armu kõrva.

E, StK 40, 45 (73) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Haige noorik + Naise surm.

Mullu võtsin noore naise (~naise noore),
tunamullu teisepoole.

Viisin ella einamaale (~einamalle),
kandsin kulla kuare peale.

⁵ Niitis kaare, niitis kaks*,
akkas põlvista põdema,
kingapaelasta kiduma,
siarepaelasta siduma.

Tuli ei lõppend tuasta,
¹⁰ säde sängisammasta –

otsin naisel lausujada,
noorel nutuvõttijada ...

“Kui põle peergu peressa,
võta roogu riasta'asta;
¹⁵ kui põle roogu riasta'assa,
võta tohtu tualaela;
kui põle tohtu tualaela,
too obu tubaje,
süita ta saba põlema!”

*Kordamisel jättis vahele.

ERA II 14, 241 (28) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

17. KODUS KÄIMAS

Kui tulin mina kodusta,
isa õuesta ilusa,

ema seebilta sileda,
venna saialta saleda,

⁵ õe õunalta punane.
 Sain siia saanudassa,
 siia jälle jäänutassa.
 Olin aasta, olin kaksi,
 peale paari päivisida,
¹⁰ läksin siis mina kodusse.
 Vasta eite, vasta taati,
 vasta need vanad mõlemad:
 “Tütartane nooremada,
 kas oled musta sööma tõttu
¹⁵ või oled musta jooma tõttu

või musta murede tõttu
 või oled, armas, aige olnud?”
 Mina kuulin, kostin vastu:
 “Ma põle musta sööma tõttu,
²⁰ ei ole musta jooma tõttu,
 en ole, armas, aige olnud –
 ma sain Soomiku sugusse,
 taha Narviku tagaja,
 tigidasse rahva’asse,
²⁵ seal ma kurves kolletasin,
 silmi nähjes närvetasin.”

Kk.: 5. aunalta – 10. koddose – 22. sugguse.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, doch nach Angabe “wierländisch”, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 60/1 (307) < Paide khk. < Virumaa [?] – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

18. VENNAL VÕÕRSIL

1a.

37

Millal lään mina isale,
 millal lään mina emale,
 millal veeren vendadelle?
 Ei sünni sügise minna,
⁵ ei kõlva kevade käia –
 sügise jõed sügavad,
 kevadel on laened laiad,
 hobu upub mul ojasse,
 mära mätaste vahele,
¹⁰ lauku ruuna laenettesse.
 Panen põlle purjudeksi,
 tanu targa tõke’eksi,
 siis lään mina isale,
 siis lään mina emale,
¹⁵ siis ma veeren vendadelle.
 Õel olid tütreid õue alla,
 vennatütred väravas.
 Vend võtis hobu rake’esta,

vennanaene kindad käesta,
²⁰ nadu mul andis istetooli.
 Vend siis hakkas rääkimaie,
 oma naesega kõnelma:
 “Otsi minu õele süüa!”
 “Mis annan õele süüa?”
²⁵ Vesi virdene kaossa,
 koalid külmad kelderissa.”
 “Kas su lehma lüpsab vetta
 või kanad kiva munevad,
 et ep saa õele süüa?”
³⁰ Eks ma siis ei olnud võeras,
 kui seda tuba tehtaneksi –
 ise olin toa tegija,
 palgi paigale panija,
 arust härgade ajaja,
³⁵ soost sammalde vedaja.
 Oleks mind loodud murdijaksi,

kivi alta kiskujaksi,
ma murraks pereminia,
veristaksin vennanaese!

H II 13, 640 (13) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Millal saan omile + Vennal võõrsil.

38

1b.

Milla läen mina isale,
milla läen mina emale,
milla veeren vendadele?
Ei sünni sügise minna,
⁵ ei kõlva kevade käia –
sügise jõed sügavad,
kevade olid laiad lained,
hobu upub mul ojasse,
mära mätaste vahele,
¹⁰ lauku ruuna laenetessa.
Panen põlle purjudeksi,
tanu targa tõke'eksi,
siis läen mina isale,
siis läen mina emale,
¹⁵ siis ma veeren vendadele.
Õel olid tütreid õue alla,
vennatütred väravas.
Vend võtis hobu rakesta,
vennanaine kindad käesta,
²⁰ nadu mulle andis istetooli.

Vend siis hakkas rääkimaie,
oma naisega kõnelema:
“Otsi mu õele süüa!”
“Mis annan õele süüa?”
²⁵ Vesi virdene kaevussa,
koalid külmad kelderissa.”
“Kas su lehma lüpsab vetta
või kanad kiva munevad,
et ep saa õele süüa?”
³⁰ Eks ma siiski olnud võeras
kui seda tuba tehtaneksi –
ise olin toa tegija,
palgi paigale panija,
arust härgade ajaja,
³⁵ soost olin sammelde vedaja.
Oleks mind loodud murdijaksi,
kivi alta kiskujaksi,
ma murraks pereminia,
veristaksin vennanaise!

H II 26, 917 (22) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Millal saan omile + Vennal võõrsil.

39

2.

Millal lään mina isale,
millal lään mina emale,
millal veeren vendadelle,

millal kõnnin õdedele?
⁵ Pisut lään mina isale,
pisut lään mina emale,

pisut veeren vendadelle,
arvast lään mina õdedelle,
siiski mu vennad vihased,
¹⁰ vennnanaised noogutavad:
“Vaat, kus tuleb suuri sööja,
suuri sööja, suuri jooja.
Ärja sööb tema söömalagi,
vaadi õlle joomalagi.”

¹⁵ Mina aga mõistan, jälle kosten:
“Oot-oot-oot-oot, hella venna!
Mis sest vaadista õllesta juua –
pärm tal all ja vaht tal peal;
mis sest härjast süüasagi –
²⁰ saba tal suurel, sarved pikad.
Ärja söön ma söömalagi,
vaadi õlle joon joomalagi.”

E, StK 37, 186/7 (33) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Vennal võõrsil + Liigsööja.

KÜLA ARGIELU LOOD

19. VALLA SEPP

40

1.

Hans oli Harju, Jaan oli Järva,
Mart oli madal poisikene.
Ta teeb vallal valja'aida,
kihelkonnal kirve'eida,
⁵ Nurme neidudel nugada.
Vald temal kiidab valja'aida,
kihelkond temal kirve'eida,
Nurme neidised nugada.

Ta teeb laevad luigeluista,
¹⁰ luigeluista, pillerpuusta,
laevamastid marjapuusta,
laevakipperid kivista.
Ei mind tohtind augutada,
¹⁵ Peeter pead ei pööritada,
Rein ei rihma liigutada,
Mihkel keppe keeritada.

H II 13, 643 (21) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Valla sepp + Luust laev.

20. EHTED VARASTATUD

41

1.

Läksin alla heinamaale,
läksin silmi pesema
jõe jookseva veega.
Panin helmed heinamaale,
⁵ kuldakee kaare peale,
sõle suure sõeru peale,
preesi peene liiva peale.
Oo tuli augi alla vetta,
pääsuke tuli pealta vetta,
¹⁰ viis minu helmed heinamaalta,
kullakee koare pealta,
sõle suure sõeru pealta,

preesi peene liiva pealta.
Siis läksin kodu nutuga.
¹⁵ Eit tuli vastu väravas,
toat tuli vastu tänavas:
"Mis sa nutad, tütar noori?"
"Ma läksin alla heinamoale,
läksin silmi pesema
²⁰ [jõe jookseva veega.
Panin helmed heinamaale,
kuldakee kaare peale,
sõle suure sõeru peale,
preesi peene liiva peale.

²⁵ Oo tuli augi alla vetta,
 pääsuke tuli pealta vetta,
 viis minu helmed heinamaalta,
 kullakee koare pealta,
 sõle suure sõeru pealta,
³⁰ preesi peene liiva pealta.”]
 “Ära nuta, tütar noori,

las tuleb kaubamees külasse,
 poepoiss tuleb ukse alla –
 ostan helmed heinakarva,
³⁵ kullakee koarekarva,
 sõle suure sõerukarva,
 preesi peene liivakarva.”

H II 13, 639/40 (11) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

2.

42

Lähme silmida pesema
 jõe jookseva veele,
 kaevu külma allikalle!
 Paneme helmed heina peale,
⁵ kullakee koare peale,
 sõle suure sõõru peale.
 Oi tuli varas vabrikusta,
 leskenaene lepikusta,
 viis minu helmed heina pealta,
¹⁰ kullakee koare pealta,
 sõle suure sõeru pealta.
 Oi lään nuttes koju poole.
 Vastas eite, vastas toati,
 vastas need vanad mõlemad:
¹⁵ “Mis sina nutad, tütar noori?”
 “Mis mina nutan, eidekene,
 või mis nutan, toadikene –
 läksin silmida pesema

jõe jookseva veele,
²⁰ kaevu külma allikalle.
 Panin helmed heina peale,
 kullakee koare peale,
 sõle suure sõõru peale.
 Oi tuli varas vabrikusta,
²⁵ leskenaene lepikusta,
 viis minu helmed heina pealta,
 kullakee koare pealta.”
 Vastas eite, vastas toati,
 vastasid vanad mõlemad:
³⁰ “Ära sina nuta, tütar noori,
 las tuleb kaubamees külasse,
 poepoiss tuleb ukse peale,
 siis ostan helmed heinakarva,
 kullakee koarekarva,
³⁵ sõle suure sõerukarva.”

H II 38, 681/3 (7) < Paide l. – A. Hanson (1893).

21. EHTED KATKI

1.

43

Hans oli aus poisikene,
 tegi maale mängikese,

küla alla kiigekese.
 Kutsus Kaied, kutsus Maied,

⁵ Anned alla laulemaie.
 Katki läksid Kaie helmed,
 pihuks-puruks Anne põuad.
 Ann läks Harju sepa juurde:
 “Võta mu põuad paranda,
¹⁰ hõbehelmed õienda!”
 Seppa kuulis, kostis vastu:
 “Kui tuled minu pojale,

siis võtan põuad paranda,
 hõbehelmed õienda,
¹⁵ rahakannad kaunista!”
 Ann aga kuulis, kostis vastu:
 “Sepa lapsed on süsised,
 seppa ise ilma musta –
 süsi tal suussa sündinessa,
²⁰ raud tal käessa kasvadessa.”

H III 12, 489/90 (5) < Paide I. – T. Michelson (1893).

Ehted katki + Neiu läheb sepile + Sepal mustad lapsed.

22. SUUR SIKK

44

1.

Seeland tappis suure siku.
 Mis sest sikust välja sai?
 Kael sai Karja-Annele,
 veri sai Viuli-Jaanile,
⁵ magu sai Moska Madlile,
 habe Adu Eevale,
 sarved Saare Saagupille,

sooled Saare Edvile,
 karvad Karja-Jukule,
¹⁰ hambad mõisa aidamehel,
 kops sai mõisa kubjale,
 pea sai Pärnu pealikulle,
 saba sai salve pühkijalle.

H, Gr. Qu., 185/6 (76) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

23. KASS KAEVUS

45

1.

Peretütar loodud laiska,
 loodud laiska, peetud laiska –
 ei tema viitsind vetta tuua,
 sulaselle silmavetta,
⁵ pereidel pudruvetta,
 aas ta kassi vetta tooma.
 Kass läks vette kahvati,
 saba taga sahvati.
 Ma lähen külast kõisi tooma:

¹⁰ Nigulalt toon niinekõie,
 Tõnu Jürilt tõrvakõie,
 Kandelilt kanepikõie.
 Hakkan kassi vinnamaie –
 katki läks kanepikõisi,
¹⁵ nika-naka niinekõisi,
 tõrvakõis see tõmbas välja.
 Kassi pani kao rakke peale.
 Siis oli kahju uuest kaost,

veel kahjum kaoveesta.
²⁰ Hiir aga vaatab nurgastagi:
 “Häst, häst, häst, häst, kassikene!
 Kus sina panid minu kuusi poega,
 seitse heada seltsimeesta,
 kaheksa kasovanemad,
²⁵ üheksa hüva vaderida,
 kümme küla noortameesta –

kõik olid kassi p[ers]esse,
 musta makerja maosse.”
 Mis sest kassist meile [sai]?
³⁰ Külje pealt sai kümme [?],
 saba pealt said sabarihmad,
 nina pealt said neiul kingad,
 pea pealt pisikesed lapid.

H, Gr. Qu., 152/3 (21) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Peretütär ei viitsi vett tuua + Kass kaevus + Hiir parastab.

2.

46

Hästi käisin, hästi käisin Härma kaudu,
 hästi Härma Hansu kaudu,
 sisse läksin Siimudelle.
 Mis seal Siimul tehtaneksi?
⁵ Siimul siga tapetakse,
 musta pulli poodaneksi.
 Viisin lihad vindumaie,
 küljetükid küpsemaie,
 rasvapallid paindumaie.
¹⁰ Tuli siis kassi hiiruhända,
 hiiruhända, hiirusilma,

viis ta mu lihad vindumasta,
 küljetükid küpsemasta,
 rasvapallid paindumasta.
¹⁵ Ma aan kassi kaevuteele,
 kassi kaevurattesesse.
 Hakkan kassi üles pooma.
 Hiirid naervad nurga all:
 “See, see, see, kassikene,
²⁰ see, see sulle jo paraja –
 kus sa panid kuusi poega,
 seitse headamad sõberid!”

H, Gr. Qu., 170/1 (40) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Seatapmine + Kass kaevus + Hiir parastab.

24. HUNDITAPJA

1.

47

Hunt viis karjast talle ära,
 mina läksin otsimaie.
 Otsisin kunni homikuni,
 otse noore lõuneni,

⁵ siis mina leidsin hundi üles.
 Võtsin hundi naha maha,
 tegin eidele kasuka.

H I 7, 39 (24) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

KÜLA JA MÕIS

25. KUBJAS JA TEOMEEES

48

1.

Ma olin vaene teomees
ja härjad väsin adra ees.
Mis teeb üks vaene teomees,
kui härg ei astu adra ees
⁵ ja soolatera karbi sees
ja karbid musta koti sees!

Iga pääv mind peksetie,
iga reede riieldi,
iga laupää lahiti.

¹⁰ Kilter ka veel kiusas mind –
mõetis mulle suure tüki,
suure tüki, laia tüki
soo äärest sombaaugust,
mäe äärest märga moada,
¹⁵ raba äärest rasket moada.

Vaod ma kündsin enne valget,
kolmed vaod koidikussa,
päävatõusuks poole tüki,
siis sain tüki teise ette.

²⁰ Ootan süüa toodevad,
laia kapp kannetavad.

Nägin süüa toodevat,
musta kapp kannetavat.
Ena toitu, mis mul toodi,
²⁵ ena asja, mis mul anti –
hiiri listituid ibasid,
põlend leivakoorukesi!

Võtan kätte ja vihastan:
musutan härjad murule,
³⁰ sahad lõin vasta sauna seina,
piitsa pistsin peendarisse,
ise läksin Aru kõrtsi.

Võtsin mõned mõõdud viina,
kannu kaks kahmukasta,
³⁵ toobi tugevat õluta.

Tundsin jala tuuravada,
vähe jalga vääravada.
Siis sain sääred sängilagi,
pöiad pika pingilagi.

⁴⁰ Jäin maoli magama,
uluauk jäi upakille,
sitaauk jäi servakille.

H II 13, 638/9 (10) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Teomehe põli mõisas (rl/ul) + Kubjas ja teomees + Teomehe söök + Joo, kurk.

Oh mina veike meheke,
päka pikku poisike,
vat-luu, vat-luu-lii,
päka pikku poisike!

⁵ Öösel peksin mõisa rehed,
pääval kündsin mõõdumaad,
vat-luu, vat-luu-lii,
pääval kündsin mõõdumaad.

Siis hobu mina lasksin vallali

¹⁰ ja ise mina heitsin pikali,
vat-luu, vat-luu-lii,
ja ise mina heitsin pikali.

Pea panin põllupeendralle,
jalad jõekaldalle,

¹⁵ vat-luu, vat-luu-lii,
jalad jõekaldalle.

Siis kuri mees tuli kuusikust
ja varas tuli varnikust,
vat-luu, vat-luu-lii,

²⁰ varas tuli varnikust.

Viis mult ära vaimuruuna,
tillukese teuruuna,
vat-luu, vat-luu-lii,
tillukese teuruuna.

²⁵ Nüüd poiss tuli koju nutte'es,
isa tuli vasta küsides:

“Miks nutad sa, mu noorem poega,
mul on kodus kolmi ruuna,
vat-luu, vat-luu-lii,

³⁰ mul on kodus kolmi ruuna.

Üks on (h)alli, teine kõrvi,
kolmas (h)ele punane,
vat-luu, vat-luu-lii,
kolmas (h)ele punane.”

³⁵ Siis (h)alli panin aiste vahele
ja kõrvi kõrva jooksema,
vat-luu, vat-luu-lii
ja kõrvi kõrva jooksema.

Sõitsin üle Rünga* silla,

⁴⁰ Rünga sild see raksatas,
vat-luu, vat-luu-lii,
Rünga sild see raksatas.

Riksatas ja raksatas,
alumine palk see praksatas,

⁴⁵ vat-luu, vat-luu-lii,
alumine palk see praksatas.

Oh mina veike mehekene,
päka pikku poisike,
vat-luu, vat-luu-lii,

⁵⁰ päka pikku poisike!

Lõhkusin ma Rünga silla,
kust vaimutee käis üle valla,
vat-luu, vat-luu-lii,
kust vaimutee käis üle valla!

⁵⁵ Kus mina istisin, seal mina nutsin,
kus mina seisin, sein oli märg,
vat-luu, vat-luu-lii,
kus mina seisin, sein oli märg.

*Annas ei ole niisugust kohanime kuulnud. (T. P.)

T. P. märkus laulu lõpu kohta:

Võttis poisil vee lahti – vaimutee [teoliste tee] läks kõveraks.

See oli vana Sigade-Eeva, kes seda laulis. Mõisas oli sigade juures käind. Oli vigane ja käis külakorda. Ta oli u. kuuekümnene, mina olin siis üsna laps, kui seda kuulsin. Hakka-

sin seda laulu alati jorisema. Hiljem nägin raamatus ka. Siis ma hakkasin seda mõtlema, et miks see poiss nuttis.

Eeva seda viimast otsa eriti laulis. Tema istus ja irises laulda.

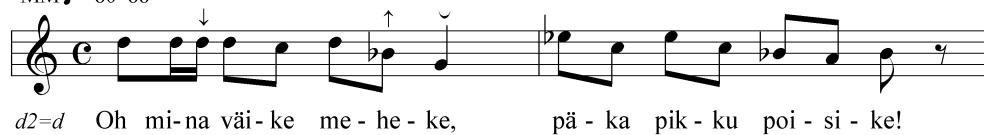
RKM II 213, 511/5 (12) < Kose khk., Paunküla < Anna khk. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

Tilluke teomees + Hobune varastatud.

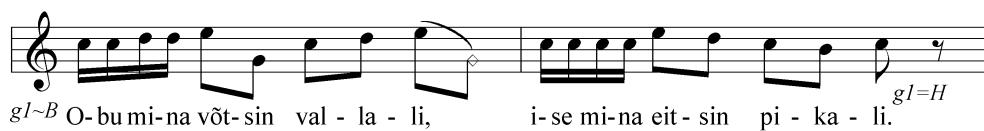
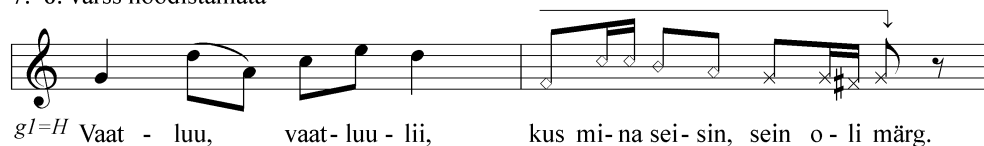
50

1b.

MM ♩ = 80–88

7.–8. värss noodistamata

Vaat - luu, vaat- luu - lii, ja - lad jõ - e kal - da - le.

Siis ku - ri mees tu - li kuu - si - kust, va - ras tu - li var - ni - kust.

gl=c Vaat - luu, vaat- luu - lii, va - ras tu - li var - ni - kust.

Viis mult ä - ra vai - mu - ruu - na, til - lu - ke - se te - o - ruu - na... *jne.*

Viisi lõpuosa oletamisi üldistus, alates väärsist "pea panin põllupeendrale":

Oh mina väike meheke,
päka pikku poisike!
Öösel peksin mõisarehed,
päeval kündsin mõedumaad.

⁵ Vaat-luu, vaat-luu-lii,
päeval^e kündsin mõedumaad.
Kus mina istsin, seal mina nutsin,
kus mina seisin, sein oli märg.

Obu mina võtsin vallali,
¹⁰ ise mina (h)eitsin pikali.
Pea panin põllupeendrale,
jalad jõe kaldale.
Siis kuri mees tuli kuusikust,
varas tuli varnikust.

¹⁵ Viis mult ära vaimuruuna,
tillukese teoruuna.

Siis poeg tuli koju nutte'es
ja isa tuli vasta küsides:
"Mis nutad sa, minu noorem poega,

²⁰ mul on kodus kolmi ruuna.
Üks on (h)alli, teine kõrvi,
kolmas (h)elepunane."

(H)alli panin aiste vahele,
kõrvi kõrva jooksema.

²⁵ Sõitsin üle Rõnga silla,
Rõnga sild see raksatas,
riksatas ja raksatas,
alumine palk see praksatas.

RKM, Mgn. II 1056 b < Kose khk. < Anna khk. – O. Kõiva ja R. Hansen < Tõnis Paimets (1965). Lit. E. Tampere.

Tilluke teomes + Hobune varastatud.

SÕDA JA NEKRUT

27. VENNA SÕJALUGU

51

Kissi sõtkub meie õue?
Sõda sõtkub meie õue.
Kissi tallab me tanava?
Vainu tallab me tanava.
⁵ Kissi toob sõjasõnumi?
Kiri toob sõjasõnumi.
Kissi kannab vainukeeled?
Raamat kannab vainukeeled.
Kissi lääb meista sõjasse?
¹⁰ Kas lääb isa või lääb ema
või läheb sõsar sõdaje
või läheb kõige noorem venda?
Tuli kõige noorem venda,
kõige noorem, kõige targem:
¹⁵ “Isakene, taadikene,
emakene ellakene!
Ei ole seda enne kuulnud,
enne kuulnud, muista nähtud,
et on naisida sõjasse!”
²⁰ Läks siis kõige noorem venda,
kõige noorem, kõige targem.
Kui tuli sõjast tagasi,
aas ta isa ukse ette:
“Tule, isa, tunne poega!”
²⁵ Tuli isa, ei ta tunnud.
Aas ta ema ukse ette:
“Tule, ema, tunne poega!”
Tuli ema, ei ta tunnud.

1.

Aas ta venna ukse ette:
³⁰ “Tule, venda, tunne venda!”
Tuli venda, ei ta tunnud.
Aas ta õe ukse ette:
“Tule, õde, tunne venda!”
Tuli õde, tundis venda.
³⁵ Kust ma tundsin ella venna?
Saledasta saapa’asta,
madalasta mantelista,
käredasta kinda’asta –
sest ma tundsin ella venna.
⁴⁰ Õde vennalta küsima:
“Ellakene vennakene,
kuda sõjas oldaneksi,
vainula elataneksi?
Kas on sõas naine armas,
⁴⁵ naine armas või kaas kallis?”
Venda mõistis, kostis vastu:
“Õekene ellakene! (~Õde murumadala!)
Ei ole sõas naine armas,
naine armas, kaas ei kallis –
⁵⁰ sõjas armas aljas mõõka,
kaunis kangepea obune.
Tupes pead tule pidama,
sadulal saab süia saia,
koljul saab uni magatud,
⁵⁵ ratsul saab raha loetud.
Oh minu õde madala,

taputilku tillukene,
nõnda sõas oldaneksi,
vainula elataneksi!”

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. V. 47 lautet auch: Ödde murro maddala.
EKÜ, F 232 f², 61/2 (309) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

2.

52

“Hellakene vennakene,
mis seal sõjas nähtaneksi?”
“Õekene hellakene,
mis seal sõdas nähtaneksi,
⁵ kas on sõdas naene armas,
naene armas, kaasa kallis?
Õekene hellakene,
ei ole sõdas naene armas,
naene armas, kaasa kallis –
¹⁰ sõjas on armas haljas mõeka,
kaunis kangepea hobune.”
“Hellakene vennakene,

mis seal sõjas tehtaneksi,
tehtaneksi, nähtaneksi,
¹⁵ kas on sõjas palju päida?”
“Jah on sõjas palju päida,
nii kui rabas mätta’aida.”
“Hellakene vennakene,
kas on sõjas palju sõrmi?”
²⁰ “Jah on sõjas palju sõrmi
nii kui metsas oksa’aida.”
“Hellakene vennakene,
kas on sõjas palju verda?”
“Nii kui metsas allikaida.”

H, Gr. Qu., 136/7 (3) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

3.

53

Mis seal meie õue alla?
Meri meie õue alla.
Mis seal mere keske’ella?
Sammamere keske’el.
⁵ Mis seal samma otsassagi?
Sõel seal samma otsassagi.
Mis seal sõela seessa?
Sõrmus sõela seessa.
Mis seal sõrmuse sees?
¹⁰ Kägu sõrmuse seessa.

Mis see kägu meile toob?
Ta toob sõjasõnumid.
Kelle kord on sõtta minna:
kas lääb isa, või lääb ema
¹⁵ või lääb see, mis kätkis kiigub?
Õde läks venda õpetama:
“Sõida sõja keske’ella:
esimesed heidetakse,
tagumised tapetakse,
²⁰ keskmised koju tulevad!”

H, Gr. Qu., 142 (8) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Meri õue all + Venna sõjalugu.

Mis seal meie õue alla?
 Meri meie [õue] alla.
 Mis seal mere keske'el?
 Post seal mere keske'el.
⁵ Mis seal posti otsa peal?
 Sõel seal posti otsa peal.
 Mis seal sõela põhja peal?
 Kägu sõela põhja peal.
 Mis see kägu meile toob?
¹⁰ Kägu toob sõjasõnumid.
 Kelle kord on sõtta minna:
 isa vana, ema vana,
 õde kui ilus õiekene,
 vend kui valge roosikene –
¹⁵ venna kord on sõtta minna.
 Õde mõistis, kohe kostis:
 “Ellakene vennakene,
 kui lääd sõtta sõitemaie,
 väe hulka vehkimaie,
²⁰ ää sõida sõja eesse,
 ää sõida sõja tagaje,
 sõida sõja keske'el:
 esimesed heidetakse,
 tagumised tapetakse,
²⁵ keskmised koju tulevad!”
 Hirnub halli, karjub halli,
 halliga läeb alta ilma,
 päitsuga pealta päeva,
 viie vikerkaare vahelta,
³⁰ kuue koidu keske'el.
 Aab tema halli isa õue,

Kk.: 61. Vaimu kakku katsumata.

H II 46, 940/3 (10) < Paide I. – A. Hanson (1894).

Meri õue all + Venna sõjalugu.

isa õue, ema õue.
 Hirnub halli, karjub halli,
 isa tuli poega tundemaie,
³⁵ ema tuli poega tundemaie:
 võeras mees, võeras hobune,
 võerad kindad tal käessa,
 võeras piitsukene peos.
 Hakkas tema halliga ajama,
⁴⁰ aas tema halli venna õue,
 venna õue, õe õue.
 Õde tuli venda tundemaie,
 vend tuli venda tundemaie:
 võeras mees, võeras hobune,
⁴⁵ võerad kindad tal käes,
 võeras piitsukene peos.
 Hakkas ta halliga ajama,
 aas tema halli pruudi õue.
 Pruut tuli peidmeest tundemaie:
⁵⁰ oma mees, oma mehikene,
 omad kindad tal käes,
 oma piitsuke peos.
 “Tule tuppa, istu maha,
 räägi mulle sõjasõnumid!
⁵⁵ Kas on sõjas naene armas,
 naene armas, kaasa kallis?”
 “Sõjas on armas haljas mõeka,
 kaunis kangepea hobune,
 kes peastab mehe sõjasta,
⁶⁰ sõjaleiba sõtkumasta,
 vainukakku katsumasta.”

Hellakene vennakene,
 kui lähed sõtta sõdimaie,
 ihu kerves, halli mõeka,
 tee hästi terava rauda,
⁵ mine siis sõtta sõdimaie!
 Ära sõida sõja eessa,
 ära sõida sõja tagassa,
 sõida sõja keskella:
 esimesed heidetakse,

¹⁰ tagumised tapetakse,
 keskmised koju tulevad.
 Tule siis tuppa, hella venda,
 istu meie tooli peale,
 persekille pingi peale,
¹⁵ võta meie võidaleiba,
 söö meie sealihada,
 katsu meie kanamunada!

H III 18, 40/1 (5) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Post oli meie õue'ella,
 mis seal posti otsassagi?
 Kägu kukub posti otsas.
 Mis see kägu meile räägib?
⁵ Kägu toob sõjasõnumida,
 vares räägib vaenukeelta.
 Kelle kord oli sõtta minna:
 isa vana, ema vana,

väike vend oli noorukene –
¹⁰ minu aga kord oli sõtta minna.
 Õde joostes järele:
 “Ära sina hoia etteotsa,
 ära sina hoia tahaotsa:
 esimesed eidetakse,
¹⁵ tagumised tapetakse,
 keskmised kodu tulevad!”

E, StK 40, 36/7 (66) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Olin mina, olin mina, ellad vennad,
 olin mina sõda sõrmimassa,
 Vene väge värvimassa.
 Oli mul väikene allikene,
⁵ pisikene kõrvikene.
 Sõitsin ma isa kodusse,
 suguseltsi vaatamaie.
 Võtsin alli, viisin alli,
 viisin alli isa õue:

¹⁰ “Tule, isa, tunne poega!”
 Tuli isa tundma poega.
 Ei see isa tunnud poega:
 “Võeras mees, võeras obune,
 võeras piitsuke peossa,
¹⁵ võeras vehmer kaindelussa.”
 Alli irnub, alli karjub.
 Viisin alli venna õue:
 “Tule venda, tunne venda!”

Tuli vend, ei tunnud venda:
²⁰ “Võeras mees, võeras obune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa!”
 Alli irnub, alli karjub.
 Viisin alli õe õue:
²⁵ “Tule õde, tunne venda!”
 Ei see õde tunne venda:
 “Võeras mees, võeras obune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa!”
³⁰ Alli irnub, alli karjub.
 Viisin alli onu õue:
 “Tule, onu, vaatamaie!”
 Ei see onu tunnud poega:
 “Võeras mees, võeras obune,

³⁵ võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa!”
 Alli irnub, alli karjub.
 Viisin alli tädi õue:
 “Tule tädi, tunne poega!”
⁴⁰ Ei see tädi tunnud poega:
 “Võeras mees, võeras obune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa.”
 Alli irnub, alli karjub.
⁴⁵ Viisin alli pruudi õue:
 “Tule pruuti, tunne peiut!”
 Tuli pruut ja tundis peiut:
 “Oma mees, oma obune,
 oma piitsuke peossa,
⁵⁰ oma vehmer kandelussa!”

E, StK 37, 168/70 (8) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

58

Hellakene vennakene,
 mulle anti hallikene,
 läksin halliga kodusse,
 läksin eite vaatamaie,
⁵ läksin taati teretamaie:
 “Tule välja, eidekene,
 tule välja, taadikene,
 tule välja, tunne poega!”
 Ei see eit ei tunnud poega
¹⁰ ega taat ei tunnud poega:
 “Võeras mees, võeras hobune,
 võeras piitsuke pihussa,
 võeras vehmer kaendelussa.”
 Halli hirnub, halli karjub.
¹⁵ Võtsin halli, viisin halli,
 viisin halli venna õue:
 “Tule, venda, tunne venda!”
 Tuli vend siis venda tundma.
 Ei vend ei tunnud venda:

7b.

²⁰ “Võeras mees, võeras hobune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kaendelussa.”
 Võtsin halli, viisin halli,
 viisin halli õe õue:
²⁵ “Tule, õde, tunne venda!”
 Ei see õde tunnud venda:
 “Võeras mees, võeras hobune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa.”
³⁰ Võtsin halli, viisin halli,
 viisin halli tädi õue:
 “Tule tädi, tunne minda!”
 Ei see tädi tunnud minda:
 “Võeras mees, võeras hobune,
³⁵ võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kandelussa.”
 Võtsin halli, viisin halli,
 viisin halli onu õue:

“Tule onu, tunne minda!”
⁴⁰ Tuli onu, ei tunnud minda:
 “Võeras mees, võeras hobune,
 võeras piitsuke peossa,
 võeras vehmer kaimdelussa.”
 Võtsin halli, viisin halli,
⁴⁵ viisin halli äia õue:
 “Tule äia, tunne väimeest!”
 Tuli äi, ei tunnud väimeest:
 “Võeras mees, võeras hobune,

võeras piitsuke peossa,
⁵⁰ võeras vehmer kaimdelussa.”
 Halli hirnund seitsmet korda.
 Võtsin halli, viisin halli,
 viisin pruudi õue peale:
 “Tule pruuti, tunne peimeest!”
⁵⁵ Tuli siis pruuti, tundis peimeest:
 “Oma mees, oma hobune,
 oma piitsuke peossa,
 oma vehmer kaimdelussa!”

E, StK 40, 38/41 (69) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

28. SÕJAS MÕÕK JA HOBU KALLIS

1.

59

“Hella venda, kallikene,
 aa mul sõjasta juttu:
 kas on sõjas naine armas,
 naine armas, kaasa kallis?”
⁵ “Ei ole sõjas naine armas,

naine armas, kaasa kallis –
 sõjas on armas al'las mõõka (~mõeka),
 kallis kangepea hobune,
 kes päästab mehed sõjasta,
¹⁰ mehepojad lahingista.”

E, StK 40, 38 (68) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

29. VIIMNE VIHTLEMINE

1.

60

Vihtle, vihtle, eidekene,
 vihtle, vihtle, taadikene,
 viimast korda vihtled mind –
 veneks mind aga viiakse,
⁵ soldaniks mind soovitakse,
 muskadeeriks mutsitakse.

Siis vahin valli ääre peala,
 kord on külma, kord on nälga,
 mõlemad on hingevõtjad.
¹⁰ Kui hakkab mina minema,
 siis hakkab hale tulema
 ja kullatilgad kukkuma.

HI 7, 35 (14) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Viimne vihtlemine + Vahisoldati kaebus + Lahkumise valu.

30. NEKRUTI PÕGENEMINE

61

1a.

Õekene ellakene,
vennakene veigukene!
Kui lään liisku võttemaie,
ei mina karda linna liisku,
⁵ linna liisku, mõisa mõetu –
ää tulen ärrade käesta,
Tombi tohteri toasta,
lippan liisusakste käest!

Vaht mind hüüdis valli pealt,
¹⁰ teine teise nurga pealt.
Viidi mind linna lossi peale,
taha Tartu uulitsalle.
Seal mu pea piirati,
kõrvaääred krõpsiti,
¹⁵ silmad siis vetta veeretasid.

H II 13, 647 (32) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

62

1b.

Õekene ellakene,
vennakene veigukene,
kui lään liisku võttemaie,
ei mina karda linna liisku,
⁵ linna liisku, mõisa mõetu –
ää tulen ärrade käesta,
Tombe tohteri toasta,
lippan liisusakste käest!

Vaht mind hüüdis valli pealt,
¹⁰ teine teise nurga pealt.
Viiaks linna lossi pealt
taha Tartu uulitsale.
Seal mu pea piiratakse,
kõrva ääred krõpsitakse,
¹⁵ silmad siis vetta veeretavad.

H II 26, 911 (1) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

63

2.

Häbi olgu härrale,
teine tema prouale –
pani mind linna liisu alla
ja pani mõisa mõedu alla!
⁵ Ei ma karda linna liisku,
linna liisku, mõisa mõetu,
Toompää häida tohterida –

äe tulen härrade käesta,
Toompää tohteri toasta,
¹⁰ Vene vahtide vahelta!
Härrad jäivaid ähkimaie,
tohterid torisemaie,
Vene vahid vandumaie,
sanderid sajatamaie.

H, Gr. Qu., 156 (25) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Liisuvõtmine + Nekruti põgenemine.

Ükskord külas meil käsku anti,
noored mehed mõisa aeti,
mõisa tuppa tuikuma
ja mõisa aita astuma.

⁵ Kiri toodi Riia linnast,
paber toodi Paide linnast:
homme lähme liisku võtma.

Siis mina võtan numer üks,
numer üks ja numer kaks.

¹⁰ Ju siis liigun linna poole,
et linna aknad hallendavad,
Toompea tornid tolgendavad,
Olevist löi oja-aja,
Nigulist löi nika-naka,

¹⁵ alevid löid talla-ralla.

Ära tulin härrade käästa,
Toompea tohteri toasta,
et ei mina sündind soldatiks
ega mina mahtund madruseksi.

²⁰ Soldatil olid saapad jalgas,
madrusel oli mantel selgas.
Soldatil olid saapad suured,
madrusel oli mantel laia.

Soldatiks sain sõjameheks,
²⁵ ausa halli kuue selga,
kroonu valged kindad kätte,
musta sirmi silma ette,
valged rihmad rinna ette.

H I 7, 56/7 (52) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Liisuvõtmine + Nekruti põgenemine.

Ei ma karda linna liisku,
linna liisku, mõisa mõetu –
välla tulin vahtide vahelta,
kinderalli keske'elta!

⁵ Vahid aga jäiivad vandumaie,

kinderallid sajatamaie,
tohterid torisemaie.
Tundi löid Tuompea kellad,
Lihulas löid liksat-laksat.

E, StK 37, 157 (3) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

31. VAHISOLDATI KAEBUS

Mitu, mitu, ellad vennad,
mitu pean mina nägema,
mitu külma kannatama!
Oo mina vaene vahisoldat,

⁵ istun valli ääre peal,
küll on külma, küll on nälga,
mõlemad on hingevõtjad:
külm mul kurnab küljeluida,

nälg mul näpistab südanta,
¹⁰ töö mul vaevab luid ja konta.
Nopin täia vammusesta:

suuremad pistan suhuje,
vähemad viskan vedeje,
kobedamad topin kotti.

H II 13, 637 (6) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Vahisoldati kaebus + Täid kaladeks.

67

1b.

Mitu, mitu, ellad vennad,
mitu pean mina nägema,
mitu külma kannatama!
Oo mina vaene vallisoldat,
⁵ istun valli ääre peale,
küll on külma, küll on nälga,
mõlemad olid hinge võtjad:

külm mul kurnab küljeluida,
nälg mul südant näpistab,
¹⁰ töö mul vaevab luid ja konta.
Nopin täia vammusista:
suuremad pistan suhugi,
vähemad viskan vedeje,
kobedamad topin kotti.

Kk.: 11. rammusista.

H II 26, 918 (24) < Pilstvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Vahisoldati kaebus + Täid kaladeks.

68

2a.

Oo mina vaene vallisoldat,
istun valli ääre pealla,
pea mul pal'las, nutan seal!
Nopin täia tilluselta,
⁵ keeran täia vammuselta:
suuremad ma suhu pistan,
pisemad ma merde viskan.

Seal nad kasvavad kalaksi,
siginevad siiadeksi,
¹⁰ lagunevad latikaksi.
Siiad olid suured, seljad mustad,
augid suured, laugud laiad,
latikatel küürud selgas.

E, StK 37, 172 (10) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Vahisoldati kaebus + Täid kaladeks.

Oh mina vaene vallisoldat,
istun valli ääre peal,
pea mul paljas, nutan seal!

Keeran täiad vammuselta:

⁵ suuremad ma suhu pistan,
pisemad ma merde viskan.
Seal nad kasvavad kalaksi,
siginevad siigadeksi,
lagunevad latikaksi.

¹⁰ Siiad on suured, seilad mustad,

augid suured, laugid laiad,
latikatel küirud selgas.

Tina oli tikke tikutada,

raud oli raske raputada,

¹⁵ vask oli vali allastada.

Ihutud mu hingerauad,

kohutud mu kaelarauad,

valmis mu verevalajad –

need minu hella hinge peale,

²⁰ need minu kulla kaela peale.

E, StK 40, 41/2 (70) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Vahisoldati kaebus + Täid kaladeks + Raske püss.

32. PÜSSI PÕMIN KOSTAB KOJU

1.

70

Ma lähen sõda sõrgemaie,
Vene väge värvimaie,
Prantsusmaale paugutama,
Inglistanti irmutama.

— — — — —

⁵ Kuuldus koju eide kätte,
kuuldus järgi taadi kätte –
kes seal püssa põmmutab,
kes seal mõeka laksutab?

E, StK 40, 37 (67) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

33. RÕÕMUS NEKRUT

1.

71

Ärge tehke talle häbi,
neiud, oma nutu läbi,
araks mind ei alandage!

Mees on tehtud tööde tarvis,

⁵ vaenu vasta võidu tarvis!

Lääme linna liisku võtma –

liisu võtan, sõtta tõttan.

Seal soen ennast saksa viisi,

harin ennast härra viisi.

¹⁰ Viskan riided täiest ahju,

musta kuube kuuma ahju.

Soldatiks saan, sõjameheks,

rauast kübara saan pähe.

Siis mina jätan jumalaga
¹⁵ teid ma rõõmsa südamega.
Võtan püssi varnalt kätte,
panen vööle võõrast mõeka.
Eks mind siis ei kaitse kaimud,

vallatumad pere vaimud!

²⁰ Eks neiid siis ei hõiska,
sõjalaulu mulle luiska!
Ihti mamma, juhti samma,
miks sa tütart mul ei anna!

H, Gr. Qu., 141 (7) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

72

2a.

Ma läen linna liisku võtma,
liisku võtma, sõtta tõtma.
Siis soen ennast saksa viisi,
harin ennast härra moodi.
⁵ Viskan viisud, kas sest kahju,
soldatist saan saapad jalga,
ausa halli mundri selga.
Soldatist sain sõjameheks,
rauast kübara ma pähe.
¹⁰ Läksin linna lossi pääle.
Sääl mu peada piirati,
juuksed juureni võeti.
Siis mina hakkas nuttemaie:
“Oh minu Juhan, kus minu juuksed,

¹⁵ kallis Juhan, kus minu karvad,
kus minu ilus valge pea!”

Eidekesi, taadikesi
näen mina nurkas nuttemaie,
nuttemaie, nuusumaie,
²⁰ rõõmu rinnast riisumaie,
et mina kipun kerve vastu
vahetama sõjariistu.

Mees pole loodud lomberdajaks,
koduõues komberdajaks,
²⁵ ahjuhargi armastajaks.
Mees on tehtud tööde tarvis,
välja minna vaenu vastu.

EKS 1, 137/9 (14) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

73

2b.

Ma lähen linna liisku võtma,
liisku võtma, sõtta tõtma.
Siis sean ennast saksa viisi,
arin ennast ärra viisi.
⁵ Viskan viisud, kas sest kahju,
musta kuue kuuma ahju.
Soldatist saan saapad jalga,
ausa alli mundre selga.

Soldatist saan sõjameheks,
¹⁰ rauast kübara ma pähä.
Läksin linna* lossi peale.
Seal minu peada piirati,
juuksed juureni võeti.
Siis mina akkan nuttemaie,
¹⁵ nuttemaie, noosumaie:
“Oh minu Juhan, kus minu juuksed,

kallis Juhan, kus minu karvad!”

Näen mina nurkas nuttemaie
eidekesi, taadikesi,
²⁰ valla vanamoorikesi,
nuttemaie, noosumaie,
rõõmu rinnast riisumaie,
et mina kipun kerve vasta

*Tallinn.

vahetama sõjariistu.

²⁵ Ma akkan neida noomimaie:
“Mees põle loodud lomberdajaks,
koduõuves komberdajaks,
ahjuargi armastajaks.
Mees on tehtud teiste tarvis,
³⁰ väl’la minna vaenu vasta.”

EKS 1, 39/40 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

LÜÜRIKA

TÖÖ, TAVANDITE JA MUU TEGEVUSEGA SEOTUD LAULUD

TÖÖLAULUD

VILJALÕIKUS JA REHEPEKS

34. KAUALÕIGATUD PÕLD

1.

74

Lõ - pe, lõ - pe, põl - lu - ke - ne, saa ot - sa saa - re - ke - ne.

* kohal kahte moodi.

Lõpe, lõpe, põllukene,
saa otsa, saarekene!

Juba sind ammu hakatie,

iga päev su peale käidi,
5 iga tundis tuli meele.

EÜS VIII 735 (328) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 504 (104) – P. Penna (1911).

2.

75

Lõpe, lõpe, põllukene,
saa otsa, saarekene!

ERA II 14, 79 (21) < Anna khk., Pikaküla as. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd.
Viiger (1929).

35. HALB SIRP

76

1.

Ei ma mõista, mis mul on,
on mu kääd ju kinni pandud,
sõrmed selga seotud,
et esi ei edene
⁵ ega väli ei vähene?

Sirise, sirise, sirpi,
kõrise, kõverarauda!
Sirp on sita sepa tehtud,
raud on raipesti taotud.

H I 7, 34 (12) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Väsinud lõikaja + Halb sirp.

36. PÕLD PANEB LÕIKAJA PÕDEMA

77

1.

Põld on pikka, piiad noored,
väli laia, lapsed noored.
Põld ta'ab pikka põimimesta,

väli laia laamimesta.
⁵ Põllupõimijad põevad,
väljalaamijad väsivad.

H I 7, 38 (21) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 1643 (lt. 781: Põld paneb lõikaja põdema, var. 1).

Põld pikk, ma pisike + Põld paneb lõikaja põdema.

37. POLE LAULJAT HULGAS

78

1.

Kas põle põllule pereta
või põle väilale vägeda –
ei ole põllul laulijada?

Täna lõikan selle põllu,
⁵ omme lõikan teise põllu,
tunahomme tuataguse.

ERA II 14, 265/7 (4) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

38. ETTERUTANUD LÕIKAJALE

1.

79

Täna uurijad usinad,
välja laanijad vägevad –
omme uurijad unised,
välja laanijad väsinud.

⁵ Ette läind vanad emised,
taha jäänud taimekesed,
kõht neil jooseb kõrta mööda,
magu neil jooseb maada mööda,
udar uuta lunda mööda.

¹⁰ Olge viksids, meie neiud,
et me otsaje ujume,

taha saareje sajame,
peenderisse pillutame!

Otsas on õlut punane,
¹⁵ saares on saiad saledad,
peenderis on piimakoogid.

Seda teab Jumalukene:
ehk on piitsad peenderissa,
kaigas kraavi ääre pealla;
²⁰ tuleb aga aega – annetakse,
tuleb tundi – tõmmatakse!

H II 1, 272 (403) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk. ? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 353 (lt. 125: Etterutanud lõikajale, var. 1).

Etterutanud lõikajale + Mis otsas ootab.

39. EI ANTA SÜÜA

1.

80

Täna oli tehtud tükid tööda,
tükid tööda, laksud maada,
vähendatud välgud väljad,
kokku pandud koppeleida,
⁵ kokku koppeli esised.

Ei siin süüa annetagi.

Võtan kätte ja vihastan:
lõikan pead peale põllu,
ivad hiirele poetan,
¹⁰ sasid panen parma'esse.

H III 12, 490 (6) < Paide l. – T. Michelson (1893).

40. MIS OTSAS OOTAB

1.

81

Lõpe, lõpe, väljakene,
aki, armas väljakene!

Otsa meid aga oodatakse,
vaia meid aga vaadatakse.

⁵ Otsas on meil odraleivad,
vaias on vaheviilakad.

Kk.: 6. vahe villakad.

H III 18, 42 (8) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

41. SIRISE, SIRBIKENE!

82

1.

Rukkilõpetese aal saab visatud sirpi. Tüdrukud viskavad sirpi kõik ühe maa pealt. Kelle sirp kõige kaugemale läheb, see saab kõige enne mehele. Sirbiviskamise juures lauldakse:

Sirise, sirise, sirbikene,
kõrise, kõverrauake!
Kelle sirp siin ette jõuab,
sellel peidmees mütsi ostab.

ERA II 122, 165 (1) < Paide khk. – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

42. RÕÕMUS REHEPEKSJA

83

1a.

Ma lään, rebane, rehele,
pardike, lään pahma'alle,
lapsuke, lään laeti peale.

Võtan nuia nurgasta,
⁵ varda rehe varnasta,
reha rehe seinasta.

Peksan parred pahma'aksi,
seinad seemnerukkideksi,
kõlkad kõlu-ibadeksi.

¹⁰ Rehe mina peksan rõõmuga,
laetid lõõn lauluga,
pahma tallan tansuga.

H II 13, 646/7 (31) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Trükitud: ERIA nr. 1751 (lt. 827: Ma lähen rehele, rebane, var. 3).

Ma lähen rehele, rebane + Rõõmus rehepeksja.

Ma lään, rebane, rehele,
pardike, lään pahma'ale,
lapsuke, läen laeti peale.

Võtan nuiä nurgasta,
⁵ varda rehe varnasta,
reha rehe seinasta.

Peksan parred pahma'aksi,
seinad seemnerukkideksi,
kõlkad kõlu-ibedeksi.

¹⁰ Rehte mina peksan rõemuga,
laetid lõõn lauluga,
pahma tallan tansuga.

H II 26, 911 (3) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Ma lähen rehele, rebane + Rõõmus rehepeksja.

HEINATEGU

43. VIKAT NIIDAB, MA VILISTAN

1.

85

Vikat viidab, ma vilistan,
reha riisub, ma laulan,
sirp lõikab, ma siristan.

H II 54, 151 (3) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1895).

KARJANE JA KARI

44. EIT TEEB KAKU KARJASELE

1.

86

Tuleb sui ja lõoke laulab,
eit teeb kaku, ma lään karja.

Ma aan karja Kaunissaare,
ise istun Ulassaare,

⁵ teen aga tule Tuulassaare.

Sibri villad, sabri villad!
Tegin ämmale kapukad,
ämm viskas ahju kapukad.

Mina tagaaknast välja,
¹⁰ ämm sabast kinni,
saba lõhki – sirdi!

Etas-ketas, kelle ratas,
eide ratas, taadi ratas,
vanamoori vokitatas.

H I 7, 36 (16) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Eit teeb kaku karjasele + Siblin-sablin (loodushäälend, pääsuke) + tantsulaul (ul).

45. KARJASEPÕLI

87

1.

Karjatsel oli vaeva elu:
vesi oli alla, vesi peale,
vesi varvaste vahele,
küünar oli vetta alla külje,
⁵ küünar vetta peale külje.

Kus on kurvade koduje?
Vesi oli palgid veeretanud,
sadu oli seinad sammeldanud,
udu oli ukсед ette lõõnud.

Kk.: 6. kuivade – 7. valgeid vemmeldanud.

H, Gr. Qu., 173/4 (46) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Karjasepõli + Kurva kodu.

88

2.

Karjatsel oli vaeva elu:
vesi alla, vesi peale,
vesi varvaste vahele.
Sigurised suured sitad,
⁵ lamburised laiad pasad,

karjatsed kanapojuksed
sõivad kulda, jõivad kulda,
panid kulda kukkuriisse,
hõbedad üle õlade,
¹⁰ vaske varvaste vahele.

H, Gr. Qu., 181/2 (65) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Karjasepõli + Karjased ja lamburid.

46. KARJASE PÜHAPÄEV

1.

89

Tuleb aga lauba õhtuke
ja pikem pühapäevake:
teised käivad kirikuteeda –

mina vaene karjateeda;
⁵ teised kuulvad kirikukella –
mina laugu lehma kella.

ERA II 23, 27 (1) < Paide khk. – H. Neumann < Anna Neumann (1930).

47. LAISK KARJANE

1.

90

Oh ma vaene Karja-Tõnu,
alati sain alvu sõnu!
Mis sa kaua kodu tegid?

Imetasin iiripoegi,
⁵ kasvatasin kassipoegi,
kosutasin koerapoegi!

ERA II 14, 279 (16) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Oh ma vaene Karja-Tõnu (ul) + Laisk karjane.

48. HUILAKE, HOOSTELISED!

1.

91

Huilake, hoostelised,
helletage, heinalised,
sinna paksusse pajusse,
haledasse haavikusse,
⁵ koledasse kuusikusse,

mäledasse männikusse,
kus ei kuule kukehäält,
noore lapse nutuhäält,
laisa linnu lauluhäält!

H, Gr. Qu., 177 (55) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

KODUSED TÖÖD

49. SÕÕRU, LEHMAKENE!

92

1.

Sõõru, sõõru, lehmakene,
anna mulle palju piima!
Mul on pere piima tahtmas,
suur pere võida tahtmas.

Vanaema muidu rääkis laste juures.

RKM II 213, 246 (10) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

50. KOKKU, KOOREKENE!

93

1.

Kokku, kokku, koorekene,
ümmer männa mita-mäta!

ERA II 14, 42 (3) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Leena Adams (alaline Anna v. elanik), (1929).

94

2.

Võitegemise laul

Kokku, kokku, koorekene,
lapse leivatüki peale,
karjalapse õnne peale!

ERA II 14, 225 (13) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

51. KÄSIKIVI

1.

95

Kivikene, sõtsikene,
kivivits oli vennikene,
eks sa võind meres mürada,
alla kallaste karata,
⁵ enne kui tulid meie moale
meid aga vaesid vaevamaie,
pisikesi piinamaie!

Meie õlad õhukesed,
käsivarred veigukesed.
¹⁰ Oleks õlad õunapuised,
käsivarred vahterised,
sõrmed sõsteri lülista,
siis ma jõuaks ümber aada,
käänata käsikivida.

H II 13, 635 (2) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Käsikivi + Oleks õlad õunapuust.

2.

96

Kivikene ellakene,
eks sa võinud meres mürada,
mere ääres ajada
ja mere ääres kasvada,
⁵ ennem kui tulid meie maale
meie pihta piinamaie
ja meid vaesid vaevamaie,
õlanukka õerumaie!
Meie pihad peenikesed,

¹⁰ käevarred varjukest.
Oleks meie pihad pihlakast,
õlanukid õunapuust,
käevarred vahterised,
sõrmed sõstraluista,
¹⁵ siis ma peaksin piitsahoobid,
kannataksin kaikahoobid,
ennem kui alvad haugutused,
nurjatunud nõrgutused.

Kk.: 17. arvad hukatused.

H II 25, 916 (20) < Pilstvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Käsikivi + Oleks õlad õunapuust + Pigem peks kui sõim.

52. KEEDA PUTRU!

1.

97

Keeda pudru, Puuri naine,
sipsa soola, Siimu naine,
lase jahu, Jaagu naine!

ERA II 14, 72 (5) < Anna khk., Pikaküla as. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

TEEKÄIGULAULUD

53. ORJADE TEE

98

1.

Lähme, lähme, käime, käime,
lähme seda teeda mööda,
kus oli tee tipuline,
maa oli maksakarvaline!

⁵ Kust olid enne härjad käinud,
härjad käinud, orjad läinud,
vara olid läinud vaesedlapsed,
hilja need pereminiad.

H, Gr. Qu., 165 (35) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

54. HAKKAME, MEHED, MINEMA!

99

1.

Hakkame meie minema,
pistame piibud põlema,
kõik küla ahjud küdema,
sada sauna suitsemaie,
⁵ tuhat tuba tol mamaie!

Hakkame meie minema,

meie kodu kauge'ella:
viis oli väljada vaheta,
kuus oli kuivada jõgeda,
¹⁰ seitse sooda sitke'eda,
kaheksa kalamereda,
üheksa hüva jõgeda.

H, Gr. Qu., 148 (15) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Hakkame, mehed, minema + Kodu kaugel.

100

2.

Akkame, mehed, minema,
paneme piibud põlema,
sada sauna suitsemaie,
tuhat tuba tormamaie!

⁵ Meie kodu kauge'elle:
viis oli väl'lada vaheta,

kuus oli kuivada jõgeda,
seitse sitket sooda'aida,
kaheksa kalamereda,
¹⁰ üheksa hüva jõgeda,
kümme külma allikasta.

E, StK 37, 156/7 (2) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Hakkame, mehed, minema + Kodu kaugel.

55. NEIUD ÖÖSEL KÄIMAS

1.

101

Õekene ellakene,
lähme silmi pesema
jõe jookseva veele,
kaevu külma allikale!

⁵ Paneme helmed heina peale,
preesi peene liiva peale,
sõle suure söedi peale.

Kus me lähme vasta ööda,
vasta ööda, vasta pääva,
¹⁰ vasta pilgesta pimedad,
vasta elgista ehada?
Ehk me upume ojasse,
ehk kes katsub kalda'asse!
Jumal otsib meid ojasse.

H II 26, 913 (10) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Ehted varastatud + Neiud öösel käimas + Upume ojasse.

2.

102

Kus me lähme vasta ööda,
vasta ööda, vasta põhja,
vasta helgista ehada,
vasta koitu keerulista?

⁵ Meie kodu kauge'elle:
viis oli verstada vaheta,
kuusi kuivada jõgeda,
seitse sooda sitke'eda,
kaheksa kalamereda,
¹⁰ üheksa hüva jõgeda,
kümme külma allikasta.

Millal meie senna saame,

senna saame, senna jääme,
kus need kuused kollendavad,
¹⁵ aruhaavad haljendavad,
lepad sirged sinavad,
kased õuni kasvatavad!

Ma[ha] mina raiun märjad männad,
märjad männad, kuivad kuused,
²⁰ jätan kased kasvemaie,
kase oksad oigamaie –
oksad oigavad isada,
lehed leinavad emada.

H, Gr. Qu., 155 (23) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Neiud öösel käimas + Kodu kaugel + Kus kuused kollendavad + Kased kasvama.

3.

103

Kus me lähme vasta ööda,
vasta ööda, vasta kuuda,
vasta pilgistad pimedad?

Meie kodu kauge'elle:
⁵ viis oli väljada vaheta,
seitse sooda sitke'eda,

üheksa hüva jõgeda,
kaheksa kalamereda,
kümme külma allikasta.

¹⁰ Ehk me upume ojasse,
ehk me kaome kalda'asse!
Kis meid otsib oja seest

ehk meid kaevab kalda seest?
Looja otsib oja seest,
¹⁵ Maarja kaevab kalda seest
oma kuldse koogulagi,
hõbedase ämmeriga.

H, Gr. Qu., 186/7 (78) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Neiud öösel käimas + Kodu kaugel + Upume ojasse.

104

4.

Kus me lähme [vasta] ööda,
[vasta ööda], vasta vetta,
vasta pilgasta pimedä,
vasta helgasta ehada,
⁵ vasta kullasta kuuda?

Ehk me upume ojasse,

ehk me kaome kalda'assa!
Kes meid otsib ojasta
või kes katsub kalda'assa?
¹⁰ Jumal otsib ojasta,
Maarja katsub kalda'assa.

H I 7, 32 (6) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 2134 (lt. 1043: Upume ojasse, var. 2).

Neiud öösel käimas + Upume ojasse.

105

5.

Kus me lähme vasta ööda,
vasta pilgasta pimedä,
vasta kullasta kuuda?

Ehk me upume ojasse,
⁵ ehk me kaome kalda'asse!

Kis meid otsib ojasse,
kissi meid katsub kalda'asse?
Lauku täkku laenettesse,
kimmel kibikalda'asse.

Kk.: 9. kibi kalaasse.

H III 18, 43 (10) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Neiud öösel käimas + Upume ojasse.

56. LÄHME LILLAKILE!

1.

106

Piigakene peenikene,
neiukene noorukene,
lähme laupääv lillakille,
peale pääva pohlikulle!

⁵ Mis me sealt maast leiame?
Kuus kullatud vööda,
sada saksa siidisärki.
Kus me need kullad paneme,
hõbelõngad õmbleme?

¹⁰ Küürime kübara peale,
värvime värava peale,
sennap need kullad paneme,
hõbelõngad õmbleme.

Oi-oi-oi-oi olgu, vend,
¹⁵ olgu otsa hommuksi,
tulevase reede'eksi,
näärilaupa õhtu'eksi.

H II 26, 912 (6) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Lähme lillakile + Lauujärg tulevasteks pühadeks.

57. RIIA RIKKUMINE

1.

107

Siin on riita neidisida,
paras parve tütterida,
tooge te teine riita,
koguge see kolmas riita!

⁵ Lähme Riiga rikkumaie,
Talllinna tappemaie,
Põltsamaad põletamaie!

H, Gr. Qu., 184/5 (74) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

KALENDRITÄHTPÄEVADE LAULUD

58. MARDILAUL

108

1.

Võtke vasta mardikesed!
Kopsi minna kelderisse,
üle õue aitudesse,
otsi mardil maugukesta,

⁵ katsu mardil kakukesta!
Õue otsa õnne,
väravasse vil'lasalve!

HI 7, 42 (29) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

109

2.

Laske mardid sisse tulla, marti!*

Mardi küüned külmetavad,
mardi varvad valutavad.

Mart on tulnud kauge'elta:
⁵ üle viie viljaväila,
üle kuue koidunurga,

üle seitsme sitke sooda,
kaheksa kalamereda,
üheksa Emajõgeda,
¹⁰ kümme külma allikata,
üle soode, üle rabade.

*“Marti” kordub iga värsi järel.

Kadride laul olnud seesama, ainult “marti” asemel lauldud “katri”.

ERA II 14, 32/3 (4–5) < Anna khk., Eivere vk. < Peetri khk., Päinurme k. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

110

3.

Mardipäeval lauldakse:

Tere, tere, eidekene,
tere, tere, taadikene!
Laske mardid sisse tulla!
Mardi küüned külmetavad,
⁵ varba'ad valu tegevad,

sõrmeotsad sõitelevad.
Mart ei tule sööma pärast,
mart ei tule jooma pärast,
mart tuleb karjaõnne pärast.

Laulu eest antakse martidele mardipäeva karaskit või ka midagi muud, sest martisid arvatakse karjaõnne toojaiks. Ka süüakse mardipäeval hane.

E 69507/8 (1–2) < Paide? – Paide Ühisgüm. õpil. (1930).

4.

111

Enne sisseminemist lauldi ukse taga:

Laske mardid sisse tulla!	⁵ seaõnne, lehmaõnne.
Mardi küüned külmetavad,	Viljad kasvagu üle peaje,
mardi varbad valutavad.	mets aga otse taevasse! Jne.
Mart toob sulle lambaõnne,	

Vahest nutetakse, teinekord aga tansitakse ja mängitakse pilli. Lõpuks küsitakse vaevapalk. See peab olema harilikult toiduained, harva ka esemed. On olnud ka inhsaid inimesi, kes ei raatsi midagi anda. See aga sajatati ära ja see oli kõige kardetavam asi. Sagedamini käis see nii:

Su kari ärgu kasvagu,
su loomad surgu ja olgu vigased,
viljal ärgu olgu sigivust
ja tütreid jäägu vanatüdukuiks!

See olnud aga tihti tõsi ja sellepärast toodi ikka paremad suutäied kadri- ja mardisantidele.

E 69517/8 < Paide l. – Paide Ühisgüm. õpil. (1930).

Mardilaul + Mardi sajatused.

5.

112

Laske sisse mardikesed!	Ma mängin endi Ekuga ja
Mardi küüned külmetavad,	katsun pudru näpuga.
mardi varbad valutavad,	Ma nägin nurgast tulema
mardid tulnud kaugelt maalta.	¹⁰ üks kanik kahe silguga.
⁵ Ma olen üks vaene mardisant,	Mu hambad külge hakkasid
mul pole muud kui kepp ja kott.	ja kihvad külge kargasid.

E 73108 (2) < Paide khk. – J. Jäetma (1930?).

Mardilaul + ul.

Tere, tere, eidekene,
 tere, tere, taadikene!
 Laske mardid sisse tulla!
 Mardi küüned külmetavad,
⁵ varba'ad valu tegevad,

sõrmeotsad sõitelevad.
 Mart ei tule sööma pärast,
 mart ei tule jooma pärast,
 mart tuleb karjaõnne pärast.

E 78613 (1) < Paide khk. – E. Michelson (1932).

Mardipäevaks sai õlut tehtud ja kadripäevaks ka. Mardid jooksevad, poisid ja tüdrukud segamini. Martidele ei antud kedagi. Aga kui kadriks käisime, siis mõisas saime 15 kopikat. Ütlevad ikka, et kadridele pidavat andma. Mõni andnud nuusti linu.

Ukse taga:

Laske mardid sisse tulla!
 Mardi küüned külmetavad,
 jalavarbad valutavad.
 (Ununenud.)

Kadridel oli niisamuti. Sel põlnd viisi kedagi.

RKM II 213, 580 (6) < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Elisabet Pärloja (1965).

Laske sisse mardisandid!
 Sandi küüned külmetavad,
 varbaotsad valutavad.

Sant on tulnud kaugelt maalta,
⁵ üle soode põhjaraalta.

Kui mardisandid sisse tulid, siis mardiisa viskas peoga põrandale vilja ja laulis:

Sisse viskan seemnevilja,
 seemnevilja, leivavilja,
 hüvad odrad, kaunid kaerad,
 rukkid palju paremad!

Kuulnud isalt. A. L. on selle ja mõne teisegi kodus kuulnud rahvalaulu üles kirjutanud ja näidendis kasutanud.

RKM II 213, 547 (16) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (1965).

Mardilaul + Sisse viskan seemnevilja.

8b.

116

Mardilauapäeval mardiks käimise korral on lauldud mardi sisselaskmise-palve laulu. Tuppa sisse minnes see, kes mardisaks, on laulnud kotist teri põrandale visates:

Sisse viskan seemnevilja,
seemnevilja, leivavilja,
hüvad odrad, kaunid kaerad,
rukkid palju paremad!

See pidi õnnistuseks olema tulevasele viljasaagile.

RKM II 221, 234 < Anna khk., Purdi k. – Albert Lauri (kogujalt), (1966).

59. KADRILAU

1.

117

Pereeit on eidekene,
peretaat on taadikene,
võtke vasta kadrikesed!
Kadrid tulnud kauge'elta,
⁵ üle soo, üle lageda,
üle pika Peipsi järve.
Kadril kaskine hobune,
pihelgane piitsukene.

Pereeit on eidekene,
¹⁰ peretaat on taadikene,
võtke vastu kadrikesed!
Kadri isi ilma vööta,
kadri lapsed kapukata,
kadri küüned külmetavad,
¹⁵ varvad valu tegevad.

HI 7, 41 (28) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

2.

118

Kulla pereidekene,
laskem sisse kadrikesi!
Kadri küüned külmetavad,

kadri varvad valutavad,
⁵ kadri tulnud kauge'elta.

E, StK 37, 190 (38) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

A. Ukse taga:

Laske kadrid tuppa tulla!
Kadri küined külmetavad,
kadri varvad valutavad.

Kadrid tulnud kaugelt maalt,
⁵ üle soo, üle rabade,
üle sangas saaremetša.

B. Toas:

Tere, tere, emake,
tere, tere, isake!
Kõpsi minna kelderisse,
¹⁰ kapi minna kamberisse,
üle aja aitadesse!

Otsi kadrile osada,
leia kadrile lihada,
vitsi tuua villusida,
¹⁵ koonal kotitakkusida!

C. Lahkumisel:

Aitüma pereisale,
aitüma pereemale
üiva andi andemasta,
üiva kinki kinkimasta!

— — — — —
²⁰ Sirgugu siakarjad,
saagu laudad lammaid täis!

ERA II 14, 279/81 (18) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Ukse taga:

Laske sisse kadrikesed!
Kadri küined külmetavad,
jalavarvad valutavad.
Kadrid tulnud kauge'elta:
⁵ üle soo, üle jõgede,
üle kalli kasemetsa,
üle alli aavametsa.
Kadri kaskine obune,

remmelgane reekene,
¹⁰ pihelgane piitsukene.
Kadri vitt oli vetta täis,
karvad kasteeinu täis –
kadri soossa soputeli.
Kadri vidrib villasid,
¹⁵ kudrib kuuelõngasid.

Toas:

Pereit oli eidekene,
peretaat oli taadikene,
tõuse üles voodiasta,
võta see tuli tubaje,
²⁰ lõõtsu lõke põrandulle!
Võta võtimed võresta,
kepsi minna kelderisse,
astu minna aitadesse!
Otsi kadrile osada,

²⁵ katsu kadrile kalada,
tükk too tooresta lihada,
vaagen valgeid erne'eida,
pirakake peened leiba,
tükikene teista leiba!

-----
³⁰ Tõmma pinda parrestagi,
võta roogu räästa'asta!

Lahkumisel:

Katused kanuda täide,
põhud täide põrssa'ida,
mulgud muneda täide ...

Lahkumisel, kui midagi ei antud:

³⁵ Saagu su siad surema,
kanad kaevugi munema!

ERA II 14, 73/5 (11–12) < Anna khk., Pikaküla as. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

Kadrilaul + Kadri sajatused.

5.

121

Kadri küined külmetavad,
kadri varvad valutavad.
Kadrid tulnud kaugelt maalt,
üle soo, üle rabade.

⁵ Kadril kaskine obune
ja remmelgane reekene,
tomingane loogakene
ja pihelgane piitsukene.

ERA II 14, 29 (22) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Madli Milosei (1929).

Kadripäeval lauldakse:

Kadri tulnud kauge' elta,
läbi soo, läbi rabade.
Kadril kaskine hobune,

remmelgane reekene,
⁵ pihelgane piitsakene,
toomingane loogakene.

E 69508 (2) < Paide l.? – Paide Ühisgüm. õpil. (1930).

Kadri tulnud kauge' elta,
üle soode, üle rabade.
Kadri kidrib, kadri kudrib,
kadri kidrib villasida,
⁵ kudrib kuuelõimesida.
Kadri soossa seilalisti,

põllupeenardel pikali.
Pereit on eidekene,
otsib kadrile osada.
¹⁰ Too tükike verileiba,
tükk too tooresta lihada!

E 69515/6 < Paide l. – Paide Ühisgüm. õpil. (1930).

Laske, laske kadrid tuppa,
kadri küüned külmetavad,
kadri varbad valutavad!
Rohkem ei mäleta.

Meil ikka käisid ka kadriks. Mina ei käinud. Kadrid tegid ennast ilusaks. Toas tantsisid ringi. Mardid mangusid andeid, aga kadrid küll ei manguvad.

RKM II 213, 246 (11) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

60. JÕUDKE, JÕULUD!

1.

125

Jõudke, jõudke, jõulukesed,
niki-näki, näärikesed,
et saaks oma kääga ossi võtta!

A 7848 (22) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

2.

126

Jõudke, jõudke, jõulukesed,
niki-näki, näärikesed,
siis saaks lapsed saia süüa,
oma kääga ossi võtta!

A 15863 (31) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

3.

127

Jõudke, jõudke, jõulukesed,
et saaks lapsed saia süüa,
oma käega vorsti võtta!

(Kordamisel: oma käega ossi võtta.)

Vanavanemad lugesid lastele. Lapsed ütlesid ka järele. Seda ei lauldud. Neid laulukesi korrutati kümneid kordi.

EFA II 33, 186 (1) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – O. Kõiva < Aurora Niinemägi (1999).

61. JÕNKADI-JÕNKADI, JÕULUD TULEVAD!

1.

128

Jõnkadi-jõnkadi, jõulud tulevad,
vorstikambri võti kadund!

A 7819 (31) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

62. LINAD LIULASKJALE!

129

1.

Linad liulaskijalle,
takud takkalükkajalle,
elbed eestvedajalle!

ERA II 14, 41 (2) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Leena Adams (alaline Anna v. elanik), (1929).

130

2.

Liugu ja liugu,	takud takkalükkajalle,
lina pikka kiudu!	⁵ ebemed eestvedajalle!
Linad liulaskijalle,	

ERA II 14, 227 (15) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

63. JAANIPÄEV VARA TULNUD

131

1.

Kust see Jaan on siia tulnud?	ernes lesti lepitele!
Jaanike!*	Oleks old einad enne tehtud,
Juba rukipea nähikse,	rukis salvije sagatud,
odraoras aljendelle,	odrad pandud parmastesse,
kaeraoras katab maada,	¹⁰ kaerad akijalgudessa!
⁵ nisu tupesta tuleksi,	

*"Jaanike" kordub iga värssi järel.

H II 1, 654 (847) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 888 (lt. 389: Vara tulnud Jaan, var. 1) ja VK VIII nr. 1217 (lt. 440: Jaanipäev vara tulnud).

Jaanipäev vara tulnud + Kevad põllul.

KIIGELAULUD

64. KIIGE TOOMINE

1.

132

“Õekesed ellakesed!

Kuulsin kiikes kiigutavad,
läksin kiike vaatamaie.

Kust see kiike siia toodud,

⁵ siia toodud, siia saadud?

On see toodud Türgimaalta
või on saadud Saksamaalta,
veeretud Vene rajalta?”

Mina kuulsin, kostsin vastu:

¹⁰ “Õekesed ellakesed!

Kiik toodud Kõi külasta,
võllas Võnnu mõisa’asta,
sambad sinisalusta.

Mehed põlvida põdesid,

¹⁵ ärjad sarvida ägasid,
poisikesed põideluida,
tüdrukud peopesasid
meie kiike tuuessagi,
siia maale saadessagi.”

²⁰ Las lähen katsma kiigekesta,

kas on kiike venna tehtud,
venna tehtud vellessagi?

Teopoisid teinud kiike,
abivaimud raiund aisad,

²⁵ teinud kiige kitsa’aksi,
lasnud aisad laiemaksi –
alt ei või ani ujuda,
pealt ei pääsuke pugeda,
seest ei siidilinnukene.

³⁰ Oleks mu venda teinud kiike,
vend oleks kiike kiigutanud,
ajanud anisulile,
pandud pardilestadele.

Laske maha, ma paluksin!

³⁵ Kui ei lase, ei palugi –
küllap ma õõtsun õhta’ani,
kiigun keskeommikuni.

Küllap leppa lüpsab lehma,
vaherpuu joodab vasika,

⁴⁰ küll siis kaske saadab karja.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Schaukellied. Nach ihm dient anstatt d. Schlusses v. Z. 34 an auch folgender: Olgu nõnda, ellad õed, olgu nõnda, jäägu jälle – küllap sest saab meie noorel, parajast saab paari noorel.

EKÜ, F 232 f², 65 (315) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Kiige toomine + Kas on kiik venna tehtud + Kitsas kiik + Laske kiigelt maha.

2.

133

Kust on meie kiike toodud,
kust on toodud, kust on saadud?
Kes on meie kiike toomas,

kes on toomas, kes on saamas?

⁵ Toomas toomas, Sander saamas.
Aisad toodud Arjumaalta,

võllas toodud Võhmutelta,
samma'ad sinisalusta.

Et las kaen uuta kiike,
¹⁰ kas see kiike kannab meida?
Kui ei kanna, las kaduda!
Kiigesevad, ellad vennad,
too tuli, põleta kiike,
too vesi, uputa kiike,

¹⁵ too sina kerves, raiu kiike!
Tulge kiige, küla naised,
tooge kanad, tooge munad,
tooge aned audumasta,
tooge pardid paaristiku!
²⁰ Kana jäi koju munele,
kukk jäi kõrva kaagutama.

H II 1, 281 (414) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1106 (lt. 422: Kiige toomine).

Kiige toomine + Kiige katsumine + Kutse kiigele.

65. KIIGE KATSUMINE

134

1a.

Vennakene veigukene,
lūkka kiike kiikumaie,
kiigelauda laulemaie!
Kas su kiike kannab meid?
⁵ Kui ei kanna, siis kadugu!
Teopoissi, ella venda,
teinud kiige kitsukese –
alt ei saand ani ujuda,
pealt ei pääsuke pugeda,

¹⁰ seest ei siidilinnukene.
Kiigutage, kõigutage,
ärge mind üle ajage,
üle võlla võntsutage,
üle parre paugutage!
¹⁵ Kui mina kukun kiigesta,
langen kiigelausta,
kukun kummuli kivisse,
langen põlvili paesse.

H II 13, 650 (40) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Kiige katsumine + Kitsas kiik + Kiigel kartlik.

135

1b.

Vennakene veigukene,
lūkka kiiku kiikumaie,
kiigelauda laulemaie!
Kas see kiike kannab meid?
⁵ Kui ei kanna, siis kadugu!

Teopoissi, ella venda,
teinud kiige kitsaks –
alt ei saand ani ujuda,
pealt ei pääsuke pugeda,
¹⁰ seest ei siidilinnukene.

Kiigutage, kõigutage,
ärge mind üle ajage,
üle võlla võntsutage,
üle parre paugutage!

¹⁵ Kui mina [kukun] kiigesta,
langen kiigelauasta,
kukun kummuli kivisse,
langen põlvili paesse.

H II 26, 915 (16) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Kiige katsumaie + Kitsas kiik + Kiigel kartlik.

66. KIIK HALVAL KOHAL

1.

136

Oh te hullud kiigesepad,
ena, kus nad kiige teinud –
nad teind küla künnismaale,
külalaste laastumaale,
⁵ külapoiste pulgismaale.

Küla jäi nutma künnismaada,
külalapsed laastumaada,
külapoisid pulgismaada.

Kiigesepad, hellad vennad,
¹⁰ ärge mult mune küsige!
Kana jäid koju munele
ja kuked kõrva kaagutama.

Sõua kiike, jõua kiike,
sõua kiike sõnna maale,
¹⁵ kus need kuked kulda joovad,
kuked kulda, kana karda,
aned haljasta hõbedat!

Kümme tüdrukud külassa,
ühiksa üle tänava,
²⁰ seitse selle poole peale.
Ei nad tohi tulla kiike –
kardavad kulla kuluma,
hõbehelmed õerumaie
ja rahakannad raksumaie.

EKS 1, 144/5 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kiik halval kohal + Pole mune kiigele tuua + Imemaa + Kiigel kullad ei kulu.

67. KUTSE KIIGELE

1.

137

Tulge kiike, külanaised,
tooge kana, tooge munad!

Kana jäid lakka munele,
kukk jäi kõrva kõõgutama,
⁵ aned audumassa ...
pardid paaristikku ...

Et las kaen, et las katsun,
kas see kiike kannab minda?
Kui ei kanna, las kaduda!
¹⁰ Minu vend teeb uue kiige,
uue kiige, uhke kiige:
lepast teeb lõdusa kiige,

pajukoorest paksud lauad,
aavapuust teeb aluspostid,
¹⁵ pihlakased pealiskõllad.
Mis mina luban sõuajalle,

sõuajalle, jõuajalle,
enese kiigutajalle?
Vallast valge neiuksese,
²⁰ kõige pikem, kõige peenem ...

Kordamisel lisatud:

Kõige valgema vallasta,
kõige targema talusta,
kõige sirgema seasta,
kõige peenema peresta.

ERA II 14, 263/5 (2) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Kutse kiigele + Kiige katsumine + Vend teeb uue kiige + Kingitused kiigutajale.

68. KINGITUSED KIIGUTAJALE

138

1.

Lähme kiike kiikumaie,
kiigelaudu laulemaie!
Mis mina tõotan kiikujale,
kiikujale, oma vennal?
⁵ Pinupikkuse hobuse,
ajakõrguse hallikese.
Pinu pealt tema pistab selga,
aja pealt tema astub selga.
Mis mina tõotan kiikujale,
¹⁰ kiikujalle, oma vennal?
Jõua kiike, sõua kiike,
jõua kiike sõnna maale,
kus minu isa elukse,
kus minu ema elukse!
¹⁵ Mis mina tõotan oma vennal,
oma vennal, kiikujalle?
Jõua kiike, sõua kiike,

jõua kiike sõnna maale,
kus see õllemeri näikse –
²⁰ see on noorte meeste meri!
Mis mina tõotan oma vennal,
oma vennal, kiikujale?
Jõua kiike, sõua kiike,
jõua kiike sõnna maale,
²⁵ kus see mõdumeri näikse –
see on noorte neitsite meri!
Mis mina tõotan kiikujale,
kiikujale, oma vennal?
Jõua kiike, sõua kiike,
³⁰ jõua kiike sõnna maale,
kus see viinameri näikse –
see on vana meeste meri,
mis mina tõotan kiikujale,
kiikujale, oma vennal.

HI 7, 39/40 (26) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Kingitused kiigutajale + Kolm merd.

69. TASU KIIGUTAMISE JÄRGI

1.

139

Kiigel lauldi igasuguseid laule, kuid olid ka laulud kohe kiige jaoks. Ühes kiigelaulus oli järgmisi sõnu (tervet laulu ei mäleta):

Kiigutajad, kiigepoisid,
näitke üles kenad viisid!

Kui meid kõrgest kiigutate,
viha pärast vintsutate,
⁵ siis te palgast ilma jäete
ja ka äbi, naeru saate!

ERA II 90, 47 (1) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Maria Laube (1935).

70. KIIK TAHAB KINDAID

1.

140

Külavainul karjub kiike,
mis see kiike karjub seal?
Kiike karjub kinda'aida,
ääl aga äida säärepaelu.

⁵ Las minu vend aga võtab naise,

teine vend töötab võtta,
kolmas toob pruudi kodusse (~koduse) –
siis saab kiigel kinda'aida,
äälel äida säärepaelu.

E, StK 37, 156 (1) < Paide khk., Kureküla < A. Palm < Jüri Preema (1926).

2.

141

Mis sa keod, meie kiike
või mis ägad, meie äiu?

Kiige keob kinda'aida,
aluslauda ande'eida,

⁵ pealispuu punatseid paelu.

Las mu venda võtab naise,
teine vend toob teise naise,

kolmas vend saab kosjas käinud,
neljas vend saab neiu näinud,
¹⁰ viies vend saab viinad joonud,
kuues vend saab kuulutatud –
siis saab kiike kinda'aida,
aluslaud saab ande'esid,
pealispuu punaseid paelu.

ERA II 14, 233 (22) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

71. ILUS NEIU KIIGEL

142

1.

Oh mu kuulsad kiigutajad,
õbedased õõtsutajad,
kiigutage mind kõrge'essa,
et ma paistan palju maada,
⁵ paistan palju, maksan palju!
Kui ep ma isi ei paista,
paistab mu pale punane,
sõrmus suuri sõrmestagi,
rahad laiad kaelastagi.
¹⁰ Tulid siis Riia raeerrad,
Tallinnast need targad saksad,
Paidest need parajad errad.

Küsisivad, kuulasivad:
"Kas see neidu kiige alla,
¹⁵ mis see paistis palju maada,
paistis palju, maksis palju,
paistis ta pale punane,
sõrmus suuri sõrmestagi,
rahad laiad kaelastagi?"
²⁰ Mina kuulsin, kostsin vastu:
"Küll see neidu kiige alla.
Ei seda neidu teile anta –
neiul peigu kiige alla."

Aus d. Gegend v. Weissenstein aufg. v. F. Russow. Vgl. Ehstn. Volksl. S. 366 f.

EKÜ, F 232 f², 61 (308) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

143

2.

Kiigutage, kukutage,
kiigutage, ellad vennad,
kiigutage kõrgemini,
õõtsutage õigemini,
⁵ et mina paistaks palju maada,
paistaks mu pärga punane,
hõbesõrmus sõrmestagi,
teine teisesta käesta,
kolmas kulda põidelista,
¹⁰ paistaksin peiu peresse,
abikaasa kammerisse!
Tuli see tuhing minule,
hakkasin Hansul ütlemaie,

Kaarelile kaebamaie:
¹⁵ "Tulge nüüd minu tubaje,
astu minu asemelle,
kohmi mind aga kaendalusse!
Nipi minda, näpi minda,
nipi nüüd minu nisada
²⁰ nii kui nahku kinda'aida;
katsu mu karusikesta,
vaata valge reite peale!
Võta võti püksistagi,
hoia mu ihu ilusti,
²⁵ kaitse karvanassikesta!"

H II 13, 638 (9) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Ilus neiu kiigel + Tule julgesti.

Nikulai* kroonimise päeval oli Purdi mõisa kopli peal pidu. Üks vanaeit laulis, kui noored olid kiigel. Oli posti kõrval, andis hoogu ja õiskas, oli vist vintis natuke:

Tõuse, kiike, kõrge'elle,
kõrge'elle, kauge'elle!
Tõuseb neiu kõrge'elle,
paistab pailu, maksab pailu ...

Nooremad kiigel laulsid ka.
Rohkem ei mäleta, viis ei ole ka meeles.

*Vene riigi viimane tsaar Nikolai Romanov krooniti 1894. aastal.

RKM II 213, 517/8 (18) < Kose khk., Paunküla < Anna khk. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

3b.

145

MM ♩ ~ 84

d2=d Tõu - se, kii - ke, kõr - ge-el - le, kõr - ge-el - le, kau - ge-el - le,

tõu - se, kii - ke, kõr - ge-el - le, kõr - ge-el - le, kau - ge-el - le!

accel.

Pais - tab pai - lu, mak - sab pai - lu...

RKM, Mgn. II 1056 d – O. Kõiva ja R. Hansen < Tõnis Paimets (1965). Lit. E. Tampere.

72. KIIGU KAUGELE!

146

1.

Sõua kiike, jõua kiike,
jõua kiike sõnna maale,
kus need kuked kulda sõivad

ja need kanad karda jõivad,
⁵ aned aljasta õbedad.

H I 7, 72 (75) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Kiigu kaugele + Imemaa.

73. KIIGEL KULLAD EI KULU

147

1.

Külatüdrukud, õeksed,
külapoisid, pooled vennad,
tulge kiike katsumaie!

Mis te kodu kolletate,
⁵ aia ääres aigutate!
Kardate kullad kuluma,

kardate vased vajuma,
õbe'elmed õigenema?
Linnas, linnas, neitsikene,

¹⁰ linnas kulub teie kulda,
Paides vajub teie vaske,
Talinas õerub õbeda!

H II 1, 281 (415) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1130 (lt. 426: Kiigel kullad ei kulu).

Kiige katsumine + Kiigel kullad ei kulu.

MÄNGULAULUD

74. NÕELAMÄNG

1.

148

Nõelamängust:

Nõlet, nõlet, nõelake,
nõlet, nõelasilmake! ...

ERA II 14, 225 (12) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

75. SEAMÄNG

1.

149

Ring oli koos, kõik kõvasti üksteise ligi. Üks käis teinepool aeda [ringi] ja kutsus siga välja. Siga oli käpuli, kippus siit ja sealt. Aga oiti, et ei saa. Kõige ullemast tahtis jalgade vahelt. Siis võttis tüdruku selga ja sõitis ...

Lauldud:

Põs's, siga, orikas, põrsas,
ära mine võera viljaaeda:
võeras tuleb, võllas seilas,

teine tuleb, teivas seilas,
⁵ annab servi selga mööda,
tumbib sulle turja mööda!
(Õeldud.)

ERA II 14, 219/21 (9) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

76. HANEMÄNG

1.

150

Ani, ani, valge,
kus käisid, sulge?
Oma poegi pesemas.
Kas sa minu poegi nägid?

A 10239 (11) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

77. KULLIMÄNG

151

1.

Objekt seda enam lähemalt ei mäleta. Mängitud pühade ajal, tavaliselt jõulu ja lihavõtte keskmisel pühal. Mängijad seisnud üksteise selja taga.

Selle mängu laulust:

Kuut, kuut, kullikene,
kuda meie kulli küined?
Nii kui Viru vikati ...

ERA II 14, 215/7 (7) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

78. LAMBAMÄNG

152

1.

“Lammast jälle mängisime ...” Lambad istunud maas, karjane käind ümber ja laulnud:

Teen aeda, teritan teivast,
et ei saa susi sisse
ega karga karu üle.

Siis tulnud hunt karjase juurde ja ütelnud: “Eit käskis koju tulla pudru ja piima sööma.” Karjane läind. Ennem veel laulnud:

Tule ulka, undike,	lippidest ja lappidest,
⁵ karga ulka, karuke!	kirju kitse koibadest,
Eit teeb mulle uue kuue,	¹⁰ vana pätsu peanahast.
taat teeb karvase kasuka	(Öeldud.)

ERA II 14, 223 (11) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

153

2.

Teen aeda, teritan teivast,	kus ei susi sisse pääse,
kuldne teivas, vaskne roigas,	⁵ karu lammaste kallale.
õbedane vitsukene,	Sui tuleb, lõoke laalab,

eit teeb kakku, ma lään karja;
eit teeb mulle uue kuue,
taat teeb talise kasuka.

ERA II 14, 79 (22) < Anna khk., Pikaküla as. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

Lambamäng + Eit teeb kaku karjasele.

79. HOBUSEMÄNG

1.

154

Mees keskel, teised seisavad ringi, käed üksteise õlgadel. Väljas hobuse otsija, kes suksutab:

Suks, mu obune!

Ennem veel küsind:

Kas olete mu oost näind?

Hobune tahtnud suksutamise pääle üle käte hüpata. Kui ta välja saand, siis mäng lõppend.

Laulu objekt ei tea.

ERA II 14, 221 (10) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

80. KUNINGAMÄNG

1.

155

Kuningas, kuningakene,
miks sa mullu meile ei tulnud,
kui jooksid jõed õluta,
allikad viina ajasid,
⁵ õuest jooksid õllesooned,
väravast viinasooned,

kaevuteelta kaljasooned?
Nüüd tuled kehvale suile,
aasta-aale alvadselle.
¹⁰ Nüüd ma riisun riidesta,
katkun kaelakordadesta,
päästan pärgi pealinusta.

H III 12, 500 (19) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Kuningas, kuningakene,
rikas Riia härrakene,
miks aga mullu meil ei tulnud,
kui käisid käsud järele,
⁵ viied-kuued viinakannud,
seitsmed-kaheksad õllekannud?
Õlut sai aga hoostel juua,

kalja kõigel karjal juua.
Junkur kargas karvu kinni,
¹⁰ mina junkuri rinnust kinni,
lõin aga junkuri vastu muad.
Sitta sai sigadel süüa,
kust sai kõigel karjal juua.

E 57568/9 (10) < Paide l., Paide vm. – A. Palm < Kai Trepp (1926).

Kuningamäng + Kupja peksja.

81. LEINAMÄNG

157

1.

“Nukk” oli keskel, teised moodustasid ringi. Laulule vastavalt nukk alanes ja ülenes.

Alane, alane, nukku,
alanda, alanda peada:
juba su ema surekse,
emal auda kaevatakse (~raiutakse)!

⁵ Alane, alane, nukku,
alanda, alanda peada:
juba su isa surekse,
isal auda kaevatakse!

Järgnevad õde, vend, peig. Viimase puhul nukk alaneb põrandani. Siis algab ülenemine.

Ülene, ülene, nukku,
¹⁰ ülenda, ülenda peada:
juba sul ema elussa,

ema aud oli ummistatud!
Etc.
(Õeldud.)

ERA II 14, 217/9 (8) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

82. SILLAMÄNG

158

1.

Meie tahme linna minna
selle suure seltsiga.
Sild on katki, sild on katki,

millega me lapime?
⁵ Australiga, australiga,
selle selge kullaga!

A 10239 (14) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

83. SÕRMEMÄHKIMISE MÄNG

1.

159

Kelle õues kasvas kaske?

⁵ raius kase, raius näpu.

Iiri õues kasvas kaske.

Kis läks näppu mähkimaie?

Kis läks kaske raiuma?

(Nimi) läks näppu mähkimaie.

[(Nimi) läks kaske raiuma,]

Purdi vaimudel olnud sihuke kaasitamise laul.

ERA II 14, 269 (7) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

84. KÜNDMISEMÄNG

1.

160

Kes see kündise külasse?

Peksa padjad piene'eksi –

Mihkel kündise külasse,

¹⁰ ma tulen töölt tüdinud

äistas alla aavikusse.

ja tulen väljalta väsinud,

Kes see talle süia viis?

tasa mina tõstan teki ääre,

⁵ Miina talle süia viis.

vagusaste vaiba ääre –

Mine koju, Miinakene!

kardan kulla kukkumaie,

Mul on sahad seademata,

¹⁵ kardan ella ehmatama!

sahakured kopsimata.

Kk.: 4.–5. sööja – 8. sahkikured.

H II 1, 280 (413) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1241 (lt. 450: Kündmisemäng, var. 1).

Kündmisemäng + Hea ja kuri mees tulevad koju.

85. KÕVERIKUMÄNG

161

1.

Ringmäng

Kõverikku, kasterikku,
veeri-vääri västerikku!

Kus mina panen kõveriku,
veeri-vääri västeriku?

⁵ Toa taha tapuaeda,
väravasse väänettesse.

Sealep ta istub hüvasta,
sealep ta seisab sõdusasti.

Kelle see linik põleksi,
¹⁰ kelle lõime lõkendeleb?
Et sel neiul noorukesel.

Kes on kerge kustutama?

Eks see peigu, poisikene.

Kelle peas on Pääru pärga?

¹⁵ Eks sel Maril, neitsikesel.

Kelle kaelas Kaarli rätik?

Kaie kaelas Kaarli rätik.

Kelle seljas Siimu kuub?

Maie seljas Siimu kuub.

²⁰ Kelle jalas Malle king?

Jo ...

H, Gr. Qu., 139/40 (5) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kõverikumäng + Tulekustutamise mäng.

PULMALAULUD

SAAJA SAABUMINE MÕRSJAKOJU

86. AVAGE UKSED!

1.

162

Tehke lahti laiad ukсед,
lahti laiemad väravad –
sisse siidised tulevad,
sisse siidineitsikesed!

⁵ Kui [ei] tee, ei palugi –

meil on hulgas uksesepäd,
seas sagarasepad,
peiupoissa põõnassepä,
isamees oli hingeseppa.

Kk.: 3. sissi – 4. sissi siid neitsikesed – 6. ukсед seppad.

H, Gr. Qu., 180 (61) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Avage ukсед + Meil on hulgas uksesepäd.

2.

163

Tehke lahti laiad ukсед,
lahti laiemad väravad –
sisse siidised tulevad,
sisse siidineitsikesed!

⁵ Kui ei tee, ei palugi –

küllap me lõhume teie ukсед,
põrutame teie pöörad.
Meil on ulkas uksesepäd,
seas on sagarasepad.

H III 18, 42/3 (9) < Paide l. – O. J. Siion (1894).

Avage ukсед + Meil on hulgas uksesepäd.

87. KUST TEADSID TULLA?

164

1.

Pruut:

Kust sa, siili, võtsid silma,
adrakonn, tee osasid
meie suurdeja sugusse,
rahakasse rahvasse?

Peigmees:

⁵ Kui olid kuningatütar,
siis kosinud ka kuningapoega;
kui olid Riia raelaps,
siis kosind ka Riia raepoega!

EKS 15, 4 (3) < Paide l. – A. Tobro (1909).

Kust teadsid tulla + Eks kosinud kuningapoeg.

165

2.

Peiukene, poisikene,
kust sa teadsid meile tulla,
meile, suurile soole,
rahakalle, rikka'elle?

⁵ Sest ma teadsin teile tulla,
teile suurile soole,

rahakalle, rikka'elle:

kuulsin kuppude kobina,
nahkasarvede nabina,

¹⁰ kuulsin kuppu kopsitama,
nahkasarve napsitama.

ERA II 14, 287 (24) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Kust teadsid tulla + Kust teadsin tulla.

166

3.

Pulmas lauldud peigmehele kiustelaulu:

Kust sa, siga, silmad võtsid,
orikas, tee osasid?

— — — —

Kuulsin kuppude kobina,
nahkasarvede vabina,
⁵ aasin vere aisu peale ...

ERA II 14, 77/8 (17) < Anna khk., Pikaküla as. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

Kust teadsid tulla + Kust teadsin tulla.

88. URKAD UKSE ALL

1.

167

Tere, lingud, tere, langud,
tere, uued langu ukse!

Kas tohib tulla tubasse,
alla räästa ajada?

⁵ Ei tohi tulla tubasse,
alla räästa ajada –

teil olid ojad uste alla,
salaaugud uste alla,
sisse pistan siidipõlle,
¹⁰ ära kastan kardapõlle,
hukka teen uued umiskingad.

H, Gr. Qu., 174/5 (48) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Langude teretamine + Urkad ukse all.

89. HALVA ILMAGA TEEL

1.

168

Oli udune omiku:
udu rikkus uue kuue,
kaste kallima kasuka.

ERA II 14, 275 (12) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

90. KAS ON ÕRSI TOAS?

1.

169

Küll saab nähja, küll nähikse,
kas on õrsida tuassa,
kõrendaid on kõrvastiku,

kus minu venda viskab vildi,
⁵ kus sõsar sõva lautab?
Minu venna vilti märga,

sõsari sõva ligune!

Küll saab nähja, küll nähikse –

ehk on tuas tukisuitsu,

¹⁰ lie ees on lepasuitsu,

ahju ees on aavasuitsu.

Sõsar suitsuje sureksi,

palavasse pakatelle,

leitsiesse lämmatelle!

H II 1, 285 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1493 (lt. 557: Kas on õrsi toas?).

MÕRSJA OTSIMINE

91. NEIDU POLE KODUS

170

1.

Võiu-võiu, võerasrahvas,

mis teie taga ajate?

Juba ju eile siita läinud,

tunaeile koidikulle,

⁵ eila läind eha valule.

Reepalus olnud rehele,

Paides ta pea silinud,

Õetlas õe maganud,

Kurjaveres kurvastanud,

¹⁰ Arjus anded jäganud,

Tallinnas pandud tanule,

Narva linnas naastud saanud,

Peterpuris pulmad peetud

kullaste kodade sees,

¹⁵ õbedase kamberisse.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 66 (319) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

92. SIRGU JÄLJED

171

1.

Siit läinud sirgu jälled,

sirgu jälled, nirgu jälled,

otsekui orava jälled,

justkui meie neuu jälled.

⁵ Siin on sirku seisatanud,

kingapaelu kinnitanud.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 66 (318) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

93. NEIU TAHAB TAGANEDA

1.

172

Muundel toon muud sõnumid,
peiule seda sõnumid,
peiule aledad meeled:

neidu tahab ärataganda,
⁵ viskab kihlad kerstustana,
vahetused vakastana.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Nach ihm: Hochzeitslieder [nr. 317–322], meist aber nur Bruchstücke, d. letzte [nr. 322] mit d. Angabe nach anrühigem Schluss.

EKÜ, F 232 f², 66 (317) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

2.

173

Peiukene, poisikene!
Neidu tahab ärataganda,
tahab kihlad kätte anda,
pandid panna laua peale,
⁵ sõrmuksid sõmara peale.

Neidu alles noorukene,
kääd ei kanna kääksieida,
sõrm ei kanna sõrmuksida,
rind ei kanna Riia risti.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 66/7 (320) – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Neiu tahab taganeda + Neiu alles noor.

94. TULGE TEISEL AASTAL!

1.

174

Ema, ella memmekene,
anna see tütar minule,
mis seal kiigutab kätki'essa,
õõtsub hõbeohjadessa,
⁵ nõrgub nõrgassa veossa!

Ta jo väga pisikene –
tule teinekord tagasi,
siis on valmis neiukenne,
valmis neiu vakakene!

H III 12, 498 (17) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Pane see tütar minule + Tulge teisel aastal.

95. KUI EI SAA SIIT NAIST, TOON SAKSAMAALT

175

1.

Kui'p saa, kui'p saa, ellad vennad,	saadan laevad Saksamaale.
kui'p saa naista siita maalta,	Sealt toon naise naastulese,
neidu neljasta külasta,	pisukese, püstikese,
tanu teisesta talusta,	¹⁰ ärjasõru suurulese.
⁵ kaasa kahe valla pealta –	Kojo toon naise kositud,
tõukan tervakud vedeje,	laua taga laulatetud.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 67 (322) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Vt. ka Neusi kommentaar lt. "Neiu tahab taganeda", var. 1.

Kui ei saa siit naist, toon Saksamaalt + Koju tõin kositu.

96. KAUBAD TEHTUD KAMBRIS

176

1.

Lingukesed, langukesed,	karjamaale, marjamaale –
mis teil aitab oidemine,	kaup on tehtud kammerissa,
servi vastu seisemine –	erra suuri oonedessa,
isi nemad kallid teinud kauba,	¹⁰ praua pika pingi peale,
⁵ isi armad annud kätte.	praua laia laua peale.
Põle teind kaupa karjamaala,	

Kk.: 6. karjamada – 7. märja male.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 67 (321) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

SÖÖGILAUD

97. TÄNU SÖÖGI EEST

1.

177

Peremees, peremehike,
    kaasike, kaunike,*
perenaene, naesuke,
pange lammas laua pääle,
keraoinas keskele!
⁵ Aitüma pereisale,
kes meile rooga valmistand;

aitüma perenaesele,
kes meile lauda katnud;
aitüma peretüttele,
¹⁰ kes meile ette kannud;
aitüma perepojale,
kes meile õlu valmistand!

*Kordub iga värssi lõpul.

H II 57, 687 (1) < Paide l. – A. Hanson (1896).

98. ÄRGE PÕUE PISTKE!

1.

178

Sööge, langud, jooge, langud,
ärge, langud, põue pistke!
    Ma olen oolas otsimaie,
kaval järel katsumaie:

⁵ katsun naiste sukasääred,
katsun uute kuute põued,
kabistan kasukapõued.

E, StK 37, 175 (17) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

2.

179

Sööge, langud, jooge, langud,
ärge, langud, põue pistke!
    Ma olen uilas otsima:

otsin uue kuue põue,
⁵ katsun kasuka taskusse.

ERA II 14, 261 (1) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

ÕPETUSLAULUD

99. JÄTA KOJU KOLMED KOMBED!

180

1.

Jäta kodu kolmed viisid:
nutuviisid, tukuviisid,
parsile unipalakad!

Vii sina peiul kolmed näpud:
⁵ siidinäpud, niidinäpud,
lõuendisse lõnganäpud!

EKS 15, 8 (3) < Paide l. – A. Tobro (1908).

100. NOORIKU VIRKUSEÕPETUS

181

1.

Sa tahtsid minna talusse,
talusse, talupojale,
kündijale, külvajale,
musta mulla põorajale –
⁵ ole hommingu usina,
enne valget varane!

Küüri kulbid katelista,
peekrid pinude pealta,
kannud kaevu ääre peale!

¹⁰ Kes tuleb vara külasse,
mõtleb ta kuu kumavad,
pääva ääre äilivada –
kumasid su kulbivarred,
läikisid su lähkrivitsad,
¹⁵ äilisid su ämbrevitsad,
kiirgasid sul kannukõrvad.

Kui tuleb äia kirikust,
ole usin, karga vasta,
riisu teda riide'esta,
²⁰ katku kaelarätikuda,
võta kindad käesta –
seega nõuad äia meele!

Ämm läeb kaevust vetta tooma,

ole usin, karga vasta,
²⁵ võta ämber ämma käesta,
kalla vesi katelisse –
siis nõuad ämma meele!

Oma mees tuleb metsastagi,
ole usin, karga vasta,
³⁰ võta hobu rakesta,
võta kindad käesta,
riisu teda riide'esta!

Nao laps tuleb lammustagi,
ole usin, karga vasta,
³⁵ aa sina lammad lauta'esse,
võia lapsel võida-leiba –
seega nõuad nau meele!

Käli laps oli kätki'essa,
teed sina tööda ehk lääd mööda,
⁴⁰ lükka kätki kiikumaie,
vibu nõrka nõtkumaie –
seega nõuad käli meele!

Küdi tuleb väljalt kündemasta,
härjad härmatsed eessa,
⁴⁵ sahad sauesed sülessa,
ole usin, karga vasta,

võta härjad ikesta,
 aa sina alla kopelissa,
 õue alla heinamaale –
⁵⁰ seega nõuad küdi meele!

H II 26, 916/7 (21) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Nooriku virkuseõpetus + Pestud anumad + Kuidas nõuad äia-ämma meele.

2.

182

Mu neitsikene noorukene,
 kui tahad minna talusse,
 talusse, talupojale,
 peresse pereminiaks –
⁵ lähed õhtute magama,
 viskad hoole õrre peale,
 mured musta parre peale,
 tõused hommikul ülesse,
 võtad hoole õrre pealt,
¹⁰ mured musta parre pealt.

Siis sina sõku sõnnilaudad,
 siis sina talla talulaudad!
 Leiad lehmaltsiis vasika,
 lammalt laugu tallekese,
¹⁵ kitselt kriimu pojakese,
 viid siis põllet põrandale –
 ämm siis räägib hästi sooga,
 nadu naerab lahkesti,

küdi küllaldes kõneleb.
²⁰ Minias hakkab muretsema:
 “Mis ma panen padaje,
 mis ma käänin katelie?”
 Ämm siis kostab, mis ta mõistab:
 “Mis sa tõid isakodusta,
²⁵ mis sa tõid emakodusta,
 seda pane padaje,
 seda kääni katelie!”
 “Kerstu tõin isakodusta,
 helmed tõin isakodusta,
³⁰ sõle tõin vennakodusta.”
 “Kerst ei kee keedu’eksa,
 helmed ei kee herneteksa,
 sõlg ei sula soolaksa –
 kerst vii linna keedu pandiks,
³⁵ helmed linna herne pandiks,
 sõlg vii linna soola pandiks!”

EKS 15, 1/3 (1) < Paide l. – A. Tobro (1909).

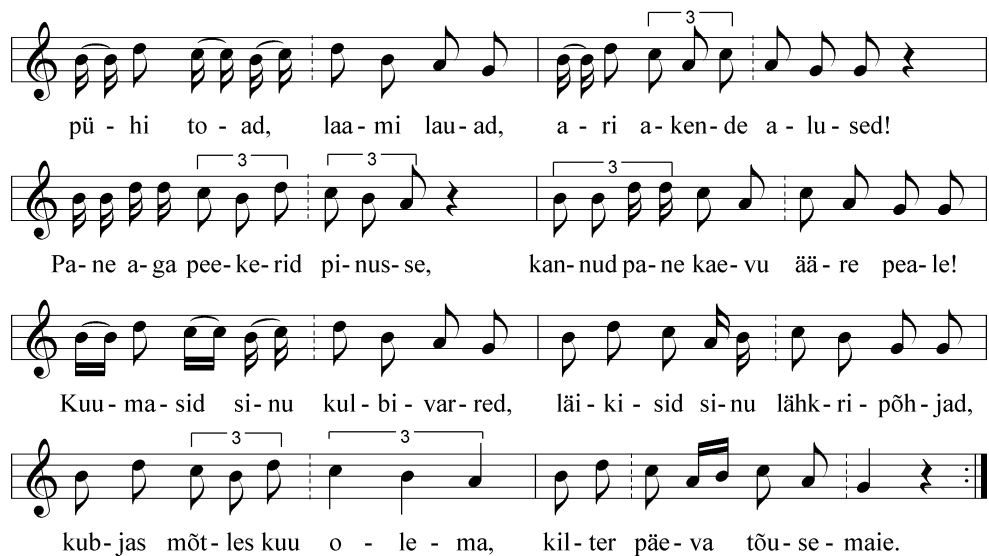
Nooriku virkuseõpetus + Hool ja mure + Mis on minial patta panna.

3a.

183

Pe - re - tü - tar, neit - si - ke - ne, kui viit - sid ol - la vir - ku,

pü - hi to - ad, laa - mi lau - ad, a - ri a - ken - de a - lu - sed!
 Pa - ne a - ga pee - ke - rid pi - nus - se, kan - nud pa - ne kae - vu ää - re pea - le!
 Kuu - ma - sid si - nu kul - bi - var - red, läi - ki - sid si - nu lähk - ri - põh - jad,
 kub - jas mõt - les kuu o - le - ma, kil - ter päe - va tõu - se - maie.

RKM II 213, 543/4 < Anna khk., Purdi as., Nõrgla t. – Kaarel Lauri (kogujalt), (1918).

Nooriku virkuseõpetus + Pestud anumad.

184

3b.

Peretütar, neitsikene,
 kui viitsid olla virku,
 pühi toad, laami lauad,
 ari akende alused!
⁵ Pane aga peekrid pinusse,

kannud pane kaevu ääre peale!
 Kumasid sinu kulbivarred,
 läikisid sinu lähkripõhjad –
 kilter arvas kuu kumama,
¹⁰ kubjas päeva tõusemaie.

Kuulnud isalt. Isa laulnud seda viiuli saatel. Kirjutanud ka viisi ise üles. A. Lauri isa Kaarel Lauri (sünd. 1865 Anna khk.) oli iseõppija, mängis keelpilliorkestris esimest viiulit.

RKM II 213, 545 (13) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri < isalt Kaarel Laurilt (24. VI 1965).

Nooriku virkuseõpetus + Pestud anumad.

Peretütar, neitsikene

Andante

Pe-re-tü-tar, neit-si-ke-ne, kui viit-sid ol-la vir-ku,

pü-hi to-ad, laa-mi lau-ad, ha-ri a-ken-de a-lu-sed!

Pa-ne a-ga peek-rid pi-nus-se, kan-nud pa-ne kae-vu ää-re pea-le!

Ku-ma-sid si-nu kul-bi-var-red, läi-ki-sid si-nu lähk-ri-põh-jad,

kil-ter ar-vas kuu ku-ma-ma, kub-jas päe-va tõu-se-mai-e.

RKM II 213, 337 – T. Roonurm < Albert Lauri (2. VII 1965).

MM ♩ = 80–114 (1. värss aeglane)

Pe-re-tü-tar, neit-si-ke-ne, kui viit-sid ol-la vir-ku,

pü-hi to-ad, laa-mi lau-ad, a-ri a-ken-de a-lu-sed!

Pa-ne a-ga peek-rid pi-nus - se, kan-nud pa-ne kae-vu ää - re pea - le!

Ku-ma-sid si-nu kul-bi - var-red, läi - ki - sid si-nu lähk - ri - põh-jad -

kil-ter ar-vas kuu ku - ma - ma, kub - jas päe-va tõu-se - mai - e.

Teisel korral:

MM ♩ = 114-124

gl=H Pe-re - tü-tar, neit-si - ke - ne, kui viit-sid ol - la vir - ku,

pü - hi to - ad, laa - mi lau - ad, a - ri a - ken-de a - lu - sed!

Pa-ne a-ga peek-rid pi-nus - se, kan-nud pa-ne kae-vu ää - re pea - le!

Ku-ma-sid si-nu kul-bi - var-red, läi - ki - sid si-nu lähk - ri - põh-jad -

kil-ter ar-vas kuu ku - ma - ma, kub - jas päe-va tõu-se - mai - e.

RKM, Mgn. II 1057 a – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

Avaldatud: Eesti rahvalaule ja pillilugusid I. Teaduslik antoloogia. Koostanud ja kommenteerinud H. Tampere, E. Tampere, O. Kõiva. Tartu, 1970, lk. 19 (lt. 2: Animate puhtus), Pl. III A (teine, täiendatud tr.: Eesti rahvamuusika antoloogia. Tartu, 2003, lk. 149, CD 2, nr. 7).

Nooriku virkuseõpetus + Pestud anumad.

MM ♩ = 96–124 (1. värss aeglane)

gI=c Pe-re - tü-tar, neit-si - ke - ne, kui viit-sid ol - la vir - ku,
 pü - hi to - ad, laa - mi lau - ad, a - ri a-ken-de a - lu - sed!
 Pa-ne a-ga peek-rid pi - nus - se, kan-nud pa-ne kae-vu ää - re pea - le!
 Ku-ma-sid si - nu kul - bi - var-red, läi - ki - sid si-nu lähk - ri - põh-jad -
 kil-ter ar-vas kuu ku - ma - ma, kub - jas päe-va tõu-se - mai - e.

Teisel korral:

MM ♩ = 90–126 (1. värss aeglane)

gI=c Pe-re - tü-tar, neit-si - ke - ne, kui viit-sid ol - la vir - ku,
 pü - hi to - ad, laa - mi lau - ad, a - ri a-ken-de a - lu - sed!
 Pa-ne a-ga peek-rid pi - nus - se, kan-nud pa-ne kae-vu ää - re pea - le!

RKM, Mgn. II 1057 h – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

Nooriku virkuseõpetus + Pestud anumad.

101. ÄRA NOOMI TEISTE NÄHES!

188

1.

Ellakene vennakene,
ära mind teul teuta,
laida laia välja peala!

Vii mind sinna hoone'essa,
⁵ kus neid noori noomitakse,
tütart tööle õpetakse,

kotikangasta kuduma,
tinaniisi niksutama,
hõbesuga õõtsutama!

¹⁰ Niied mul käevad niksa-naksa,
tallalauad trilla-tralla.

H III 12, 495 (11) < Paide l. – T. Michelson (1893).

MÕRSJA LAHKUMINE VANEMATEKODUNT

102. EI LÄINUD METSAST MEHELE

189

1.

Annekene, neitsikene,
sa'p läind metsasta mehele,
puu otsast poisile,
kaseladvast kaasale!

⁵ Sa ootasid isa õluta,
ema laia laua otsa,
venna poolta poolikuda!*

Niüd saad saele sõita:

viiral pikal viidaneksi,
¹⁰ torupillil toodaneksi,
pasunal pandi mehele.

*Poolt seapead.

H II 13, 641 (15) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Trükitud: ERIA nr. 4862 (lt. 2321: Ei läinud metsast mehele, var. 1).

103. EHI, NEIU, SAAKS MINEMA!

1.

190

Ehi, ehi, neitsikene,
ehi ruttu, eks sa jõua,
sea ruttu, saaks minema!
Ma tulin sinu järele,
⁵ et saaks sae sõitemaie,
pulmaulka uilumaie,
pikka riita reisimaie.

Ei sae sõida salaja,
sae sõidab saksa viisi.
¹⁰ Kui lähme läbi külada (~külade),
elgib elmine obune,
paugub paasine tanava,
röksub looka kuldaküüsi.

Neitsikene noorukene,
¹⁵ kui akkad sina minema,
siis akka ästi eide kaela,

akka ästi taadi kaela,
akka viie venda (~vennä) kaela,
akka ju õdede kaela!

²⁰ Kui akkad sina minema,
siis akkab ale tulema,
vesi silmi veeremaie.

Oh mu endist neitsipõlve,
kaunist kasu-, neiupõlve,
²⁵ kui ma kandsin sitsipõlle,
sitsipõlled, siidikuued,
ummiskingad, õbepandlad!

Kui saad kurja mehepõlve,
siis saad nutta nurkessagi,
³⁰ kahatseda kamberissa,
väriseda voode'essa,
siis saad nutta, et sa nõrked.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Hochzeitslied. V. 6 uiloma, was ulkoma; v. 10 küllada od. -de; v. 11 elmine, m. Blechzierath u. Glöckchen behängt; v. 13 küsi Krumholzenden; v. 18 venda od. vennä.

EKÜ, F 232 f², 59/60 (304) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Ehi, neiu, saaks minema + Tore sõit + Hakka hästi eide kaela + Lahkumise valu + Kallis kasvupõli + Nüüd saab nutta nurgaski.

191

Ehi, neiu, eks sa jõua,
seada valmis, saaks minema!
Ju kipub küü hobune,
väänab pead äia päitsu.

2.

⁵ Viiakse sind viljapaigust,
saadakse saiapaigust –
viidakse vee varale,
taarikapa tarvituseks.

H III 12, 488/9 (4) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Ehi, neiu, saaks minema + Viiakse vee varale.

192

Seada valmis, saaks minema,
et saaks saja sõitemaie,
pulmahulk saaks hulkumaie!
Tüdinevad ukselingid,
⁵ väsivad väravasammad
peiu hooste hoide' elle.

3.

Hirnub halli, karjub halli,
ei tema hirnu heinusida
ega karju kaerusida,
¹⁰ hirnub selgaistujaid,
karjub selgakargajaid.

Kk.: 1. Saoda.

H II 46, 935/6 (1) < Paide l. – A. Hanson (1894).

Ehi, neiu, saaks minema + Hirnub selgaistujaid.

104. MÕRSJA LAHKUMINE

193

Ära pean mina minema,
ära pean, kallid, kaduma,
ära äästa rahva'asta,
paremasta paikidesta,

1.

⁵ avi, ulgasta ujuma,
tedre, teisest lahkumaie,
part, jo paarist lindamaie!

H II 1, 288 (426) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1574 (lt. 600: Mõrsja lahkumine).

Ära pean mina minema,
ära pean, kallis, kaduma,
ära häista rahva'asta,
paremasta paika'asta.

⁵ Siia jätan selle paiga,
siia selle koha töotan,
jäädmaad jäneste joosta,
karjasmaad karude karata.

Mind jäid nutma Nurme neiud,
¹⁰ haletsema Harju neiud,
kahatsema karrad-pärjad.

Nutsid memme nuumalehmad,
hirusid isa hobused,
karjusid kariveised
¹⁵ seda heada söötijada,
seda kallist kasvatajat.

EKS 1, 146 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Mõrsja lahkumine + Kodu nutab mõrsjat.

Ära pean mina minema,
ära pean, kallis, kaduma,
ära äista rahvasta,
paremaista paikadesta.

⁵ Siia jätan selle paiga,
siia selle koha töutan,
jäädmaad jäneste joosta,
karismaad karude karata.

Mind jäid nutma Nurme neiud,
¹⁰ aletsema Arju neiud,
kahatsema karrad-pärjad.

Nutsid memme nuumalehmad,
irrusid isa obused,
karjusid kariveised
¹⁵ seda heada söötijada
ja seda kallist kasvatajat.

EKS 1, 33 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Mõrsja lahkumine + Kodu nutab mõrsjat.

105. LAHKUMISE VALU

Kui mina hakkab minema,
siis hakkab hale tulema,
vesi silmist veerema,
kulmud laineid laskema.

⁵ Vesi veereb palelagi,

palelagist rinnulagi,
rinnulagist põlvilagi,
põlvilagist varvilagi.

Sealt siis tilkus tilgakene,
¹⁰ kasvis kalajärvekene.

Sealt said juua venna veised,
venna veised, õe aned,
sealt said juua vindilinnud,
minu vaese silmaveesta.

H, Gr. Qu., 144 (11) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Lahkumise valu + Pisarate veeremine.

197

2.

Tulin aga tupp, tunneti
ja iste alla anneti
ja küsiti ja kuulati,
kas kõlvad kodu väiks.

⁵ Kui akkan mina minema,
siis akab ale tulema
ja ju vesi silmist veerema.
Silmist jookseb palelagi,
palest jookseb rinnulagi,

¹⁰ rinnust jooseb põlvilagi,
põlvist jooseb varvulagi,
varvust jooseb vainu'elle.

Sinna allikad asuvad,
sünnivad jõed sügavad
¹⁵ minu vaese silmavetta,
kulla kulmutilke'eida,
pale laia laine'eida.

Kk.: 16. kulla kalla telkeida.

HI 7, 74/5 (80) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

Kas kõlbab koduväiks + Lahkumise valu + Pisarate veeremine.

198

3.

Kui hakkan mina minema,
siis hakkab hale tulema
ja vesi silmist veeremaie.

Silmist joosis rinnulagi,
⁵ rinnult ju vöö vahele,
vöö vahelt varvi'ulle,
varvi'ult ju vaini'ulle.

Sinna allikad asusid,
sinna jõed jõudelesid,

¹⁰ kalad sisse kasvelesid.

Haud olid suured, hallid kaelad,
siid suured, seljad mustad.

Oh sina, kala, kavala
ja sina, lutsu, liiga tarka –
¹⁵ omiku ojud meresse,
lõuna lõid laksu laene'esse
ja õhtu keed sina katelesse
ja tiksud tinavaagenesse,

sealt said saksa laua peale.
²⁰ Saksad sõivad niuh ja näuh,
 kahvled käisid kiuh ja käuh.

EKS 1, 133/4 (10) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).
 Lahkumise valu + Pisarate veeremine + Kalajõgi + Hommikul vees, õhtul katlas.

106. KODU NUTAB MÕRSJAT

1.

199

Kui viidi tütar kodusta – siis viidi viisi majasta, ilus kaar jo einamaalta, paras parmas põllu pealta. ⁵ Mind jäid nurgad nuttemaie, istemed igatsemaie:	nurgad nutsid noorukesta, pingid nutsid pienikesta, istemed ilusikesta, ¹⁰ lehmad nutsid lüpsijada, ärjad eada söötijada.
---	--

H II 1, 288 (425) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1583 (lt. 606: Kodu nutab tütar, var. 1).

Tütar viib ilu õue pealt + Kodu nutab mõrsjat.

SAABUMINE PEIUKOJU

107. KAS ON MINI MEELEPÄRANE?

1.

200

Tule aga välja, meie eite, tule aga välja, meie taati, tule aga välja vaatamaie, kas on mini meele järgi, ⁵ pojanaine poogelane – kas vilgas virutamaie,	käbe kangast kuduma, nobe lõngu noppimaie; kas tema meeldib äia meeles, ¹⁰ kas tema meeldib ämma meeles? Mine sina mööda, tee sina tööda, lükka kätki kiikumaie:
--	--

viledast käib alt aga vingu,
saledast käib alt aga suitsu –
¹⁵ siis sina meeldid ämma meeles,

siis sina meeldid äia meeles,
küüraka küdide meelest,
naljaka nadude meelest!

H I 7, 37/8 (19) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 5789 (lt. 2731: Kas on mini meelepärane, red. D: Kas vilgas virutama).

Kas on mini meelepärane + Kuidas nõuad äia-ämma meele.

VASTASTIKUSED PILKAMISED, KIITMISED JA LAITMISED

108. SISSE SIIDISED TULEVAD

201

1.

Minia majja tulles:

Edane, esimene seina,
tagane, tagumene seina,
vana ahi, anna ruumi:
sisse siidised tulevad!

ERA II 14, 267 (5) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

109. TRUMMAL TUUAKSE TUPPA

202

1.

[Peiupoolsed:]

Liigu, liigu, leeke,
anna ruumi, ahjuke:
trummal tuuakse tubaja,
parapansik põrmandulle!

H I 7, 38 (20) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

110. VIIDI VILGAS NEIU

1.

203

[Pruudipoolsed:]

Viidi meilt üks vilgas neiu,
aeti kui ani minema,
tedre teisi toitemaie.

See läks eidele esikuks,
⁵ toadile tulepuhujaks,
memmel meelega hääoluseks.

[Peiupoolsed:]

Toodi meil üks torsuperse,
aeti kui ahi küdema,
pandi kui pada tulele,
¹⁰ leemelänni lõuka' alle.
Siis jäi põrand põksumaie,
ahi jäi nurka aukumaie.

Tuba meil ulub uuta luuda,
kibu nurub nuustikuida,
¹⁵ kammer karjub kahte seina,
lusikad aga loputajat,
voagnad veest vedajat.

Kk.: 3. toitemaie.

H II 13, 637 (7) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Viidi vilgas neiu + Toodi totter + Kosilane laisas talus.

111. TOODI TOTTER

1.

204

Peigmehe kodus oli kombeks noortpaari vastu võtta pärgadega, auväravatega, lauludega, lehviva pulmalipuga. Kotsivad vastandlaulud: kiidu- ja laidulaulud, naljalaulud. Sugugi kaunilt ei kõlanud selline joru [peiupoolsetelt]:

Viidi teilt üks virsaperse,
toodi meile üks torsuperse.

(Pulmalaul kuulnud Robert Niinemäelt, snd. 1890. a. Annas.)

Kk.: 1. meilt.

RKM II 68, 341 < Anna khk., Nurme k. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1957).

112. PEIUL PAREMAD RIIDED

205

1.

Ei mina täna pruudi eite:
põle pand pruuti riide'esse,
pruudi särk pole peenikene,
pruudi kuub pole süsimusta,
⁵ lumivalgeje kasukas.

Mina aga tänan peiu eite,
kes pand peiu riide'esse:
peiu särk oli peenikene,
peiu kuub oli süsimusta,
¹⁰ lumivalgeje kasukas.

Enam oli teie neiul süüdi,
kui oli meie peiul süüdi:
kes käskis kenaste käia,
üle õue õige'este,
¹⁵ üle silla sirge'este;
kes käskis kätta lüüa,
kes sundis suud andma!
Õlma alt sina andsid õuni,
peust piimakookisida.

H II 13, 641 (14) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Peiul paremad riided + Kes käskis kenasti käia.

113. KES KÄSKIS KENASTI KÄIA!

206

1a.

Neitsikene noorukene,
peiukene, poisikene,
kes käskis käia kenaste,
üle õue õigeste,
⁵ üle vainu valgeste,
üle aja anda suud,
läbi käänu lüüa kätt –
nüüd käid, kägu sülessa,
öökull sul hõlma alla,
¹⁰ lauluräästas rätikussa!

Ikke sina mõlgud mõisassa,
vääksud herra välja peal,
laps sul pilliks peussa,
see sul surmaks sülessa:
¹⁵ “Tere, härtsi härrakene,
kuldakrooni prouakene,
hõbenuppu nooredhärrad!”

Künnad härra välja peal,
pöörad proua põllu peal,
²⁰ sahad saueseks sülesse,
ise higine järele.
Vaod mina künnan valge'eksi,
pooled vaod puhte'eksi,
kolmed vaod koidikuksi.
²⁵ Nägin süüa toodevada,
musta kappi kannetavat,
kohe mul kukkus kurva meele,
algetas hale südamesse.
Vesi hakkas silmist veeremaie,
³⁰ silmist veereb rinnulagi,
rinnust veereb põlvilagi,
põlvist veereb varvulagi,
varvust küla vainu'ulle.
Säält sai küla karjal juua,

³⁵ valla varssadel ojuda,
saksa sälgudel segada.
Oi minu vaese silmavetta,

pale lastud laine'eida,
kulmu kullatilikasida!

H II 13, 648/9 (37) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Kes käskis kenasti käia + Nooriku vaev + Lapsega mõisateol + Teomehe söök + Pisarate veeremine.

1b.

207

Neitsikene noorukene,
peiukene, poisikene,
kes käskis käia kenaste,
üle õue õigeste,
⁵ üle vainu valgeste,
üle aja anda suud,
läbi käänu lüüa kätt –
nüüd käid, kägu sülessa,
öökull sulle õlma alla,
¹⁰ lauluräästas rätikusse!
Ikka sina mõlgud mõisa'assa,
vääksud herra välja peal,
laps sul pilliks peussa,
see sul surmaks sülessa:
¹⁵ "Tere, ärtsi herrakene,
kuldakrooni prouakene,
hõbenuppu nooredherrad!"
Künnad herra välja peal,
pöörad proua põllu peal,
²⁰ sahad saueseks sülesse,

ise higitine järele.
Vaod mina künnan valguksi,
pooled vaud puhtuksi,
kolmed vaud koidikuksi.
²⁵ Nägin süüa toodevade,
musta kappi kannetavad.
Kohe mul kukkus kurva meele,
algatas hale südamesse.
Vesi hakkas silmist veeremaie,
³⁰ silmist [veereb] rinnulagi,
rinnust veereb põlvilagi,
põlvist veereb [varvulagi],
varvust küla vainule.
Sealt sai küla kari juua,
³⁵ vallalla varssadel ujuda,
saksa sälgudel segada.
Oi minu vaese silmavetta,
pale lastud laine'eida,
kulmu kullatilke'eida!

H II 26, 913/4 (11) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Kes käskis kenasti käia + Nooriku vaev + Lapsega mõisateol + Teomehe söök + Pisarate veeremine.

114. KAASA ASEMEL KARU KASVATANUD

208

1.

Et ästi akkan eide kaela,
ästi akkan taadi kaela,
ästi akkan ämma kaela,
ästi akkan äia kaela,

⁵ mõnusast mõlema kaela –
mulle hunti oidemasta,
karu mulle kasvatamast,
metsalooma meelitamast!

H II 54, 181 (74) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1895).

Hästi hakkan ämma kaela (lt. “Hakka hästi eide kaela!” ja “Hakka ämma kaela!” ümberütlus, vastulaul)
+ Kaasa asemel karu kasvatanud.

TANUTAMINE

115. PÄÄSTA MÕRSJA SÕBAST!

209

1.

Isamees ilusikene,
peiupoiss punasikene,
saja-küll-vanem kulda saksa,
päästke see sõsar sõvasta,

⁵ vaene vangirietesta!
Mu õe õlad vajuivad,
pihad pienen pakatavad!

H II 1, 287 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1603 (lt. 621: Päästa mõrsja sõbast!).

116. LINNUKE LINALE

210

1.

Linnuke tahab linale,
talleke tahab tanule.

Neitsikene noorukene,
viska sohu sulgepärga,

⁵ arusse aukiübara!

Pane pähe muretespärge,
lagipeale leinalappi,
otsa ette oolekrooni!

Lina sind keelab, neitsikene,

¹⁰ lina sind keelab liikumasta,
tanu sind keelab tantsimasta,
põll ju põlvi tõstemasta.

Ehi, ehi, neitsikene,
ehi ruttu, eks sa jõua!

¹⁵ Ehi eide riide'elle,
pane eide paeladelle,
sea eide sääriselle,
istu eide iste'melle!

Nõnda eit on enne ehtind,

²⁰ nõnda taati enne tantsind.

Lina ei keela liikumasta.

Lina ütleb: liigu, liigu!

Tanu ütleb: tantsi, tantsi!

Põll ju ütleb: tõsta põlvi!

Aus d. Gegend v. Weissenstein aufg. v. F. Russow. Hochzeitslied. V. 6 mur.-pärge, d. i. pik tannu Weibermütze; v. 7 leina l., viereckter Lappen auf d. Scheitel, e. Theil d. Mütze; v. 8 ole kr., Tresse vorn am piktannu od. harjakas. H.; v. 13 ff. Gegenstrophe; v. 17 särised, Halbstrümpfe ohne Fuss.

EKÜ, F 232 f², 58/9 (303) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Linnuke linale + Võta naise hooled + Lina toob liia hoole + Ehi ema ehetsesse.

TANTSITAMINE

117. TANTSITAGE TASA!

1.

211

Kui pruut meelepärast ei ole:

Tooge tonti tantsimaie,
ahjuarki astumaie,
vana luuda luusimaie!

Eks tal tited tiiva alla,
⁵ äbarikud äнна alla,
värdijad vöö vahele?

H II 1, 288 (427) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1601 (lt. 620: Tantsitage tasa, var. 1).

Ämma sõnad pulmatantsu puhul:

Hillu-hillu, tillu-tillu,
hillu noorta hüpitaga,
tasa neiut tantsitaga!

Ehk on tited tiiva all,
⁵ äbarikud hõlma all?

EKS 15, 4 (4) < Paide l. – A. Tobro (1909).

VEIMEDE JAGAMINE

118. KAS ÄI SAAB SÄRGI?

Andide juures:

Küll saab nähja, küll nähikse,
kas on kerstus äial särgid,
säial särgid, ämmal särgid,

naol narmikud käised,
⁵ küül küüdüd säärepaelad?

Vastuseks lauldi:

Siin on kerstus äial särgid,
äial särgid, ämmal särgid,
küül on küüdüd säärepaelad,
naol narmikud käised!

H II 1, 286 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1615 (lt. 631: Kas äi saab särgi?).

119. KAS ÄI ANNAB HÄRJA?

1.

214

Andide juures:

Küll saab nähja, küll nähikse: nadu valgetpead vasikad,
kas teil äia annab ärga,   ⁵ küdi küütu ärjakesta!
äia ärga, ämma lehma,

H II 1, 286 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1617 (lt. 632: Kas äi annab härja? var. 2).

120. PALJU PALJAKAID

1.

215

Eks te annud ammu teada,   ⁵ Ma oleks korjand kotitakud,
tunamullu toonud teada,   ajand kokku arjatakud
et teil pailu paljakaida,   teie kümnele külale,
irmus pailu ilbakaida!   vaevastelle valdadelle.

H II 1, 286 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1621 (lt. 634: Palju paljakaid, var. 1).

121. EI KIITNUD KIIKE, VAID KIRSTU

1.

216

See pole kiitnud kiigekesta,   austanud kerstu alusta.
austand kiige alusta!   ⁵ See neidu käinud punele,
See on kiitnud kerstukesta,   madaraile muile maile!

H II 1, 286 (423) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1631 (lt. 638: Ei kiitnud kiike, vaid kirstu).

LAPULISED

122. KAS ON PUUDU PULMALISI?

217

1.

Peigmehe poolt laulavad:

Kas teil puudub pulmalesi,
et teil laulab lapilesi?

Mis sa lõugad, lapiline,
suu sul seitsmesopiline!

Toast:

⁵ Mis sa, hääleta, ägised,
ilma kurguta, kõrised!
Võta äke hääle'eksi,
kaevukooku kurgu'eksi,

vana regi rinda'eksi!
¹⁰ Sinu mina pistan p-esse,
matan sääremarjadessa!

H, Gr. Qu., 171/2 (41) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud (värsid 1–4): ERIA nr. 6261 (lt. 2932: Kas on puudu pulmalistest, red. B).

Kas on puudu pulmalisi + Võta äke hääleks.

123. LAPULISELE HALVAD ANNID

218

1.

Oiu-voiu vorsti tahaks –
vorstikambre võti kadund!
Mul aga anti alvad annid,

alvad annid, hallid sukad,
⁵ kure kootud säärepaelad –
ma põld päris pulmaline.

H I 7, 60 (59) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 6263 (lt. 2934: Lapulisele halvad annid).

ÜLDINE LÜÜRIKA

LAUL JA LAULIK

124. LAULA, KUNI ELAD!

1.

219

Laula, laula, suukene,
liigu, linnukeelekene!
Küll sa saad siis vaita olla,
kui saad musta mulla alla,

⁵ kui mind mulda muudetakse,
liiva alla liidetakse,
valge laudade vahele,
kena kerstu keske'elle.

H III 4, 149 (2) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

2.

220

Laula, laula, suukene,
liigu, linnukeelekene!
Külap saab siiski vaid olla,
kui saab musta mulla alla,
⁵ kena kerstu keske'elle,
laia laudade vahele.

Laulaksin, mis laidetakse,
istuks muidu, saab igava.
Kellel' ma istutan igava?
¹⁰ Õele elatumalle,
vennale väätimalle.

ERA II 14, 291 (29) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Laula, kuni elad + Laulik kardab laitjaid + Kellele kurdan.

125. KÜLA JÄÄB KUULAMA

221

1.

Kui akkan laulu laskema,
lugusida lõksutama,
siis jääb valda vaatamaie,
kehelkonda kuulamaie,

⁵ saksad servi seisemaie,
kuulma minu kõnesi,
minu laulu luuletusi!

H III 4, 150/1 (4) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

126. OLEKS MU HÄÄL ENDINE!

222

1.

Kui lähen kiike kiikemaie,
kiigelauda laalemaie,
oleks mu ääle ennesini,
vana ääle vaskesini –
⁵ ma laalaks mered mõoksi,
mere ääred äädikaksi,
mere kalda'ad kaluksi,
mere liivad linnakseksi,
mere paed paatereksi!
¹⁰ Ääle viidud äädikaksi,
kurgu kuivaksi kalaksi,
rinnad Riiga rääbuseksi.
Tule koju, äälekene,
tule koju kutsumatta,
¹⁵ sõnumi lähetamatta,
käli käimata järele!

Arju atad, linna litsid,
Põltsamaa pooled paganad,
ärge sööge mu südada,
²⁰ ärge jooge mu jumeta
ega mu eada äälekesta!
Las mu ääle ästi käia,
kurku kullasti kumada
naa kui Rootsi roogupilli,
²⁵ Tallinna paras pasun!
Kus mu ääle kuuluneksi,
senna metsi murduneksi,
puud pikad lähvad pinusse,
alud riita ju ajasse
³⁰ ilma noorita meheta,
teravatta kerve'etta.

H. Neus, Ehstnische Volkslieder I. Tallinn 1850, lk. 81/2 (24c) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

Oleks mu hääl endine + Laulan mere maaks + Hääl ära viidud + Ärge sööge mu häälekest + Hea hääl + Metsa murd.

127. LAULDUD HOBU JA SADUL

1.

223

Mina laulan laudad õue,
laudad õue, tallid õue,
talli sisse latteriku,
latterikku laugu täku,
⁵ laugu takule sadula,

sadulalle saksa poisi,
saksa poisile kübara,
kübaralle kuldapaela,
kullapaelale kuduja,
¹⁰ kuduja kuldasmõeka!

H III 4, 152 (7) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

2.

224

Mina ei laula, miks ei laula –
mina aga laulan aidad õue,
[aidad õue,] laudad õue,
lauda taha talli õue,
⁵ talli sisse latterida,
latterisse lauku täkk,
laugu takule sadula,
sadulalle saksa poissi,
saksa poisile kübara,
¹⁰ kübaralle kuldapaela,
kullapaelale kuduja,
kuduja kuldasmõeka,

kullamõegale valaja,
valajalle vaskivormi.
– – – –
¹⁵ Harakas haugutas mind,
vana vares vandus mind,
istus talli ukse peale,
tahtis tooresta lihada.
²⁰ Ootas mu hobu surevat,
kõrvi ruuna langevat,
lauku täkk langevat.
Mul olid targad tallipoisid.

H, Gr. Qu., 135 (1) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Lauldud hobu ja sadul + Vares ootab hobuse surma.

128. LAULIKU SOOST

1.

225

Minap laula, miks ep laula –
mina lauliku soosta,
keelepeksija peresta:
laulik isa, laulik ema,

⁵ laulikud õed mõlemad,
laulik viimik vennanaene.
Oi mina [laulan] laudad õue,
laudad õue, aidade õue,

aida taha tallikese,
¹⁰ talli sisse hallikese,
hallile laulan sadula,
sadulale saksa poissi,

saksa poisile kübara,
kübarale kuldapaela,
¹⁵ kullapaelale kuduja,
kudujale kuldamõeka!

H II 38, 859/60 (5) < Paide I. – A. Hanson (1893).

Lauliku soost + Lauldud hobu ja sadul.

226

2.

Mina aga laulan, miks ei laula –
mina lauliku sugusta,
keelepeksja peresta:
isa laulik, ema laulik,
⁵ laulikud õed mõlemad,
väimees, see oli vana laulik.

Mina aga laulan, miks ei laula,
mina aga laulan [aidad õue,]
aidad õue, laudad õue,

¹⁰ lauda sisse latterida,
latterisse lauku täku,
laugu täkule sadula,
sadulasse saksa poissi,
saksa poisile kübara,
¹⁵ kübaralle kuldapaela,
kullapaelale kuduja,
kudujalle kuldamõeka!

H I 7, 75/6 (81) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Lauliku soost + Lauldud hobu ja sadul.

227

3.

Mina aga laalan, miks ei laala,
mina lauliku soosta,
keelepeksija peresta:
isa laulik, ema laulik,
⁵ laulikud õed mõlemad,
laulik viimne vennanaine.

Minap siis laalan, miks ei laala,
mina aga laalan laudad õue,
tua aga taha tallisida,
¹⁰ talli sisse latterida,

latterille lauku täkku,
laugu täkule sadula,
sadulalle saksa poissi,
saksa poisile kübara,
¹⁵ kübaralle kuldapärga,
pärjale kuldalinti,
lindile lindi kudujat,
kudujalle aljast mõeka,
mõegale mõega tegijat!

E, StK 37, 180/1 (24) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Lauliku soost + Lauldud hobu ja sadul.

Pilli lõid minu pidajad,
sarve lõid minu sagajad,
kannelt minu kasvatajad.

E, StK 37, 185 (30) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

129. LAULUD KODUS ÕPITUD

1.

229

<p>Kui mina akan luulemaie, luulemaie, laulemaie, siis tuleb küla kuulemaie, valda viisi vaatamaie ⁵ selle lapse laulusida, neitsikese palve'eida: “Kus see laps need laulud võtnud,</p>	<p>ulluke sõnad osanud? See käind Arjus õppimassa, ¹⁰ Virus viisi võttemassa!” Mina aga kuulin, kostan vasta: “Arjus õppivad õeksed, Virus viisi vennanaised.”</p>
---	---

H II 1, 287 (424) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk. ? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1018 (lt. 386: Laulud tööõ õpitud, var. 2).

Küla jääb kuulama + Laulud kodus õpitud.

2.

230

<p>Kui mina hakkan, siis mina hakkan, kui mina hakkan Harju laulu virulane veeretama, Järva sõnu jätkamaie, ⁵ siis tuleb küla kuulamaie, valda viis vaatamaie: “Kust see laulik siia tulnud ehk see laps need laulud võtnud?</p>	<p>See käind Harjul õppimasse, ¹⁰ Virus viisi võttemasse!” Mina kuulen, kostan jälle: “Ma õpsin oma kodusse, isa uue toasse, venna kalli kammerisse, ¹⁵ õe uue aidasse.”</p>
---	--

H, Gr. Qu., 136 (2) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Küla jääb kuulama + Laulud kodus õpitud.

Kui mina hakkas laulemaie,
 luulemaie, laulemaie,
 siis tuleb küla kuulamaie,
 valda viis vaatamaie:
⁵ “Kus see laps need laulud võtnud?
 See käind Harjus õppimas

ja Virus viisi võttemas!”
 “Ma’p käind Harjus õppimas
 ega Virus viisi võttemas,
¹⁰ ma õppisin kodu toassa,
 kodu kolde ääre peala.”

EKS 1, 141/2 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Küla jääb kuulama + Laulud kodus õpitud.

130. PULMADES LAULIKUKS SAANUD

Mu isa sõgedakene,
 mu ema madalukene,
 sõitis seitsmessa saessa,*

kandis minda kaasassagi –
⁵ sest sai lauliku minusta,
 laulik lapseoidijalla.

*Pulmas.

ERA II 14, 227 (16) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

131. LAULUD LUTSU SUUST

“Kus see laps need laulud võtnud?
 See käind Harjus õppimaie,
 Virus viisi võttemaie!”

Mina aga kuulen, kosten vastu:
⁵ “Ei käind Harjus õppimaie,

Virus viisi võttemaie!
 Lood ma võtsin lutsu suusta,
 arud angerja peasta,
 laulud latika ninasta.”

H III 12, 488 (3) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Kui mina hakkas luulemaie,
 luulemaie, laulemaie,
 siis tuleb küla kuulemaie,
 valda viide vaatamaie
⁵ minu aga pisikse sõnuda
 ja neid lapse laulusida:
 “Kust see laps need laulud võtnud,
 oimetu sõnad osanud?
 See käind Harjus õppimas
¹⁰ ja Virus viisi võttemas,
 Järves sõnu jätkamas,
 Harjus sõnu aitamas!”
 Oi mina mõstan, kohe veel kostan,
 varsti vastu üttelema:

Kk.: 10. Ei.

H I 7, 42/3 (31) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Küla jääb kuulama + Laulud lutsu suust (+ värsse “Kalajõest”).

Kui mina akkan laulemaie,
 laulemaie, luulemaie,
 siis tuleb küla kuulemaie,
 valda kaks vaatamaie:

⁵ “Kust see laps need laulud saanud?”
 “Lood ma võtsin lutsu suusta,
 viisid peale Virgumaalta (~Viirumaalta).”

ERA II 14, 289 (26) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Küla jääb kuulama + Laulud lutsu suust.

132. PEAKSIN PIISA VIINA SAAMA!

236

1.

Peaks aga piisa viina saama,
teise piisa piiritest –
siis mina laalaks lahkemini,
ütleks sõnad selgemini,
⁵ kõerutaks kõredamini,
teeksin äälta tedre moodi,
pajataksin pardi moodi!
Siis tuli küla kuulamaie,
viis tuli valda vaatamaie:

¹⁰ “Kus see laps need laulud võtnud,
ori viisi ju asunud?”
Mina aga mõistan, jälle kosten:
“Lood mina võtsin lutsu suusta,
viisi augi ammaste vahelta,
¹⁵ tooni särje soomusesta:
kuda need lutsud looka löönud,
augid unna ammustanud,
särjed sülisti kudunud.”

E, StK 37, 190/1 (41) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Peaksin piisa viina saama + Küla jääb kuulama + Laulud lutsu suust.

133. ILUTEGIJA

237

1.

Tuba on tumma, rahvas ramma,
ahi algule küötud.
Ma üksi ilutegija,

naistel naljaeitjaksi.
⁵ Ilu teen enese teada,
nalja lasen laste teada.

H II 1, 267 (393) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1037 (lt. 390: Ilutegija).

134. LAULDES LÄBI METSA

238

1.

Lähme lauldes läbi metsa:
kelle ääl siin ästi kostab,
sellel' peigmes mütsi ostab!

ERA II 14, 265 (3) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Perenaine Liisbet (1929).

135. SUUDE SULG

1.

239

Küla mul ütleb: kuku, kuku, küla lapsed: laula, laula! Mis mina kukun, kurva lindu, või mis laulan, halva lapsi – ⁵ koju jäid mul suude sulgi. Noored mehed, ellad vennad,	sõitke ratsuli kodula, tooge mulle suude sulgi, laua pealta laululehti – ¹⁰ siis mina laulan linnukeeli, teen aga hääle tedrekeeli, pajatan aga pardikeeli!
--	---

H I 7, 35/6 (15) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

136. LAPSE LAULMINE

1.

240

Laala, laala, lapsuke,
lapsel ilus hääleke,
kirju kuke keeleke,
musta kana meelege!

ERA II 122, 366 (63) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

137. MIKS NEIUD EI LAULA?

1.

241

Mis on meie neidistelle, ella õbe-elmidelle, kulla kudruskaeladelle, et ei laala meie neiud, ⁵ elgi meie elmeskaelad, paugu meie paukaelad, laula laiaristilised? Tõest, tõest, nad tõbised,	vistist, vistist, nad vigased! ¹⁰ Nende peigud, poisikesed, tooge neile Rootsist rohtu, Saksamaalta sallatida, Venemaalta viirukida – küll siis laulvad meie neiud, ¹⁵ elkvad meie elmeskaelad!
--	---

H II 1, 282 (416) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 219 (lt. 91: Miks ei laula, var. 1) ja VK VIII nr. 1072 (lt. 402: Miks neiud ei laula).

138. LAULIK KARDAB VANEMAID

242

1.

Laulaksin mina lugu kaksi,
veeretaksin viisi-kuusi –
kardan laulu laidetava,
äälel äbi tehtavada,
⁵ viisil viga leitavada!
Sõnad pannakse tähele,

rapsitakse raamatusse –
omme ette eidetakse,
siiski söömalaua peale,
¹⁰ pesemata käte peale,
unise voodi peale!

H II 1, 266 (391) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 994 (lt. 381: Arg laulik, var. 4).

Kardab laulu laitmist + Laulik kardab vanemaid.

243

2.

Laalaksin veel lugu kaksi,
veeretaksin viisi-kuusi –
kardan koju kuulevada.
Ehk on kuuljad kodusse,
⁵ sõna võttejad võsasse,
pardipüüdejad paosse,
linnulaskjad lepikusse.
Sõnad aga pannakse tähele,

kasitakse raamatusse,
¹⁰ kirjutakse kinda'asse –
omme ette heidetakse,
tuna ette toodenaksi,
siiski söömalaua peale,
pesemata käte peale,
¹⁵ käte peale, rätte peale,
unise voodi peale.

Kk.: 9. Kassitakse.

H I 7, 52 (46) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Laulik kardab vanemaid + Sõna võtjad.

139. LAULIK KARDAB HÄÄLE VIIJAID

244

1a.

Ei ma tohi tõeste laulda,
häält aga hästi kuulutada –
ehk ju kuulajad külassa,

linnulaskijad linnassa.
⁵ Viivad mu hääle Virusse,
aavad mu hääle Harjusse,

Harju naestel arutada,
Viru naestele veeretada.
Virus olid neiud, virgad neiud,
¹⁰ Harjus neiud ja agarad,

Järva neiud vänderikud –
need olid kurjad kündema,
agarad olid äästama,
valjud sahka vapustama.

H II 13, 647 (33) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Laulik kardab hääle viijaid + Neiud agarad kündma ja äestama.

1b.

245

Ei ma tohi tõesti laulda,
häält aga hästi kuulutada –
ehk ju kuulajad külasse,
linnulaskjad linnasse.
⁵ Viivad hääle Virusse,
aavad mu hääle Harjusse,
Harju naistel arutada,

Viru naistel veeretada.
Virus olid neiud, viksidsid neiud,
¹⁰ Harjus neiud ja agarad,
Järva neiud vänderikud –
need olid kurjad kündema,
agarad olid äästama,
valjud sahka raputama.

H II 26, 911 (4) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Laulik kardab hääle viijaid + Neiud agarad kündma ja äestama.

2.

246

Ma laulaks luguda kaks,
veeretaksin viisi-kuusi –
kardan koju kuulevada,
eide ette helkivada,
⁵ taadil teada toodavada.
Ütlen uuest ümber jälle:
ma laulaks luguda kaks,
veeretaksin viisi-kuusi –
ehk on kuuljaid kusagil,
¹⁰ sõna võtjad võsasse,
linnulaskjad lepikusse,

pardipüüdjad pajusse.
Viivad mu hääle Virusse,
aavad hääle Harjumaale,
¹⁵ Viru aga naestel veeretada,
Harju naestel arutada.
Viru pool on mehed mustad,
mehed mustad, naesed laisad,
tüdrukud tuli-tigedad,
²⁰ poisid kannu-karvalised –
ei viitsind veele pesta,
lehelisel loputada.

H, Gr. Qu., 149 (16) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Laulik kardab vanemaid + Laulik kardab hääle viijaid + Virus ei viitsita pesta.

140. LAULIK KARDAB LAITJAID

247

1.

Et laulaks – ikka laidetakse,
oleks vaid – vannutakse,
peaks aga suu – ei peeta,
seisaks muidu – saab igava!

H II 54, 187/8 (90) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1895).

141. LUGU, NAGU LOODUD

248

1a.

Ei loust lugu peeta,
sõnadest sõba kujuta.
Lugu nenda, kuidas loodud,
sõnad nenda, kuda saadud.

⁵ Lugu aga jooksis luuda mööda,
vana sea selga mööda,
kirju kitse külge mööda,
emise udarat mööda.

H II 13, 650 (39) < Paide l. – K. Türk (1889).

Lugu, nagu loodud + Lugu jooksis luuda mööda.

249

1b.

Ei loust lugu peeta,
sõnadest sõba kujuta.
Lugu nõnda, kuidas loodud,
sõnad nenda, kuidas saadud.

⁵ Lugu aga jooksis luuda mööda,
vana sea selga mööda,
kirju kitsi külge mööda,
emise udarat mööda.

H II 26, 915 (15) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Lugu, nagu loodud + Lugu jooksis luuda mööda.

Lugu nõnda, kuda loodud,
sõnad nõnda, kuda seatud,
viisid nõnda, kuda viidud.

Lugu jookseb liiva mööda,
⁵ vana hagust aeda mööda,
kirju kitse külge mööda.

H, Gr. Qu., 177 (54) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Lugu, nagu loodud + Lugu jooksis luuda mööda.

142. EI MÕISTA LAULDA

1.

251

Mis mina laalan, kui ei mõista?
Ma laalan sea lugida,
orika unenäguda,
vana kuldi kometida!

H II 1, 652 (840) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 251 (lt. 102: Ei mõista laulda) ja VK VIII nr. 1087 (lt. 413: Ei mõista laulda, var. 1).

143. LOO SEADJA SÜÜDI

1.

252

Ei ole minule süüdi
ega mu loole süüdi,
süü selle loo seadjalle –

seanud loo servakille,
⁵ loo otsad urvakille.

H, Gr. Qu., 152 (19) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

VÕISTULAULUD

144. KES TAHAB LAULDA MEIE VASTU?

253

1.

Kes tahab laulda meie vasta
ehk ka meie naiste vasta?

Mina aga laulan, miks ei laula –
mina aga laulan laste vasta,
⁵ üle pae poiste vasta,

üle Narva naiste vasta,
üle Türi tüdrukute,
roheline Rootsi vasta,
üle metsa, üle merede!

Kk.: 5. Üepae.

H, Gr. Qu., 195 (97) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

254

2.

Kes tahab laulda meie vasta
ehk ka meie naiste vasta?

Mina aga laulan, miks ei laula –
mina aga laulan laste vasta,

⁵ üle pea poiste vasta,
üle Türi tüdrukute,
roheline Rootsi vasta,
üle metsa, üle mere!

H III 18, 41 (6) < Paide l. – O. J. Siin (1894).

145. VÕTA ÄKE HÄÄLEKS!

255

1.

Kas tahad moga võidu laulda,
või tahad moga kiuste laulda?
Kiuste laulvad kiigesevad,
võidu võllaste panijad.

⁵ Kui tuled moga võidu laulma –
siis tule meie vainiulle!
Võta äke ääleksagi,

vana regi rindadeksi,
kaevukooku kurguksagi –
¹⁰ siis tule moga kiuste laulma!
Sinu suusta kukub sitta,
alta ammaste ilada,
pealta keele kitsekusta!
Minu suusta kukub kulda,

¹⁵ alta ammaste õbedat,
pealta keele keedisida!

H II 1, 275 (406) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1084 (lt. 412: Võta äke hääleks! var. 1).

Võta äke hääleks + Mida suust kukub.

2.

256

Mis sa, ingetu, igised,
ilma rinnuta, rõgised!
Võta äke ääledeksa,

vana regi rindadeksa,
⁵ siis tule mu vasta laulema!

ERA II 14, 41 (1) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Leena Adams (alaline Anna v. elanik), (1929).

146. MIDA SUUST KUKUB

1a.

257

Mis sina laulad, lampilõuga,
kõerutad, nina kõvera!
Sinu suusta kukub sitta,
alta hammaste ilada,
⁵ pealta keele keeva vetta.
Las laulan mina, punane!

Minu suusta kukub kulda,
alta hammaste hõbedat.
Mina aga laulan, laksus metsa,
¹⁰ paugub pitka palgimetsa,
nõrgub nõrka loogametsa,
kõigub see kõrendimetsa.

H II 13, 649/50 (38) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Mida suust kukub + Metsa murd.

1b.

258

Mis sina laulad, lampilõuga,
kõerutad, nina kõvera!
Sinu suusta kukub sitta,

alta hammaste ilada,
⁵ pealta keele keeva vetta.
Las laulan mina, punane!

Minu suusta kukub kulda,
alta hammaste hõbedad.
Mina aga laulan, laksub metsa,

¹⁰ paugub pikka palgimetsa,
nõrgub nõrka loogametsa,
kõigub see kõrendimetsa.

H II 26, 914 (14) < Pilstivere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Mida suust kukub + Metsa murd.

259

2.

Mis sina laulad, lampilõuga,
kõerutad, nina kõveras!
Sinu suusta kukub sitta,
alta hammaste ilada.

⁵ Minu suusta kukub kulda,
alta hammaste hõbedat,
pealte keele keelingida.

H II 46, 939 (6) < Paide l. – A. Hanson (1894).

260

3.

Mis sa laulad, lampilõuga,
kõerutad, nina kõvera(s)!
Sinu suust aga kukub sitta,
alta ammasta ilada,

⁵ peale keele kitse kusta.
Minu suust aga kukub kulda,
alta ammasta õbedad.
(Õeldud.)

ERA II 14, 235/7 (24) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

147. MIS SA, SITIKAS, SIRISED!

261

1.

Mis sina, sitikas, sirised,
porikärmes, jo porised?
Sul pole loodud laulumokad –

sul on loodud rokamokad,
⁵ obuse puritsemokad,
vana mära virsamokad!

H II 1, 283 (417) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1094 (lt. 416: Mis sa, sitikas, sirised! var. 2).

148. KOER, ÄRA HAUGU!

1.

262

Usta, koera, haukumasta,
lõvi, lõugu peksemasta,
muri, minda murdemasta,
kirju koera, kiskumasta!

⁵ Tule aga meie õue alla,

võta aga regi rindadeksa,
vana äke hääledeks,
siis on hääalta hästi laulda,
kurku kullasti kõnelda!

H I 7, 32 (7) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 245 (lt. 99: Võidulaulmine, red. C2: Võta regi rindadeks).

Koer, ära haugu + Võta äke hääleks.

2.

263

Usta, koera, haukumasta,
lõvi, lõugu peksemasta,
muri, minda murdemasta,
kirju koera, kiskumasta!

⁵ Augu väljale siguda,
oraselle oina'aida!
Orasel olid oinad suured,
väljal olid sead vägevad.

Kk.: 1. haukumassa – 2. peksemassa.

H I 7, 49 (41) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

149. VANA LAULIK

1.

264

Ise mina laulan, pea sul paljas,
mõned karvad kõrva ääres –
needki pole omad karvad,
needki Riia Reinu karvad,

⁵ Paju Matsi parrakarvad,
Andrese habemekarvad,
Musta Matsi munnikarvad.

Viis on laulu nr. 444 juures.

EÜS VIII 735/6 (330) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 504 (105) – P. Penna (1911).

Mis sa laulad, lagi sul pal'las,
 pisut karvu sul peassa –
 needki Siimu silmakarvad,
 Andrese abemekarvad,
⁵ Mõisa Miku munnikarvad.
 Mis sa, ääletu, ägised,

röginnuke, rögised!
 Võta äke ääledeksi,
 vana regi rindadeksi,
¹⁰ siis tule minu vastu laulemaie,
 laulemaie, luulemaie!
 (Õeldud.)

ERA II 14, 237 (25) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Vana laulik + Võta äke hääleks.

150. LAULAD SEA SÕNU

Mis sa laulad, kui ep mõista –
 sa laulad sea sõnumid,
 orika unenägusid,
 vana kuldi komme'ida!
⁵ Siga viib sinu mehele,

orikas oma pojale,
 vana-aga-kult viib komme'eila.
 Mis sina laulad, seda mina laidan,
 laidan laisale mehele,
¹⁰ hullupäise uimaselle.

H, Gr. Qu., 175 (49) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Laulad sea sõnu + Laidan laisale.

Mis sina laulad, lampilõuga,
 kõerutand, nina kõvera!
 Sul pole, laisal, laulusida,
 vedelal ei viisisida.
⁵ Sa laulad sea sõnuda,
 orika unenägusida,

vana kuldi kombe'eida.
 Eila sind munast muneti,
 alles su suu verine,
¹⁰ kõrvaäred kolletanud –
 täna tuled tänna haukumaie!

EKS 1, 142 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Laulad sea sõnu + Alles sind hauti.

151. LAULAN PALGATAGI

1.

268

Mis sina laalad, kui ei mõista –
laalad lauliku järele!
Anna lammas laulijale,
koheoinas kostijale,

⁵ kitse keelepeksijale!
Mina laalan lammatagi,
peksan keele kitsetagi,
koston koheoinatagi.

H II 46, 939/40 (7) < Paide l. – A. Hanson (1894).

Laulikule palka + Laulan palgatagi.

KODU JA LAPSEPÕLI

MEMME VAEV

152. MEMME VAEV

269

1.

Minu ella eidekene,
kui sa minda kasvatasid,
kasvatasid, kaunitasid,
ellitasid, üpitased,
⁵ tansitasid, talitasid –

ei lõppend tuli toasta,
säde ei sāngi samba'asta.
Allid käisid arstiteeda,
kimmeliid kirikuteeda,
¹⁰ vesiallid veskiteeda.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Nach ihm soll es e. Bruchstück sein e. Fassung d. Liedes in d. Ehstn. Volksl. S. 441, u. d. Recrut gewünscht haben, in d. Wiege erstickt worden su sein. Vgl. 261 [EKÜ, F 232 f², 41].

EKÜ, F 232 f², 67 (324) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

270

2.

Millal maksan eide vaeva,
eide vaeva, toadi vaeva,
eide elli piimavaeva,
toadi helded õpetused!

⁵ Mitu ööd olid uneta,
mitu pääva pealuseta.

Mähitasid, mängitasid,
kasvatasid, kannitasid,
suu juures susutasid,
¹⁰ maha panid, maalutasid,

üles tõstsid, üpitased,
kolmel kätkil kiigutasid,
panid parmaste vahele,
odra ääre istuma –

¹⁵ mõtlesid must kaksi saama!

Must saand ühte hääda lasta –
oi must sündis süüalune,
kasvis kahjude-tegija,
veeris vemmaldealune.

H II 13, 644 (23) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Memme vaev + Kuidas sa mind kasvatasid + Kasvas üks ja kangekaelne.

153. EMA VIIS PÕLLES PÕLLU PEALE

1.

271

Millal maksan memme vaeva,
hea ema piimavaeva,
kes mind põlles' põllul' kandis,
pani aga parmaste vahele,

⁵ peotäite keske' elle,
kus ei tulnud tuuli peale,
ega veerend vesi peale!

E, StK 40, 47 (76) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

154. KOLM KÄTKIT

1.

272

Oh minu hella eidekene,
mesimarja memmekene!
Millal maksan eide vaeva,
eide hella piimavaeva?

⁵ Kui sa minda kasvatasid,
kasvatasid, kannitasid,
üles tõstsid, hüpitasi,
magatasid, mängutasid,
kolmel kätkil kiigutasid:
¹⁰ üks alla heinamaale,

teine oli väljal põllu peale,
kolmas oli parte alla.

See, mis alla heinamaale,
see oli linnu liigutada;
¹⁵ see, mis väljal põllu peale,
see oli tuule lõõtsutada;
see, mis kodu parte alla,
see oli eidel üpitada
ja oli taadil tantsitada.

H, Gr. Qu., 138/9 (4) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kuidas sa mind kasvatasid + Kolm kätkit.

2a.

273

Millal maksan memme vaeva,
ia ema piimavaeva?

Kui sa mind kiigutasid,
kolmel kätkil õõtsutasid:
⁵ üks oli alla einamalle,
teine põllul väl'la peal,
kolmas rippus kodu pardses.

Mis oli alla einamalle,
see oli linnul liigutada;
¹⁰ mis seal põllul väl'la peal,
see oli tuulel tuigutada;
mis seal kodu pardsil rippus,
see oli suitsul suigutada.

E, StK 37, 182 (26) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Millal maksan memme vaeva,
hea ema piimavaeva?

Kui ta minda kiigutas,
kolmel kätkil õõtsutas:
⁵ üks oli alla heinamaale,
teine oli põllul välja peale,
kolmas rippus kodu partes.

Mis oli alla heinamaale,
see oli linnul liigutada;
¹⁰ mis oli põllul välja peale,
see oli tuulel tuigutada;
mis seal kodu partes rippus,
see oli suitsul suigutada.

E, StK 40, 46/7 (75) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Meie lapsel kolmi kiiget:
üks oli paelust parte all,
teine alla einamal,
kolmas väilal põllu peal.

⁵ Mis oli alla einamalla,

see oli linnu liigutada;
mis oli väilal põllu peal,
see oli tuulte tuigutada;
mis oli paelust parte all,
¹⁰ see oli ema õõtsutada.

ERA II 14, 231/3 (21) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

KASVATUS ASJATA

155. KASVAS ÜKS JA KANGEKAELNE

Hellakene memmekene,
kui sa minda kasvatasid,
kasvatasid, kannitasid,
üles tõstsid, hüpitasi,
⁵ sülle võtsid, süüa andsid,
maha panid, mängatasid,
kätki panid, kiigutasid –
lootsid kaks kasvevada,
ühiksa ülenevade!

¹⁰ Must kasvis aga kangekaelne,
veeres vemmalde-alune –
tuikus keppi tomingane,
vängus keppi västerikku,
karjus kaskine sugar
¹⁵ minu peeneid pihthu mööda
ja minu sirgeid selgi mööda.
Oleks minu pihad pihlakased,
õlanukid õunapuised,

käevarred vahterised,
²⁰ sõrmed sõsteri lülستا,
siis mina peaksin piitsahoobid,
kannataks kaikahoobid,

ennem kui halvad haugutused,
nurjatunud noogutused –
²⁵ need käisid läbi südame!

H, Gr. Qu., 160/1 (29) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kuidas sa mind kasvasid + Kasvas üks ja kangekaelne + Oleks õlad õunapuust + Pigem peks kui sõim.

2.

277

Mina eide hella lapsi!
Eit mind söötis saiaga,
jootis rõõsa piimaga,
lootis kaks kasvevada.

⁵ Kasvas üks ja ülemealne,
kohe läksin koerale tööle –
isa aita varga' alla,
ema kirstu kiskumaie.

H, Gr. Qu., 173 (45) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 2451 (lt. 1201: Kasvas üks ja kangekaelne, var. 4).

156. KASVAS LAPS JA KASVAS VITS

1.

278

Mina kiigutan sinuda,
võeras kasvatab käsida,
metsas kasvab kaikaid.

Kudas löödi pikki pihta,
⁵ [pikki pihta,] servi selgi,
lapiti ligi lihada!

Kk.: 3. kaikaed.

H, Gr. Qu., 180 (62) < Paide l. – A. Hanson (1892).

157. PALJU POEGI

1.

279

Meie eidel mitu tükki:
neid sai taadil taga ajada

üle viie viljavälja,
üle künni, kesavälja,

⁵ otsekohe üle orase.
Ei ole meie eidel elu
ega ole pisikesel pojal pidu.

H II 54, 182 (75) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1895).

Trükitud: ERIA nr. 3956 (lt. 1874: Palju poegi).

158. KAUA KARJAS KÄINUD

280

1.

Hans oli vana Hansu poega,
kõik rahvas rääksid Hansust imet,
mis see Käki Kriim siis tegi,
kui tema võeras mõisas käis.
⁵ Läks tema tee peal sisse kõrtsu,
võttis viina mitu lortsu,
rõõmsaks läksid siis tema kondid.
Läks tema tee peal kõrsi ahju,

leidis sealt ühe rasvatombu.
¹⁰ Sest mina raibe raisku läksin,
et mina kaua karjas käisin.
Hundilt sain mina hullu meele,
karult kange südame,
rebaselt keele libeda,
¹⁵ jänesele jäljed jäledad.

HI 7, 58 (55) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

Ul + Kaua karjas käinud.

159. TUGI SAI SELLEL, KES EI TUNDNUD

281

1.

Ema, ella memmekene,
kui sa minda kasvatasid,
kasvatasid, kallitasid,
imetasid, ellitasid,
⁵ võtsid sülle – suisutasid,
panid maha mängimaie,
panid parmaste vahele,
sületäite keske' elle.

Ohaka panid oidemaie,
¹⁰ kibuvitsa kiigutama,

marjavarre vaigistama –
ohakas ei oidnud minda,
kibuvits ei kiigutanud,
marjavars ei vaigistanud.

¹⁵ Võtsid sülle – suisutasid,
panid maha – mängitasid,
mõtlesid toeks tulema,
mõtlesid abiks olema –
tugi oli sellel, kes ei tulnud,
²⁰ abi oli sellel, kes ei arvand!

Tuba jäi sinu tueksa,
ahi jäi sinu abiksa,
lõugas jäi kätta pikemaksa.

H II 1, 271 (400) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 889 (lt. 327: Tugi sai sellel, kes ei tundnud).

Kuidas sa mind kasvasid + Ema viis põlles põllu peale + Tugi sai sellel, kes ei tundnud.

160. ISA HOIDIS HIIEMETSA

1.

282

Isa meil hoidis hiiesida,
toa taha tammesida,
lootes poegadest pärijaid,
tütardest töötegijaid.

⁵ Kui viidi poega isasta,

viidi kui tugi toasta;
kui viidi tütar emasta,
viidi kulpi katelista,
siniseeme välja pealta,
¹⁰ paras parmas põllu pealta.

H, Gr. Qu., 186 (77) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

VASTUOLUD PEREKONNAS

161. HEA JA KURI KODU

1.

283

Neitsikene noorukene,
sa lähed kodu kulla peale,
hõbedase õue peale,
vaskise värava peale.

⁵ Sul olid võitnud võidaleiba,
antud anilihada.

Ma lähen kodu kurja peale,
õelase õue peale,

vihase värava peale.

¹⁰ Kodu mul kurva, kodu mul halva,
kodu mul kurjad oldaneksi,
halvad sõnad annetaksi.

See kurja kerin kerasse,
laon lepalaastu peale,
¹⁵ seon särgisiiludesse,
vajutan vöö vahele.

Kui lähen kaevult vetta tooma,
viskan see kera vetteje,
lepalaastu laene'esse –
²⁰ vesi viib mu vennal teadust,
vesi vennanaesel teadust,
sulgi viib sugule teada,
õlgi viib õele teada.
Kellel kurdan, kellel kaeban,

²⁵ kellel haiget aletsen?
Kivile kirikuteela,
paele papi välja peala.
Kivi oli kõrki, ei kõnele,
pae oli paksu, ei pajata.
³⁰ Kivi ei mõista neuu keelta,
pae ei neuu palve'eida.

H III 12, 485/6 (1) < Paide I. – T. Michelson (1893).

Hea ja kuri kodu + Sõnakera + Kellele kurdan.

162. MINA HALB LAPS

284

1.

Mina eide halva lapsi.
Eit tegi mulle halva särgi
halvemasta kangasta,
lõppe-otsast lõigati.
⁵ Jäin kui jänese järele,
kanapoeg jäin karjuma,
ema järele hüüdemaie.

Kui mul viidi viimast venda,
härk jäi õue ammuale,
¹⁰ täkk jäi talli tantsimaie,
ruun jäi raudu raksutama –
neil põlnd heina andijada,
kaera ettekandijada.

H, Gr. Qu., 178/9 (58) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Mina halb laps + Vara vaeslapseks + Loomad leinavad söötjat.

163. HILINE

285

1.

Isa mind sõimab hilbeseksi,
ema enneaeguseksi,
muu pere munarebuseksi,

rahvas rauaroosteseksi,
⁵ oma mees mind metsiseksi.

H, Gr. Qu., 182 (67) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

164. HALVAL AJAL SÜNDINUD

1.

286

Miks olen mina mustukene,
teisest õest tõmmuma?
Et olin heina-ajane,
sügiselle, raitsakalle,
⁵ mardi pahale peole.
Ei ole vetta ära mu pesta,

lobjakast ei loputada.
Aasin Andrest vetta tooma –
ei Andres läinud vetta tooma.
¹⁰ Läksin aga ise hillukesi,
mööda teeda tillukene.

H I 7, 63/4 (65) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

165. TÜTAR EI SAA TÖÖST PALKA

1.

287

Neitsikesed noorukesed,
ärge te pulmi punuge,
ärge varrusid varuge,
tehke rinnu meeste tööda,
⁵ kaela murdes naeste tööda!
Isale teen kiidutööda,
emale teen kiidutööda,
vennale eluaseme.

Mõtlen aida annetama,
¹⁰ karja kätte kannetama.
Kes andis aida minule,
kääni karja tüterille?
Õuest sain õlesideme,
väravast sain väänet vitsa.
¹⁵ Sedagi sain salaja soata,
läbi aja anda kätte.

H, Gr. Qu., 157 (27) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

288

Tegin aga rinnu eide tööda,
egin aga rinnu taadi tööda –
mõtlen aida annetavad,
karja kätte kannetavad.
⁵ Miniale anti aida,
käliale kanti karja.

Oh mul anti aida takka,
kanti karjalaada takka –
õuest sain õlesideme,
¹⁰ väravast sain vitsavääne,
seegi sain salaja võtta.

H I 7, 50 (42) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

NOORRAHVA ELU

NEIUD

166. KALLIS KASVUPÕLI

289

1.

Oi minu endista eluda,
kallist kasvupõlvekest!

Enne mina kasvsin eidekodu,
eidekodu, taadikodu,
⁵ olin kui osi ojasse,
kasvsin kui kala meresse,
pikka putke põõsa'esse,
kõrgas jõe kalda'esse,
sinilille lepikusse.

¹⁰ Siis kuuldi kurika hääalta,
veeämri häilimista.

Oi mina kärksin kalda'asse,
kurikas kuldane käesse,
hõbedane lehtilauda.

¹⁵ Meeste silmad jooksid vetta
oi minu kuldse kuue peale,

sinisema sii peale,
punasema pärja peale.

Oi kui ütlen uuest ümber,
²⁰ pööran sõnad teisepidi:
isa tõi sii sinise,
ema tõi pärja punase,
vend tõi lindi literise,
õde hõbetressilise.

²⁵ Siis lään mööda meeste hulgast,
poetan aga poiste hulgast,
tigeda tihaste hulgast,
ribeda rebaste hulgast.

Mööda lään, müdistan jalga,
³⁰ kaudu käin, krõbistan kaela,
katsun oma karrat pärga,
lehitan linajuusta.

H II 38, 860/1 (6) < Paide I. – A. Hanson (1893).

Kallis kasvupõli + Poiste silmad jooksid vett + Uhkelt poistest mööda.

167. ÜHE LEIVA LINNUKESED

290

1.

Oh meie ühed õeksed,
oh meie kahed käälikesed,
ühe toa tuikesed,

ühe leiva linnukesed –
⁵ ühes sööme, ühes joome,
ühes meie ööd magame,

ühes pead pääluselle,
ühes jalad vaiba alla.

Kk.: 1. ühe – 2. kahe.

H, Gr. Qu., 192/3 (91) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

168. NEIU KASVAB MÕISAPOISTE ÕNNE PEALE

1.

291

Oot-oot poisid, noo-noo poisid,
küllap minust neiu kasvab!
Kes teab, kelle õnne piale –
mõisapoiste õnne piale.

Vanaema lapsena roninud aia peale ja omaette laulnud.

RKM II 213, 344 (5) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

169. TÜDRUKUD VIIVAD MEELED PEAST

1.

292

Oh seda i - lust hii - e - kes - ta, kal - list ka - se - met - sa - kes - ta.

Oh seda ilust hiiekesta,
kallist kasemetsakesta,
kus kasvid õied ilusad,
eide tütterid kenamad,

⁵ taadi tütterid tasased!

Võtsid meeled meeste peasta,
pooled meeled poiste peasta,
oimud naeste otsa eesta.

EÜS VIII 734/5 (327) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 503 (103) – P. Penna (1911).

170. POISTE SILMAD JOOKSID VETT

293

1.

Neitsikene noorukene
virutas jõe kaldale,
kurikas kuldane käessa,
hõbedane löömalauda.
⁵ Poiste silmad jooksid vetta
selle kulla kuue peale,
sinisema siidi peale,

punasema pärja peale.
Kessi tõi siidi sinise?
¹⁰ Ema tõi siidi sinise.
Kessi tõi pärja punase?
Õde tõi pärja punase.
Kessi tõi lindi literise?
Vend tõi lindi literise.

H II 13, 645 (25) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Trükitud: ERIA nr. 4560 (lt. 2183: Poiste silmad jooksid vett).

171. POISS TULEB NEIDUDE TULELE

294

1a.

Sui tuleb, lõuke laulab,
ma lään karja, eit teeb kaku.
Kuhu ma karja aaksin?
Karja aaksin Kaunissaare,
⁵ ise lääksin Iilissaare,
tule teeksin Tuulissaare.
Kissi tuli mu tulele?
Poiss see tuli mu tulele.

Mul oli kivi kindassa,
¹⁰ raudakeppi kaendelussa.
Ma lõin poisil poole peada,
koputasin kulnud mõlemad.
Poiss läks mõisa kohtusse.
Kummal kohut mõistetakse?
¹⁵ Kohut mõistetaks minule,
poisil perse peksetakse.

H II 13, 648 (35) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Eit teeb kaku karjasele + Poiss tuleb neidude tulele.

295

1b.

Sui tuleb, lõuke laulab,
ma lään karja, eit teeb kaku.
Kuhu ma karja aaksin?
Karja aaksin Kaunissaare,
⁵ ise lääksin Hiilissaare,

tule teeksin Tuulissaare.
Kissi tuli mu tulele?
Poissa tuli mu tulele.
Mul oli kivi kinda'assa,
¹⁰ raudakeppi kaendelusse.

Ma lõin poisil poole peada,
koputasin kulmud mõlemad.
Poiss läks mõisa kohtusse.

Kummal kohut mõistetakse?
¹⁵ Kohut mõistetaks minule,
poisil perse peksetakse.

H II 26, 912 (7) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Eit teeb kaku karjasele + Poiss tuleb neidude tulele.

172. NEIUD LÄHEVAD EHTIMA

1.

296

Neitsikesed noorukesed,
lööme kokku kolmekeisi,
peame nõu neljakeisi –
lähme ära siita maalta,
⁵ lähme Riia linna alla!

Lähme endid ehtimaie –
paneme endid sinistesse,
sinistesse siididesse,
punastesse paeladesse,
¹⁰ kalevisse kuubedesse,
ruugedesse rõõvidesse!

Kes tõi sii sinise?
Isa tõi sii sinise.
Kes tõi paela punase?
¹⁵ Ema tõi paela punase,
vend tõi ruuge roosilise,
ise kujun kalevikuube.
Suga suuri, niied laiad,
suga suuri, äia tehtud,
²⁰ niied laiad, ämma tehtud,
kangasjalad kaasa toonud,
pingid peigude rajalta.

H III 12, 494 (10) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Neiud lähavad ehtima + Kangakuduja.

173. NEIUD HERNEID NOPPIMAS

1.

297

Neitsikesed noorukesed,
lähme õhta erne'essa!
Nopin kauna, nopin kaksi,
hakkan kolmata võttemaie.
⁵ Peigu hüüaks pihlakaista,
armas peigu aavikusta:
"Kellele sa kaunad nopid,

kellele ivad poetad?"
"Isale ma kaunad nopin,
¹⁰ emale ivad poetan."
"Kellele sa lestad annad?"
"Ma söödan lestad lehmadelle,
varred vana härgadelle."
Peigu kuuleb, kostab vastu:

¹⁵ “Neitsikene noorukene,
sa paned lestad leiva sisse,
varred varu õlle sisse!”

H III 12, 497/8 (16) < Paide l. – T. Michelson (1893).

174. NEIUNÄLG

298

1.

Poisikesed, oisukesed,
jätke neiud naeremata,
tüdrukud teutamata –
küll teil vahest neiunälga,
⁵ neiunälga, pruudipuudu!
Küll käite küla-külalt
ja käite pere-perelta,

palute pereidekesta
ja palute peretoadikesta:
¹⁰ “Anna see tütar minule,
mis sul kiigub kätkessa
ja õõtsub hõbeohjussa,
nõrgub nõrgasse veussa
ja parte alla paeladessa!”

H II 26, 914 (12) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

299

2.

Oh te poisid pungassilmad,
pungassilmad, rõngaskaelad,
jätke neiud naeremata,
sõlerinnad sõimamata,
⁵ raharinnad laimamata –
küll teil tuleb neiunälga,
neiunälga, pruudipuudu!
Küll käite küla-külalta,
ka käite talu-talulta,
¹⁰ kükakil külatänavas,

persekil pereväravas:
“Pereit mul eidekene,
peretaat mul taadikene,
andke see tütar minule,
¹⁵ mis kiigub teil kätki’essa,
nõtkub nõrgale veole,
parte alla paeladessa!”
Neiud aga varjult vaatamassa –
oleks see peiu minule!
– – – –

H, Gr. Qu., 140 (6) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Et uhti mamma, just seesama,
miks sa tütar mul ei anna?
Ma toon mati maasikaida,
poole mati pohlasida!

⁵ Ot-ot, Oisu mehed,
no-no, noored mehed,
küll te näete, mis te saate –
küll teil tuleb neiunälga,
neiunälga, piipuudu!

¹⁰ Küll käite pere-pereni,

perseli pereväravas:
“Pange see tütar minule,
mis teil kiigub kätki’esse,
õtsub hõbeohjudesse,
¹⁵ parre alla paeludesse,
nõrgub nõrgasse veosse!”

Nõrk oli neiu, nõrk oli peiu,
nõrk oli neiu nõudejaksi,
pürjekese püüdejaksi.

H I 7, 47/8 (39) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1984).

UI + Neiunälg.

175. NEIUHULK LAIALI

Oli meid enne heagi hulka,
käis kui küla karjasalka,
nüüd on hulka otsa saanud.
Jumal teab ju, kus on saanud –
⁵ kas on rahe ää rabanud
või on viinud vihmaoogu
või on tapnud talvekülma?

Ei ole rahe ää rabanud
ega pole viinud vihmaoogu,
¹⁰ ei ole tapnud talvekülma –
Viru kimmeliid vedanud,
Harju hallid aigutanud,
Rootsi ruunad ringutanud
üle suure Soome silla,

¹⁵ Soome silla, Saare silla,

üle übanest jõgedest.

Seal meid parve pandaneksi,
loobiti aga lootsikusse,
üle mere müüdaneksi,
²⁰ kauge’elle kaubeldaksi,
Saaremaale saadetaksi.

Hakkasin armu paluma –
miks mind ära annetakse!
Ei ma pole kuri isale,
²⁵ ei ma pole kuri emale,
õel ei oma õdedelle,
ma pole kuri kellegille –
miks mind ära annetakse,
kauge’elle kaubeldakse,
³⁰ muile maile müüdanekse!

H II 13, 636 (4) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Neiuhulk laiali + Miks müüsid tütre.

Hellakene vennakene,
 eks meid enne olnud hulka,
 olnud hulka, käinud karja,
 oli kui hoostehulka,
⁵ käis kui küla sälusalka,
 nüüd on hulka otsa saanud,
 parve paigale aetud.

Kus on saanud, kus on jäänud –
 kas on viinud vihmahoogu
¹⁰ või on toonud tuulehoogu
 või on siit rahe rabanud?
 Ei ole viinud vihmahoogu

ega põle toonud tuulehoogu
 ega põle rahe rabanud –
¹⁵ siit on viinud Viru poisid,
 Harju poisid armastanud,
 Viru kimmeliid vedanud,
 Rootsi ruunad ringutanud.

Tulda lõid hobuse turjad,
²⁰ sädemeid sälu sääred,
 välku heitsid varsa kabjad
 neiu teeda käiessagi,
 kosjaasju aadessagi.

H, Gr. Qu., 150 (17) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Neiu hulk laiali + Tore sõit.

Murelik neiu

176. KELLELE KURDAN?

Laulaksin – mind laidetakse,
 oleks vait – mind vannutakse,
 istuks muidu – mul igava,
 astuks muidu – mul aleda.
⁵ Kellel istutan igava,
 kellel astutan aleda,
 kellel kurdan kurvad mieled
 kellel aige'ed alandan?

Kellel muile, kui kivile,
¹⁰ kivile kirikutiele,
 paele papi välja peale.
 Kivi ei mõista neiu kielta,

paas ei neiu palve'eida.

Kivikene, kullakene,
¹⁵ paekene, paksukene!
 Eks sa võind meres magada,
 merekalda'as karata,
 mereliivas liigutada,
 enne kui tulid meie maale,
²⁰ meie maale, meie saare,
 meie pihta piinamaie,
 käe-küll-varsi vaevamaie!

Oleks meil pihad pihlakased,
 käevarred vahterised,

²⁵ sõrmed sõstaralülis –
siis me piaks piitsa-oobid,
kannataksin kaika-oobid.

H II 1, 268 (396) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 742 (lt. 267: Kellele kurdan? var. 2).

Laulik kardab laitjaid + Kellele kurdan + Käsikivi + Oleks õlad õunapuust.

2.

304

Vaimude lugu*

Oh mind vaesta orjalasta,
alati minul aleda,
iga päev mul päevad pikad,
iga kuus oli mulle kurva!

⁵ Kellel istutan igava,
kellel astutan aleda?

Kivile kirikuteele,
paele papi väljale.

Kivi oli kõrki, ei kõnelend,

¹⁰ paas oli paksu, ei pajatand.

Kivi ei mõistnud neiu keelta,
paas ei neiu palve'eida.

Õekesed hellakesed,
lööme kokku kolmekesti

¹⁵ ja peame nõu neljakesti:

lähme ära siita maalta,
lähme suiks Soomemaale,

paariks päevaks Pärnumaale,
aastaks Alutaguje!

²⁰ Teeme seal kivist kiriku,
teeme seal kanast kabeli,
sibulasta teeme silda,
murulaugusta laome!

Kui tuleb maale neiunälga,
²⁵ neiunälga, piipuudu,
küll meid hool otsitakse,
sälu säärel sõidetakse,
varsa kabjal katsutakse.

Tuld lõivad hooste turjad,
³⁰ sädemeid lõid sälu sääred,
välku lõivad varsa kabjad
neiu hulka otsidesse,
piiparve püüde'esse.

*Laulikupoolne nimetus naisteoliste laulu kohta.

EKS 1, 131/3 (9) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kellele kurdan + Suveks Soomemaale + Neiu linn + Neiunälga + Tore sõit.

177. KOLM RÄTTI

305

1.

Ema, ella memmekene,
kedra mulle pikad lõngad,
kust mina kujun kolme rätti:
⁵ ühe kujun pikaviirulise,
teise laialapilise,
kolmanda kassikäpulise!

Ehk saan kehvale mehele,
vaesele vabatmehele:
¹⁰ ühe mina laenan leiva ette,

teise saadan soola ette,
kolmanda kannan kaelassa.

Mis oli pikaviiruline,
selle mina laenan leiva ette;
¹⁵ mis oli laialapiline,
selle saadan soola ette;
mis oli kassikäpuline,
selle mina kannan kaelassa.

H III 12, 492/3 (9) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Trükitud: ERIA nr. 1937 (lt. 926: Kolm rätti, var. 3).

Vanatüdruk

178. VANATÜDRUK ISTUB LEELÕUKAL

306

1.

Vanatüdruk old leelõukal,
piibunoiss old suus
ja tuletukk old peos.

H II 54, 188 (91) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

NOORMEHED

179. TORE SÕIT

1.

307

Noored mehed, hellad vennad,
pangem ratsud rakke'esse,
hallid hõbehelmetesse,
sõerasilmad sõrmustesse!

⁵ Siis lähme läbi külade,
läbi tallatud tänava –
laksub looka kuldaküüsi,
taga tal raksub raudasaani!

Neiu kõrvalta vaatab,
¹⁰ kaasa hüüab kammerista:
oleks see meesi minule,
mis läheb läbi külade,
läbi tallatud tänava –

helgib helmine hobune,
¹⁵ paugub paasine tänava,
laksub looka kuldaküüsi,
taga tal raksub raudasaani!

Küll ma ta pea peseksin
ja ta kaela kasiksin,
²⁰ sukad-kindad loputaksin,
läbi vete läigitaksin!

Äivo-võivo, võitud kingad,
ai me' kingad võidemata,
tärkeäared äigamata,
²⁵ kannalapid rasvamata!

H, Gr. Qu., 151 (18) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Tore sõit + Oleks see mees minul.

2.

308

Mis läheb läbi külada,
läbi poase tänava –
helgib mees, helgib hobune,
helgib helmine hobune,

⁵ plaksub paasine tänava;
looga peal olid kuldaküüsed,
look on luine, pind on puine,
loogaküüsed künnapuised!

H, Gr. Qu., 175 (50) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

3.

309

Olin mina enne noori meesi,
olin kui uba ilusa,
kasvin kui kala meressa.

Küll mind, küll mind noored neiud,
⁵ vaatsid mind üle tänavate.
Oli mul väikene mustukene,

kenakaela kõrvikene.
Küll mind siis aga neiud vaatsid:
oleks see peiu minuda,
¹⁰ mis sõidab piki tänavat –

hobu alla kui see osi,
kübar kui kirikukella,
vöö kui vihmavikerkaari!

E, StK 37, 164 (3) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Oleks see mees minul + Tore sõit.

180. MEIE JA TEIE POISID

310

1.

Minu vennad kui need virved,
onupojad kui need osjad,
tädiipojad täied mehed –
nad ei võtnud võlga, ei varastand,
⁵ ei teind kurja kellegille,
üleliiga ühegille;

saks ei pand neid samma'asse,
kihelkond ei kohtu'esse!

Muude vennad kui need konnad –
¹⁰ võtsid võlgu ja varastasid,
saks jo pani neid samma'asse,
kihelkond jo kohtu'esse!

Kk.: 2. ojad – 7. mind.

H, Gr. Qu., 193 (93) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

181. OMA JA VÕÕRA KÜLA POISID

311

1.

Oh neid alva Albu (~Äivre)* poissa!
Käivad kahe kõrsu vahet:
obu all on allitanud,
mees on [peale] päävatanud,
⁵ kübar peas ja lagi väilas,
oheliku ots tal vööl.

Oh seda kurja Kurisooda!**
Käivad kahe kõrsu vahet:
obu alla kui seda ahju,
¹⁰ mees peale kui see pääva,
kübar peas kui kirikukella,
vöö kui vihmavikerkaari.

*Äivere – Eivere as. ja k. Anna khk-s.

**Kurisoo mõis ja küla Järva-Madise khk-s.

ERA II 14, 255/7 (41) < Anna khk., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

182. LÜKKAS TEISE MEHE MERRE

1.

312

Toomas toores, mis oli tugeva,
lückas teise mehe meresse,
kastis teise mehe kasuka,
oidis oma uue kuue.

HI 7, 47 (37) < Paide khk. – O. J. Siin (1894).

183. ÜTLESID SAAVAT ÜHEKSA NAIST

1.

313

Hansukene, poisikene,
ütled, saad üheksa naist,
kiidad, saad kaheksa naist.
Sa ep saa ühte heada naista,
⁵ sa saad muti mättasta,
roti rattaroopesta,
konna kople urkadesta –
see sinu siidinaisukene,
niinekirju neitsikene!

¹⁰ Hans ei arvatud meheks,
haug ei arvatud kalaks,
luts ei leivakõrvaseks,
särg ei suureks söödavaks.
Kes arwab Hansu meheks,
¹⁵ see arwab hau kalaks,
lutsu leivakõrvaseks,
särje suureks söödavaks.

H, Gr. Qu., 174 (47) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Ütlesid saavat üheksa naist + Ei arvatud meheks.

184. MINA ÜKSI RÕÕMUS MEES!

1.

314

Tuba tumma, rahvas kurvad,
oi, mina üksi rõõmus mees
selle suure selsi sees!
Mis te kullad kurvastate,
⁵ vaesed vaiki seisate?

Kas teil tõuseb teine põli
või teil astub uusi aega,
tõuseb see põli tõbine,
astub see aega igava?

HI 7, 61 (62) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Mina üksi rõõmus mees (rl/ul) + Tõuseb teine põli.

185. NEIDUDE VAHEL SOE

315

1.

Oleks minu olemine,
teiseks minu tegemine,
küll ma teaks, mis ma teeks –
ma teeks toa tuule peale,
⁵ saunad saarte ääre pääle!
Toa mina kütaks tomingaga,
saana saare algudega –
ei saand siiski seda sooja,

mis sain Anne armudesta,
¹⁰ Kaie kulla kandelust,
Liisu ella liigetelta.
Pidin Pillele minema,
jäin Mallele magama –
mulle Malle magusama,
¹⁵ kui need Pille piimakoogid.

Kk.: 5. sääрте.

H I 7, 58/9 (56) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

Teeksin toa tuule peale + Neidude vahel soe + Pidin Pillele minema.

186. EI ENNE LAULATUST

316

1.

Kiilub neiu, karjub neiu,
kiilub kinnivõtte'esse,
karjub lakka kande'esse.
Sai tema lakka – seisis vakka,
⁵ pööras suu poisi poole,
hakkas poisilta küsima:
“Mis sinul püksissa põgiseb,
alla värvela väriseb?
Kas võib anda neiu kätte

¹⁰ ja pista neiu peossa?”
Poiss siis mõistab, vasta kostab:
“Ei või anda neiu kätte,
las saab pappi paari pannud,
laiakaabu laulatanud,
¹⁵ kirikherra kuulutanud
ja sinimantel maanitsenud –
siis võib anda neiu kätte
ja pista neiu peosse!”

EKS 1, 125 (3) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

187. TÜDRUKUD POEVAD POISTE PÕUE

1.

317

Tüdrukud kui kullergud,
ilusad kui roosinupud,
poiste põuve te poete,
alla õlma te ajate –

⁵ küll käite käod käässe,
ööpikud alla õlma,
lauluräästad rätikusse!

EKS 1, 37 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1913).

188. POISTENÄLG

1a.

318

Tüdrukud, kas kuulete,
mis te endist arvate,
et te poissa põlgate
ja mehi maha jätate!

⁵ Pärast tuled poisi palve'elle,
õlekubu sul õlala,
padjad kaks kaendelussa,
lina liperdab käessa:
“Hellakene vennakene,
¹⁰ tule minu manuje magama!
Ma panen alla angervarred,
pea alla petersillid,
jalge alla jaanikannid!”

Poiss jälle mõistab, vastu kostab:

¹⁵ “Ennem mina heidan kivi manu,
kivi manu, kannu manu,
ennem kui selle neiu manu,
kes oli pooleli peetud,
ülearu armastatud,
²⁰ ülemääri mängitatud!

Ennem mina vean virsakaid,
läbi Narva narsakaid,
ennem kui neida neidisida,
kes olid pooleli peetud,
²⁵ ülearu armastatud,
ülemäära mängitatud!”

EKS 1, 123/4 (2) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Poistenälg + Peetud neiu.

1b.

319

Tüdrukud, kas kuulete,
mis te endist arvate,
et te poissa põlgate,
mehi maha jätate!

⁵ Pärast tuled poisi palvele,
lina liperdab käässe,
padjad kaks kaindelasse:
“Ellakene vennakene,

tule minu manuje magama!
¹⁰ Ma panen alla angervarred,
 pea alla petersilid,
 jalge alla jaanikannid!"

Poiss jälle mõistab, vasta kostab:
 "Ennem mina eidan kivi manu,
¹⁵ kivi manu, kännu manu,
 ennem kui selle neiu manu,
 kis oli pooleli peetud,

ülearu armastatud,
 ülemäära mängitatud!

²⁰ Ennem mina vean virsukot´ta,
 läbi Narva narsukot´ta,
 ennem kui neida neiusida,
 kel olid liiad litsi viisid,
 kel olid pooled pordu viisid
²⁵ ja ometi olid tal oora viisid!"

EKS 1, 38 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Poistenälg + Peetud neiud.

320

2a.

Neiud, neiud noorukesed,
 mis te endast arvate,
 et te poisse põlgate,
 noorimehi laidate!

⁵ Küll teil astub uusi aega
 ja teil astub teisi põlvi.
 Küll käite küla-külalta,
 küll käite tänav-tänavalta,

küll käite pere-perelta,
¹⁰ palud pereidekesta,
 palud peretaadikesta:
 "Andke see poega minule,
 mis teil kiigub kätki' elle,
 õõtsub õbeelme' elle,
¹⁵ nõrgub nõrgale veole!"

E, StK 37, 164/5 (4) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

321

2b.

Tütarlapsed noorukesed,
 miks te poissa põlgate,
 noorimehi laidate!

Küll teil astub uusi aegi
⁵ ja teil tuleb teisi põlvi,
 kui käite küla-külalta
 ja käite pere-perelta:

"Anna see poega minule!
 Kulla pereidekene,
¹⁰ kulla peretaadikene,
 anna see poega minule,
 mis sul kiigub kätki' elle,
 õõtsub hõbehelme' elle,
 nõrgub nõrgale veole!"

E, StK 40, 46 (74) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

189. NEIUD NUTSID, KUNI PURJED PAISTSID

1.

322

Senni nutsid neiud noored,
kahatsesid karrat-pärjad,
senni kui paistsid laevapurjed.

Kui jäid paistmast laevapurjed,

⁵ siis jäid neiud nuttemasta,
kahatsemast karrat-pärjad,
ulgumast jäid uued kuued.

H, Gr. Qu., 182 (68) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 3625 (lt. 1735: Neiud nutsid, kuni purjed paistsid, var. 2).

Poiste lorilaulud rikutud tüdrukutest

190. TÜTAR RIKUTUD

1.

323

Isa uugas ja ema nuttis,
et tema tütar rikutud,
Talina kaldani kallal käinud.

Kust see ull on siia tulnud?
⁵ Rakvere tilulemma teelt tema tulnud,
Peeterburi Pikaristi nusumas käinud!

H II 1, 656 (850) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 2318 (lt. 775: Tütar rikutud).

191. KARU KAIE KISKUNUD

1.

324

Et hunt oli Anne ammustanud,
karu Kaie kiskunud,
madu oli nõeland meie Maie
alt aga jala, pealt aga jala.

H II 54, 189 (95) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

Tibu oli nokkind Tiiu reied,
 karu oli kiskund Kaie reied,
 part oli paksu Maie reied,
 unt oli Anne ammustanud.

E, StK 37, 187 (34) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Iiu-tiiu Tiiu reied,
 karu oli kiskund Kaie reied,
 unt oli Anne ammustanud
 ja madu Marit maitsenud.

ERA II 14, 42 (4) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Leena Adams (alaline Anna v. elanik), (1929).

192. VARASTAS KUIVAMAST

Läksin metsa, jäin magama,
 põesa alla puhkamaie.
 Tuli tuuli, tõstis tormi,
 aas mu aerud pal'la'aksi,
⁵ aas mu vitu vetta täis.
 Ma panin vitu kuivamaie,
 kase otsa kahkumaie.
 Tuli kulli kurjaküüsi,

viis tema oopis kuivamasta,
¹⁰ kase otsast kahkumasta.
 Külapoiss jäi nuttemaie,
 nuttemaie, ihkamaie:
 “Oh seda kurja kullikesta,
 kus tema viis minu kannikese,
¹⁵ ilusama mängikese!”

E, StK 37, 166/7 (6) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

193. NEITSIAU ÄRA VIIDUD

1.

328

Läksin metsa pähkelille,
mäe aga peale sõsterille.
Läksin metsa, jäin magama,
põesa alla puhkamaie.
⁵ Tuli tuul ja tõstis tormi,
aas mu aerud pal'la'aksi.

Tuli võeras, võttis korra,
teine võttis teise korra,
kolmas viis ära koguni.
¹⁰ Külapoiss sai lahti vantsimesta,
pimedal ööl hulkumesta.

E, StK 37, 167/8 (7) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Poissmehed

194. VÕTAKS NAISE, KARDAB LAPSE SÜNDIMIST

1.

329

Muidu võtaks naise noore –
kardan noore nuttevada,
kätki tuppa toodevad,
vibu parssi pandavad:

⁵ ära tema pistis äia silmad,
äia silmad, ämma silmad,
ää küüraka küdide silmad,
narmasjalgas nadude silmad.

HI 7, 64 (67) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

195. SÄNG JA MÄNGITAJA

1.

330

Mul põld sängi, mul põld mängi,
mul põld sängil mängitajad,
karavatil kargutajad.

Las saan sängi, siis saan mängi,
⁵ siis saan sängil mängitaja,
karavatil kargutaja.

HI 7, 39 (25) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

196. NAISE TEGEMINE

331

1a.

Muile vaimul oli kui nina,
ebas mul vaimul põlnudki.
Vottasin mina kuusin käba,
tegin mina omal vaimu nina.

⁵ Övan [hüva?] nina, kaunis nina,
kuusin käbas, nii näi teed käia,
omale vaimole kantsa [katsoa?].

Kk.: 6. nai.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Soll v. e. eingewanderten Finnen in neuerer Zeit verfasst sein.

EKÜ, F 232 f², 66 (316) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

332

1b.

Erinevused variandist 1a: 4. v. vaimus – 5. v. Hövan – 6. v. käbast – 7. v. vaimule.
Lisatud:

Tibu, tibu taaradi,
kampusi naudi,
keerlingi, veerlingi,
runstikki naudi.

Kk.: 1. Tibbo tibbo taradi.

Aufg v. F. Russow. Ein zweites Bruchstück v. 316 [Naise tegemine, var. 1a], worin bei d. zweiten Aufnahme sich ergab: v. 4 waimus; v. 5 Höwan; v. 6 käbast; v. 7 waimule.

EKÜ, F232 f², 77 (337) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

333

2.

Kõigil olid naised,
mul põld naist.
Teste naistel olid nisad,
minu naisel põld nisasid.
⁵ Läksin aga aeda,
võtsin kaks kapsipeada,

neist sain oma naisel nisad.
Kõigi naistel olid reied,
minu naisel põld reisi.
¹⁰ Võtsin vana ruuna reied,
neist sain oma naisel reied.

HI 7, 34 (11) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Kui põle naisel nisada,
võta kaksi küpse kaali,
siis saad naisele nisada!

ERA II 14, 285 (22) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

197. VILETS POISSMEHEPÕLI

1.

335

Et poissme-põli, vilets põli,
et tema peab öösse ulkuma,
lee-aga-lõukal tukkuma,

lakast lauta kukkuma.

⁵ Oleks mul üks naisenarmas,
see oleks minu meelest armas!

H II 54, 187 (89) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

ARMASTUS JA KOSJAD

IGATSUS ARMSAMA JÄRELE JA KAASAVALIK

198. ÕUNAPUU

336

1.

Mõelge, mõelge, neiud noored,
arvake, poisid agarad,
mis see sealta mäelta paistab?
Õunapuu sealta mäelta paistab.

⁵ Mitu oksa õunapuule,
mitu õita oksalagi?

Kolm oli õita oksalagi:
üks oli metitud meele,
¹⁰ teine vaksitud vahale,
kolmas kulla kirjutatud.

Mis oli metitud meele –
see mu enese oksa;
mis oli vaksitud vahale –
¹⁵ see oli minu peigu oksa;
mis oli kullal kirjutatud –
seega proovin poissisida,
noomin noorida mehida,
kas on vile viina pääle
²⁰ või on sale saia pääle,
kaval õllekannudelle.

H II 1, 270 (399) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1305 (lt. 479: Kolm õuna, var. 1).

337

2.

Mis siin meie õue all?
Meri meie õue all,
õunapuu mere kalda all.

Mitu oksa õunapuul,
⁵ mitu õit on oksal külles?
Kuus õit on oksal külles,
seitse õuna õie külles:
eha poolt õunad ilusad,
päeva poolt õunad punased,
¹⁰ koidu poolt õunad kollased.

Tuli üks tuuline ilma,
sattus üsna sadune päeva,

raputas õunad meresse.

Kes oli nobe noppima?

¹⁵ Mai oli nobe noppima:
noppis kuldse korvitäie
ja ka vaskse vaagnatäie,
särjesapi sarjatäie.

Kes oli hoolas otsimaie?

²⁰ Hans oli hoolas otsimaie:
otsis kuldse korvitäie
ja ka vaskse vaagnatäie,
särjesapi sarjatäie.

H II 26, 914 (13) < Pilstvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

199. NEIU LÄHEB, KELLELE LOODUD

1.

338

Sellel mina lähen, kel on loodud!
Oleks tema ooned upakille,
karjauladad küllakille,
tuba tugea na'ale,
⁵ ahi or'kide vahele,
kui aga saan mehe meelease,

abikaasa armulese!
Ehk ma teeksin süüdi suure ulga,
kahju teeksin kaela murru,
¹⁰ ikka ta mo pead silitab,
katsub kaela elmesida!

EKS 1, 35 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1913).

200. KUS ARMAST NÄGIN?

1.

339

Kus ma nägin oma armu?
Läks ta üle Rootsi turu
sini-halli säluga
ja pisikese paadiga.

H I 7, 38 (22) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

201. KAASA KAUGEL

1.

340

Mis mina kardan luuledessa,
luuledessa, lauledessa!
Ega mo oma siin ei ole
ega mo kaasa siin ei kasva –
⁵ minu oma Hollandissa,
minu kaasa kauge'ella,
minu peigu Peipisissa,
üva mees üle mereda.
Püüab aga kallile kalada,
¹⁰ armsa'ale ahvenida:

esmaspäe toob eeringida,
teisipäe toob tintisida,
kesknest toob kena kalada,
neljapäida ahvenida,
¹⁵ reede Riia rääbusida,
laupa laia latikuida,
pühapäe püü kalada!
Tuul tal viigu tervisida,
Riia rajad raamatuida,
²⁰ pilved pikkada igada!

H II 1, 279 (412) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1310 (lt. 481: Kaasa kaugel).

Üks, mis hoolin hullates,
kaks, mis kardan karates!

Minu oma siin ei ole,
minu kaasa siin ei kasva –
⁵ minu oma hulga maad
ja minu kaasa kaugel maal,
minu peiu Peipses,
minu [oma] üle mereda,
joodab järvel hobusta,
¹⁰ üle mere mustakesta,

Kk.: 1. mis oli.

H II 26, 915 (18) < Pilstvere khk., Imavere krkm. < Paide I. – E. Türk (neiu), (1889).

kivi pealta kimmelida,
paa pealta päitsekesta.

Tuul tal viigu terviksid
ja ajateivad armuksid,
¹⁵ pilved pikka igada,
taevas tarka meelegeest!
Veelained rutust tõtke
Peipsi randa peiule,
sõnumid siis viige talle,
²⁰ minu armsa kaasale!

Üks mina hoolin hõisatessa,
kaks mina kardan karjudessa,
vähe välja üteldessa!

Minu oma siin ei ole,
⁵ minu kaasa siin ei kasva –
minu oma Hollandissa,
minu kaasa kauge'ella,
mees hüva üle merede,
kaas' hüva üle kalade,
¹⁰ joodab järvela hoosta.

Kus tema hüpitab hoosta,
sinna hoone hüpitelleb;
kus tema tantsitab hoosta,
sinna talli tantsitelleb;
¹⁵ kus tema keeritab hoosta,
sinna kirik keeritelleb.

Läbi lähen mehise metsa,
läbi poisise tänava –

Kk.: 1. olin.

H, Gr. Qu., 147/8 (14) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kaasa kaugel + Ei pelga poisse + Pead ei anta poiste piirda.

pead ei pista põuenegi,
²⁰ kätt ei käena rättikussa,
juust ei varjule vajuta,
pea viin kodu eide piirda!

Kui ei piira hea eite,
küll siis piirab tarka taati;
²⁵ kui ei piira tarka taati,
küll siis piirab mu õde;
kui ei piira mu õdekene,
küll siis piirab venda noori;
kui ei piira venda noori,
³⁰ küll siis piirab peidmees noori;
kui ei piira peidu noori,
küll siis piirab kaasa kallis;
kui ei piira kaasa kallis –
juuks las kannuni kasuda,
³⁵ säärimarjani magada!

202. MAGAKSIN POISI SÜLES

1.

343

Magada mina tahaksin,
magada Mardi süles,
Hansu alla vaipadessa,

Kaarli kalli kuubedessa,
⁵ Peetri pikisse linusse,
Tõnu tõrvariieetessa!

H II 1, 653 (843) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1318 (lt. 487: Magaksin poisi süles).

203. PANE SEE TÜTAR MINULE!

1.

344

Ema, ella memmekene,
pane see tütar mehele,
mis teil kiigub kätkiessa,
alla parde paeladessa!
⁵ Kui ei pane – ei palugi!
Saagu koju kolletama,

aja ääre allitama,
seina ääre seenetama!
Kuusk tal kasvagu kulmu pääle,
¹⁰ kask tal kasvagu kaela pääle,
niinepuu nisade pääle,
kadakas karvade vahele.

H II 1, 277 (410) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1333 (lt. 493: Pane see tütar minule, var. 1).

204. RATASSÄNG

1.

345

Jaunikene, kaanikene,
tee mul saksa saanikene,
ratastega sängikene:
sui mina veeretan vilusse,
⁵ talvel ahu paistele,
kevade kesaväljale!
Sai tema saani valmis teinud,

aas ta äia ukse ette,
aas ta ämma ukse ette.
¹⁰ Mis sel saanil vaja aga?
Hobu ette ostemata,
rangid kaela katsumata,
tekk oli ette tegemata,
neiu peale nõudemata.

H, Gr. Qu., 195/6 (98) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Tee mulle saan + Ratassäng + Saani tegemine.

205. ÖÖSI ÜKSI

346

1.

Las tuleb lauba õhtukene,
pühapane päävakene:
eit lääb toadiga magama,
õde lääb oma mehega,
⁵ vend lääb noore noorikuga –
ma lään nuttes nurga poole,
tükin tühja sāngi poole:

kõik on külmad küllelauad,
ärmatand olid äärelauad,
¹⁰ udused olid otsalauad,
seenetand olid seinapalgid.
Pööran külle – leian külma,
pööran selja – leian seina.

H II 13, 643 (20) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

347

2.

Isa lääb oma naisega,
vend lääb noore noorikuga –
ma lään nuttes nurga poole,

tükin tühja sāngi poole,
⁵ kobistan vana kasukast.

H II 57, 687 (2) < Paide l. – A. Hanson (1896).

348

3.

Mud'u mina elaks ööd kui päevad,
õhtu ju üle ajaksin –
tuleb see õnnis õhtukene:
eit läheb taadiga magama,
⁵ vend läheb noore noorikuga,
õde läheb oma mehega –
ma läen nuttes nurga poole,

toogin tühja sāngi poole,
rabistan vana kasukast:
¹⁰ pööran sel'la, leian seina,
võtan kirbuga kõnelda,
lutikaga lüüa lusti.
Lutikas luu närib,
kirbud ju keha õgivad.

E, StK 37, 160 (6) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Kõik ajad mina ajaksin,
 kõik päevad mina peaksin –
 kui tuleb õnnis õhtuke,
 vilets videvikuke,
⁵ pühapäine pikka päeva,
 siis eit läheb taadiga magama,
 õde läheb oma mehega,
 vend läheb noore noorikuga –
 mina lähen nuttes nurga poole,
¹⁰ tükin tühja süngi poole:

tümiseb see tühja süngi,
 koliseb see kolm-aga-lauda –
 külmad on mul küljelauad,
 härmas on mul äärelauad.
¹⁵ Siis kobistan vana kasukast:
 “Hea oled sina härgis olla,
 parem parsil magada,
 ennem kui kurja kaindlas
 ja vihasema vaiba all
²⁰ ja tigidama teki all!”

ERA II 22, 203/4 (1) < Anna khk., Võõbu k., Pohlassaare t. – Linda Sark (1929).

Õösi üksi + Parema vana kasuka all kui kurja kaenlas.

TULE MULLE

206. PEKS EHETE ASEMELE

Mis sa kurdad mulle tulles,
 mulle tulles, mulle saades!
 Ma tuon Riia risti sulle,
 Riia linnast risti sulle,
⁵ Kuresaarest kaelakrooni,
 poest tuon sulle pika põlle,
 Tontisaarest tohvimütsi!
 Et las ütlen ümber jälle,

uuest muile sõnule,
¹⁰ jälle vana järje pääle.
 Lööd mul rusikaga vastu rindu –
 see sinu Riia ristikene;
 käänad kaela kahekorra –
 see su Kuresaare kaelakrooni;
¹⁵ peksad põlvijed punaseks –
 see sinu poe pikka põlle!

H II 1, 651 (837) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1354 (lt. 501: Peks ehete asemel).

207. PANEN HÖLBULE TÖÖLE

351

1.

Mis sa kurdad mulle tulles,
mulle tulles, mulle saades,
mulle, noorile mehele,
kübarpeale kõrge'elle?

⁵ Ma panen õlbule tööle:
päävaks peada otsimaie,

aastaks aset tegema!

Mis sa tühja kiiteleksid,
oma aega viiteleksid!

¹⁰ Ei ma eile käinud teile,
tunaeile tulnud teile.

H II 1, 285 (422) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1357 (lt. 503: Panen hõlbule tööle, var. 1).

352

2.

Neitsikene noorukene,
miks sa mullu mul ei tulnud?
Ma panen su hõlbule tööle:
suiks panen sukka tegema,
⁵ päävaks pead otsima,
aastaks aset tegema.

Neiu mõistab, jälle kostab:
“Ole vait, sina poisikene,
ei mina tule sinule,
¹⁰ sinule seateule,
musta mulla pöörajalle,
kübara kautajalle,
hobuse vahetajalle,
kõrtsijuuja, lakkujalle!”

¹⁵ Mina mõistan, jälle kosten:

“Tule ikke, neitsikene,
tule mulle, muiskurille,
sulaselle, suiskurille!
Ma toon Riiast rinnarätte,
²⁰ Amblast toon aluspalaka,
turult toon sitsipõllekese.”

Neiu mõistab, jälle kostab:
“Ole vait, sina poisikene –
²⁵ vemmäl toob verise põlle,
matar maksakarvalise,
rusikas aga ruudulise,
aiateivas ammulise;
tomingas on turjakulli,
³⁰ aiateibas augukrantsi,
remmelgas on reiekoera!”

H II 13, 637/8 (8) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Panen hõlbule tööle + Peks ehete asemel.

Neitsikene noorukene,
tule mulle, mul on külla,
tule minu külla hoidemaie,
vara järel vaatamaie!

⁵ Ma panen hõlbule tööle:
suiks panen suuda andemaie,
päävaks pääda otsimaie,
aastaks aset tegema.

Ma teen kaerad katusele,
¹⁰ ma teen linad ligidalle,
ma teen odrad õue alla.

Neiu vasta kosteleksi:
“Saan mina sulle saanudeksi,
jälle sulle jäänudeksi,

¹⁵ sa teed kaerad kaugelle,
linad poole linna teesse,
odrad mäe orgudesse.

Sellel lähen, kel on loodud!

Oleks tema hooned upakille,
²⁰ karjalaudad kallakille,
tuba tugede najale,
kui saan mehe meelelise,
abikaasa armulise!

Teen mina süüdi suure hulga,

²⁵ kahju teeksin kaela murru,
ikka ta mu pead silitab,
katsub kaela helmesida!”

EKS 1, 136/7 (13) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Panen hõlbule tööle + Külvan kaerad katusele + Neiu läheb, kellele loodud.

Neitsikene noorukene,
tule mulle, mul on külla,
tule minu külla oidemaie,
vara järel vaatamaie!

⁵ Ma panen õlbule tööle:
suiks panen suuda andemaie,
päävaks peada otsimaie.

Ma teen linad ligidalle,

ma teen kaerad katuselale,
¹⁰ odrad endi õuve alla.

Neiu aga mõistab, vastu kostab:

“Saan mina sulle saanudeksi,
jälle sulle jäänudeksi,
sa teed kaerad kaugele,

¹⁵ linad poole linna teele,
odrad mää orgudesse.”

EKS 1, 37 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Panen hõlbule tööle + Külvan kaerad katusele.

208. KAEV KAUGEL – KÜLLAP HÄRJAD VEE VEAVAD!

355

1.

Võiu ma Mari madala,
vaene aga veike Liisukene!

Kui käisid käsud järele,
viied viinad, kuued kruusid –
⁵ mis sa kardad, mis sa kurdad
meile tulles, meile saades,
mulle, noorile mehile,
kübaralle kõrge'elle,
vammusvööle valge'elle?

¹⁰ Et meil kaugel karjalaadad,

vesi viie versta taga?

Külap ärjad vee veavad,
ruunad tõrred tõmutavad!

Ma teen rennid reia-alla
¹⁵ ja teen õue uued aidad:
seinad teen sealihasta,
põrandad põrssapekista,
katuse kanalihasta,
sarikad sikusarvista!

Kk.: 2. laene – 12. veevad.

H III 18, 38/9 (2) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 4926 (lt. 2331: Tule mulle! red. O₂: Kas on kaugel kaevutee?)

Kaev kaugel – küllap härjad vee veavad + Teen õue uued aidad.

209. ILUS NEIU, TULE MULLE!

356

1.

Ilus tüdruk, ilus tüdruk, valge mamsel,
kas sa lubad, kas sa lubad mulle tulla,
mulle tulla, mulle tulla, minu olla?

Raha-rikkust, raha-rikkust mul ei ole,
⁵ leivapuudust, leivapuudust mul ei tule.

Aida tegin, aida tegin anelihast,
katus peale, katus peale kanalihast.

ERA II 14, 171 (5) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman (1929).

Ilus neiu, tule mulle (rl/ul) + Ait nooriku magada.

Ilus tüdruk, ilus tüdruk, valge mamsel,
kas sa lubad, kas sa lubad mulle tulla,
mulle tulla, mulle tulla, mulle olla?

Ma teen aida, ma teen aida anelihast,
⁵ katus peale, katus peale kanamunast,
sisse panen, sisse panen siidisäangi,
säangi sisse, säangi sisse siidimäangi,
mäangi juure, mäangi juure pruudiroosi krantsi,
juure panen, juure panen junkrupoisi.

¹⁰ Istu maha, istu maha einte peale,
käsi poisi, käsi poisi kaela peale
niikui sulist, niikui sulist padja peale!
(Kõik värsid korduvad.)

ERA II 31, 243/4 (4) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Maria Laube (1930).

Ilus neiu, tule mulle (rl/ul) + Ait nooriku magada.

KEDA VÕTTA, KEDA JÄTTA

210. MA POLE TATI TARVITADA

1.

358

Ema, ella memmekene,
kandsid ilmale ilusa,
maa peäle maalikese
meestel meelegaiguseksa,
⁵ poistel pooleks vihaksa!

Siin mind tahtvad tatimokad,
ilamokad mind imuvad,

koolamokad mind kosivad.

Ma pole, ila, so imule,
¹⁰ tatilõua tarviline:
pillad tatti naise pääle,
ila mo, ilusa, pääle,
koola kulla põlle pääle!

H II 1, 276 (407) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 4612 (lt. 2206: Ma pole tati tarvitada) ja VK VIII nr. 1389 (lt. 511: Ma pole tati tarvitada).

211. VAHELT VAESLAPS

359

1.

Kui ma läksin kõrtsist välja
nägin mina palju nalja!
Sääl oli neli neitsi-riita:
ees olid elmeskaelad,
⁵ taga olid taalderkaelad,
keskel on kenad õbedad,
siis on vahel vaesedlapsed.
Mina vahin ja vaatan:
ma ei taha eesta elmeskaela

¹⁰ ega taha tagant taalderkaela,
keskelt ei kena õbedad –
ma tahan vahelt vaestalasta,
otsast tahan orja järgemista!
See on, tüdruk, tööda teinud,
¹⁵ vaenelaps on vaeva näinud –
see sünnib minu sülesse,
see mahub minu majasse,
ulatab mo oonettesse!

H II 1, 277 (409) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1411 (lt. 515: Vahelt vaene, var. 1).

360

2a.

Vennakene ellakene,
kui lääd naesta nõudemaie,
pruudikesta püüdemaie,
taimekesta tahtemaie,
⁵ ää otsi ilmast ilusat,
ää vahi ilmast valge'eida,
ää sihi ilma sirge'eida –

võta vahelt vaenelaps,
otsast orja järgemine,
¹⁰ kis oskab kangast kududa,
õbesuga õõtsutada,
vaskivarvu veeretada,
tinaniisi nikutada!

H II 13, 648 (36) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

361

2b.

Vennakene ellakene,
kui lääd naista nõudemaie,
pruudikesta püüdemaie,
taimekest tahtemaie,
⁵ ää otsi ilmast ilusat,

ää vahi ilma valgeida,
ää vahi ilma sirgeida –
võta vahelt vaenelaps,
otsast orja järgemine,
¹⁰ kis oskab kangast kududa,

hõbesuga õõtsutada,
vaskivarva veeretada,
tinaniisi nikudada!

H II 26, 912 (8) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

212. KES SAAB VAESE – SAAB NAISE

1. 362

Kes saab vaese, see saab naese,	kena oli kirikuteel,
kes saab kehva, võib elada.	⁵ uhke kõrtsi uluall,
See oli välku välja peal,	tore oli kodu toassa.

H II 13, 642 (18) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

213. TUNNEN TUIMA

1. 363

Ellakene vennakene,	⁵ lakast tunneb laisa neiu:
kui läed naista võttemaie –	tuimal neiu! tukka pikka,
võta õde õlma alla!	laisal neiu! lakka laia,
Õde tunneb tuima neiu,	litsil lipsakad juused!

H II 1, 284 (420) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1416 (lt. 519: Tunnan tuima neiu).

214. NEIU EI LÄHE KARJASELE

1. 364

Enne mina lähen varga'alle,	uduselle ommingulle,
ala aida kiskujalle,	varaselle valge'elle.
enne kui lähen karjatselle!	Udu mul rikub uue kuue,
Karjane kaotab karja –	sadu mul rikub saaniteki,
⁵ aab aga minda otsimaie	¹⁰ kaste valge'e kasuka,

ärmatus isa obuse.

Too mul tekki, võta see vaiba,
pühi mo obu igista,
äiga sadul saastastagi!

H II 1, 283 (419) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1436 (lt. 526: Neiu ei lähe karjasele).

Neiu ei lähe karjasele + Halva ilmaga teel.

215. KAASA EI PANE KASVAMA

365

1.

Õde hella, eks mina üteln,
nadu noori, eks mina noomind,
kaasa kallis, eks mina üteln,
sõber hella, eks mina sõidelnd –
⁵ ää mine noorelta mehele,
kasvemata kaasa'elle!

Kaas ei pane kasvamaie,

mees ei meelta võttemaie –
kaas aga pärib kanga'aida,
¹⁰ mees aga meeliriide'eida,
iga lõuna lõuendida,
iga kuus tahab uuta kuube,
iga päev tahab valget särki.

H, Gr. Qu., 164/5 (34) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

366

2a.

Neitsikene noorukene,
ää mine noorelta mehele,
kasvamata kaasadelle!

Kaas ei pane kasvamaie,
⁵ mees ei meelta võttemaie –
kaasa küsib kanga'aida,
iga kuus tahab uuta kuube,
nädalis ta'ab nelja särki,
veerand kuus ta'ab viltseid püksa,
¹⁰ aastas kahte kasukasta.

Kui ei, kui ei, neitsikene,

kui ei saa kuus uuta kuube,
nädalis ei nelja särki,
veerand kuus ei viltseid püksa,
¹⁵ aastas kahte kasukasta,
siis tuleb vemmal vehkimaie,
käsikämmal klähmimaie.

Rusikas sul ruuduline,
mater maksakarvaline,
²⁰ vemmal sul veevidaja,
kuntsik kaasa kaisutaja.

EKS 1, 135/6 (12) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kaasa ei pane kasvama + Peks ehete asemel.

Neitsikene noorukene,
ära mine noorelta mehele,
kasvamata kaasadele!

Kaas ei pane kasvamaie,
⁵ mees ei meelta võttemaie –
kaasa küsib kangaida,
mees tahab meelel riideida,
iga kuu tahab uuta kuube,
nädalas tahab nelja särki,
¹⁰ veerand kuus tahab viltseid püksa,
aastas kahte kasukast.

Kui ei, kui ei neid sigine,
ei saa kuus uuta kuube,
nädalas ei nelja särki,
¹⁵ veerand kuus ei viltseid püksa,
aastas kahte kasukast,
siis tuleb vemmal vehkima,
käsikämmal klähmima.

Rusikas sul ruudulene,
²⁰ matter maksakarvalene,
vemmal sul veevidaja,
kan´sik kaasa kaisutaja.

EKS 1, 36 – A. Kruusberg < Juula Neidoff (1913).

Kaasa ei pane kasvama + Peks ehete asemel.

Ära püia minna mehele,
noorelt naeseks saamaje!

Mis läheb meeletu mehele,
kasvamata kaasadele –
⁵ mees ei pane meeldima,
kaas ei pane kasvama –
mees tahab maani riide´eida,
kaasu küsib kangasida,

iga kuus tahab uuta kuube,
¹⁰ nädalis tahab nelja särki,
aastas kahte kasukad.

Kui ep saa seda sinulda,
piht siis tunneb piitsa,
turi tuppede vermeid,
¹⁵ maitseb pannelde magusat.

EKS 15, 3/4 (2) < Paide l. – A. Tobro (1909).

Õde hella, eks ma üteld,
nadu noori, eks ma noomind –
ää mine noorelta mehele,
kasvamata kaasadele!

⁵ Kaas ei pane kasvamaie,
mees ei meelta võttemaie –

kaasa küsib kanga´aida,
mees aga meeleriide´eida.

Kui ei saand seda temale,
¹⁰ siis oli vemmal vehkimas,
käsikämmal klähmimas.

Kk.: 1. es – 2. es.

E 64368 (2) < Paide l. – M. Pralits (1929).

216. VARA TÕTTU VANALE

370

1.

Vara tõttu lähen vanale,
raha tõttu raipelle –
vanal on vara parem,

rahakott on raskem,
⁵ kirstukaas on kindelema.

H, Gr. Qu., 183 (71) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

217. ENNEM SÕLED SÕNNI KAELA!

371

1.

Oleks minu olemine,
teiseks minu tegemine,
küll ma teaksin, mis ma teeksin:
ma paneks sõled sõnni kaela,
⁵ rublatükid emiste kaela,

ennegu nende neidiste kaela,
kes olid sõnnide sositud,
alli ärgade aetud,
emalammaste positud.

E, StK 37, 173/4 (13) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

KOSJAD

218. KOSJADE OOTEL

372

1.

Nõtkutakse, räägitakse –
viinakruusi täidetakse;
nõtkutakse, räägitakse –
küll ehk kosja tulduneksi;
⁵ nõtkutakse, räägitakse –
ehk mul kingi katsutakse;
nõtkutakse, räägitakse –
poes mul põlle lõigatakse,
küll ehk linna minnetaksi!

¹⁰ Linna läks mu linnukene,
alevisse armukene,
turule minu tuike,
kalaranda kaasukene.
Tuleb koju või ep tule,
¹⁵ toob saia või ep too?
Ei ma ooli saia pärast
ega linnaleiva pärast.
Jäägu saiad soode peale,

linnaleivad liiva peale,
²⁰ tubakas jäägu turule,
viharohud Viiburissa,
paharohtu Paide'esse!
Tuleks ta minu toeksi,

astuks ta minu abiksi!
²⁵ Saaks ta saanil sõitjaksi,
kodara kolistajaksi,
reetalla tantsijaksi!

H. Neus, Ehstnische Volkslieder II. Tallinn 1851, lk. 245/6 (74a) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

Kosjade ootel + Linna läks mu linnukene.

219. KOSILANE EI TULE – KARDAB RAHA RAISATA

1.

373

Hulluks läinud hooste silmad,
hulluks läinud sõitja silmad,
pimedaks läind peiu silmad,
et ei tohtind meile tulla,
⁵ hobust õue ajada,
varssa ei varnule siduda –
kartsid kukkuri kuluma,

palju raha raiskamaie.
Et minu eit oli enne surnud,
¹⁰ enne surnud, ammu surnud,
sest minu eit oli ammu ostnud,
enne ostnud, ammu ostnud –
siis viisid Riia ristidessa,
naksud kõrva naksudesse.

Kk.: 14. karva.

H II 26, 916 (19) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

220. MEES EI VÕTA, EI JÄTA

1.

374

Mehele läheksin, mees ei võta,
koju jääksin, poiss ei jäta.
Ei see hulluke unusta,

ei see jätis jäta minda –
⁵ mina jätiste jäokse,
huulispillide osakse.

H, Gr. Qu., 182 (66) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

221. TULE MULT LUBA KÜSIMA!

375

1.

Poisikene, luisukene,
kui läed naista võttemaie,
tule mult luba küsima!

Ma annan aidast uue kuue,
⁵ latterist toon laugu täku,
totterist toa obuse,
siis mine Koiki kosjamaie!

Koigi kupjal kolmi tütart:
üks oli Anne, teine Kaie,
¹⁰ kolmas libe Liisukene.
Anned mulle anneti,
Kaied mulle kaubeldi –
Liisud ma ise immustin!

H II 1, 284 (421) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1449 (lt. 535: Tule mult luba küsima, var. 1).

Tule mult luba küsima + Kupja kolm tütart.

376

2.

Hellakene vennakene,
kui lääd naist aga võttemaie,
pärjakesta püüdemaie,
tule mult luba küsima!

⁵ Ma annan aidast uue kuue,
keldrist kena kübara,
varna otsast vaskepiitsa,
latterista laia laugu,

laia laugule sadula,
¹⁰ sadulasse saksa poisi,
saksa poisile kübara,
kübarale kuldapaela,
kudujale kuldamõeka,
valajale vaskivormi.
¹⁵ Tiramp-tiramp-tirallalla!

H I 7, 37 (18) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Tule mult luba küsima + Lauldud hobu ja sadul.

377

3.

Hel - la - ke - ne ven - na - ke - ne, kui läed nais - ta võt - te - mai - e...

Ellakene vennakene,
kui läed naista võttemaie,
tule mult luba küsima!

Ma annan aidast uue kuue,
⁵ kelderist kena kübara.

EÜS VIII 734 (325) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 503 (102) – P. Penna (1911).

4.

378

Ellakene vennakene,
kui läed naista võttemaie,
tule mult luba küsima!

Ma annan tallist alli täku,
⁵ varna otsast vaskse piitsa,
kelderist kena kübara.

ERA II 14, 283 (21) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

222. EI ÜHT NAIST

1.

379

Lähme naista võttemaie:
teine võtab teise naise,
teine teise eide tütre,

sa saad Kaie, ma saan Maie.
⁵ Kai oli kahmakas tööle,
Mai oli matsakas jalale.

H, Gr. Qu., 191 (88) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

380

Oh meie hellad, või meie vennad,
kahekesi kasuvennad!
Ühte meie söömad sööme,
ühte meie joomad joome,
⁵ ei me ühte naist ei võta:
teine võtab teise naise,
teine teise eide tütre,
teine teise taadi tütre,
sa võtad Maie, ma võtan Kaie.

¹⁰ Kai oli kahmakas tööle,
Mai oli matsakas jalale.
Anne mulle arvati
ja Kaie mulle kaubeldi.
Ei mina võta Annest naista
¹⁵ ega mina võta Kaiest naista –
Annel arvad särgijätkud,
Kaiel katkised käised.
Liisu ümber lipitsesin.

Pidin Pillale* minema,
²⁰ jäin Mallele* magama –
mulle Malle magusama,
kui need Pilla piimakoogid.

*Pilla ja Malle talukohad Kolus.

Kk.: 11. jalaga.

H I 7, 48/9 (40) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Ei üht naist + Ühte pakutakse, teist tahaks + Pidin Pillele minema.

223. VALLA VALEKEELED SEGAVAD KOSIMIST

381

1.

Ühte neiud kosisin
üle Harju haaviku,
üle virve viiviku –
ükski leht ei lõdisend,

⁵ ükski kõrss ei kõbisend!
Vallakeeled, valekeeled,
käisid meie noorte vahel,
segasid me noorte meeled.

H, Gr. Qu., 188/9 (83) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kuidas kosisin + Valla valekeeled segavad kosimist.

224. KOLM KOSJAHOBUST

382

1.

Mul oli kolmi kos'sa oosta:
musta ajan mulgu ette,
alli ajan akna alla,
kõrvi kõrge trepi alla.

ERA II 14, 283 (20) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

225. HOITUD HOBUSEGA KOSJA

1.

383

Oli mul väike mustukene,
linalakka laadatakk(u),
seda mina söötsin, seda mina jootsin,
seda mina oidsin ju omale.

⁵ Sellega lään Kõpu kõrsu ette,
sellega viin tukkuja toasta,
venivorsti voode'elta,
magaja viin ahju pealta.

E, StK 37, 181/2 (25) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Hoitud hobusega kosja + Kosilane laisas talus.

226. KOSILANE LAISAS TALUS

1.

384

Paadi aasin paku taha,
linalaka lee ette,
tuhkru toa ukse ette.

Vaatan läbi ukseaugu –
⁵ tüdruk tukub toolina,
vana naine vokina.

Minda tuppa kutsuti,
iste alla anneti,
siis mul süia toodaneksi.

¹⁰ Mis mul süia toodaneksi?

Toodi külma kaalileenta,
libedamad limbileenta.

Suu sööb ja süda peksab,
peksab pere viisi pärast,
¹⁵ et olid halvad pere viisid:
kirbud kõntsid, kõrred suus,
täid läksid nurka, noosid selgas.
Seal sai luual pühkida
ja sai argil ahju aada.

H I 7, 68/9 (70) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

2.

385

Taatsi tassa kos'sa minna.
Vaatan läbi ukseaugu –
tütar tukub turva näol,
peerud puhas põlevad.

⁵ Võtsin kätte julge meele,
astusin ma julgest tuppa.

Anne mulle anneti,
Kaie mulle kaubeldi.

Äi mind akkas augutama,
¹⁰ ämm mind akkas noomimaie:
“Kudas sina tohtsid kos'sa tulla,
sul põle omal midagida –

vest sul teiste vendadesta,
 nuga sul teiste noortemeestest,
¹⁵ tupp sul teistest tuttavatest,
 obu sul külast kuulatud,
 saan sul külast saadetud.”
 Mina aga mõistan, jälle kosten:
 “Oi-oi-oi-oi, äiakene,
²⁰ oi-oi-oi-oi, ämmakene!
 Küllap siin tual oleks kriipsimesta,
 uuel aga luual luusimesta,

ennegu teile kos´sa tulla –
 kerbud tantsivad põrandal,
²⁵ täi läeb nurka, nuustik selgas.
 Kis on teie leivad teinud?
 Lehmad teie leivad teinud,
 ärjad ahju ju ajanud.”
 “Kust siis seda tunnuse?”
³⁰ “Ärja sarved ju tainased,
 lehma sõrad ju tuhased.”

E, StK 37, 177/8 (20) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Kosilane laisas talus + Kosilase pilge.

227. KUPJA KOLM TÛTART

386

1.

Lähme Koiki kosjamaie
 Koigi kubja tütred.
 Koigi kubjal kolmi tütart:
 üks oli Anne, teine Kaie,
⁵ kolmas libe Liisukene.
 Ann oli ahjul alasti,
 Kai oli parsil paljareisi,
 Liisu leelõuka´alla.

Anne mulle arvati
¹⁰ ja Kaie mulle kaubeldi.
 Ei mina võta Annest naista
 ega mina taha Kaiest naista –
 Annel olid arvad särgijätkud,
 Kaiel katkised käiksed.
¹⁵ Liisu ümber lipitsesin –
 Liisul olid linad ilusad.

H I 7, 59/60 (58) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Kupja kolm tütart + Ühte pakutakse, teist tahaks.

228. ÜHTE PAKUTAKSE, TEIST TAHAKS

387

1.

Ise mina trillin, ise mina trillin,
 Anne siis mul annetakse,
 Kaie mulle kaubeldakse –

mina Marid maiastasin,
⁵ Liisu ümber lipitsesin,
 Krõõda kõrvas kõpitsesin.

H, Gr. Qu., 184 (73) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

229. KAS KÕLBAB KODUVÄIKS?

1.

388

Tulin aga tuppa, tunneti
ja iste alla anneti
ja küsiti ja kuulati –
kas kõlvad koduväiks,
⁵ pere-aga-tütrel peigme'eksi?

Hobu oli alla kui see ahju,
mees oli peale kui see päeva,
kübar kui kirikukella,
vöö kui Riia linna lippu!

HI 7, 38/9 (23) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

230. KOSILANE OTSIB KADUNUD KANA

1.

389

“Tule tuppa, istu tooli,
istu tooli, lange lauda,
võta meie võida-leiba!
– – – – –

Kust sa teadsid siia tulla?”
⁵ “Tee oli tehtud siia tulla ...
Mul oli kodu kadund kana,
kui ma otsin, leian oma.”

ERA II 14, 267/9 (6) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Kust teadsid tulla + Kosilane otsib kadunud kana (rl/ul).

231. ÕISSA, KELLAD KUULDA!

1.

390

Ennä õissa – kellad kuulda!
Mina kuulsin kos'saäale,
kuulsin kul'luste kõlina,
peiu piitsa plaksumista.

ERA II 14, 283 (19) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

KAS VÕTAD KOSJAD VASTU?

391

1.

Neitsikene noorukene,
kas sina võtad vasta mind,
kui mina tulen kosja sind?

Kas võtad vastu auga
⁵ või ajad ära häbiga?

Kui võtad vastu auga,
siis mina kingin kihlasid,
annan sulle andisida.

Kui ajad ära häbiga,
¹⁰ siis mina hakkan kiuste laulma:

“Neiud, mis te nikitsete,
noored neiud, nakitsete?
Kas teid söövad kurjad kerbud
või teid luuvad lutikad?”

¹⁵ “Ei meid söö kurjad kerbud
ega meid loo lutikad.

Meie teeme tittesida,
valmistame vattisida.

Iga lauba saame lapse,
²⁰ iga reede ristitame.”

Papp pani lapsel hullu nime,
pani ta nime “Nipitiri”.

Laps läks küla vainiule.

Küla tüdrukud teotsid,

²⁵ valla poisid vaidelesid:

“Oh sina Otti, hoora poega,

Väära Matsi naese poega,

sind on tehtud teoaukus,

teoaukus ja mõisapaikus,

³⁰ heinakaare otsa all

ja rukkivihu ladva all!”

EKS 1, 126/7 (4) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kas võtad kosjad vastu (rl/ul) + Teomeeste laps.

ABIELU JA PERESUHTED

ABIELUNAINE

Igatsus isakodu järele

233. EHITUD NEIU ISAKODUS

1.

392

Oh minu ennist elukest,
kallist kasupõlvekest!
Kui istsin ma isakodussa,
käisin ma emakodussa,
⁵ veeresin vendade seassa:
kõht mul kandis kardapõlle,
puusad poeseelikuida,
all mul laksus laia pooka,
peas mul paistsid laia pärga,
¹⁰ kaelas nähti kaubahelmed,
rinnas rippus Riia reesi.
Kui hakkasin ma minema,
siis hakkas mul hale tulema,

vesi silma veerema
¹⁵ ja paled laenet laskema.
Hale tuli mul isakodusta,
hale tuli mul emakodusta,
vesi silma vendadesta.
Mitu välja mul vahella?
²⁰ Viis on välja vahella,
kuus on kuivada jõgeda,
seitse sooda pehmesida,
kaheksa kalamereda,
üheksa Emajõgeda,
²⁵ kümme külma allikuida.

EKS 15, 7/8 (2) < Paide l. – A. Tobro (1908).

Ehitud neiu isakodus + Lahkumise valu + Kodu kaugel.

234. MILLAL SAAN OMILE?

1.

393

Kõrtsi jõin mina kõrvikese,
alevisse allikese,
linalaka linnateele.
Millas lään mina isale,
⁵ millas lään mina emale,

milla veeren vendadelle,
milla õerutan õele?
Sügisel ei sünni minna,
kevadel ei kõlba käia –
¹⁰ sügisel jõed sügavad,

kevade need lained laiad,
obu upuksi ojasse,
lauku täkku lainetesse,
kõrvi ruuna kõrgastesse,
¹⁵ alli ajakäändudesse.

Mu vennal veripunane,
see oskas üle ojuda,

Kk.: 23. ojubve.

üle pori päterdada,
üle muda materdada.
²⁰ Oleks mul oimud, ojuksin,
oleks tiivad, lindeneksin –
linnul tiivad lindeneva,
kalal aga oimud, see ojub vees.

H I 7, 61/3 (63) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siion (1894).

Kõrtsijoodik + Millal saan omile.

394

2.

Millal lään mina isale,
millal lään mina emale,
millal veeren vendadele,
millal kõnnin õdedele?

⁵ Sügise ei sünni minna,
kevade ei kõlva käia –

sügise ojad sügavad,
kevade on lained laiad,
obu upub mul ojasse,
¹⁰ lauku täkku laine' elle,
kimmel kivikildudelle (~kivikildudesse),
mära mätaste vahele.

E, StK 37, 185/6 (32) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

235. NEIU KAUGELE KAUBELDUD

395

1.

Eks sul olnud hale meel,
kui mind ära anneti,
kaugelle kaubeldi,
muile maile müidaneksi,

⁵ selle halvale rahvale,
vana vaskiveeringile,
mis oli muistel mungad teinud
ja tannbergid raha tagunud.

H, Gr. Qu., 187 (80) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Neiu kaugele kaubeldud + Muistne raha.

236. MERI VIIB SÕNA

1a.

396

Vennakene veigukene,
tooge roaga, tehke luuda –
ma lään merda pühkima,
mereäärta äigamaie!

⁵ Ma pühin pühkmed meresse,
aan aga laastud lainetesse.

Vesi viib isale teada,
vesi viib emale teada,

vesi viib viiel vennal teada,
¹⁰ kuulutab kuue õele.

Ma laulsin üle merede,
üle metsa meeste vasta,
üle poe poiste vasta.

Kuningal on kulda palju,
¹⁵ minul vaesel vaeva palju.

H II 13, 647/8 (34) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Mere pühkimine + Meri viib sõna + Kes tahab laulda meie vastu.

1b.

397

Vennakene veigukene,
tooge roagu, tehke luuda –
ma lään merda pühkimaie,
mereäärta äigamaie!

⁵ Ma pühin pühkmed meresse,
aan aga laastud laentesse.

Vesi viib isale teada,
vesi viib emale teada,

vesi viib viiel vennal teada,
¹⁰ kuulutab kuue õele.

Ma laulsin üle merede,
üle metsa naeste vasta,
üle poe poiste vasta.

Kuningal on kulda palju,
¹⁵ minul vaesel vaeva palju.

H II 26, 911/2 (5) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Mere pühkimine + Meri viib sõna + Kes tahab laulda mere vastu.

Elu mehekodus

237. KURJALE KOSITUD

398

1.

Oleks ma uneski näinud,
tukkudeski tulnud meele,
et mind kurjale kositi,
vihaselle viidaneksi,
⁵ pahaselle pandaneksi,

ma oleks ammu aida teinud,
aida teinud anesulesta,
kammeri kanamunesta,
kelderi kena kivista.

H II 46, 939 (5) < Paide I. – A. Hanson (1894).

Kurjale kositud + Ait nooriku magada.

238. MÜTSIPÕLI – MUREPÕLI

399

1.

Mütsipõlve, murepõlve,
tanupõlve, tahmapõlve,
põll tõi põlvini mureta.
Oi seda kulla pärjapõlve –
⁵ kus ma lähen, seal ma läigin,

kus ma tahan, seal ma tansin!
Kas minu [hännad?] hästi hüüri
või minu kortsud [kohe?] käivad,
kuuevoldid kohastikku?

Kk.: 3. pöld.

H II 26, 915 (17) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide I. – E. Türk (neiu), (1889).

Mütsipõli – murepõli + Ise tantsin – taha vaatan.

239. MINIA MEELEVALD

400

1.

Mis oli minil mindavada,
kälikestel käidavada?
Tuli oli lukuta toas,
vesi oli kaevus võttemita,

⁵ taguait oli akkenita –
see oli minil mindavada,
kälikestel käidavada.

H I 7, 51/2 (45) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

240. ÄMM EI ANNA SEEPI

1.

401

Viidi mind pereminiaks,
pandi mind pada pesema,
katelt kullala küürima.
Rätti sai mul rähmaseks
⁵ ja tanu sai mul tahmaseks,

põll sai ette põrmuseks.
Võtan kätte ja vihastan,
viskan põlle põõsa'essa,
tanu Tartu tee rajale,
¹⁰ kuue kuuse oksa peale.
(Lõpp puudub.)

H III 12, 497 (15) < Paide l. – T. Michelson (1893).

241. MEHEVANEMAD SURNUD

1.

402

Mul põle äiada ega põle ämmada
ega põle karta kaasokesta,
häbeneda heada meesta:
mu ämmad muldas magavad,

⁵ mu äiad muldas magavad,
linasärgid liivassagi,
hallidkuued haudas.

H, Gr. Qu., 183 (70) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

242. VAENE LASTEVANG

1.

403

Oh mina vaene lastevangi,
lastevangi, särjesängi,
millal saan mina minema,
millal ennast ehtima!
⁵ Enne panen pere magama,
laon aga lapsed kätki'isse,
äiad-ämmad voodi'isse,

imeja tema sülesse.
Siis teen uksele õluta,
¹⁰ sagaralle annan saia –
siis saan uksest hoola käia,
sagaralt salaja minna,
ei siis ulu uued ukсед,
ei karju kaskised sagarad.

H II 13, 646 (30) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

243. NURGANAININE

404

1.

Tunnukse tohine naine,
nurganaine, neitsikene –
puna uulesta pugunud,

veri veerend pale'esta.
⁵ Otsib ahjulta abida,
keriselta kinnitust.

Kk.: 5. ahjult ta abbita.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Bruchstück. Vgl. Ehstn. Volksl. S. 89.

EKÜ, F 232 f², 67 (323) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Hea mees ja halb mees

244. HEA MEES PILLIGA, KURI PIITSAGA

405

1.

Kuda mina kiidan heada meesta?
Nõnna mina kiidan heada meesta:
kui ta tuleb kõrsist koduje,
tuleb kui tui tubaje,

⁵ astub kui ani majasse,
pilliga viib mu magama,
kanneliga kannab kamre.

Heidab õhtu voodi'esse,
paneб pilli pea alla,

¹⁰ kandle kambre lae alla.

Hakkab mind üles ajama:

“Tõuse lehmi lüpsemaie,
vasikaida jootemaie –
teiste kari kauge'el,

¹⁵ teiste mullikad murule,
meie mullikad mudale!”

Ma lään lehmi lüpsemaie,
vasikaida jootemaie.

Kardab minu küüned külmetavad,

²⁰ varvad valu tegevad –
ta toob mulle tule järele,
kannab need vanad kasukad.
Nõnna kiidan heada meesta.

Et las ütlen uuest ümber,

²⁵ varsti vana järje peale.

Laulge mulle varsti vasta,
kui ei laala, laalan jälle,
kuda mina laidan santi meesta.

Kui ta tuleb kõrsist koduje,

³⁰ tuleb kui kurat koduje,
astub kui pagan majasse,
õuest kuuluks õiskamine,
paku takka paukumine,
väravast aga vandumine.

³⁵ Piitsaga viib mu magama,
kaikaga kannab kamre.
Heidab õhtu voodisse,
paneб piitsa pea alla,

kaika kamre lae alla.
⁴⁰ Tõuseb hommiku ülesse,
 võtab piitsa pea alt,
 kaika kambre lae alt,
 hakkab mind ülesse ajama:
 “Tõuse, litsi, lüpsa lehma,

⁴⁵ tõuse ülesse, saada karja!
 Kui ei tõuse, ei palugigi –
 külap mul leppa lüpsab lehma
 ja mul kaske saadab karja,
 vaherpuu joodab vasikad.”
⁵⁰ Nõnna laidan santi meesta.

H II 46, 936/8 (2) < Paide I. – A. Hanson (1894).

245. PEIG LUBAS PILLIL PIDADA

1.

406

Ellakene vellekene,
 kui sa minu pettelesid,
 [pettelesid,] püüdelisid,
 tuas ja tua eessa,
⁵ tuas ja tua tagassa,
 põlvili ja põesa'assa,
 kübaratta, kinda'etta,
 vaskivööta, vammuksetta,
 lubasid pillil mind pidada,
¹⁰ lubasid kandlil mind kasvatada:
 “Lähen õhtu magama,
 panen pilli peatse'esse,
 kandli kambri laesse.
 Aan sind hommiku ülesse,
¹⁵ võtan pilli pealse'esta,
 kandli kambri laesta:
 “Tõuse, lilli, lüpsa lehma,
 valgepea, jooda vasikad!”
 Sain siis sulle saanuksa,
²⁰ jäin siis sulle jäänuksa –
 võtab piitsul mind pidada,
 kantsikul mind kasvatada.
 Tõused homikul ülesse,

võtab piitsa peatse'esta,
²⁵ kantsiku kambri laesta:
 “Tõuse, litsi, lüpsa lehma,
 vana hooa, jooda vasikad!
 Toon sul põlled punased,
 maani maksakarvalised,
³⁰ vististi toon viirulised,
 rutusti toon ruudulised,
 kärmest kassikäpulised –
 piits on põlled punased,
 vibalik on viiruline,
³⁵ kammel kassikäpuline.”
 On mul tekid tedrekirja,
 palakad mul pardikirja;
 on mul padjad pöörilised,
 padjaröörid pitsilised –
⁴⁰ need võind kerstus mädaneda,
 kaane alla hallitada,
 kui kurjada kulutada,
 õela mehe õerutada!
 Kuri võind kulus elada,
⁴⁵ paha võind pajus magada.

EKS 15, 5/7 (1) < Paide I. – A. Tobro (1908).

Peig lubas pillil pidada + Peks lubatud ehete asemel + Vaip võinuks vakas vanuda.

246. VAIP VÕINUKS VAKAS VANUDA

407

1.

Oh minu armas alli vaipa,
sinisiidi tekike,
udupeenike palakas –
eks võinud vakka vananeda,
⁵ alla kaane allitada,

ennem kui said sapedil magada,
riivatuma ringutada!
Eks saped võind sasis magada,
riivat õlgis ringutada.

H II 54, 182 (76) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1895).

247. MEES TÖÖST MUST

408

1.

Miks oli musta minu meesi,
hallitand minu abikaasa –
eile käis raha lugemas,
täna vilja viskamas:
⁵ kivitolm oli heitnud peale,
raha hallitasse ajanud.
Seebitükk mul seina peal,

valge rätik varna peal –
pesen musta puhta'aksi,
¹⁰ vaalin musta valge'eksi,
saadan musta muude hulka.
Must aga muljub tööda teha,
valge keksib kammeres käia,
ehib ennast aitadesse.

H II 46, 935/6 (1) < Paide l. – A. Hanson (1894).

Mees tööst must + Must aitab.

Lesknaine

248. KAASA JA ARMUD

1.

409

Oli mul kaasa tullessagi,
ei ole kaasa minnessagi –
see läind noorelt ju magama,
ilusalt läks alla ilma,
⁵ valgelt laudade vahele,
kenalt kerstu keske'elle.
Kaasa viidi uksest välja,

armud läksid aknast välja;
kaasa viidi teeda mööda,
¹⁰ armud läksid aeda mööda;
kaasa auda panneti,
armud alla eideti.
Üksi jäin mina järele,
aua ääre nuttemaie.

H. Neus, Ehstnische Volkslieder II. Tallinn 1851, lk. 149/50 (43c) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

249. KÕIK TUULED PEALE TULEVAD

1.

410

Nõnna, nõnna, ellakesed,
nõnna, nõnna, ellad vennad,
nõnna oli vaene leskenaine
kui on oone katuseta:
⁵ kõik tuisud peale tulevad,
kõik sajud peale sajavad!

Pööran külje – leian külma,
pööran selja – leian seina:
kõik on külmad küljelauad,
¹⁰ ärmatand on äärelauad,
seenetand on seinalauad.

H II 1, 276 (408) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 765 (lt. 279: Kõik tuuled peale tulevad).

Kõik tuuled peale tulevad + Öösi üksi.

ABIELUMEE

Poissmehepõlve tagaigatsemine

250. KODUS EI RAATSITUD POEGA LÜÜA

411

1.

Oh mina üksi eidepoega,
üks eide-, taadipoega –
ei mind täinud eide lüia,
eide lüia, taadi lüia,
⁵ venna valusti vapustada.
Einputk oli eidel roosku,
takutükk oli taadil roosku,
pilliroog oli venna piitsa.
Seni olin, hellad, seni olin, vennad,
¹⁰ seni olin ella eidepoega,
seni kui naine võttemata,
pürjekene püidemata.
Pidasin piludad särgid,
kandsin kahekirjulised.
¹⁵ Seni mina kiigun kätki'essa,
õtsun hõbeohjudessa,

parre alla paeludessa,
nõrgun nõrgasse veosse.

Nõrk oli neiu, nõrk oli peiu,
²⁰ nõrk oli neiu nõudejaks,
pürjekese püidejaksi,
sini-aga-taime tahtejaksi.

Ei tohi, ei tohi, hellad vennad,
ei tohi talusse minna,
²⁵ alla räästasse ajada –
ehk on augud uste alla,
veerispuud värava alla?
Ehk mina rikun uued riided,
kastan oma kapukaida?

³⁰ Ei mina riku uusi riidid
ega kasta oma kapukaida.

HI 7, 46/7 (36) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Kodus ei raatsitud poega lüüa + Ema ja naise hoolet + Urkad ukse all.

Luhtunud naisevõtt

251. MUST VÕINUKS MUIDU JOOSTA

1.

412

Eks minu must võind muidu joosta,
all võind aesuta karata,
kimmel võind kiva vidada,
paat võind paasa ringutada,

⁵ ennekui sõitsin kos´sateeda!
Oli see naine, mis ma sain –
perset sai perel pidada,
reit sai ruunal ringutada.

E, StK 37, 174 (15) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

2a.

413

Eks minu must võind muidu joosta,
all võind aesuta karata,
kimmel võind kiva vidada,
paat võind paesa ringutada,
⁵ ennekui vidas virsikuida,
läbi linna litsisida,
läbi Arju attasida!
Ostan litsile õluta,
ostan oorale õluta,
¹⁰ linna litsile lihada,
Arju atale kalada.
Ei litsi võta õluta,
linna oora ei lihada,

Arju ata ei kalada.
¹⁵ Ma viin litsi sauna leili.
Annan litsil liiast leili,
enesele ella leili.
Litsi akkab mind paluma:
“Oo minu ella peiukene,
²⁰ abikaasa armuline,
ära sina anna liiast leili,
enesele ella leili!”
Siis viisin litsi kelgu peale,
kus oli oja, ojutasin,
²⁵ kus oli loiku, loputasin.

E, StK 37, 165/6 (5) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Must võinuks muidu joosta + Linna litsi naiseks saanud + Halva naise pesemine.

2b.

414

Eks minu must võind muidu joosta,
hall võind aisuta karata,
kimmel võind kiva vidada,

paat võind paasa ringutada,
⁵ ennem kui vidas virsikuida,
läbi linna litsisida!

Ostan hoorale õluta,
linna litsile lihada,
Harju atale kalada.
¹⁰ Ei hoor võta õluta,
linna lits ei lihada,
Harju ata ei kalada.
Ma viin litsi kelgu peale,
ma viin litsi sauna leili.
¹⁵ Annan litsil liiast leili,

eneselle hella leili.
Litsi hakkab mind paluma:
“Oo minu peiu noorukene,
abikaasa kallikene,
²⁰ ära sina anna liiast leili,
eneselle hella leili!”
Ma panin litsi kelgu peale,
kus oli oja, seal ojotan,
kus oli loiku, loputan.

E, StK 40, 42/3 (71) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Must võinuks muidu joosta + Linna litsi naiseks saanud + Halva naise pesemine.

252. KAUGELT NAINES TOODUD

415

1.

Onupoeg tõi Oisult naise,
tädipoeg tõi Tännasilmast,
oma poeg tõi oma külasta,
mina toku Tori rajalt,
⁵ vean aga välja Vänderikust.*
Vändral neiud vinsakad,

Toril neiud torsakad.
Toodi meil üks tukunuia,
ahju ette aurupotti.
¹⁰ Toodi kui tuli tubaja,
pandi kui pada tulele,
lee-aga-lõukal lüpsilehma.

*Vändra vald.

H I 7, 55 (50) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Kaugelt naine toodud + Toodi totter.

253. MA SAIN MUSTA JA RUMALA

416

1.

Oi Jumal, Jumalukene,
mis sa mind magama jätsid,
kui seda jägu jägati,
mehesiemeta segati,
⁵ naiseõnne õiendati!

Muud said mukid, kõik said kõrged –
ma sain musta ja rumala,
tõrvaskannu ja tõbise.
Nuustik seisku nurga pealla,
¹⁰ valge rätik varna pealla,

siebitükki seinä pealla,
miska arin allikesta,
kasin kammer-vaarikesta,

et saan alli arma'aksi,
¹⁵ musta munde sarnatseksi!

Kk.: 13. varbikesta.

H II 1, 266 (392) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1658 (lt. 653: Ma sain musta ja rumala, var. 2).

2.

417

Kustakene, poisikene,
uinusid sina magama,
kui oli neiu jäuaega,
kaharpeade kaubaaega.

⁵ Muud said mukid, kõik said kõrgid –
sa said musta rumala,
tõrvaskännu ja tõbise.

Nuustik seisku nurga peal,
seebitükid seinä peal,
¹⁰ käterätik käe peal,
valge rätik varna otsas,
küna külleli toassa!
Ikke arid hallikesta,
kasid kambri vaarikesta.

H II 13, 641 (16) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

3.

418

Hellakene memmekene,
jätsid mind kauaks magama,
kui undel naisi jägati,
naisteõnne õiendati!

⁵ Muud said mukid, kõik said kõrgid –
ma sain musta ja rumala,
tõrvaskändu ja tõbise.

Hakkan naista vihtlema –
veevann oli vahepeal,

¹⁰ viht oli serviti seesse,
valge rätte oli varna ots,
seebikang oli seinä peal.
Siis sain musta valge'eksi,
läksin mustaga kiriku –
¹⁵ must oli kõigil mukki näha,
kõigil kõrki, mukki näha,
enesel oli ilus näha.

H, Gr. Qu., 159/60 (28) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

419

4a.

Ilusaid siin otsitakse,
kasinaid siin katsutakse,
valge peale vaadatakse.

Mina musta ja rumala,
⁵ tõrvaskändu ja tõbine,
hale kändu olen haige'ema –

mulle mustad annetakse.

Kus leian oja, seal ojutan,
leian kaevu, seal kastan,
¹⁰ et saan halli arma'aksi,
musta munde karvaseksi.

H, Gr. Qu., 144 (12) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

420

4b.

Ilusid siin otsitakse,
kasinaid siin katsutakse,
valge peale vaadatakse.

Mina musta ja rumala,
⁵ tõrvaskändu ja tõbine,
hale kändu olen haige'ema –

mulle mustad annetakse.

Kus leian oja, seal ojutan,
leian kaevu, seal kastan,
¹⁰ et saan halli arma'aksi,
musta munde karvaseksi.

H, Gr. Qu., 184 (72) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

421

5.

Muud said mukid, kõik said kõrgid –
ma sain musta ja rumala,
tõrvaskändu ja tigeđa.

Kus pean mustaga minema,
⁵ rumalaga ruttamaie,

tõbisega tõttamaie?

Kus leian loigu, seal loputan,
et saaks naese valge'eksi,
teiste naeste sarnatseksi.

H, Gr. Qu., 190 (86) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kõik muud said mukid
ja muud said makid –
ma sain musta ja rumala,
tõrvaskändu ja tõbise.

Viis on laulu nr. 292 juures.

EÜS VIII 734 (326) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 503 (103) – P. Penna (1911).

254. VÕTA NAINEN NEIDUDEST!

1.

423

Ärgu tehku teised mehed,
mis tegin mina rumala
oma hullule peale,
rumalalle mõtte'elle –

⁵ ostnud vana hobuse
ja olen võtnud vana naese!
Vana hobu heina õnni,
naene nälga leiva [vanni?].

Kk.: 7. onni.

H, Gr. Qu., 152 (20) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

424

Ärge tehke teised mehed,
mis on teinud meie Marti
oma hullule peale –
vahetanud vanad hobused,
⁵ võtt lese naisukese!

Lesk-oli-naine leivaraisku,
vana hobu heinahukku.

Osta hobu varsakene,
võta naine neidistesta,
¹⁰ siis oled moodista meesterahvas,
teed aga teod teiste viisi,
maksad maksud muude moodi,

elad veel isanda viisi
nii kui Riia raehärrad.

¹⁵ Sõidan aga teeda tipulista,
Riia teeda ristilesta.
Las lähen alla Riia raja,
sealt toon naise naastulese,
pisikese püstikese,
²⁰ tina-aga-rinda ristaskaela,
kis mõstab kangast kududa,
tina-aga-niisi nikutada,
vokki varem veeretada,
hõbe-aga-suga õõtsutada.

²⁵ Niied aga käivad nika-naka,
tallaslauad talle-ralle,
soalaed suhva-sahva.

H I 7, 50/1 (43) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

Võta naine neidudest + Võta väike naine.

255. KODUVÄI KAEBUS

425

1.

Minu äi oli äkiline,
minu ämm oli päkiline –
mina äia alta jala,
ämma varvaste vahelta.

E, StK 37, 190 (39) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Hea ja halb naine

256. VÄIKE NAINETUNNEB TULETA KÄIA

426

1.

Naisenappust mul ei ole,
neiunälga ma põle näind,
kiltus-kaltsus ma põle käind,
nirus-narus ma põle olnud.

⁵ Võtsin naise nastulise,
pisikese püstilise,
härjasõra suurulise –
see mahtus minu majasse,

ulatas mu hoonetesse.

¹⁰ See tund tuleta käia,
lühterita lõõritada,
küündelata keeritada:
öö-küll-valgel lüpsis lehmad,
kuu-küll-valgel kurnas piimad,
¹⁵ päitsu härja pea valule,
küla küünalde ilule.

H, Gr. Qu., 161 (30) < Paide khk. – A. Hanson (1892)

Naisenappust mul ei ole,
 neiuälga ma põle näind,
 keltsus-kaltsus ma põle käind,
 neras-narus ma põle old.

⁵ Võtsin naise nastulese,
 pisikese püstilise,
 härjasõra suurulise –

see mahtus minu majasse,
 ulatas mu hoonetesse.

¹⁰ See tundis tuleta käia,
 lühterita lõõritada,
 küindelita keeritada:
 öö-küll-valgel lüpsis lehmad,
 kuu-küll-valgel kurnas piimad.

H III 23, 441/2 (1) < Paide khk. – O. J. Siion (1895).

257. RUMAL NAIN

1.

428

Naine teeb leivad lopergused,
 pereleivad pikergused.

ERA II 14, 279 (17) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

258. TRUUDUSETU NAIN

1.

429

Läksin koju luuluga,
 luuluga ja lauluga,
 suure lusti, rõõmuga.

Leidsin naise süngi seesta,
⁵ sulase kõrvasta ka.

Siis panin vitsad vindumaie,
 pajuand (~anepajud) audumaie.
 Siis annan naisel nahka mööda,
 sulaselle selga (~turja) mööda.

¹⁰ Naine akkab mind paluma:
 “Oo minu ella peiukene,

oo minu kallis abikaasa,
 ära peksa, ma pisike,
 ära löö, ma lõhike –

¹⁵ mis must saab meestel lüüa,
 mis must saab poistel puua,
 raudakämmeldel rabada,
 vaskikämmeldel valada!”

Naine mõistab, jälle kostab:
²⁰ “Peksa, peksa, tapa, tapa,
 seo mind süngisamma’ alle,
 pane mind parde rippumaie –

ei süda anna järele!
Minu aga pihad pihlakasta,
²⁵ sõrmed sõsterpuu lülista,
käävarred küünerpuusta.”

E, StK 37, 158/9 (5) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).
Truudusetu naine + Kangekaelne naine.

259. TENG, HOBU, NAIN

430

1.

Tiiu-tiiu, tenga leidsin,
tengaga hobuse ostsin,
hobusega naise võtsin,

naisega elu elasin,
⁵ pillidega pere pidasin,
tubakaga toitsin lapsed.

H, Gr. Qu., 195 (96) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

431

2.

Iidut-tiidut, tinga leidsin,
tingaga hobuse ostsin,
hobusega odrad tegin,
odradega naise võtsin,

⁵ naisega elu elasin,
piibuga pere pidasin,
tubakaga toitsin lapsed.

H I 7, 59 (57) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

260. OH MA VAENE, KUS MINU NAIN?

432

1.

Oh mina vaene, kus minu naene?
Serevere mõisas.
Mis ta seal teeb?
Istub kulla tooli peal,
⁵ lapib vana kasukad
siidiga ja niidiga,

vana viltse lõngaga.
Mis ta seal sööb?
Sööb silku-leiba.
¹⁰ Mis ta seal joob?
Joob õlut-viina.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow.

EKÜ, F 232 f², 58 (301) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Oh mina vaene, kus minu naine?
 Kuusemetsas kännu otsas,
 sööb säääl kuivand koorukseid.

A 7818 (7) < Paide l. – Maria Alber, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Oh mina vaene, kus minu naine?
 Särevere seppade, sikkude karjas,
 sööb puid ja lapib vanu kasukaid.

A 7841 (27) < Anna khk., Tánjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Oh mina vaene, kus minu naine?
 Kärevere metsas kännu otsas.
 Seal tema korjab puid ja hagu,
 lapib vanu kasukaid.

Olen ise kuulnud Anna vallas Järvamaal Äivere [Eivere] mõisas.

A 9830 < Anna khk., Eivere mõis – Marie Ots (1928).

Oh mina vaene, kus minu naine?	ja õmles uusi undrukuid
Kärevere mõisas kitsekarjas.	⁵ küll siidiga ja niidiga
Ta raius puid ja sittus luid	ja vana'ga viltse lõngaga.

ERA II 14, 169 (4) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman, snd. Türi khk., Särevere v., Taikse k. (1929).

MÕISAORJUS

SAKS

261. SAKSA SILMAD PÕLLULE PÕLEVAD

437

1.

Laul mõisaärra siunamiseks.

Saks see sõidab mööda teeda,
silmad põllule põleksid,
nii kui ullu undi silmad,
kevadise kitse silmad.

H II 1, 654 (844) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 625 (lt. 217: Saksa silmad põllule põlevad).

262. KÄTTEMAKS SAKSTELE

438

1.

Oh imet, oh imet, mis mina näind:
nüüd on sukad sundijaksa,
vanad kingad kilteriksa,
tallukad tagaajajaks!

⁵ Ma panen saksad sahkadeksa,
vanad härrad härgadeksa,
preilid pähe pandeliksa!

H I 7, 33 (10) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Imed + Kättemaks sakstele.

439

2.

Oleks minu olemene,
teiseks minu tegemine:

ma teeks saksad sahkadeks
ja härrad ette härgadeks,

⁵junkrud pähe juttadeks
ja proud sisse pulkadeks
ja kubjad taha kurgedeks!

EKS 1, 130 (7) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

3.

440

Oleks minu olemine,
teiseks minu tegemine,
küll mina teaksin, mis mina teaksin:
ma teeks ärrad ärgadeksi,

⁵proud sahakurgedeksi,
preilid peale kiiludeksi,
nooredärrad talvadeksi!

E, StK 37, 173 (12) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

4.

441

Oleks minu olemene,
teiseks minu tegemene:
ma teeks ärrad ärgadeksi,

kubjad taha kurgedeksi,
⁵kiltred sisse kiiludeksi!

ERA II 14, 289 (28) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

5.

442

Oleks minu olemene,
teiseks minu tegemine:
ma teeks tua tuule peale,
saana saare juure peale!

-----
⁵ Ma paneks ärrad ärgadeks,
kubjad ette kündijaks
ja saksad taha sahkadeks!

ERA II 14, 183/5 (11) < Anna khk., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman, snd. Türi khk., Särevere v., Taikse k. (1929).

Teeksin toa tuule peale + Kättemaks sakstele.

263. PALVE SAKSTELE

443

1.

Oh meie ärtu härrakene,
kuldakrooni prouakene,
hõbe-aga-nööbid nooredhärрад!
Tõuske ülesse tooli pääle,
⁵ astugem aknaraami pääle,
vaatkem vaese valla pääle,
kudas seda valda vaevatakse,

kihelkonda kiusatakse!
Vallal sel on vaeva palju,
¹⁰ kihelkonnal kiustu palju.
Oh teie küla kadedad,
üle aja ammu nõiad,
ärge mind pimesdas pistke,
nägemata näpistage!

H I 7, 60/1 (60) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Palve sakstele + Küla kadedad.

444

2.

Oh seda är - tu her - ra - kes - ta, kul - da - kroo - ni prou - a - kes - ta.

Oh seda ärtu härrakesta,
kuldakrooni prouakesta!
Tõuske üles tooli peale,

vaatke vaese valla peale,
⁵ kuda seda valda vaevatakse,
pisemaida piinatakse!

EÜS VIII 735 (329) < Anna khk., Puiatu k. – V. Rosenstrauch < Ann Ots (1911).

Viis: EÜS VIII 504 (105) – P. Penna (1911).

264. TÄNU SAKSTELE

445

1.

Tänan ärtu härrakesta,
kuldakrooni prouakesta,
hõbepitsi preilikest
head aga mulle andemasta,
⁵ kallist mulle kandemasta!

Oleks ma uneski näinud,
tukkudes mul tulnud meelde,
ma oleks sugu suurem olnud,
tangutera targem olnud,
¹⁰ liivaraasu raske'ema.

H II 46, 938 (4) < Paide l. – A. Hanson (1894).

265. SAKSAD KAUGEL – ELU HEA

1.

446

Sõni, sõni, vennukene,
sõni sain sõnna pidada,
sõni kui saksad Saaremaal,
isandad olid Hiiumaal,
⁵ pärishärrad Pärnumaal.
Kui tulid saksad Saaremaalt,
isandad aga Hiiumaalt,
pärishärrad Pärnumaalt –
siis pandi küüdnud kündemaie,
¹⁰ laugud moada laskemaie,
tõmmud moada tõstemaie,
päitsud peada väänamaie.

Küüt mul künnab – küür aga selgas,
tõmmu tõmbab – selg aga naksub,
¹⁵ päits veab – pea vabiseb,
lauk aab sarved laia'ille.
Siis kaub härja ammumine,
meie musta möörgamine,
küla kirju kriiskamine.
²⁰ Kinni seuti söömasuud,
lukku löödi lõualuud,
pandi pakud turja peale,
adra ette astumaie.

H II 13, 636 (5) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Trükitud: ERIA nr. 2717 (lt. 1321: Saksad kaugel – elu hea, var. A3).

266. MÕRRAD MÕISA POOLE

1.

447

Kissi mõstab mõrrad teha,
mõstab mõrrad sisse panna?
Mina aga mõstan mõrrad teha,
mõstan mõrrad sisse panna –
⁵ ma panen mõrrad mõisa poole,

mõrra ääred härja poole,
mõrra sabad saksa [poole],
et annaks Jumal kalada
ja lugemata lutsusida!

H I 7, 51 (44) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

KUBJAS JA TEISED MÕISASUNDIJAD

267. KUBJAS AHJU

448

1.

Ehk tuleks tulda taeva'asta,
laseks vihma varda'asta –
kus me endid kuivatame?
Lähme suure reie juure!

⁵ Mis me sääal ahju paneme?
Kiltril koivad, kubjal kintsud,
aidamehel arud mõlemad,
rehepapil rinnakondid.

H II 1, 269 (397) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 571 (lt. 207: Kubjas ahju).

449

2.

Kui me teolt tuleme
ja me märjad oleme,
kus me endid kuivatame?
Lähme mõisa rehe juure!

⁵ Mis me seal siis ahju aame?
Kiltre kintsud, kubja koivad,
aidame'e arud mõlemad,
härre reied kohe koa.

H II 13, 640 (12) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

450

3.

Oh me vaesed teopoisid,
kui me endid märjaks teeme,
kus me endid kuivatame?
Et seal all rehesaunas –
⁵ seal me endid kuivatame.
Mis seal siis ahju aame?

Kubja koivad, kiltre reied,
aidamehe arud mõlemad,
rehepapi reieluud –
¹⁰ need me seal siis ahju aame,
seal ju endid kuivatame.

H, Gr. Qu., 176 (52) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 2998 (lt. 1431: Kubjas ahju, var. 1).

Oh meie vaesed teopoisid,
kui me endid märjaks teeme,
kus me endid kuivatame?

Et seal all rehesaunas –
⁵ seal me endid kuivatame.

Mis me seal siis ahju aame?
Kubja koivad, kiltri reied,
aidamehe arud mõlemad,
rehepapi reieluud –
¹⁰ seal ju endid kuivatame.

H I 7, 72/3 (76) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Kui me teolt tuleme
ja kui me siis ka märjaks saame,
kus me endid kuivaks saame?

Lähme mõisa rehe juure!
⁵ Mis me säääl siis ahju aame?
Kubja koivad, kiltre kinsud,
aidame arud mõlemad.

Kubjas tuli kottu poolt
ja kilter Kiima kõrsi poolt,
¹⁰ kepikimp oli kaendelussa,

vitsakimp oli vöö vahele.

Siis mina hakkam mõtlemaie,
missuke mets kõige ligemal –
kasemets oli kauge' elle
¹⁵ ja pajumetsa pailu maada,
lepamets kõige ligemal.

Siis mina lippan lepikusse,
kargan alla kaasikusse.

Ma lõin kubja kummuli
²⁰ ja reiepapi rinnuli.

EKS 1, 130/1 (8) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Kubjas ahju + Kubjas ja teomees.

268. KUBJAS VEREIMEJA

Oo kubjas, kuradi nahka,
musta putsti musutaja!
Võttis minu persest pekiliha,

sel'la pealt sai tailiha,
⁵ kubemest koogirasvad.

E, StK 37, 180 (22) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

269. KURAT KUPJAKS

454

1.

Nüüd on kurat kupjaks pandud,
vares valla päälikuksi,
kes aab teomed teiva'asse,
vaimupoisid varda'alle.

E, StK 37, 185 (31) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

270. KUBJAS, LASE LÕUNALE!

455

1.

Meie kubjas, kullukene,
kilter, kirju linnukene,
lase lapsed lõunelle,
õeksed õhta'alle!
⁵ Lapsed lõunata paluvad,
õed õhtud ootavad.
Kuu kuumab koja eessa,
Sõel servi lõuna'essa.
Kui ei lase – ei palugi!

¹⁰ Sandiks sind ma sajatan:
hunt tulgu sinu hooste hulka,
karu sinu karja hulka,
saagu sinu sead surema,
kanad kaevu munema,
¹⁵ lammad laudile magama!
Saagu sundijad surema,
kepikandijad kaduma!

H II 13, 635 (3) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Trükitud: ERIA nr. 2984 (lt. 1425: Õnnetused sundijale, var. 1).

Kubjas, lase lõunale + Õnnetused sundijale + Saagu sundijad surema.

456

2.

Meie kubjas, kullakene
kilter, kirju linnukene,
lase lapsed lõune'elle,
õekesed õhta'alle!
⁵ Lapsed lõunata paluvad,
õed õhtule ootavad.

Kui ei lase – ei palugi!
Saagu, saagu, ma sajatan:
saagu sundijad surema,
¹⁰ kepikandijad kaduma,
täna üksi, homme kaks,
tunahomme viisi-kuusi,

nädalas seitse-kaheksa!
 Nüüd on kurat kupjaks pandud,
¹⁵ keerudsilmad kilteriksa.

H II 26, 911 (2) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Kubjas, lase lõunale + Saagu sundijad surema + Kurat kupjaks.

3a.

457

Meie kubjas, kullakene,
 kilter, kirju lehmakene,
 laske lapsed lõuna'elle,
 õed hellad õhtu'elle!

⁵ Lapsed lõunata paluvad,
 õed õhtusta heitlevad.
 Ema kedrades ümises.

RKM II 213, 546 (15) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (kuulnud emalt, Liisa Laurilt, s. 1866), (1965).

3b.

458

MM ♩=122–132

gl~d Mei-e kub-jas, kul-la-ke-ne, kil-ter, kir-ju leh-ma-ke-ne,
 las-ke lap-sed lõu-na-el-le, õ-ed hel-lad õh-tu-el-le!
 Lap-sed lõu-na-ta pa-lu-vad, õ-ed õh-tus-ta heit-le-vad.

RKM, Mgn. II 1057 f – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

271. KUBJAS, LASE LAUPÄEVA-ÕHTULE!

459

1.

Meie kubjas, kullakene,
kilter, kiide vennikene,
vaata vahest päeva peale!
Päev oli ammu alla läinud –

⁵ lase meid lauba-õhta'elle!
Juba Kuu koja eessa,
juba Sõela seisab servi.

H III 12, 495 (12) < Paide l. – T. Michelson (1893).

272. KURAT KUBJAST KUMMARDAGU!

460

1.

Kurat kubjast kumardagu,
rehepappi ta palugu,
kui minu härjad hästi käivad,
mõlemal vaol veavad!
⁵ Oleks minul meelevalda,
[meelevalda] ja keelevalda –

ma teeks saksad sahkadeksi,
härrad ette härgadeksi,
kubjad peale kurgedeksi,
¹⁰ kiltred kõrva kiiludeksi,
junkrud peale juttadeksi!

H, Gr. Qu., 178 (57) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kurat kubjast kumardagu + Kättemaks sakstele.

MÕIS – PÕRGUPAIK. PEKS MÕISAS

273. MÕISAST PÄÄS

461

1.

Ennäe, kus paistab meie paika!
See paika – Siberi paika,
kuradi kodu kumadi,

põrgu tornid tolgendavad.
⁵ Sealt aljane nähikse,
aganane aljendelle.

H II 1, 653 (842) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 525 (lt. 183: Mõisast pääs, var. 1).

Õekesed hellakesed,
lähme ära siita maalta,
siita õela herra alta,
valju vana saksa alta;

⁵ lähme suveks Soomemaale,
talveks taha Venemaale!

Ma ep vaata vaolt tagasi,
penikoormalt pööra peada;
ma ep vaata enne tagasi,

¹⁰ kui saan Harju rajale,
siis ma veel vaatan tagasi,
siiski vaatan võõriti,
võõriti üle õlade:
näe, kus paistab Purdi paika,

¹⁵ Purdi paika, põrgupaika,
see paika – Siberi paika,
vähemate vaevapaika,
pisemate piinapaika,
suuremate surmapaika;

²⁰ vähemaid seal vaevatakse,

pisemaid seal piinatakse,
suuremaid seal surmatakse.

Seal aetakse vaimud vardasse,
teopoisid teibasse,

²⁵ noored nurgeti noasse.

Videvikul vingub vitsa,
pimedikul piugub piitsa,
hämarikul hällib mõõka
minu piki pihta mööda,

³⁰ sirget seljaroodu mööda.

Oleks need pihad pihlakased,
käevarred vahterist,
sõrmed sõstarpuu lülist,
siis nad peaks piitsahoobid,
³⁵ võtaks vastu vemblahoobid,
kannataks kaikahoobid,
ennem kui halvad haugutused,
nurjatunud noogutused,
sõgedamad sõimunimed.

Rahvasuust.

Perekonnaleht 1911, nr. 30, lk. 238 < Anna khk., Purdi k. (Originaalkäsikiri puudub.)

Mõisast pääs + Põrgu mõis + Oleks õlad õunapuust + Pigem peks kui sõim.

274. IKKA PEAB ORI OLEMA

Veeregu vihma varda'esta,
tulgu tuisku taevadesta –
ikke pean mina minema,

ikke pean, ori, olema,

⁵ ikke, vaene, vanderdama!

H III 4, 153 (9) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

Trükitud: ERIA nr. 2622 (lt. 1289: Ikka peab ori olema, var. 2).

464

2.

Tuleks aga tulda taeva'esta,
sajaks vihma varda'esta –
ikke pean mina minema,

ikke pean, kaunis mees, kaduma,
⁵ ära äista rahva'esta,
paremasta paika'esta!

H III 4, 152/3 (8) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

Ikka peab ori olema + Ori läheb ära.

465

3.

Sajaks vihma varda'asta,
tuld ja tõrva taeva'asta –
ikke pean mina minema,
ikke pean, ori, olema,
⁵ ikke pean käsud kätte täitma!

Orjal tööda otsitakse,
vaesellapsel vaadatakse,
kui ep muud ku muda vidama,
kiva-kända kingutama.

H I 7, 68 (69) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Ikka peab ori olema + Orjale otsitakse tööd.

275. OLEKS ÕLAD ÕUNAPUUST

466

1.

Oleks minu õlad õunapuused,
käävarred vahtrapuused,
[pihad] pihlakased,

sõrmed sõstarpulised,
⁵ siis mina kannaks kaikaoobid,
võtaks vasta vitsaoobid.

H III 4, 153 (10) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

276. NEIU PEKSMINE MÕISAS

1.

467

Saksa sammas, neiu lammas,
need kroonu kibedad vitsad!
Need ... neiul nahka mööda,
ripsa-rapsa reisi mööda.

Kk.: 3. värsi 2. sõna soditud, ei ole loetav.

H I 7, 61 (61) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

277. PEKSUHAAVADE VIHTLEMINE

1.

468

Ema, hella memmekene,
küta ahi kööme' elle,
hao vihta virde' elle,
ma tulen, virve, vihtlema,
⁵ ani, luida haudumaie,
pääsuke, pead pesema!

Mul on pihtas piitsahoobid,
kaela peale kaikahoobid,
haluhoobid alla hõlma.

¹⁰ Ema, hella memmekene,

ennem pean piitsahoobid,
kannatan kaikahoobid,
ennem kui halvad haugutused,
nurjatunud noogutused –
¹⁵ need lähevad läbi südame,
läbi mu ihu ilusa,
läbi mu pale punase,
läbi udu uue kuue,
läbi peene palaka.

H. Gr. Qu., 142/3 (9) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Peksuhaavade vihtlemine + Pigem peks kui sõim.

278. VITSAD-KEPID TEOMEHELE

1.

469

Viidi vitsu, kanti keppa,
kelle muile kui minule,
minu, vaeseme, varuksi,
minu, kehva, kesta tarvis!

E, StK 37, 180 (23) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

TEOTÖÖ

279. TEOLKÄIMISEST KÜÜR SELJAS

470

1.

Sest on minu jalad jämedad
ja minu selgas suuri küüru –
teoteed aga käiessagi,
korrakotti kandessagi.

⁵ Mis on põli põrgussa,

see on meie mõisassa –
iga pääv seal peksetakse,
iga reede riieldakse,
iga lauba lahitakse.

H II 13, 646 (28) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Teolkäimisest küür seljas + Põrgu mõis.

280. ÖISED ORJAD

471

1.

Oo me vaesed teorjad,
kinnikeidetud sulased,
kinnipandud palgalised!

Peame teisi orjamaie,
⁵ iseendid vaevamaie,
päeval märjad, öösel orjad.

E, StK 37, 175 (16) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

281. PEREMEES KIIDAB TEOPÕLVE

472

1.

Peremees kiitis teomehepõlve,
perenaine vaimupõlve.

Tule aga tunnikse teole –
kas pannaks padjus magama,

⁵ kivikambri kõndimaie!
Teol aga teivast näidatakse,
saks paneb kaigast kaela peale.

H, Gr. Qu., 172 (43) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Peremees kiitis teopõlve,
perenaene vaimupõlve.

Oh tule tunnikse teole,
päevaks kaheks katsumaie –
⁵ kas pannaks padjus magama,
linadesse liperdama!

Mõisas tükki mõedetakse
ja kaigast kaela heidetakse.

Kubjas aga mõedab kiuste tükka,
¹⁰ mina aga kiuste kündemaie,
et ma rikuks ruuna rinda,
mära kaela katkestaks –
täkk ei tee mul täita tööda,
mära ei künna märga maada,
¹⁵ ruun ei künna rukkikõrta.

H, Gr. Qu., 181 (64) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Peremees kiidab teopõlve + Teomees künnab kiuste.

3a.

474

Peremees kiidab teopõlve,
perenaine vaimupõlve.

Mina aga mõistan, jälle kosten:

“Tule mul tunniksi teole,

⁵ päevaks kaheks katse’elle!”

“Mis seal teol tehtaneksi?”

“Teol tükka mõedetakse.

Kubjas mõedab kiuste tükid,
mina aga kiuste kündemaie.

¹⁰ Katki kündsin ruuna rinnad,

katkestasin kõrvi kaela.

Ei sünni ärral tõlla ette,

proual täie troska ette.

Oot-oot-oot-oot, ella venna!

¹⁵ Las ma söödan ruuna paksuks,
jämedaksi kõrvi kaela,
siis sünnib ärral tõlla ette,
proual täie troska ette,
teopoisil palgi ette.”

E, StK 37, 175/6 (18) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Peremees kiidab teopõlve + Teomees künnab kiuste.

3b.

475

Peremees kiidab teopõlve,
perenaine vaimupõlve.

Mina aga mõistan, vastu kosten:

“Tule mul tunniksi teole,

⁵ päevaks kaheks katse’elle!”

“Mis seal teol tehtaneksi?”

“Teol aga tükke mõedetakse.

Kubjas mõedab kiuste tükid.

Mõetis mulle suure tüki,

¹⁰ suure tüki laia maada,
laia maada, märga maada.

Mina aga kiuste kündemaie,

katki künsin ruuna rinnad,
katki aasin kõrvi kaela.
¹⁵ Ei sünni härral tõlla ette,
proual täie troska ette,
tua-ga-foisil palgi ette.
Ot-ot-ot-ot, hella venna,

las söödan paksuks ruuna rinna,
²⁰ jämedaksi kõrvi kaela,
siis sünnib härral tõlla ette,
toa-ga-foisil palgi ette,
proual täie troska ette.”

E, StK 40, 43/4 (72) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Peremees kiidab teopõlve + Teomees künnab kiuste.

282. TEOLISTE MAGAMISASE

476

1.

Kui me teolt tuleme
ja me märjad oleme,
kus me endid kuivatame?
Lähme Rae lauda peale!
⁵ Seal on ase ammu valmis,
linad laiale lautud,
padjad pehmeks peksetud.

Seal oli põhku põlvini,
sasi saapasääreni,
¹⁰ kerpa kingakannani,
täiu pastlatärkeni.
Kerbud kõnksid – kõrred suus,
täi läks nurka – noos oli selgas.

H II 26, 918 (23) < Pilstvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Trükitud: ERIA nr. 2921 (lt. 1405: Teoliste magamisase, var. 1).

283. PRUUT TEOL

477

1.

Minu pruut käis pärjaga
Mündi mõisa välja peal
odratükki otsimas,
kaaratükki katsumas,

⁵ rukkitükki leikamas.
Sest oli mul hale meel,
et minu pruut käis pärjaga!

H, Gr. Qu., 183 (69) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kui olin mina nooruke, põlvepikkune poisike, pääva kündsin mõedumaad, öösse peksin mõisarehed. ⁵ Vat-juuli, vat-juuli! Kus mina seisin, seinad märjad, kus mina nutsin, nurgad märjad. Vat-juuli, vat-juuli!	Sõnna tekkis tiigikene, ¹⁰ kasvis kalajärvekene. Vat-juuli, vat-juuli! Sealt sai küla karjal juua, valla vaestel valgustada, vat-juuli, vat-juuli, ¹⁵ valla vaeseid valgustada.
--	---

ERA II 14, 48/9 < Anna khk., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Leena Kaasa (1929).

Tilluke teomees + Nutust järv.

VASTUOLUD KÜLAS

RIKAS JA VAENE

285. VÕTA ÄRA RIKASTE RISUST!

479

1.

Oh Jumal, Jumalukene,
võta ära vaesedlapsed,
korista need kõlvatumad
muunde rikaste risusta,

⁵ peretütarde tülista,
perenaiste naeratavast!
Peretütar loodud laiska –
ori vaene eitand laiska.

H II 1, 652 (838) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 643 (lt. 225: Võta ära rikaste risust!).

286. EI SÜNNI SUURTE SEKKA

480

1.

Jutustaksin, ma'p ei julge,
kõneleksin, ma ei kõlva,
ei mina sünni suurte sekka,

mahu rikaste majasse –
⁵ mul pole suuri saapa'aida,
kõrgi kõrvarõnga'aida.

H I 7, 31 (3) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

287. EI JÕUA SUGU SÖÖTA

481

1.

Sest mind, sest mind, ellad vennad,
sest mind sugu suksutasid,
isa vennad irvitasid,
et ma'i jõudnud sugu sööta,
⁵ sugu sööta, sugu joota,

sugu suuresti pidada,
õe-aga-lapsi istutada,
vennalapsi laua otsa.
Oot-oot-oot-oo, ella venna,
¹⁰ las teen kaerad katukselle,

tänavasse õlleodrad,
siis mina jõuan sugu sööta,
sugu sööta, sugu joota,

sugu suuresti pidada,
¹⁵ õe-aga-lapsi istutada,
vennalapsi laua otsa!

E, StK 37, 176/7 (19) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

PERERAHVAS JA PALGALISED

288. KES KELLEGI ORI

1.

482

Hobune oli teomehe orja,
teomees peremehe orja,
peremees oli mõisa orja,

mõis oli kuninga orja,
⁵ kuningas Jumala orja,
Jumal kõige ilma orja.

H, Gr. Qu., 187 (79) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 2613 (lt. 1286: Kes kellegi ori, var. 1).

289. MILLAL ORJA KIIDETAKSE?

1.

483

Pisut neida päivisida,
aru neida aigasida,
kui seda orja kiidetakse,
oma lasta laidetakse:
⁵ jurikuus ja jaanikuus –
siis on orja kiidu aeg.
Peremees, peremehike,

perenaine, naisukene,
otsi uusi orjasida,
¹⁰ katsu uusi karjatsida!
Otsas on minu aastad,
nähtud on minu nädalad,
täide tehtud täied päevad.
— — — —

H II 1, 272 (401) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 469 (lt. 170: Millal orja kiidetakse?).

Millal orja kiidetakse + Ori läheb ära.

290. ORJA PALK

484

1.

Peremees, peremehike,
perenaene, naesuke,
maksa kätte orja palka,
orja palka, härja palka!

⁵ Kui ei maksa siine maale,
küll siis pakud taeva'as!
Küll käid küünarpuu käessa,
kangapaaki kaendelus,
pakud palka orjalegi:

¹⁰ "Võta palka, ori vaene!"

Ori kuulab, kohe kostab:
"Ma ei taha taevas,
kui ep makst Mariamaal,
kus sa mu higi imesid,
¹⁵ kus sa mu vere valasid,
kui mu küined külmetasid,
varvakuined valutasid,
sõrmeküined külmetasid!"

H, Gr. Qu., 197 (100) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

485

2.

Peremees, peremehike,
perenaene, naisukene,
maksa kätte orja palka!

Kui ei maksa siia maale,
⁵ külab siis tasud taeva'asse,
maksad Maria eessa!
Käid seal küünarpuu käessa,
marsid margapuu õlala,
kangapaaki kaendelussa:

¹⁰ "Ori vaene, võta palka!"

Mina kuulen, kosten vasta:
"Ei ma taha siin su palka,
kui ei maksnud sinna maale,
kus sa sõid mu sõrmeluida,
¹⁵ katkestasid kaelaluida
oma suure ämberiga,
vana suure tooberiga!"

Kk.: 9. kandelussa.

H III 12, 491/2 (8) < Paide l. – T. Michelson (1893).

486

3.

Peremees, peremehike,
perenaene, naisuke,
maksa kätte orja palka!

Kui ei maksa siine maale,
⁵ küll siis pakud taeva'as!

Küll käid küünarpuu käessa,
kangapaaki kandelussa,
pakud palka orjalegi:

"Võta palka, ori vaene!"

¹⁰ Ori kuulab, kohe kostab:

“Ma ei taha taeva’as,
kui ep maksa maale,
kus sa mu hinge imesid,

kus sa mu vere valasid,
¹⁵ kus minu küüned külmitasid,
varvaküüned valutasid!”

H I 7, 73/4 (78) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

4.

487

Peremees, peremehike,
perenaine, naesuke,
maksa kätte orja palka,
orja palka, orja vaeva!
⁵ Kui ei maksa siine maale,
küll siis tasud taeva’asse!
Sääl käid küünarpuu käessa,
kangapaaki kaendelussa,

pakud palka orjalegi:
¹⁰ “Võta palka, orjake!”
Ori vasta kosteleksi:
“Ei mina taha siine maale,
kui ei annud seale maale,
kus minu küüned külmetasid,
¹⁵ varvad valu tegivad!”

EKS 1, 143 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

291. TUKUVAD TUBASED NAISED

1.

488

Tüdinenud Türgi härjad,
väsivad Vene punased
merevetta juuessagi,
rannarooga süüessagi.
— — — —
⁵ Tukuvad tubased neiud,
magavad Marid mõlemad,
eide endised miniad –

ei siis tuku orjalapsi
ega vaigu vaesilapsi,
¹⁰ kes on töösta tüdinenud,
väljast tulnud ja väsinud.
Pisut sai ori magada,
vähe unda uinutada,
siiski seinte najale,
¹⁵ aluspalgi palve’elle.

H, Gr. Qu., 154 (22) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Tukuvad tubased naised + Pisut saab ori magada.

292. PISUT SAAB ORI MAGADA

489

1.

Sajaks vihma, saaks magada,
tuleks hoogu, tukastaksin!

Pisut saab ori magada,
vähe aga unda uinutada,
⁵ siiski seinade najale,
kirvesvarnade varale,
aluspalgi palvelle.

Saja vihma Harjumaale,
vii vihma Vigala poole,
¹⁰ ära saja meie maale!

Harjumaal olid mehed mustad,
mehed mustad, naesed mustad,
poisid tuletukikesed,
lapsed söeotsukesed.

¹⁵ Meie maal olid mehed valged,
mehed valged, naesed valged,
poisid kullakarvalised,
lapsed nurmenukukesed,
tüdrukud tuliilusad.

H, Gr. Qu., 194 (94) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Sajaks vihma, saaks magada + Pisut saab ori magada + Vihm võõrale maale.

293. ORJALE OTSITAKSE TÖÖD

490

1.

Orjal tööd aga otsitakse,
vaesellapsel vodatakse:
kui ep muud – muda vedama,
kaevust kiva kandema,
⁵ kiva-kända korjama.

Tuleks tulla taeva'asta,
sajaks vihma varda'asta –
ikka pean mina minema,
ikka pean ori olema!

¹⁰ Oodati ori koduje,
siis kõik noadid nopitakse,
ohakad küll otsitakse,
hobupiima lüpsetakse,
naerisnappu keedetakse.

¹⁵ Ori sõi hobuse viisi,
väänab sisse värsi viisi,
keerab karjakraansi viisi.

H II 13, 643/4 (22) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Orjale otsitakse tööd + Ikka peab ori olema + Orja toit – umbrohi.

294. ANNA ORJALE HÄSTI SÜÜA!

1.

491

Peremees, peremehike,
perenaene, naisukene,
anna hästi orjal süüa,
ori annab härjal süüa,
⁵ härg viib põhu põllulagi,
põld saab põhjani vägeva,

ait saab arjani ivalda!
Mitu aita õue alla?
Kolm oli aita õue alla:
¹⁰ üks mul niisutab nisuda,
teine laksutab rahada,
kolmas roovib rukki'eida.

H III 12, 491 (7) < Paide l. – T. Michelson (1893).

295. ORJALE KINGALEENT

1.

492

Perenaine, põrguline:
keetis kingad, parkis paelad,
andis otsad orja süia,
ninad neidiste närida.
⁵ Viskas kõie koera kaela,

teise otsa orja kaela,
ajas õue aukuma
ja väravasse vahtima.
Koer akkas urisema,
¹⁰ ori akkas nurisema.

H III 4, 151/2 (6) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

Orjale kingaleent + Ori õue haukuma.

296. LIIGSÖÖJA

1.

493

Ori:

Ättüma pereisale,
ättüma pereemale,
kes süia mulle annud
ja juua kätte kannud!
⁵ Süia ta'aks südameke,

juua ta'aks kuiva kurku!
Joon õlut, kõristan kannu,
siis viskan vitsad vitsikusse,
kannulauad kaasikusse.

Perenaine:

¹⁰ Nää, kus tuleb suuri sööja,
suuri sööja, suuri jooja –

see sööb härja söömassagi,
joob aga vaadi joomassagi!

Ori:

Mis sest härjast süia sai –
¹⁵ luu oli all ja nahk oli peal,
tanguke tailihada.

Mis sest vaadist juua sai –
vaht oli peal ja pärm oli all,
tilguke hüva õluta.

H I 7, 33 (9) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Tänu söögi eest + Õllest saar + Liigsööja.

297. HOLLANDI SULANE

494

1.

Olin mina orjas, käisin karjas,
viskasin Viru siussa,
lihverlandi lammastessa.

Ollandeer tegi uue kuue,
⁵ lihverland laia kasuka –

kuub oli koerakarvadest,
kasukas kalanahasta;
lippidesta, lappidesta,
vana lambanahkadesta,
¹⁰ kirju kitse koivadesta.

H II 1, 283 (418) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 656 (lt. 233: Hollandi sulane, var. 1).

495

2.

Olin orjas, käisin karjas,
olin hoolendri sulaseks,
liiderlandi lammapoisiks.

Hoolender tegi uue kuue,

⁵ liiderland laia kasuka
lippidest ja lappidest
ja koeranaha koivadest.

H, Gr. Qu., 190 (85) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Olin hoolas, käisin karjas,
olin hollandi sulane,
leeverlandi lammapoissi.

Olland tegi mulle uue kuue,

⁵ leeverland laia kasuka
lippidesta, lappidesta,
lammanaha koivadesta.

H I 7, 64 (66) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Olin aga uilas, käisin karjas,
olin ollandi sulane,
leeverlandi lammuline.

Ollant mul tegi uue kuue,

⁵ leeverlant laia kasuka

alli kassi nahkadest
ja kirju kitse koivadest,
sianaha siiludest
ja vana päitsu pianahast.

ERA II 14, 277 (14) < Anna khk., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

298. TÖÖTEGU TÄNAMATULE

Tegin tööd, ei tänatud,
nägin vaeva, vannuti,
kõik mu sõnad sõimati,
labujalad laimati.

⁵ Tegin ma tigateda tööda,
harin aga hullu hoone'eida,

pühin pöörase tubada,
kasin aga karsi kammereida.

Ei tige mõista tänada,

¹⁰ hull aga mõistis uhke olla.

Isa mind hüüdis ilbeseksiki,
ema enneaguseksiki.

H, Gr. Qu., 193 (92) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Töötegu tänamatule + Hiline.

299. KAVAL SULANE KÜNDMAS

499

1.

Peremees oli mulle kurja,
peremees oli mulle valju,
mina olin ia ärgadelle,
paras olin sahakurgedelle:
⁵ ästi ärjad ikendasin,

tasa ruunad rakendasin,
madalast mina kündsin maada,
andsin aega rohul kasva,
ohakal aega asuda,
¹⁰ põllupeenratel põdeda.

E, StK 37, 172/3 (11) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

300. ORI ÕUE HAUKUMA

500

1.

Perenaine aga pöörakaela,
pand aga köie koera kaela,
teise otsa orja kaela,
aas mind õue aukuma,
⁵ väravasse vahtima.
Perenaine põrgus,

kangas laia kainlas,
küünarpuu pikk peosse:
“Ori vaene, võta riiet!”
¹⁰ “Kui ei maksa siin maa peal,
ei taha taevas enam!”

HI 7, 41 (27) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Ori õue haukuma + Orja palk.

301. VÕÕRAS VÕÕRITI EES

501

1.

Karjane kaotas veised,
aas aga minda otsimaie.
Mina aga otsin homikuni,
nutan noore lõuneni.
⁵ Kudas pean koju minema –
võeras võigiti ees,
nuga oli nurmeti käes,
süda oli sõrvati sees,

pidi minu pea aga piiramaie,
¹⁰ kaela katki raiuma.
Hakkasin armu paluma:
“Kulla pereidekene,
kulla peretaadikene,
jätä mind ikka järele!”
¹⁵ Mina aga teenin sulle aasta,
selle aasta, teise aasta

ilma vööta, vammuseta,
ilma sukasääriseta,
kübarata, kinda'ata.”

H, Gr. Qu., 161/2 (31) < Paide khk. – A. Hanson (1892)

Karjane kaotab karja + Võõras võõriti ees + Teenin palgata.

2.

502

Kudas pean koju minema –
süda serviti sees,
võeras võõriti ees,
hakkas uksesta urama,
⁵ takkaseinast taplemaie,

lee-aga-lõukalt lõksumaie,
parred vastu praksumaie.
Ära noomi noorte meeste kuuldes!
Sunni mu suu sulaksi,
¹⁰ keelepärad pehme'eksi!

H I 7, 57 (53) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Võõras võõriti ees + Ära noomi teiste kuuldes.

302. ORI LÄHEB ÄRA

1.

503

Peremees, peremehike,
perenaine, naisuke,
nüüd otsas minu aasta,
nähtud on minu nädalid,

⁵ täis on tehtud tähtpäevad.
Otsi uusi orjusida,
katsu uusi kartsaseida,
leia uusi leivalesi!

H, Gr. Qu., 172 (42) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

504

Peremees, peremehike,
perenaine, naisukene,
nüüd on otsas minu aasta,
nähtud on minu nädalid,

⁵ täis on tehtud kõik ju päävad.
Otsi uusi orjasi,
katsu uusi sulasida,
leia uusi leivalisi!

H I 7, 69/70 (71) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

303. PÄEVAPALK PISIKE

505

1.

Oh-oh-oh orjus suur,
päevapalk oli väga vähe:
kopik kolme päeva kohta.

Sealt sai kõrsivõlg veel maksetud
⁵ ja naised-lapsed toidetud.

ERA II 122, 335 (53) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

506

2.

Oi-oi-oi-oi orjus suur,
päevapalk on pisike:
kopkas kolme päeva kohta,
rubla terve aasta kohta.

Vanasti öeldi, viisi ei olnud.

RKM II 213, 555 (6) < Anna khk., Ojaküla, Uuesauga t. – O. Kõiva < Aliide Tammistu (1965).

507

3a.

Oi-oi-oi-oi orjus kibe,
päevapalk oli väga väike:
kopik kolme päeva peale,
seegi roju roostetand.

Ema (Liisa Lauri, sünd. 1866 Anna khk., Otiku k.) laulis seda kedrades.

RKM II 213, 546 (14) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (1965).

508

3b.

MM $\text{♩} \sim 116$

gl=H Oi - oi - oi - oi or - jus ki - be, or - jus ki - be or - jus ki - be,

rit.

or - jus ki - be, päe - va - pal - ka vä - ga vä - he:

ko - pik kol - me päe - va pea - le, see - gi ro - ju roos - te - tand,

ko - pik kol - me päe - va pea - le, see - gi ro - ju roos - te - tand.

RKM, Mgn. II 1057 e – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

3c.

509

MM ♩ ~124

mf

gl~H Oi - oi - oi - oi or - jus ki - be, or - jus ki - be or - jus ki - be,

or - jus ki - be, päe - va - pal - ka vä - ga vä - he:

mp

ko - pik kol - me päe - va pea - le, see - gi ro - ju roos - te - tand,

ko - pik kol - me päe - va pea - le, see - gi ro - ju roos - te - tand.

RKM, Mgn. II 1057 g – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

Sõjaväes (I maailmasõja ajal) üks mees pirises:

Oi-oi-oi-oi orjus raske,
päevapalk on pisike:
kopik kolme päeva peale,
nael leiba nädala peale.

Saime ikka naela päeva peale. Olime tagalas Võnnu ligidal. Liinile viidi leiba, aga meile anti vähe, siis see mees ütles (ei laulnud). Oli Võru kandi mees.

RKM II 213, 516 (15) < Kose khk. < Anna khk. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

VAESLAPSELAULUD

KELLE JUURDE MA ISATU, KELLE JUURDE MA EMATU?

304. EMA HAUAL

1.

511

Meie kaks vaestalasta
lähme jaanipää kiriku,
murerätikud püüsse,
muroosid rätikusse.

⁵ Lähme eide aua peale:

“Tõuse üles, eidekene,
tõuse üles, taadikene,
tõuse mu pead sugema,

¹⁰ annivakka valmistama,
kerstukaanta kergitama!”

“Ei või tõusta, tütar noori,
ega või tõusta, poega noori –
muru on kasvand mulla peale,

¹⁵ arueina aua peale,
kullerkuppu silmi peale.”

“Ma toon Mustlast mustad ärjad,
künnan muru mulla pealta,

²⁰ arueina aua pealta,
kullerkupu kulmu pealta,
jaanikanni jalge pealta.”

H III 12, 445/6 (2) < Anna khk. – K. Preisberg (1891).

Kaks vaeslast + Ema haua.

2.

512

Meie kaks vaestalasta
lähme jaanipäev kiriku.
Lähme eide hua peale,
lähme taadi hua peale:

⁵ “Tõuse üles, hella eite,
tõuse üles, hella taati,
tõuse mu pead sugema,
annivakka valmistama,
kirstukaanta kinnitama!”

¹⁰ “Ei või tõusta, tütar noori,
ei või tõusta, ei ärata –
muru oli kasvand mulla peale,
aruheinad hua peale,

sinililled silma peale,

¹⁵ kullerkupud kulmu peale,
jaanikannid jalgadesta,
vaarmarjad varvaste peale –
ei või tõusta, tütar noori,
ei või tõusta, ei ärata.

²⁰ Jumal su pead sugegu,
annivakka valmistagu!”

“Tõuse ikka, hella eite –
muru mina söödan mullikalla,
aruheinad härjadella,

²⁵ sinililled lehmadella!”

H, Gr. Qu., 166/7 (37 A) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kaks vaeslast + Ema haua.

Oh me kaks vaestlasta
lähme jaanipäev kiriku!
Ma lähen eide haua peale,
sa lähed taadi haua peale:

⁵ “Tõuse üles, hella taati,
tõuse üles, hella eite,
tõuse mu pead sugema,
annivakka valmistama,
kerstukaanta kinnitama!”

¹⁰ Eit aga mõistis ja taat aga kostis:
“Muru oli kasvand mulla peale,

aruhein aga haua peale,
kullerkupud kulmu peale,
sinililled silmi peale,
¹⁵ jaanikannid jalge peale.”
“Tõuse ikka, taadike,
tõuse ikka, eidekene!
Muru mina söödan mullikatel,
aruheina härgadelle,
²⁰ kullerkupud kukkedelle,
sinililled sigadelle,
jaanikanni vasikatel.”

H, Gr. Qu., 167/8 (37 B) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kaks vaeslast + Ema haul.

Meie kaks vaestlasta –
sa isata, ma emata!
Millal me kiriku läheme?
Jaanipäev läheme kiriku.

⁵ Ma lähen eide haua peale,
sa lähed taadi haua peale:
“Tõuse üles, eidekene,
tõuse üles, taadikene,
tõuse mu pead sugema,
¹⁰ annivakka valmistama,
kerstukaanta kinnitama!”

“Ei või tõusta, tütar noori –
muru mul kasvand mulla peale,

aruheinad haua peale,
¹⁵ sinililled silma peale,
kullerkupud kulma peale,
jaanikannid jalge peale.”
“Tõuse ja tõuta ikka!
Muru ma söödan mullikaile,
²⁰ aruheinad härgadele,
sinililled lehmadele,
jaanikannid kanadele,
tõuse ja tõuta ikka!”
“Jumal su pea sugu,
²⁵ annivakka valmistagu,
kirstukaane kinnitagu!”

H III 12, 486/8 (2) < Paide l. – T. Michelson (1893).

Kaks vaeslast + Ema haul.

Oh me kaksi vaestlasta
lähme jaanipäe kiriku!
Lähme eide haua peale,
lähme taadi haua peale:
⁵“Tõuse üles, tarka taati,
tõuse üles, tarka eite,
tõuse mu pead sugema,
annivakka valmistama,

kerstukaanta kinnitama!”
¹⁰ “Ei või tõusta, ei parata –
muru on kasvand mulla peale,
aruheina haua peale,
sinililled silme peale,
kullerkupud kulme peale,
¹⁵ varsakabjad jalge peale.”

H III 18, 43/4 (11) < Paide I. – O. J. Siiun (1894).

Kaks vaeslast + Ema haua.

Meie kaksi vaestlasta
lähme jaanipäe kiriku.
Sa lääd isa aua peale,
ma lään ema aua peale,
⁵ teine teise aua peale.
Teine nutab, teine noorsub,
teine pühib teise silmad:
“Tõuse üles, mu emake,
tõuse üles, mu isake,
¹⁰ tõuse mu pead sugema,

annivakka valmistama,
kerstukaanta kinnitama!”
“Ei või tõusta, tütar noori –
muru on kasvand mulla peale,
¹⁵ aruheina aua peale,
kullerkupud kulmu peale,
sinililled silmi peale.
Jumal su pead sugegu,
annivakka valmistagu,
²⁰ kerstukaanta kinnitagu!”

H II 54, 183/4 (77) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

Trükitud: ERIA nr. 3370 (lt. 1601: Ema haua, red. A1).

Kaks vaeslast + Ema haua.

Oo me kaksi vaestlasta –
sa isata, ma emata,
lääme jaanipää kiriku!
Teine teise pead silitab,

⁵ õbeõunad rätikulle,
kardarätikud käessa.
Sa lääd isa aua peale,
ma lään ema aua peale:

“Tõuse üles, mu isake,
¹⁰ tõuse üles, mu emake,
 tõuse mu pead sugema,
 annivakka valmistama,
 kerstukaanta kinnitama!”
 “Ei või tõusta, ei parata,
¹⁵ et Jumal su pead sugegu,
 annivakka valmistagu,
 kerstukaanta kinnitagu –
 muru on kasvand mulla peale,
 arueina aua peale,

²⁰ sinililled silmi peale,
 kullerkupud kulmu peale.”
 “Oot-oot-oot-oot, noored mehed,
 toogem külast küüdnud ärjad,
 kündkem muru mu[lla] pealta,
²⁵ sinililled silmi pealta,
 kullerkupud kulmu pealta!
 Andke muru mullikatel,
 arueinad ärgadelle,
 sinililled sigadelle,
³⁰ kullerkupud kanadele!”

E, StK 37, 170/1 (9) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

Kaks vaeslast + Ema haua.

518

8.

“Tõuse üles, eidekene,
 tõuse üles, taadikene,*
 tõuse mu pead sugema,
 annivakka valmistama,
⁵ kerstukaanta kinnitama!”

“Ei või tõusta, tütar noori –
 muru kasvand mulla peale,
 aruein aua peale,**
 sinililled silma peale,
¹⁰ kullerkupud kulmu peale.”

*Kordamisel jättis välja.

**Kordamisel lisatud.

ERA II 14, 225/7 (14) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

519

9.

Milla me lähme kiriku?
 Jaanibä lähme kiriku.
 Mina ema aua peale,
 sina isa aua peale:
⁵ “Tõuse üles, emakene,
 tõuse mu peada sugema,
 annivakka valmistama,

kerstukaanta kinnitama!”
 “Ei või tõusta, tütar noori,
¹⁰ ei või tõusta, ei parata –
 muru on kasvand mulla peale,
 arueinad aua peale.”
 “Muru ma söödan mullikatel,
 arueinad ärgadelle.”

ERA II 14, 285 (23) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

305. KELLE JUURDE MA ISATU?

1.

520

Õhtu tuleb, ilja jõuab,
madalasse veereb pääva.
Kõik kullad lähvad koduje,
kõik ellad lähvad emale.
⁵ Kelle juure ma isatu,
kelle juure ma ematu?
Kivi juure, kännu juure,

puu juure, pädaka juure,
lepa põue ma poeksin,
¹⁰ aava arma kaendelusse,
kase kulla külle ääre.
Leppa on minu isake,
aavapuu minu emake,
kask on kallis kasvataja.

Kk.: 3.–4. keik – 12. isane – 13. emane.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Vgl. Ehstn. Volksl. S. 147 f.

EKÜ, F 232 f², 67/8 (325) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

306. KURVA KODU

1.

521

Jõua, kiike, jõua, kiike,
jõua, kiike, senna maale,
kus on kurvade koduje,
ellade eluaseme,
⁵ vaestelaste vihmavarju!
Kus oli tuul tua teinud,

vesi palgid veeretanud,
sadu tua sammeldanud,
udu ukсед ette lõõnud –
¹⁰ seal on kurvade koduje,
ellade eluaseme,
vaestelaste vihmavarju.

H II 1, 652 (839) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 752 (lt. 271: Kurva kodu, var. 1).

307. LÄHEN MÖÖDA ISAKODUST

522

1.

Mööda lään isa toasta,
mööda lään ema toasta,
kaudu venna kammerista:
sead on isa toassa,

⁵ sead on venna kammeris.
Metsasõnnid teevad tööda,
metsakollid kandvad hoolta.

H, Gr. Qu., 157 (26) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 3763 (lt. 1802: Lähen mööda isa kodust, var. 2).

308. VIHATUD VAESLAPS

523

1.

Kõik vehavad vaestlasta:
puud vehavad, maad vehavad,
vehavad veherpuu lehed.
Üks ütleb: löö, see isata,

⁵ teine ütleb: löö, see emata –
sel põle, kullal, kuulijaida,
ellal, eestiseisijaida.

H III 4, 149 (1) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

Vihatud vaeslaps + Ärge lööge vaeslast.

309. VAESLAPS KUI KATUSETA HOONE

524

1.

Nõnda olen mina isata,
nõnda olen mina emata
kui see hoone katuseata,
heinaküün ilma laeta,

⁵ ait oli ilma harjamata:
kõik tuisud peale tulevad,
kõik saod peale sajavad,
vihmaood senna vololavad.

Kk.: 6.–7. keik.

H II 13, 643 (19) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

310. HALEDASTI LAULAB HALB

1.

525

Vaksa kasvab vaenelapsi,
vaksa kasvab, kaks kahaneb,
vagasesti vaenelapsi.

Haledasti laalab halva,
⁵ koledasti kukub kurva,
vagasesti vaenelapsi.

Olen halva, seisan kurva,
olen halva Anne poega.
Mina musta muude seasta,
¹⁰ tõmmu teisesta õesta,
venna palgest paadima.

Sest mind sugu suksutavad,
isa vennad irvitavad,
et ei jõua sugu sööta,

¹⁵ sugu sööta, sugu joota,
sugu suuresti pidada,
vendu ei jõua lauda laduda,
vennalapsi laua otsa.

Et oot-oot, sugu, noo-noo, sugu,
²⁰ ma taan sugu haugutada!

Las teen õue õnneodrad,
katusel teen kasukaerad,
väljale nisud vägevad –
siis jõuan sugu sööta,
²⁵ sugu sööta, sugu joota,
sugu suuresti pidada,
vennalapsi laua otsa.

H I 7, 29/30 (1) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Haledasti laulab halb + Ei jõua sugu sööta.

311. VIHLM, ÜLE VAESLAPSEST!

1.

526

Saja, saja, vihmakene,
ära saja meie peale,
saja saksalaste peale –
meil põle kodu kuivatajad,
⁵ uue kuue uhtujada,
ninarätiku nidujada;

saksal kodu kuivatajad,
uue kuue uhtujada,
valge särgi vaalijada,
¹⁰ peene särgi pesijada,
ninarätiku nidujad.

H, Gr. Qu., 156 (24) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Saja, saja, vihmakene,
 saja, vihma, kasta saksa,
 saja, vihma, saksa peale,
 ära saja minu peale –
⁵ mul põle kodu kuivatajad,
 peene särgi pesijada,
 ei lihtsusärgi lihtijad,

ei krooksusärgi krookijad;
 saksal kodu kuivatajad,
¹⁰ peene särgi pesijad (~pesijaid)
 ja lihtsusärgi lihtijad (~lihtijaid),
 krooksusärgi krookijaida.
 (Laulmise järgi.)

ERA II 14, 209/11 (3) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

312. VAESLAPSEL POLE KIIGERIIDEID

528

1.

Hoi mina üks isata poega,
 hoi mina üks emata poega,
 vanemateta vaenelapsi!
 Läksin küla kiige alla,
⁵ kubja tütar kiige all –
 see aga seisis seelikulle

ja tema käib aga käiselle.
 Hoi mina üksi übrikuta,
 käin aga üksi käise'eta,
¹⁰ ootan kuube kroonitavat,
 hüva rüüdi ömmeldavat.

H II 13, 645/6 (27) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

OMA EMA JA VÕÕRASEMA

313. OMA EMA JA VÕÕRASEMA OOTAVAD KOJU

529

1.

Võeras eite, võigas eite –
 kuuleb mind koju tulema,
 väl'la otsassa olema,
 taga laanes laulevada:
⁵ “Kuule, kus kukub kurja lindu,

tiksutab tige tihane,
 laalab laane ussikene!”
 Võtab nua laua pealta –
 kardab leiba leikavada;
¹⁰ võtab kulbi katelist –

kardab lienta katsuvada.

Oma eit oli eidekene,
oma taat on taadikene –
kuuleb mind koju tulema,
¹⁵ väl'la otsas ju olema,
taga laanes laulevada:

“Kuule, kus kukub kulla lindu,
tiksub ale tihane,
laalab laanelinnukene!”

²⁰ Suu laulab, süda muretseb,
paled aga laskvad laine'eida,
kulmud kulla tilke'eida,
jõgi jookseb vüö vahelta –
sealt saab küla karjal juua,
²⁵ Äivere ärgadelle,
Puivere pullidelle,
Sõerevere sõnnidelle.

H II 1, 269 (398) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 710 (lt. 258: Oma ema ja võõrasema ootavad koju, var. 5).

Oma ema ja võõrasema ootavad koju + Suu laulab, süda muretseb + Pisarate veeremine.

2.

530

Võeras eit oli eidekene,
võeras taat oli taadikene –
kuulis mu kodu tulevad,
välja otsase olevad,

⁵ taga-aga-laanes laulevada:
“Kuule, kus kukub kurva lindu
ja veel laalab alva lapsi –
tal põle suul sulgjad,
keelel kinnikeitjad,
¹⁰ tal põle isa, tal põle ema,
tal põle õiged õpetajad.”

Kõrsipink ja kaardilaud –
see mu isa, see mu ema,
see mu õige õpetaja.

¹⁵ Ära on surnud isa vaeva,
ära on surnud ema vaeva.
Ma jäin üksi hüüdemaie,
kanapoegil karjumaie,
linaseeme siuksumaie;
²⁰ jäin kui jänes murule,
harakas jäin aiateiva,

tompak toa arja peale.

Oma eit oli eidekene,
oma taat oli taadikene –
²⁵ kuulis mu kodu tulevad,
välja otsase olevad,
taga-aga-laanes laulevada:
“Kuule, kus kukub kuldasuuda
ja veel laalab armas lapsi –
³⁰ tal on suul sulgjad,
keelel kinnikeitjad,
tal on isa, tal on ema,
tal on õige õpetaja.”

Kõrsipink ja kaardilaud –
³⁵ see põle mulle isaksi,
see põle mulle emaksi,
see põle õige õpetaja.
Isa mul põle vaevas surnud,
ema mul põle vaevas surnud.

⁴⁰ Ma'i jäänd üksi hüüdemaie,
kanapoegil karjumaie,
ei linaseemil siuksumaie,

ei kui jänes murule,
ei kui harakas arja peale,
⁴⁵ tompak toa arja peale.

HI 7, 52/4 (47–48) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siion (1894).

Oma ema ja võõrasema ootavad koju + Kõrts õpetajaks + Vara vaeslapsesks.

314. OMA EMA JA VÕÕRASEMA MANITSUS

531

1.

Oma eit mul (~on) eidekene,
oma taat on taadikene* –
ei sunni sulase kuuldes,
noomi noorte meeste kuuldes.
⁵ Kutsub taha kamberisse,
seal tema sundis (~sunnib)
suuda mööda,
käskis käevarta mööda.
Võtsin leiba, ei vähenend,

katsun kakku, ei kahane.
¹⁰ Võeras eit mul eidekene,
võeras taat on taadikene –
võtan leiba, see väheneb,
katsun kakku, see kahaneb.
Küll sunnib sulase kuuldes,
¹⁵ noomib noorte meeste kuuldes.
(Laulmise järgi.)

*Kordamisel jättis välja.

ERA II 14, 203/5 (1) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Oma ema ja võõrasema manitsus + Võtsin võid – ei vähenend.

PERETÜTAR JA VAESLAPS

315. PERETÜTAR LAISK TÖÖLE, NOBE TANTSIMA

532

1.

Peretütar, laiska litsi,
magab kui mära maasse,
seisab kui siuku seina ääres –
ikka ta silmad sitased,

⁵ kõrvaääred kolletand.
Kuulis ta pühad tulema,
siis hakkas kulda küürimaie,
hõbedaida hallastama,

siis läks köögerdes kiriku.

- ¹⁰ Kui tema kuulis vardahääle,
vardahääle, vaevahääle –
siis tema lattuje laokse
ja tema põhkusi poeksi.
Aga kui kuulis pillihääle,
¹⁵ pillihääle, tantsuhääle –
siis tema välja välgatelle
teiste hulka tantsimaie.
Oli siis teine vaenelaps,
ikka ta silmad siledad,

²⁰ kõrvaääred kõkenduvad.

- Kui tema kuulis pillihääle,
pillihääle, tantsuhääle –
siis tema põhkuje poeksi,
siis tema lattuje laekse.
²⁵ Aga kui kuulis vardahääle,
vardahääle, vaevahääle –
siis tema väljaje välgatelle.
Rehe tema peksis rõömuga,
laeted löi lauluga.

EKS 1, 127/8 (5) < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Peretütär laisk tööle, nobe tantsima + Peretütär inetu, vaeslaps ilus + Peretütär ja vaeslaps pühadel + Rõõmus rehepeksja.

316. PERETÜTAR INETU, VAESLAPS ILUS

1. 533

Peretütär, pöörakaela,
istub leelõukale,
sööb sealeha siilakaid
ja võileiva viilakaid –
⁵ ise silmist sinine,
palest kollakarva.

Mina aga vaene orjalaps,
võtan putke põõsa'esta,
joon aga vetta allikasta –
¹⁰ siiski silmist ma siledam,
palest pailu punasem.

H III 4, 151 (5) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

2. 534

Peretütär, laiska litsi,
istub leelõukale,
sööb saia sealihaga,
võid võtab oma käega –

⁵ siiski silmist sinine,
palenukid plakilised.
Oh seda vaesta orjalasta,
aru sõi aganast leiba!

H II 13, 646 (29) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Oh ma vaene orjukene,
 lesenaese lapsukene!
 Söön aga putka põõsa'asta,
 lakun vetta lainetesta –
⁵ ikkep ma ihust ilusa,
 ikkep ma silmist sileda,
 ikkep mu pale punada.

Peretütar, neitsikene,
 ise ilma litsikene,
¹⁰ istub lee lõuka'ella,
 sööb saia, sealihada,
 võiab või viilakaida –
 ikkep ta silmist sinine,
 palest pasakarvaline.

H, Gr. Qu., 176 (53) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Pere-aga-tütar, neiukene,
 pere-aga-tütar loodud laiska,
 pere-aga-tütar saadud laiska,
 istub leelõuka'ale,
⁵ võiab või viilakaida.

Oh mina vaene vabadme'e tütar!
 Söön aga putka põesa'asta,
 lakun vetta lainetesta –
 siiski mu silmad siledad,
¹⁰ kõrvaääred kõkendavad.

HI 7, 55 (51) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Oh mina vaene orjukene,
 lesenaise lapsukene!
 Söön aga putka põesa'asta,
 lakun vetta lainetesta –
⁵ ikkep ma ihust ilusa,
 ikkep mu pale punada.

Peretütar, neitsikene,
 isi ilma litsikene,
 sööb saia, sealihada,
¹⁰ võiab või viilakaida –
 ikkep ta silmist sinine,
 palest pasakarvaline.

Kk.: 9. saja sea lihada.

HI 7, 73 (77) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Peretütär, piimarotti,
isa-ema aidarotti,
isa takka sõi sialihada,
ema aidast kanamunada –
⁵ siiski ta ihu inetu,
siiski ta nägu näutu,
siiski ta mokad krõmulesed.

Mina vaene orjalapse,
ikka pean teol minema!
¹⁰ Petipiim mul lähkerille (~lähkerisse) –
siiski mu ihu ilusa,
siiski mu nägu nägise,
siiski mu mokad moodileased.

E, StK 37, 157/8 (4) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

LOODUS JA KÜLA ARGIPÄEV

AASTAAJAD, LINNUD, LOOMAD JA KÜLA ELUOLU

317. LINNUD TOOVAD ILMAD

539

1.

Pääsuke toob päävasooja,
ööbik toob öösooja,
kägu kõige suisooja,
lõoke toob lõunesooja.

H I 7, 36 (17) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 520 (lt. 215: Linnud toovad ilmad, var. 2).

318. KUST TÕUSEB PÄEV

540

1.

Kuu tõuseb Kuura jõelt,
pää tõuseb Pärnu allikalta,
mina oma voodilta,
kass oma hiiri augulta.

H I 7, 31 (5) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1894).

319. KÄGU KUKUB KARJASELE

541

1.

Kuku, kuku, käokene,
helgi, hella linnukene!

Ega kägu mulle kuku –
kägu kukub karjastelle,

⁵ helgib heinaniitijalle,

plaksub puuraiujalle.

Mina metsas kui mõhike,

kuuse tippus kui tihane,

kase latvas laululind,

¹⁰ haava latvas lehtulindu.

H, Gr. Qu., 177/8 (56) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Kuku, kuku, käoke,
elgi, ella linnuke!
Ega kägu mulle kuku –

kägu kukub karjatsele,
⁵ elgib einaniitijale,
lõksub loovõttijale.

H I 7, 32 (8) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

320. KEVAD PÖLLUL

1.

543

Mis me kullad kurvastame,
õed aga halvaste elame:
juba leib meil lehte puussa,
lehte puussa, rohtu maassa,
⁵ odraoras haljendab,
kaeraoras katab maad.
Olgu odrad, kasku kaerad,
neid me veame viina ette,

kanname kõrtsi Kärtu kätte.
¹⁰ Kärt oli kärmas kedrama,
voolas vokki tallama –
tallas katki tallaslaua,
väänas voki vändaraua.
Kedras ööd ja kedras päävad,
¹⁵ ei saand sääsel särki selga,
parmule ei palakast alla.

H II 13, 635 (1) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Kevad põllul + Ei saa särki sääselegi.

2.

544

Õekene ellakene,
mis me kallid kurvastame:
juba meil lehib lehta puussa,
lehta puusse, rohtu maasse,
⁵ odraoras haljendab,
kaeraoras katab maad,
läätsed sääreni sinavad,
oad kauni kasvatavad.
Oakauna, hea kauna,
¹⁰ läätsikauna, lääge kauna.

Lääts oli liter-latergune,
uba pisut pikergune,
ernes üsna ümmargune.
Mina hoian eide utte
¹⁵ ja ka kaitsen toadi karja.
Eit tegi mulle uue kuue,
punasemad paelukesed.
Oi tuli hunt karja hulka –
viis metsa minnes lamba,
²⁰ kiskus ämma kirju talle.

H II 26, 912/3 (9) < Pilistvere khk., Imavere krkm. < Paide l. – E. Türk (neiu), (1889).

Kevad põllul + Mina hoian eide utte.

Mis me kurvad kurvastame,
 õed halvasti elame:
 juba meil lehib lehte puusse,
 lehte puusse, rohtu moasse,
⁵ odraoras haljendi,
 kaeraoras katab moada,

läätsid sääreli sinavad,
 oad küll kauni kasvatavad,
 erned lesti lepitavad.
¹⁰ Oakauna, hea kauna,
 hernekauna, ussi kauna,
 läätsikauna, lääge kauna.

H II 38, 863/4 (9) < Paide I. – A. Hanson (1893).

321. SENI

Sõnni heinamaa ilusa,
 kui oli heina niitematta;
 sõnni kaare kaunikene,
 kui oli loogu võttematta;
⁵ sõnni olid saud saledad,
 kunni kuhjad loomata;

sõnni olid kuhjad kuulusad,
 kui oli kuhi metsassa.
 Kuhjad paistsid Kuuramaale,
¹⁰ saod suured Saksamaale,
 nabad Narvaje näikse,
 parmad paistsid Paide linna.

H III 12, 496 (14) < Paide I. – T. Michelson (1893).

322. TEAKSID TEISED, KUI KÜLM

Vilu, vilu, külma, külma,
 külma minda külmately,
 vilu minda vingeteli.
 Mõistaks meie mõisa rahvas,
⁵ küll nad tulda järel tooksid,
 vana kasukad veaksid

minu sõrmede soojaks,
 jalavarvaste varjuksa.
 Et las ütlen ümber jälle!
¹⁰ Ellakesed vennakesed,
 kus oli kurku pannud kuue,
 kus kõri kallanud kasuka?

H II 1, 272 (402) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 237 (lt. 80: Teaksid teised, kui külm).

Teaksid teised, kui külm + Kuhu kurk kuue pannud.

323. KURG PAHANDAB

1.

548

Tühi võtku tütarlapsed,
kadugu nad kasvemasta,
kessi nopib marjad maasta,
marjad maasta, pohlad puusta,

⁵ jõhvikad jõe ninasta –
jätab kured kõndimaie,
varvasjalad vantsimaie,
lestaajalad liikumaie!

Kk.: 7. vanticaie.

H, Gr. Qu., 154 (23) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

324. LOOMAD JA LINNUD TÖÖL

1.

549

Kissi kündis vagu väljal?
Vares kündis vagu väljal.
Kissi läks järel seemendama?
Siga läks järel seemendama.
⁵ Kissi läks jälle lõikamaie?
Jänes läks jälle lõikamaie,
koovit läks kokku koguma,

naarits nabra tegema,
ööbik ümber riisuma,
¹⁰ sitikas sisse vidama,
põrnikas pandi parsile,
harakas hangu andemaie.
“Varblane, neitsikene,
too tulist vihud tubaje!”

H II 38, 857 (1) < Paide l. – A. Hanson (1893).

325. HOMMIKUL VEES, ÕHTUL KATLAS

1.

550

Oh sina vähi vägeva
ja sina kala kabala:
homiku ojud meresse,
lõuna laksud lainetesse,

⁵ õhtu keed sina katelisse,
praed aga härja pannil peal
ja vanahärja vanni sees.

H I 7, 54 (49) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Trükitud: ERIA nr. 654 (lt. 283: Hommikul vees, õhtul katlas, var. 2).

326. KITS JA HUNT

551

1.

Kitsekene, neitsikene,
kitsetall oli taimekene.
Kits sõi lehta lepikusta,
aruheina haavikusta,
⁵ kuldapäida kuusikusta.
Hunt aga ootas orusse:
“Tule siia, kitsekene!
Ma toon sulle punase põlle,
ma toon kalli kaelarätte,
¹⁰ ma toon uued ummiskingad!”

Rebane hüüdis risusta:
“Kitsekene, neitsikene,
ää ole hullu uskumaie,
hunt kuri valetamaie –
¹⁵ veri punane põlle,
kopsud-maksad kaelakonda,
nahk sinu kallis kaelarätte,
sõrad uued ummiskingad,
sooled siidirihmukesed!”

H, Gr. Qu., 165/6 (36) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

552

2.

Kitsekene, neitsikene,
kitsetall oli taimekene.
Kits sõi lehta lepikusta,
aruheina haavikusta,
⁵ kuldapäida kuusikusta.
Hunt aga ootas orusse:
“Tule siia, kitsekene!
Ma toon sulle punapõlle,
ma toon kalli kaelaehte,
¹⁰ ma toon uued ummiskingad!”

Rebane hüüdis risusta:
“Kitsekene, neitsikene,
ära ole hullu uskumaie,
huu kuri valetamaie –
¹⁵ veri punane põlle,
kopsud-maksad kaelakonda,
nahk sinu kallis kaelaehte,
sõrad uued ummiskingad,
sooled siidirihmakesed!”

H I 7, 70/1 (73) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

327. KITS JA KRAPP

553

1.

Mul oli rikas ristiisa,
kinkis mulle kitse[kese],
kitse kaela krapikese.

Unt sõi kitse, krapp jäi mulle.
⁵ Ma panin krapa Kaie kaela.
Kai oli kange tantsimaie,

üppas katki õbeelmed,
kargas katki rahakannad.

Siis viisin Viirassepa* kätte:

¹⁰ “Viirasseppa, ella venna,

võta mu pauad paranda,
õbeelmed õiendada,
rahakannad kannustada!”

*Tavaliselt: Viru sepa; laulmisel (üleskirjutamisel?) on moodustunud: Viirussepa > Viirassepa.

H I 7, 34/5 (13) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Kits ja krapp + Ehted katki + Neiu läheb sepile.

2.

554

Mul oli rikas ristiema,
kinkis mulle krapikese.
Ma panin krapa kitse kaela.
Unt viis kitse, krapp jäi mulle.

⁵ Ma panin krapa koera kaela.
Koer oli kange aukuma,
krapp oli vali paukuma.

ERA II 14, 259 (1) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < perenaine Liisbet (1929).

3.

555

Mul oli rikas ristieme,
kinkis mulle krapikese.
Ma panin krapa koera kaela.
Koer läks õue aukumaie,
⁵ väravasse vaatamaie.
Unt sõi koera, krapp jäi mulle.
Ma panin krapa kassi kaela.

Irid tulid istukille,
rotid tulid roomakille,
¹⁰ viisid kassi ahju alla.
Ahi akkas aukuma
ja põrand akkas paukuma,
parred põrisema

või kuda see oli ...

Ikka krapp jäi mulle järele.

ERA II 14, 243 (29) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

328. SIKUKENE

556

1.

(Herra:)

“Tere, tere, sikukene!”

(Mats:)

“Jumaleme, härrakene!”

(Herra:)

“Kus sina lähed, Jukukene?”

(Mats:)

“Veskile, veskile, härrakene.”

(Herra:)

⁵ “Mis sina sööd, sikukene?”

(Mats:)

“Nisuleiba, härrakene.”

(Herra:)

“Kus sina magad, sikukene?”

(Mats:)

“Voodi all, voodi all, herrakene.

ja talupoisid tansivad

Lehme parem Paide laadale –

ja Paide saksad naeravad!”

¹⁰ seal laadapillid hüiavad

(Herra:)

“Mats, sa rehevarblane

mis on meie kahe teada –

ja mõisa adrapoisike!

ei see mahuks mõisaaita

¹⁵ Oleks see kõik teiste teada,

ega sul põleks Paides paika!”

H III 18, 46/7 (15) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Sikukene + ul.

Kus sa lähed, kus sa lähed, sikukene?
 Veskile, veskile, ärrakene.
 Mis sa jahvad, mis sa jahvad, sikukene?
 Nisu-rukkid, nisu-rukkid, ärrakene.
⁵ Mis sa sööd, mis sa sööd, sikukene?
 Nisupüüli, nisupüüli, ärrakene.
 Mis sa jood, mis sa jood, sikukene?
 Õlut-viina, õlut-viina, ärrakene.
 Kus sa magad, kus sa magad, sikukene?
¹⁰ Neitsi juures, neitsi juures, ärrakene.
 Kas see neitsi, kas see neitsi peksab sinda?
 Ja ta peksab, ja ta peksab, ärrakene.
 Kuidas karjud, kuidas karjud, sikukene?
 Piigebäo, piigebäo, ärrakene.

ERA II 14, 175/7 (7) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman, snd. Türi khk., Säreve v., Taikse k. (1929).

329. HOBU JOOKSEB OHJA TÕTTU

1.

558

Hobu jooksis ohja tõttu,
 kargas kaeravaka tõttu,
 noore mehe [?] tõttu,
 peenikese piitsa tõttu.

E 57575 (18) < Paide l., vm. – A. Palm < Kai Trepp (1926).

330. HOBUSE SUITS

1.

559

Iiriernest tõusis suits,	aurab kossa halli täkku
mina aga teadsin, mis on suitsu:	⁵ vastu mäge minnessagi,
suitseb suure me'e hobune,	neiu asju aadessagi.

H III 18, 44/5 (13) < Paide l. – O. J. Siin (1894).

331. HIRNUB SELGAISTUJAJD

560

1.

Peremees oli pulmas, pulmas ja pulmas;
perenaine oli varul, varul ja varul;
siga üppab aedas, aedas ja aedas,
kolm kahvlid selgas, selgas ja selgas;
⁵ ärg kriiskab seinas, seinas ja seinas;
ike vahib varnas, varnas ja varnas;
obu irnub tallis, tallis ja tallis,
tahab sõitma minna, minna ja minna.

“Mis sina irnud, iire alli,
¹⁰ või mis karjud, kroonu kõrvi?
Kas sa irnud einusida
või sina karjud kaerusida?”
“Ei mina irnu einusida
ega ma karju kaerusida –
¹⁵ irnun mullasta eada,
karjun mullasta kahjuda!”

H II 1, 655 (848) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 326 (lt. 108: Hirnub selgaistujaid, var. 1).

Peremees pulmas (rl/ul) + Hirnub selgaistujaid.

332. TEOHOBUSE SÖÖK

561

1.

Hiiu-hiiu, ilmad külmad,
[ilmad külmad,] heinad mustad –
ei söönud sõjahobune,
ei purgend pulmaruunake.

⁵ Las tuleb koju teo-tõlpi –
sööb heinad, muigutab mokad,
ootab uuta kasvevade,
aru äärta hallendavat.

H, Gr. Qu., 180/1 (63) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

562

2.

Ilmad külmad, einad mustad –
ei söönud sõjaobune,
pupsind pulmaruunukene.
Las tuleb koju teo-tõlp –

⁵ see sööb need einad, rõksutab kaerad.

Eks minu must võind muidu jooksta,
paat võind paasa ringutada ...

ERA II 14, 185 (12) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman, snd. Türi khk., Särevvere v., Taikse k. (1929).

Teohobuse söök + Must võinuks muidu joosta.

333. TEOHOBUSE KIITUS

1.

563

Isand aga kiitis kimmelida,
härä häida traavelida –
ma kiidan kivihoosta,
vaka vaevasta märada:

⁵ künnab tükid ja kannab varsad
ja paneb tüterid mehele
ja poegadele võtab naesed.

EKS 1, 144 < Paide khk. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

334. TULE ÕUE ALLA!

1.

564

Ammus memme halli lehma,
inises eide punane.

Tule meie õue alla –
seal on sõnnid sõitemas,

⁵ kohehärjad kuulamas,
värvised ju vaatamas.

Mullikad on moosekandid,
kellad kaelas kuulusemad.

H, Gr. Qu., 188 (82) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 721 (lt. 321: Tule õue alla).

Tule õue alla + ul.

335. PISIKE PUNANE PÕRSAS

1.

565

Pisikene punane põrsas,
kuldalakka kuldikene
ütles suurele seale,
valetas aga valge' elle:
⁵ "Tusti maad ja toida pead,
ää mine võera viljavälja –

võõras tuleb, võllas seljas,
teine tuleb, teivas seljas,
kolmas tuleb, koer järele!"

¹⁰ Läksid siga kinni võtma –
siga oli liiasti lisunud
ja oli paksuks paisunud.

H, Gr. Qu., 192 (90) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

PERED JA PAIGAD, METS, MAA JA MERI

336. KELLE PERED?

566

1.

Kellel ehib lepametsa?

Koolmeistril lepametsa.

Kelle aavad aljendavad?

Iie aavad aljendavad.

⁵ Kelle need puud punavad?

Kristjani puud punavad.

Kelle õue on murune?

Tossi õue on murune.

Kelle need vaskised väravad?

¹⁰ Sepal vaskised väravad.

Kellel augub alli krantsi?

Kullamäel* augub alli krantsi.

*Talu Puru külas.

H II 1, 653 (841) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 3717 (lt. 1783: Külalaul, var. 1) ja VK VIII nr. 739 (lt. 265: Kelle pered?, var. 1).

337. LÄÄTSED LIIGUVAD LINNA POOLE

567

1.

Valtu vaesed, Roela rikkad –

keed nad söövad, tangud müüvad,

läätsid lähvad linna poole,

oad uilates järele.

H II 54, 184 (78) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siun (1895).

338. KOLM KÜLLA KÜLAS

568

1.

Kolm oli küllada külasse:

üks oli hooste külla,

teine oli küla karja külla,

[kolmas noorte neitsikeste].

⁵ Kust tuli hooste külla,

sealt tuli kellade kärina;*

kust küla karja külla,
 sealt tuli krappide kärina;
 kust tuli noorte neitsikeste,
¹⁰ sealt tuli sõlgede särina.

H II 38, 863 (8) < Paide I. – A. Hanson (1893).

* Laulutüübi teistes variantides: kellade kõlina.

339. KIRNA MAADE KIITUS

1.

569

Muud aga kiitsid muida maida,
 mina aga kiitsin Kirna maida,
 Kirna häida heinamaida,

Kirna laia laanemetsa,
⁵ kena kase-kasvandikku
 ja ka haljast haavametsa.

H, Gr. Qu., 194 (95) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

340. MIS VIGA VIRUS ELADA

1.

570

Mis viga Virus elada,
 Viru kuuskede vilusse,
 Arju tammede tagaksi?
 Vee puudu, vilja külla,
⁵ sead söömata lihavad,
 kanad kuketa munevad,
 aned isata auvad,
 naised paksud paarimatta!
 Mehed seal mütsita müravad,
¹⁰ naised tansivad tanuta,
 poisid pooli saapa'ad!
 Meil olid pulmad pühapääval,
 pidud pika see nädala,
 mauguvaagnad ahju otsas,
¹⁵ kākikoormad keriksedel!
 Peretütar ilmarikas

viidi Virule mehele,
 ammetmehe isandale,
 nõelasilma kuningale!
²⁰ Sik-sik-sik, mek-mek-mek,
 rätt-rätt-rätt-sepp-sepp-sepp,
 rätisepp, kalevi varas,
 vatmani vaenelane,
 ära viis neidu meilt nägusa,
²⁵ ära piiga peenikese.
 Sik-sik-sik, mek-mek-mek,
 ära mekerdas marjuka.
 Külapoisid, kulla vennad,
 miks te piiga ei pidanud,
³⁰ kergemeelist ei kinnitanud?
 Kas meitel peigudest puudussa?
 Sik-sik-sik, mek-mek-mek,

sikusaba sõitjale
andsite armsama tüdruku!
³⁵ Pillid üüdsid ühel ealel,
viilid kõik ühel keelel:

Sik-sik-sik, mek-mek-mek,
rätisepp, kalevi varas,
mek-mek, meie piiga varas!

H. Neus, Ehstnische Volkslieder III. Tallinn 1852, lk. 339/41 (95g) < Paide khk. – F. Russow (–1850).

Mis viga Virus elada + Peretütre pulmad (rl/ul).

341. KÜLA KUI LINN

571

1.

Meie küla kui see linna,
Tallinnast vähe tagasi –
ei pole merda õue alla,
kalajärve kaevuteela.

⁵ Kalad meil koju ujuvad,
turvad tuppa tulevad,
aod aga ahju paiste' elle,

särjed sāngi āäre alla,
lutsud lee lõuka alla.

¹⁰ Haugid suured, laugud otsas,
purikatel kirjud külled,
sārjed suured, seljad laiad,
lutsud suured, lõuad laial.

H II 13, 644 (24) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Küla kui linn + Kalad koju ujuvad.

342. IMED VÕÕRAS KÜLAS

572

1.

Oh imeta, oh imeta,
mis nägin mina imeta
Kuksema küla vahele,
Varivere vainu' elle,
⁵ Olustvere hoonetesse:

koerad kündsid, härjad auksid,
lammas läks laudile munele,
kana tõi kaks tallekesta,
hobu tõi härrikpea vasika,
¹⁰ lehm tõi laugu täkukese.

H II 38, 858/9 (4) < Paide l. – A. Hanson (1893).

Oi imeta, oi imeta,
mis nägin mina imeta:
koerad kündsid, härjad auksid,
lammas läks laudile munele,

⁵ kana tõi kaks tallekesta,
hobu tõi härrik vasika,
lehm tõi laugu täkukese.

H III 18, 41/2 (7) < Paide l. – O. J. Siin (1894).

Särevere vallas vainu'elle
nägin pailu imetööda:
koerad kündsid, ärjad auksid,
tüdrikud tegid regesi,
⁵ vanad naised vankerid,

lammas läks lakka munele,
kana tõi kaks tallekesta,
obu tõi äriku vasika,
lehm tõi laugu täkukese.

ERA II 14, 271 (8) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Teotaadi laul

∴ Naised need raiusid rataspuida,
tüdrukud tegivad regesida, ∴
∴ mina aga kõndisin kõrtsiteeda, ∴

∴ hunta see hirmutas hobusida, ∴
⁵ ∴ karu see kargutas karjatsida, ∴
∴ mina aga koinisin korralista. ∴

Vanalt Nõmmelt Puiatu-Arust Anna khk.

RKM II 52, 334 (15) < Anna khk., Nurme k. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1956).

Naised need raiusid rataspuida,*
tüdrukud tegivad regesida,
mina aga koinisin korralista,

karu see kargutas karjatsida,
⁵ hunta see hirmutas hobusida,
 mina aga kõndisin kõrtsiteeda.

*Esimesel korral esitas iga värssi korrates, hiljem ei korranud.

Kuuldud Robert Niinemäelt (sünd. 1890), kes selle omakorda lapsena õppinud vanalt Purdi teotaadilt (sünd. umb. 1810).

RKM II 213, 583 (4) – O. Kõiva < Otilie Niinemägi (8. VI 1965).

577

4c.

Teotaadi laul

Andantino

Nai-sed need rai-u-sid ra-tas-pui-da, tüd-ru-kud te-gi-vad re-ge-si-da,
 mi-na-a-ga kõn-di-sin kõrt-si-tee-da, mi-na-a-ga kõn-di-sin kõrt-si-tee-da.

RKM II 213, 307 – T. Roonurm < Otilie Niinemägi (23. VI 1965).

578

4d.

Nai-sed need rai-u-sid ra-tas-pui-da, tüd-ru-kud te-gi-vad re-ge-si-da.

RKM II 196, 532 (105) – A. Põldmäe < Otilie Niinemägi (1. VII 1965).

MM♩ = 122–154

g¹-g Nai-sed need rai - u - sid ra - tas-pui-da, nai-sed need rai - u - sid ra - tas-pui-da,

tüd - ru - kud te - gi - vad re - ge - si - da, түд - ру - kud te - gi - vad re - ge - si - da,

mi - na a - ga kiu - sa - sin kor - ra - lis - ta, mi - na a - ga kiu - sa - sin kor - ra - lis - ta,

hun - ta see hir - mu - tas ho - bu - si - da, hun - ta see hir - mu - tas ho - bu - si - da,

ka - ru see kar - gu - tas kar - jat - si - da, ka - ru see kar - gu - tas kar - jat - si - da,

mi - na a - ga kõn - di - sin kõrt - si - tee - da, mi - na a - ga kõn - di - sin kõrt - si - tee - da.

RKM, Mgn. II 1058 b – O. Kõiva ja R. Hansen < Otilie Niinemägi (1965). Lit. E. Tampere.

343. KASED KASVAMA

1.

580

Meil on mehi, meil on metsa,
 meil on poissa, meil on puida,
 meil on puuraiujada!

Ma[ha] raiun männametsa,

⁵ kokku korjan kuusemetsa,
 jätan kased kasvemaie,
 kaseoksad oigamaie,
 kaselehed leinamaie –

oksad oigavad isada,
¹⁰ lehed leinavad emada,
urvad aga nutvad vaesilapsi.

H, Gr. Qu., 191 (87) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

581

2.

Oh me vaesed, või me vaesed,
oh me vaesed vallavaimud,
teoorjad õnnetumad,
korralised kolmandemad,
⁵ heinalööjad, puuvidajad,
kõige metsa kõigutajad!
Raiun maha märjad männad,

märjad männad, kuivad kuused,
jätan kased kasvamaie,
¹⁰ kaselehed leinamaie –
oksad oigavad isada,
lehed leinavad emada,
ladvad laululindusida.

H II 38, 857/8 (2) < Paide l. – A. Hanson (1893).

582

3.

Maha mina raiun männemetsa,
jätan kased kasvamaie,
kaseoksad oigamaie,
kaselehed leinamaie –

⁵ lehed leinavad isada,
oksad oigavad emada,
laastud laiad lapsesida.

E, StK 37, 192 (42) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

344. TARBEPUUDE RAIUMINE

583

1.

Õiska, õiska, noorimehi,
õiska üle kolme metsa!
Üks oli metsa kuusemetsa,
teine oli metsa männimetsa,
⁵ kolmas metsa kasemetsa.
Seal kasvasid need kased kõverad,
sealt ma raiun rataspuidu,

koputan kodarapuidu,
isal härja ikkepuidu,
¹⁰ vennal ruuna rangipuidu,
õele kurikapuidu.
Miks te, õed, siin ei õiska,
sagedast ka mul ei luiska?
Laulge nii, et lagi laksub,

¹⁵ lagi laksub, põrand plaksub!
 Viskan viisad, kas sest kahju,
 musta kuue kuuma ahju.
 Õed, te kuulete
 ja vennad, pange tähele,
²⁰ kui hirmus lugu põrgus,

kui rikas põleb põrgu sees,
 vaene varjulta vaatab;
 kui rikas sõidab ripakil
 ja rahaline rapakil,
²⁵ vaene varjulta vaatab.

H I 7, 45 (35) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Tarbepuude raiumine + Rõõmus nekrut (ul) + Rikas põleb põrgus (rl/ul).

345. EI MÕISTNUD ISTUTADA

1.

584

Aiu-taiu tahtsin taime,
 tahtsin taime istutada.
 Istutan kõvale maale,

panen paemurdudesse,
⁵ kus ep pääst võsu ajama,
 pead ei peale kasvatama.

H II 46, 940 (9) < Paide l. – A. Hanson (1894).

346. IMELIK MAJA

1.

585

Ma tegin toa tuule peale,
 sauna saare ääre peale.
 Sealt käisid mööda Mündi saksad,
 iga reede Riia saksad,
⁵ iga esmaspäe isandad,
 mõtelesid, mõistatasid –
 mõtlesid Lihula linna,
 mõtlesid Rahala ranna,
 mõtlesid Kõiseri kiriku.
¹⁰ Mina aga kuulen, kostan vastu:

“Olete hullud või rumalad –
 oleks ta Lihula linna,
 siis oleks lihast liister tehtud;
 oleks ta Rahala ranna,
¹⁵ siis oleks rahast rauad tehtud;
 oleks ta Kõiseri kiriku,
 siis oleks köitest keerutatud.
 See on sandi saanakene,
 vaese mehe varjupaika.”

H III 18, 37/8 (1) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Et minu vend oli veikukene,
 veikse sõrme suurukene,
 tema tegi toa tuule peale,
 sanna saare ääre peale,
⁵ lillakatest lipu peale,

pohlalehtest poole torni.
 Kuda need härjad temal hästi käivad,
 mõlemad vagu veavad –
 künnab aga küitu, selga nõkub,
¹⁰ veab valge, pea vabiseb.

H III 18, 39/40 (4) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

Imelik maja + Head härjad.

347. TEEKSIN TOA TUULE PEALE!

587

1.

Oleks minu olemine,
 teiseks minu tegemine,
 ma teeks toa tuule peale,
 aida ilma ääre peale!

A 10239 (20) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

588

2.

Oleks minu olemine,
 teiseks minu tegemine,
 ma teeks sauna saare peale,
 otsa ilma ääre peale!

ERA II 14, 31 (2) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

589

3.

Oleks minu olemine,
 teiseks minu tegemine,
 ma teeks tua tuule peale,
 maja marjavarre peale!

ERA II 14, 76 (14) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

348. SILLAD SOILE

1.

590

Oleks minu olemine,
teiseks minu tegemine,
küll ma teaksin, mis mina teeksin:
ma teeks sillad soode peale,

⁵ trummid maaradade peale,
kus see ärg ei kasta sõrga,
ärg ei sõrga, naine jalga,
obu kulda kabjasida.

E, StK 37, 174 (14) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

349. MEREL POLE HOONEID

1.

591

Hans, sa olid kaval mees,
tegid mulle puiest laeva,
puiest laeva, luiest laeva.

Ma lähen laevalae peale,
⁵ pika masti otsa peale,

lähen ilma vaatama –
kas seal oleks hoone'eida?
Ei seal olnud hoone'eida.
Meri musta ja sügava,
¹⁰ taevas laia, maa lageda.

Kk.: 10. lai ja ma.

H, Gr. Qu., 188 (81) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Trükitud: ERIA nr. 2071 (lt. 1007: Meri on must).

TÖÖKUS, LAISKUS, HOOL JA MURE

350. LAISK OOTAB ÕHTUT

592

1.

Viere, viere, päevakene,
kulu, kulla tunnikene –
laiska ootab õhta'ada,
vedel päeva vierevada!

⁵ Usin ootab ominguda,
teista päeva tõusevada,
kolmat koitu kieravada,
neljat jo nimetavada.

H II 1, 267 (394) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 455 (lt. 164: Laisk ootab õhtut).

351. TÕUSKE ÜLES!

593

1.

Tõuske üles, nooredrahvas,
ärgake, pereminiad!
Tõuse kulla kaendulesta,
hõbeõlmade vahelta!

⁵ Tõuse, litsi, lüpsa lehma,
tõuse, attu, saada karja –
muude mullikad murule!

H III 18, 44 (12) < Paide l. – O. J. Siin (1894).

Tõuske üles + Hea mees pilliga, kuri piitsaga.

352. MURE EI LASE MAGADA

594

1.

Magada mina tahaksin –
ei lase mure magada.
Mure kütab külle alla,
sütitab südame alla,
⁵ pakitab palaka alla,
vaevab valge vaiba alla.

Kust see mure mulle tulnud,
oole lapsele ladunud?
Mullu jõin murekarika,
¹⁰ tänavu sõin leinaleiva –
sest on mure mulle tulnud,
oole lapsele ladunud.

Mis maksab minu mureni,
kao oole kandemine,
¹⁵ kui ep mu isa muretse,

kui ep mu ema muretse,
kaks mul venda kann oolta?

Kk.: 14. käo.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. V. 14 Für Kao ist ohne Zweifel Käo zu lesen [?].
Vgl. Ehnst. Volksl. S. 168.

EKÜ, F 232 f², 60 (306) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Mure ei lase magada + Jõin murekarika + Mis maksab muretsemine.

ARGIMURED, ARGIAKELDUSED

353. MIS ON MILLE JÄTK

1.

595

Tuli oli tubaka jätku,
vesi oli pikka piima jätku,
aganas oli leiva jätku,
kaevukook oli kal'la jätku.

E, StK 40, 113 (157) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

354. POLE PASTLAID

1.

596

Iidut-tiidut teole minna,
mul pole pastlaid jalga panna!
Pastlad sain, aga paelu pole,
asi on nüüd üsna kole.

A 7841 (9) < Anna khk., Tánjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

355. MÜÜGE MÜTSINAHKA!

597

1.

Tuiu-tuiu hunta pailu,
toa taga tonta pailu!

Müüge, müüge mütsinahka,
sealt saab saapasääre nahka,

⁵ ummiskinga äärenahka,
priipoisi piitsanahka,
tallipoisi tallanahka!

Kk.: 1. tuD´ta.

ERA II 14, 39 (1) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Mäo v. – R. Viidebaum < Krõõt Lepman (1929).

Hunte palju + Müüge mütsinahka.

356. REMMELGANE RÜÜ

598

1.

Oiu-toiu tomingane,
minu rüid on remmelgane,
kasukas kalanahasta,

särk on särjesoomustesta,
⁵ püksid pärjenahasta.

H III 18, 39 (3) < Paide l. – O. J. Siiun (1894).

357. MEIE MARIL OLI MITU SÄRKI

599

1.

Meie Marikene, kerikingakene,
[kerikingakene,] kebujalakene!

Meie Maril oli mitu särki,

viis paari oli viltsukki,
⁵ kuus paari oli kuldkäikseid,
kaks paari oli kintspüksa.

ERA II 14, 73 (7) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

358. HOBUSE MÜÜJA

1.

600

Venelane, vennikene,
tule osta mult hobune,
loe mu laugulta rahada,
paku mu paadista palju hinda!

Kk.: 3. rahala.

H I 7, 31 (4) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

359. TAHTSIN TAEVA TALGUTELE

1.

601

Tahtsin, tahtsin, hellad vennad,
tahtsin mina taeva'asse,
suure isa pulmadelle,
Loojal loogu võttemaie,
⁵ Määra alla heinamaale.
Ei saand taeva talguselle,
suure isa pulmidelle,

Loojal loogu võttemaie,
Määra alla heinamaale –
¹⁰ lage soo ja lagund regi,
nuttur laps ja joonud naine,
sest ei saanud taeva talguselle
ega suure isa pulmidelle
ega Määra alla heinamaale.

H I 7, 43/4 (32) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Tahtsin minna talgutele + Loojale loole.

360. NÄDALAPÄEVAD

1.

602

Esmaspä einu toodi,
teisibä lakka aeti,
kolmabä koera poodi,
nel'labä nahka võeti,

⁵ reede leiba seati,
lauba ahju pandi,
pühabä – jah, täna pühabä!

ERA II 14, 273 (10) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

KÜLALISED

361. KÜLALISTE SÖÖK

603

1.

Ära mina tapan härrakese,
ära härra prouakese.
Tuli mulle tuti võeraks.
Mis ma talle süüa andsin?

⁵ Oinaossi ja kukekäkki,
mammuleent ja luigeliha –
see on minu vaese vara.

Kk.: 5. kukke kässi.

H, Gr. Qu., 179/80 (60) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

ÕLU JA VIIN, JOOMINE JA JORUTAMINE

362. HUMAL

604

1.

Umalas hüüab ojasse,
käbi kärgib põõsa'assa,
rohusirtu rukki'essa:
"Tule siia, noori meesi,
⁵ vii mind kotile koduje,
sea mind sekile regeje,
pane mind parsile kuivama!
Sealt mina veeren virde'eksi,
poen aga õllepoolikusse,
¹⁰ lään aga õllelähkerisse,
aan aga õlleankurisse.
Tee minust hüva õluta,
mis võtab meeled meeste peasta,
pooled meeled poiste peasta,

¹⁵ tanud targa naeste peasta –
mehed aga müravad mütsata,
naesed tantsivad tanuta,
tüdrukud ilma võöta,
poisid poole pöidadega!"

²⁰ Káli joob káli käesta,
äiad-ämmad ämberista.
Hoi mina rüüpan lüpsikusta,
toru mööda toidan peada!

Kas joon kapast või joon kannust
²⁵ või joon kirjusta kiusta –
kibi teeb silmad kirju'eksi,
kann teeb kaela kange'eksi.

H II 13, 645 (26) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

Humal + Õlu viib meeled peast + Kust keegi joob + Kibu teeb silmad kirjuks.

Humalas hüüab määle,
 käbi kärgib kalda' assa:
 "Tulge, noored, noppimaie,
 sinipõlled, põimimaie!
⁵ Viige mind kotil koduje,
 pange mind parsil kuivamaie!
 Sealt mina veeren virdes,
 poen aga õllepoolikus,

vikin vitsade vahele!
¹⁰ Võtan meeled meeste peasta,
 pooled meeled poiste peasta,
 tanud aga targa naiste peasta –
 naesed tantsivad tanuta,
 tüdrukud ilma võöta,
¹⁵ poisid poole põlvilagi!"

Kk.: 2. kärbib.

H, Gr. Qu., 179 (59) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Humal + Õlu viib meeled peast.

363. ÕLU KOLMEST KOKKU PANDUD

1.

606

Olgu terve, õllesepad,
 kis on kolmed kokku pannud:
 esiteks vesi vedela,
 teiseks see magi magusa,
⁵ kolmandeks vihad umalad!
 See võtab meele meeste peasta,

poole meele poiste peasta,
 tanu targa naiste peasta –
 mehed jäävad mütsita mürama,
¹⁰ naised tanuta tantsima,
 poisid poolisaapa'asta,
 tüdrukud ilma võöta.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Vgl. 143 [EKÜ, F 232 f¹, 63].

EKÜ, F 232 f², 58 (302) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

Õlu kolmest kokku pandud + Õlu viib meeled peast.

364. ÕLU VIIB MEELED PEAST

1.

607

Õlut hullu, toar tark[a],
 viina, viha märjake,
 võttis meele meeste peast,

tanu targa naeste peast –
⁵ mehed mütsita mürasid,
 naesed tantsisid tanuta.

H II 46, 940 (8) < Paide l. – A. Hanson (1894).

365. MITMED ÕLLED

608

1.

Õlut juuakse toassa,
teine käärib kambris,
kolmas magab matusessa,
neljas lingub linnastesse,

⁵ viies viiakse vetteje,
kuues kõigub kõrre otsas,
seitsmenda seeme maassa.

H III 12, 496 (13) < Paide I. – T. Michelson (1893).

366. TEEME ÕLLELE ILU!

609

1.

Mis sest õllest muidu joome,
kui'p tee õllele iluda,
kannule kasuda!

Viskan vitsad vitsikusse,
⁵ kannulauad kaasikusse.

H I 7, 63 (64) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siion (1894).

Teeme õllele ilu + Õllest saar.

367. ÕLU KÕNNIB KÕHTU MÖÖDA

610

1.

Õlle laul

Õllekene ilusakene,
kaljakene kaunikene,
näost oled sina nägusakene,
maost oled sina magusakene,
⁵ kõnnid minu kõhtu mööda,
marsid minu magu mööda,
sirgud seljaroogu mööda!

Olge terved, õlle-pruulid,
kes teind hea õllekese –
¹⁰ sagedast käind salveteeda,
kasinast käind kaevuteeda!

Mina aga mekin meelta mööda,
katsun kannuäärt mööda.

Humal hüüab ju ojassa,
¹⁵ käbi kärgib põõsa'assa:
"Tule, tule, noori meesi,
nopi minda koti sisse,
vii mind välja virde tarvis,
pane mind parre ääre peale,
²⁰ kannu kooki katelissa,
siis mina tõusen tõrre peale,
paisun pika renni peale!

Siis mina võtan meeste meeled,
 pooled meeled poiste peasta,
²⁵ oimud naiste otsa eesta –
 mehed mütsata müravad,
 naised tanuta tantsivad,
 poisid pooli põlvili!”

Õlut oli hull ja taar oli tarka,
³⁰ kali oli kangesti kavala.
 Oo sina uhke odravesi,
 oo sina viha viljavesi,
 et sina mind küll maha murrad,
 siiski ma sind sisse võtan!

E 64366/8 (1) < Paide l. – M. Pralits (1929).

Õlu kõnnib kõhtu mööda + Õllesepa kiitus + Humal + Õlu viib meeled peast + Õlu murrab maha.

368. VIIN MURRAB MAHA

1.

611

Viinakene, vennikene,
 punakaela punsikene,
 kui mina sinda sisse võtsin,
 siis sina minda maha lüksid!

⁵ Et õllekene, õimukene,
 kal'akene, kaimukene!

Viina jõid Viru isandad,
 saia sõivad Salla naised,
 mett jõid metsa neitsikesed,
¹⁰ kal'la kasupoiste naised –
 sedap joond mina mehikene,
 härjapõlve poisikene.

H I 7, 57/8 (54) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1894).

Viin murrab maha + Viina jõid Viru isandad.

369. PILL EI TOIDA

1.

612

Pillikene, rõemukene,
 kannel kallis, mängukene!

Ei pilli toida pereta,
 kannel ei kaasata elata –
⁵ pilli kõnnib kõrtsiteeda,

otsib õlleoone'eida,
 katsub viinakammerida!

Lähme lauldes läbi metsa,
 kelle ääl siis ästi kostab –
¹⁰ sellel peigmees mütsi ostab.

H II 1, 273 (404) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 1250 (lt. 456: Pill ei toida).

Pill ei toida + Lauldes läbi metsa.

370. VILTU

613

1.

Hiiu tee viltu,
kõrsinaine kõver, viltu,
valas aga viltu viinamõdedud,
uurakille õlletööbid!

⁵ Kõrsieite, kõrsitaati,
hoia oma ilus tütar,

kaitse oma kallis tütar –
kõrsi kohal käib palju mehi,
ära lase ära viia!

¹⁰ Kõrsi kohal käib palju rahvast –
sepasellid, kangrupoisid,
liiatagi linnamehed.

H, Gr. Qu., 191/2 (89) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

Viltu + Kõrtsinaine tütar.

614

2.

lidut-tiidut, tee oli viltu,
Kõrtsi Kai see kõndis viltu,
pajupõõsas paistis viltu,
kuusepuu oli kukkund viltu.

Lapsena Purdi kandis kuulnud. Viisi ei mäleta.

RKM II 213, 548 (19) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (1965).

371. SIKU SARVED

615

1.

Otsa eit ja taat olid kanged laulma. Neil olnd palju laule. Hoind kord kaelakuti kinni,
noored inimesed ümberringi, ja laulnud kraavi ääre peal kuni Rall jutlust pidand:

Üksipidi kõverad härja sarved
ja kaksipidi kõverad siku sarved.

Olid viina peale kihla vedand, et laulavad senikaua, kuni pastor jutlust peab.

RKM II 213, 531 (9) < Anna khk., Sõmeru k. – O. Kõiva < Hilda Veedan (1965).

TÜLITSEMINE, VARGUS

372. PURELGE, KOERAD!

1.

616

Purelge, purelge, koerad,
ärge, koerad, kokku minge!
Mina aga viskan virsavetta,
tõstan tõrreloputesta!

Kk.: 3. virsa vette.

H II 1, 654 (845) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 771 (lt. 283: Purelge, koerad!).

373. ARMUKESE ÕPETAMINE

1.

617

Naine juhatab armukest, kes ukse ees seisab, ilma et oma mees sest aru saaks.

Ää tule tuppa, tuulekene,
tuas on tuategijad,
sees on seina sillerdajad,
palgi paigale panijad!

⁵ Aja, tuuli, aida poole,

keera, tuuli, kerstu poole!

Võta võti räästa'asta,

võivitsik viilu päälta,

saiakott on salve pääl,

¹⁰ koogikott on kerstu pääl.

H II 1, 651 (836) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 2397 (lt. 1180: Varga ja armukese õpetamine, B2) ja VK VIII nr. 794 (lt. 295: Varga õpetamine, var. 2).

NIMESÕIMUD

374. JUHAN-JUSSI TAPPIS KASSI

618

1.

Juhan-Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka,
Annele aluspalaka,
Marile magatsiteki,

⁵ Liisule libedad kingad.
Siis läks läbi meie õue –
sõi meie sea söögi,
lakkus meie lapse perse.

H II 1, 654 (846) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: VK VIII nr. 798 (lt. 296: Juhan-Jussi tappis kassi, var. 1).

Juhan-Jussi tappis kassi + Sõi sea söögi.

619

2.

Juhan-Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka.

A 7818 (3) < Paide l. – Maria Alber, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

620

3.

Kärevere Jüssi tappis kassi,
viskas talle taeva alla,
ise lippas linna poole,
naised-lapsed Narva poole.

A 7819 (10) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

621

4.

Juhan-Jussi tappis kassi
kahe kambri ukse vahel.

A 7820 (11) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Juhan-Jüssi tappis kassi
kahe kambri ukse vahel.

A 7821 (6) < Paide l. – Benita Eisberg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Juhan-Jussi tappis kassi,
tegi vanaeidele kasuka.

A 7825 (9) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi kassinahast Kaiele kasuka.

A 7841 (20) < Anna khk., Tängjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka.

A 7848 (9) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Juhan-Jussi tappis kassi
kahe kambri ukse vahel.

A 10233 (5) < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Ilse Jaanholdt, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

627

10.

Juhan-Jussi tappis kassi
kahe kambri ukse vahel,
nahast tegi naisele kasuka.

A 10240 (9) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

628

11.

Juhan-Jussi tappis kassi
kahe kambri ukse vahel.

A 10244 (3) < Paide l. – Meeta Tepp, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

629

12.

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka.

A 15081 (13) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

630

13.

Kärevere Jussi tappis kassi
ja laulis kontrabassi.

A 15112 (9) < Paide l. – Uno Kriitmaa, Paide Keskk. III kl. (1935).

631

14.

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka,
enesele leinasärgi.

A 15120 (15) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka.

A 15138 (12) < Paide l. – Anelle Tamm, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kärevere Jussi tappis kassi,
pani hiirepojad passi.

A 15138 (13) < Paide l. – Anelle Tamm, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kärevere Jussi tappis kassi,
viskas kassi taeva poole,
ise tema litsus linna poole,
naised-lapsed Narva poole.

A 15801 (3) < Paide l. – Ilmar Isop, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

Naabri Juss see tappis kassi,
pistis pussi kassi tussi.

A 15819 (7) < Paide l. – Johannes Tagapere, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

Kärevere Jussi tappis kassi,
viskas kassi taeva poole,
ise lidus linna poole,
naised-lapsed Narva poole.

A 15827 (4) < Paide l. – Linda Gaasa, Paide linna algk. V kl. (1936).

637

20.

Kärevere Jussi tappis kassi,
viskas pussi kassi tussi.

A 15829 (13) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k., Takkassaare t. – Endel Indermitte,
Paide linna algk. V kl. (1936).

638

21.

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka.

A 15832 (8) < Paide l. – Paul Jaksi, Paide linna algk. V kl. (1936).

639

22.

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Käiele kasuka.

A 15834 (6) < Paide l. – Erich Järv, Paide linna algk. V kl. (1936).

640

23.

Kärevere Jussi tappis kassi,
viskas kassi taeva poole,
ise jooksis linna poole,
naised-lapsed Narva poole.

A 15839 (10) < Paide l. – Juta Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

641

24.

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Kaiele kasuka,
eest oli kitsas, takka lai,
kust ta selle näru sai!

A 15849 (4) < Paide l. – Voldemar Siska, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kärevere Jussi tappis kassi,
tegi Juhanile kasuka.

A 15853 (6) < Paide l. – Oskar Vimberg, Paide linna algk. V kl. (1936).

375. HANS-KANS, KANAVARAS

1.

643

Hans-Kans, kanavaras,
ennemuistne anevaras,
viis aned linna,
sai sada saia,

⁵ jägas külanaestele,
oma naine nuttis nurkas
viie väeti lapsega.

H III 23, 442/3 (3) < Paide khk. – O. J. Siin (1895).

376. ANTS-TÕNTS, TÕRVAKONTS

1.

644

Minu ema tegi igast asjast laulu. Küll oli hea pea! Naabrimees Ants viis lehma linna –

Ants-Tõnts, tõrvakonts,
viis lehma linna,
sai sada saia,

andis külanaistele
⁵ ja oma naine jäi kodu nutma.

Viisi ei olnud. Ema ütles niisama, kui Ants linnas käis.

RKM II 213, 557/8 (13) < Anna khk., Ojaküla, Uuesauna t. – O. Kõiva < Aliide Tammistu (1965).

LAULUD LASTELE JA HÄLLILAULUD

HÄLLILAULUD

377. ÄIUTUS

645

1.

Äiu-äiu, tudu, tudu,
meie laps jääb magama!

A 7820 (21) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

378. SUISU SUUREMAKS!

646

1.

Suisu-suisu, lapsekene,
suisu-suisu suuremaks,
piimapiisa priskuseksi,
koorekannu kõrguseksi!

H II 1, 267 (395) < Jõhvi khk., Puru k. < Paide khk.? < Peetri khk. – O. Kallas, M. Ostrov < Leena Randmer (1888).

Trükitud: ERIA nr. 6646 (lt. 3133: Suisu suuremaks, var. 1) ja VK VIII nr. 1775 (lt. 705: Suisu suuremaks!).

647

2.

Suisu-suisu suuremaks,
paisu pisut pikemaks,
õlekõrre kõrguseksi,
oavarre raskuseksi!

ERA II 14, 231 (20) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

379. KIIGU, KITSETALL!

1.

648

Laula, laula, lammatalle,
kiigu, kiigu, kitsetalle!
Lammatall saab laulijalle,
kitsetall saab kiikujalle.

ERA II 14, 287 (25) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

380. LASE KIIK KÄIA!

1a.

649

Äia-tuia,
lase kiigu käia
kaugele metsa,
suure kännu otsa!

Emalaulis seda veel lastelastelegi.

RKM II 213, 547 (17) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (1965).

1b.

650

MM ♩ = 130–142

$g^2=g$ Äi - a - tui - a, la - se kii - gu käi - a

kau - ge - le met - sa, suu - re kän - nu ot - sa,

äi - a - tui - a, la - se kii - gu käi - sa
 kau - ge - le met - sa, suu - re kân - nu ot - sa!

Äia-tuia,
 lase kiigu käia
 kaugele metsa,
 suure kännu otsa!

RKM, Mgn. II 1057 d – O. Kõiva ja R. Hansen < Albert Lauri (1965). Lit. E. Tampere.

651

2a.

Äia-tuia,
 lase kiigu käia
 vasta kapi nuia,
 sealt saame süia –

⁵ pikast pudelist piima,
 laiast lauast leiba,
 viie tipsi tanni,
 äia ja tuia!

Kui õdesid-vendi kiigutasin, siis laulsin. Ema käest õpitud. Ema laulis nendesamade sõnadega.

RKM II 213, 384 (16) < Anna khk., Taga-Võõbu k., Matsimäe t. – O. Kõiva < Katarina Kreti (1965).

652

2b.

Hällilaul

Ä - äi - a(h), tu - ui - a(h), la - se kii - gu käi - a
 vas - tu ka - pi nu - ui - a, sealt saa - me süü - a!

RKM II 196, 506 (35) – A. Põldmäe < Katarina Kreti (1965).

2c.

653

MM $\text{♩} \sim 88$

gl=dl Ä - i - a - tu - i - a, la - se kii - gu käi - a

vas - tu ka - pi nu - i - a, se - alt saa - me süi - a,

pi - kast pu - de - list pii - ma, lai - ast lau - ast le - i - ba,

vii - e tip - su ta - n - ni, ä - i - a ja tui - a!

RKM, Mgn. II 1060 c – O. Kõiva ja R. Hansen < Katarina Kreti (1965). Lit. E. Tampere.

3a.

654

Ema laulis õelastele Vao vallas:

Äia-ämma,
lase kiigu käia
üle mere metsa,
kuiva kännu otsa!

RKM II 213, 563 (3) < Anna khk., Nurme k. < Koeru khk., Vao k. – O. Kõiva < Hilda Saar (26. VI 1965).

655

3b.

Hällilaul

Allegro

Äi - a - äm - ma, la - se kii - gu käi - a
 ü - le me - re met - sa, kui - va kân - nu ot - sa!

RKM II 213, 332 – T. Roonurm < Hilda Saar (1. VII 1965).

381. UNI, TULE!

656

1.

Uni, tule uksest sisse,
 kuku lapse kulmu peale,
 lase lapse lao peale!

ERA II 14, 277 (15) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

657

2.

Uni, tule uksest sisse,
 kuku lapse kulmu peale,
 lase lapse lau peale!

ERA II 14, 36 (11) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

658

3.

Uni, tule uksest sisse,
 kuku lapse kulmu peale!

ERA II 14, 229 (17) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Uni, tule uksest sisse,
tule lapse silma sisse,
lange lapse lau peale!

ERA II 14, 78 (20) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

Unelaul

Uni tuleb uksest sisse,	kuku lapse kulmu peale,
käi kiigu ääre peale,	⁵ lase lapse lau peale!
sihi lapse silma sisse,	Jäe laps magama!

ERA II 122, 336/7 (55) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Maria Laube (1936).

Uni, tule uksest sisse,
astu meie aknast sisse,
lase lapse lau peale,
kuku lapse kulmu peale!

Ema laulis. Lihtne leelu.

RKM II 213, 508 (6) < Kose khk., Paunküla < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

Äiulii-äiulii!	⁵ lange lapse kulmu peale,
Uni, tule uigates,	kuku lapse kulmu peale,
läbi laane luigates!	ea laps jääb magama!
Uni, tule uksest sisse,	

Vahelt laulan ja vahelt räägin muidu. (Esitas pool-lauldes tütrepoega süles kiigutades.)

RKM II 213, 578 (1) < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Elisabet Pärloja (1965).

Uni tuleb huigates + Uni, tule.

Uni, uni, uksest sisse,
 kuku lapse kulmu peale,
 astu lapse silma peale,
 meie laps jääb magama!
 Vanaemalt.

RKM II 213, 343 (3) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

382. MEMM LÄKS METSAST MARJU TOOMA

664

1a.

Kiku-liku, raudamutti,	Jukule ja Junnule,
raudamutti, käärid kotti!	⁵ Mikule ja Mannile.
Memm läks metsast mammu tooma	

ERA II 23, 93 (1) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann (1930).

665

1b.

Vana laste kiigulaul

Kiku-liku, raudamutti,	Jukule ja Junnule,
raudamutti, käärid kotti!	⁵ Mikule ja Mannile.
Memm läks metsast mammu tooma	

ERA II 122, 278 (3) – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

383. MAGA, MAGA, MAALU-KAALU!

1.

666

Unelaul

Maga, maga, Maalu-Kaalu!
Ma olen kerbud kinni pannud,
lutikad ära lugenud,

sääsed panin kammitsasse,
⁵ laps võib vaikselt magada.

ERA II 122, 365/6 (61) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

384. TULE KOJU, ISAKENE!

1a.

667

Ema alati laulis kiigu ääres, kui isa väljas oli:

Tule aga, isa, tuule pealta,
lase laia välja pealta,
keerita kiriku pealta!*

Too mul saiad sarvilised,

⁵ mesikoogid meelelised,

sepikud seda paremad!

Jätaks saiad soode peale,

mesileivad lepikusse,

kui aga isa koju tuleks!

*Teistkordsel esitamisel (lauldes) muutis T. P. pisut algusvärsse:

Tule, tule tuule pealta,
lase laia välja pealta,
keerita, keerita kiriku pealta!

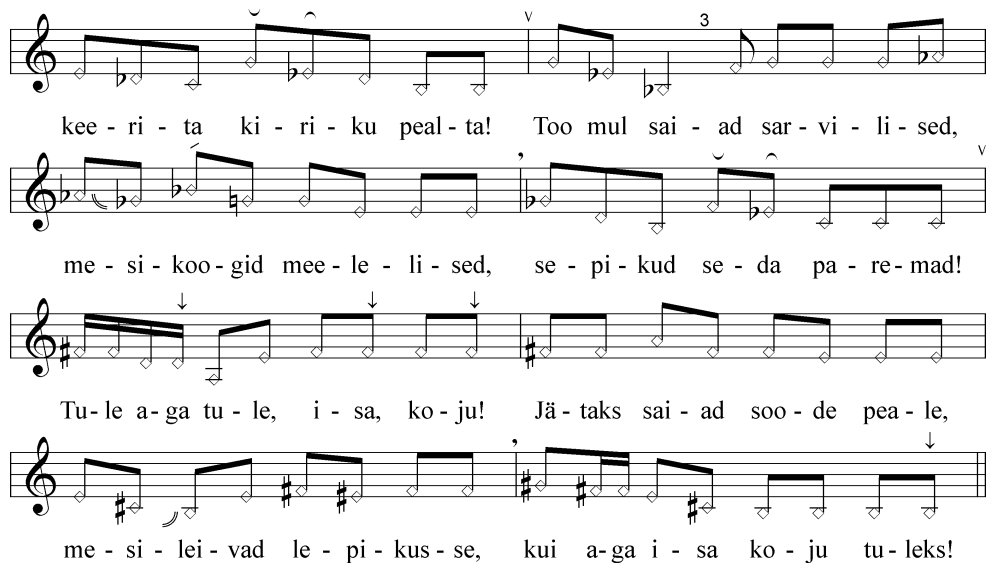
RKM II 213, 508/9 (7) < Kose khk., Paunküla < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

1b.

668

MM ♩ = 162–172

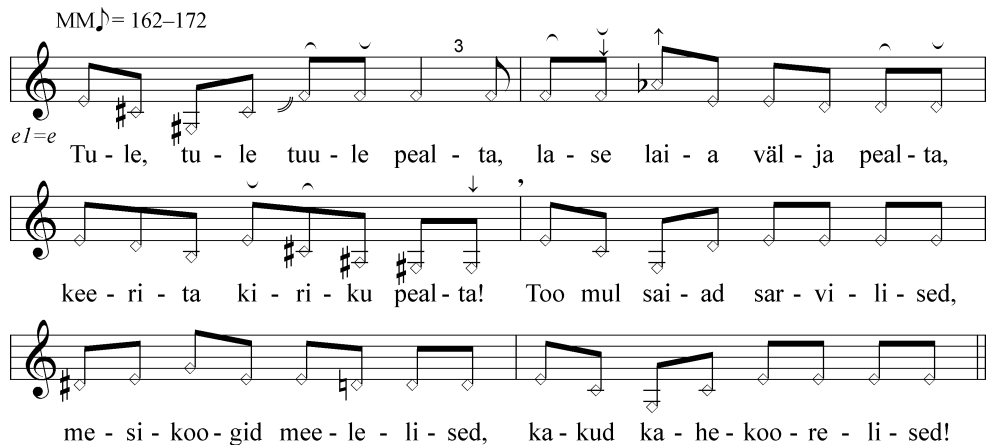
f Tu - le, tu - le tuu - le peal - ta, la - se lai - a väl - ja peal - ta,

kee - ri - ta ki - ri - ku peal - ta! Too mul sai - ad sar - vi - li - sed,
me - si - koo - gid mee - le - li - sed, se - pi - kud se - da pa - re - mad!
Tu - le a - ga tu - le, i - sa, ko - ju! Jä - taks sai - ad soo - de pea - le,
me - si - lei - vad le - pi - kus - se, kui a - ga i - sa ko - ju tu - leks!

Teisel korral:

MM♩ = 162–172

el=e Tu - le, tu - le tuu - le peal - ta, la - se lai - a väl - ja peal - ta,
kee - ri - ta ki - ri - ku peal - ta! Too mul sai - ad sar - vi - li - sed,
me - si - koo - gid mee - le - li - sed, ka - kud ka - he - koo - re - li - sed!

RKM, Mgn. II 1056 a – O. Kõiva ja R. Hansen < Tõnis Paimets (1965). Lit. E. Tampere.

MÄNGITAMISLAULUD

385. SÕIT-SÕIT LINNA!

1.

669

Kop-kop-kop Riiga,
Riia väravast välja,
too lapsel saia!

Olen ise kuulnud.

A 9830 < Anna khk., Eivere m. – Marie Ots (1928).

2.

670

Kop-kop-kop linna!
Mis sinna minna?
Õele toob õuna,

vennale toob viina,
⁵ emale toob mesikakku,
isale tubakajunni.

Kuuldud Porkunis Marta Haugaselt.

ERA II 298, 119 (32) < Paide l. – R. Viidalepp < Helene Neumann (1930).

3.

671

Lapselaul

Ptruu, sõida Riiga,
taas Tallinna,
too lapsele saia!
Saiad-saiad sarvilised,

⁵ kakud kahekoorelised,
mesileivad meelelised,
hapud leivad augulised,
sepikud seda paremad!

ERA II 122, 367 (64) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Anna Neumann (1936).

Kop-kop-kop Riiga!
 Mis sinna minna?
 Lapsel' saia tooma.

Hobu toob ossi,
⁵ kabi toob kakku,
 look toob lapsele linnasaia.

A 15855 (18) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kõputuslaul lapsele

Ptruu, sõida Riiga
 ja Riia väravast välja!
 Too lapsel saia,
 meie Meelil* saia!

⁵ Saiad suured sarvilised,
 mesileivad meelelised,
 hapud leivad augulised,
 kakud kahekoorelised!

Võetakse laps põlvele ja kõputatakse rütmis, nagu sõidaks hobusega.

Laulis seda Kõõba [Anna khk., Puiatu k.] vana perenaine Anna Lunden minu pojale 49 aastat tagasi. Poeg oli siis 6-kuune.

*O. Niinemäe lapselaps, laulu üleskirjutamisajal oli pooleaastane.

RKM II 98, 27 (1) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – Ottilie Niinemägi (kogujalt), (1960).

Ptruu, sõida Riiga
 ja Riia väravast välja!
 Too lapsel saia,
 meie Katrekesel* saia!

⁵ Saiad suured sarvilised,
 mesileivad meelelised,

hapud leivad augulised,
 kakud kahekoorelised!
 Ptruu, sõida Riiga
¹⁰ ja Riia väravast välja!
 Too Katrel saia,
 meie Katrekesel saia!

Laste üpituslaul. Isa põlve peal üpitas, kui töölt tuli.

*O. Niinemäe lapselaps, laulu üleskirjutamisajal oli poolteiseaastane.

RKM II 213, 581/2 (1) – O. Kõiva < Ottilie Niinemägi (1965).

MM ♩ = 128–144

gl=b Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra-vast väl' - la,
 ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra-vast väl' - la!
 Too Kat - rel sai - a, mei-e Kat-re-ke-sel sai - a!
 Sai-ad suu - red sar-vi - li - sed, me-si-lei - vad mee-le - li - sed,
 ha-pud lei - vad au-gu - li - sed, ka-kud ka - he - koo-re - li - sed.
 Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra-vast väl' - la!

Teisel korral:

MM ♩ ~ 144

gl-h Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra-vast väl' - la!
 Too Kat - rel sai - a, mei-e Kat-re-ke-sel sai - a!

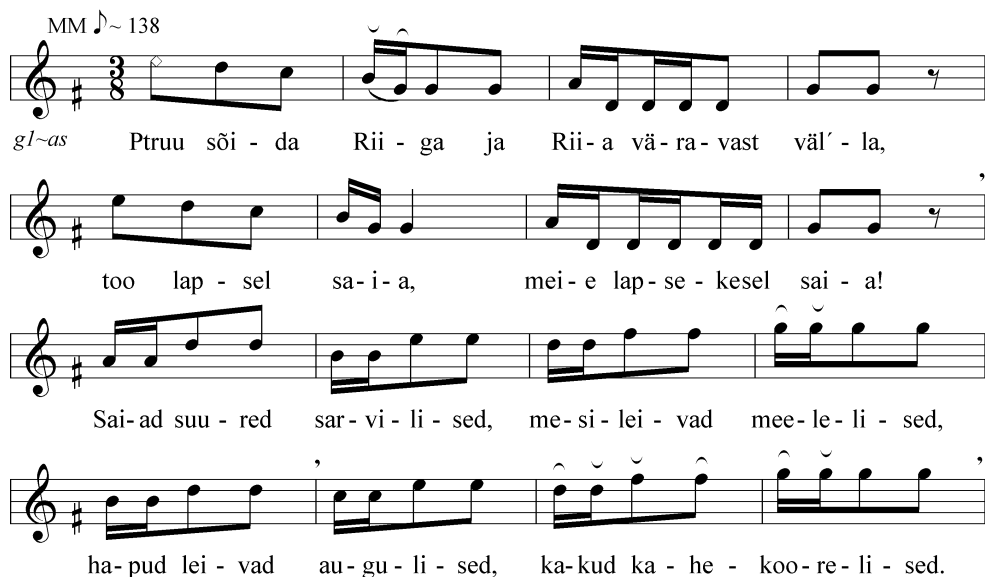
Sai-ad suu - red sar-vi - li - sed, me-si - lei - vad mee-le - li - sed,
 ha-pud lei - vad au-gu - li - sed, ka-kud ka - he - koo-re - li - sed.
 Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra - vast väl' - la,
 ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra - vast väl' - la!

RKM, Mgn. II 1015 a – O. Kõiva < Otilie Niinemägi (2. V 1965). Lit. E. Tampere.

676

5d.

MM ♩ ~ 138

gl-as Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii-a vä-ra - vast väl' - la,
 too lap - sel sa - i - a, mei - e lap - se - kesel sai - a!
 Sai-ad suu - red sar-vi - li - sed, me-si - lei - vad mee-le - li - sed,
 ha-pud lei - vad au-gu - li - sed, ka-kud ka - he - koo-re - li - sed.

Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii - a vä - ra - vast väl' - la!

Teisel korral:

MM ♩ ~ 138

gl-asl Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii - a vä - ra - vast väl' - la,

ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii - a vä - ra - vast väl' - la!

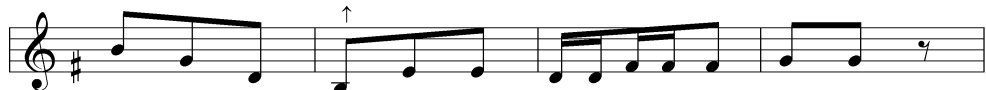
Too lap - sel sai - a, mei - e lap - se - ke - sel sai - a!

Sai - ad suu - red sar - vi - li - sed, me - si - lei - vad mee - le - li - sed,

ha - pud lei - vad au - gu - li - sed, ka - kud ka - he - koo - re - li - sed.

Ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii - a vä - ra - vast väl' - la,

ptruu sõi - da Rii - ga ja Rii - a vä - ra - vast väl' - la!

RKM, Mgn. II 1058 a – O. Kõiva ja R. Hansen < Otilie Niinemägi (1. VII 1965). Lit. E. Tampere.

Avaldatud: Eesti rahvalaule ja pillilugusid I. Teaduslik antoloogia. Koostanud ja kommenteerinud H. Tampere, E. Tampere, O. Kõiva. Tartu, 1970, lk. 11–12 (lt. 1: Sõit Riiga), Pl. II A. Teine, täiendatud tr.: Eesti rahvamuusika antoloogia. Tartu, 2003, lk. 111, CD 1, nr. 32.

Sõit-sõit linna!
Mis sinna minna?
Sealt saia tooma.

Seda olen oma lastele laulnud.

RKM II 213, 509 (8) < Kose khk., Paunküla < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

386. SÕIT-SÕIT SÕTSELE!

678

1.

Sõit-sõit sõtsele,
üle aia onule!

A 15863 (20) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

387. SÕIT-SÕIT SUUREKÜLA POOLE!

679

1a.

Isa põlvel sõit

Sõit-sõit-sõit Suureküla poole,
kaks naist läksid Kanaküla poole!
Meil naurid ja teil naurid
ja igas peres olid keendkapsad.

Kuulnud äialt Mart Niinemäelt, snd. 1853. a., pärit Viljandimaalt, Kabala vallast.

RKM II 98, 28 (2) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1960).

Sõit-sõit-sõit Suureküla poole,
kaks naist läksid Kanaküla poole!
Meil naurid ja teil naurid
ja igas külas olid keetkapsad.*

Laste üpituslaul. Isad laulsid lastele.

*Teistkordsel laulmisel: ... ja igas peres olid keetkapsad.

RKM II 213, 582 (3) – O. Kõiva < Otilie Niinemägi (1965).

2a.

681

Uit-suit-suit Suureküla poole, ja igas külas olid keedekapsad.
kaks naist läksid Kanaküla poole! ⁵ Uh-tсах-tсах, uh-tсах-tсах!
Meil naurid ja teil naurid

Isalt Robert Niinemäelt, laulnud ka oma noorematele õdedele-vendadele ja tütrele põl-
vel sõidutades.

RKM II 213, 576 (3) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – O. Kõiva < Aare Niinemägi (8. VI 1965).

2b.

682

Laste hüpitamise laul

Allegro vivo

... kaks naist läk-sid Ka-na-kü-la poo-le!

Sua Siin nau - rid ja seal nau - rid ja ka-hes kü-las o - lid kee-de-kap - sad.

RKM II 213, 306/7 – T. Roonurm < Aare Niinemägi (23. VI 1965).

Uts - uts - uts Suu - re - kü - la poo - le, kaks naist läk - sid Ka - na - kü - la poo - le!

Meil nau - rid ja teil nau - rid ja i - gas ma - jas o - lid kee - de - kap - sad.

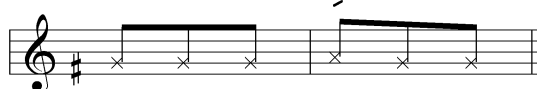
RKM II 196, 533 (108) – A. Põldmäe < Aare Niinemägi (1. VII 1965).

gl=c Utt - sutt - sutt Suu - re - kü - la poo - le, kaks naist läk - sid Ka - na - kü - la poo - le!

Meil nau - rid ja teil nau - rid ja i - gas kü - las o - lid kee - de - kap - sad.

Utt - tsah - tsah, utt - tsah - tsah!

RKM, Mgn. II 1058 g1 – O. Kõiva ja R. Hansen < Aare Niinemägi (1965). Lit. E. Tampere.

gl=c Utt - sutt - sutt Suu - re - kü - la poo - le, kaks naist läk - sid Ka - na - kü - la poo - le!

rit. —————,

Meil nau - rid ja teil nau - rid ja i - gas kü - las o - lid kee - de - kap - sad.

Uht - tsah - tsah, utt - sudd - sudd!

RKM, Mgn. II 1058 g2 – O. Kõiva ja R. Hansen < Aare Niinemägi (1965). Lit. E. Tampere.

3.

686

MM ♩ ~ 174

gl=e Sõit-sõit-sõit Suu - re - kü - la poo - le, kaks naist läk - sid Ka - na - kü - la poo - le!

Meil nau - rid ja teil nau - rid ja i - gas kü - las o - lid keet - kap - sad.

See on laste põlvel sõidutamise laul. Seda lauldi minu lapsepõlvekodus Annas, kui ma väike olin. Aga ma olen seda ka ise laulnud oma lastele ja lastelastele. Kõigepealt kuulsin oma isalt ja oma vennalt [Aare Niinemäelt]. Isa vanemad olid pärit Viljandimaalt.

RKM, Mgn. II 4427 (1) < Tartu l. < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – Otilie Kõiva (lindistajalt), (1990).

388. SÕIT-SÕIT SÕMERUSSE!

1a.

687

Nurme küla taatide kõputuslaul lastele põlvel:

Kõp-kõp-kõp kabelisse,
sõidame nüüd Sõmerusse!

Sõmeru küla on naaberküla Nurmele, Anna kabeliks kutsutakse Anna kirikut, et ta on ümbritsetud koguduse kalmistust.

Laulis Otto Lunden, Kõõba [Anna khk., Puiatu k.] vanaperemees, sünd. 1858. a. (Nimi Lunden on Rootsi päritoluga.)

RKM II 98, 28 (3) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1960).

688

1b.

Kõp-kõp-kõp kabelisse,*
sõidame nüüd Sõmerusse!**

Nurmsi küla kõputuslaul.

*Kabel öeldakse kiriku kohta. Anna kirik asub Nurme (end. Nurmsi) külast umb. 3 km. eemal.

**Sõmeru on Nurme naaberküla.

RKM II 213, 582 (2) – O. Kõiva < Otilie Niinemägi (1965).

689

2.

Isa vahel jõrises:

Sõit-sõit-sõit Sõmerusse,
pita-pata Paide linna!

RKM II 213, 509 (9) < Kose khk., Paunküla < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva < Tõnis Paimets (1965).

389. KIPPADI-KAPPADI!

690

1.

Tiivali-taavali, kippadi-kappadi,
Sinisoo ääre halja sööma!
Isalt.

RKM II 213, 343 (2) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

390. TULE MEILE!

1.

691

Et uht-uht-uht, tule sina meile,
meie eit tuleb omme teile!
Meie eit toob sooja saia,

pika pudeliga piima.
⁵ Koti küllest kuub selgas,
takuriidest tanu peas.

H II 54, 184 (79) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

391. KOER LÄHEB KARJA

1.

692

Jalgu kokku lüües lauldakse:

Kuts läks karja: kompa-kampa.
Tuli kodu: vita-vata!

Kaks viimast sõna saavad üsna ruttu ööldud.

H II 13, 650 (2) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

2.

693

Koer läeb karja: vinta-vänta, vinta-vänta.
Tuleb koju: kips-kõps, kips-kõps!

A 7819 (8) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

3.

694

Kuts läeb karja: linta-lonta.
Tuleb koju: tipa-tapa!

A 7820 (9) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

695

4.

Koer läeb karja: vinta-vänta.
Tuleb koju: tipa-tapa!

A 7824 (6) < Paide khk., Kriilevälja k. – Liidja Jaksi, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

696

5.

Koer läks karja: vinta-vänta.
Tuli koju: tipa-tapa!

A 7825 (8) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

697

6.

Koer läks karja: kimpa-kompa,
saba tal sorus, pea tal norus.
Tuleb koju: tipa-tapa tirdi,
vinta-vänta virdi!

A 7841 (18) < Anna khk., Tänjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

698

7.

Koer läks karja: kompa-kampa.
Tuli kodu hapupiimapudi sööma:
tipa-tapa, tipa-tapa!

A 7848 (8) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

699

8.

Kuts läheb karja: linta-lonta, linta-lonta.
Tuleb koju piimapudi sööma:
tipp-tapp, tipp-tapp!

A 9830 < Anna khk., Eivere m. – Marie Ots (1928).

Koer läheb karja: kimpa-kompa,
pea norus, saba sorus.
Tuleb koju: vutt-vutt-vutt!

A 10243 (8) < Paide l. – Olga Tanel, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Koer läks karja: kompa-kampa,
saba sorus, pää tal norus.
Karjast koju: timpa-tampa tirdi,
vinta-vänta virdi!

A 15087 (6) < Anna khk., Ojaküla – Hirlanda Sagar (snd. Tallinnas), Paide Keskk. I kl. (1935).

Koer läks karja: kompa-kampa.
Tuli karjast tagasi: vut-vut-vut!

A 15090 (10) < Paide l. – Isak Spungin, Paide Keskk. I kl. (1935).

Koer, mine karja!
Koer läeb karja: kompa-kopa.
Koer, tule koju apupiimapudi sööma!
Koer tuleb: tip-tip-tip!

A 15094 (8) < Paide l. – Irmgard Uus, Paide Keskk. I kl. (1935).

Koer läks karja: kompa-kompa.
Tuli tagasi: vut-vut-vut!

A 15106 (9) < Paide l. – Raissa Jaksi, Paide Keskk. III kl. (1935).

705

14.

Koer läks karja: vinta-vänta,
saba sorus, pea tal norus.
Tuli koju: tipa-tapa, tipa-tapa, tipp!
Piimakauss ju ootas seal.

A 15120 (14) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

706

15.

Koer läks karja: kompa-kampa,
saba sorus, pää tal norus.
Karjast koju tuli: vinta-vänta virdi,
timpa-tamba tirdi!

A 15831 (9) < Paide l. – Eevi Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

707

16.

Koer läks karja: linta-lonta.
Tuli aga tagasi: tipa-tapa, tipa-tapa!

A 15854 (6) < Paide l. – Astra Aabla, Paide linna algk. VI kl. (1936).

708

17.

Koer läks karja: vinta-vänta.
Tuli koju: tipa-tapa, tipa-tapa, tip-tip-tip!

A 15855 (6) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

709

18.

Koer läheb karja: vinta-vänta, vinta-vänta.
Tuleb koju: timpa-tämpa, timpa-tämpa tirdi!

A 15856 (9) < Paide khk., Viraksaare – Leida Diesfeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Koer läks karja: kimpa-kompa.
Tuli koju: vinta-vänta virdi!

A 15857 (10) < Paide l. – Elmar Evart, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Koer läks karja: linta-lonta.
Tuli koju: tipa-tapa!

A 15863 (12) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Koer läks karja: vinta-vänta.
Tuli koju: tipa-tapa, tipa-tapa tirrardi!

A 15967 (6) < Paide l. – Paul Ruuben, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Koer läks karja: kompa-kampa.
Karjast koju: vinta-vänta virdi,
kompa-kampa kordi!

A 15868 (10) < Paide l. – Arma Samblik, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Koer läks karja: vinta-vänta, vinta-vänta.
Tuli koju: tip-tap, tip-tap!

A 15872 (7) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Lapse jalgade mäng

Kuts läks karja: vinta-vänta, lonta-lonta,
vinta-vänta, lonta-lonta.
Tuleb koju: tipa-tapa, tipa-tapa,
tipa-tapa, tipa-tapa tipp!

Ema võtab lapse sülle, mõlemid jalgu, teine teises käes hoides tõstab lapse jalakesi üles ja alla. Kuts läheb karja laisalt – jalgade liigutused on väga aeglased; tuleb koju rõõmsalt, kiiresti – lapse jalgadega tehakse kiireid liigutusi.

Kuuldud Annas Otto Lundenilt (snd. 1858).

RKM II 98, 28/9 (4) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1960).

Koer läks karja: vinta-vänta.
Tuli tagasi: tipa-tapa!

RKM II 196, 372 (9) < Peetri khk., Vodja k. < Paide khk., Mäo v. – L. Briedis < Miina Kärber (1965).

Pisikesele lapsele, kes natuke jonnib, tehakse mängu. Tal võetakse jalgadest kinni ja öeldakse:

Kuts läks karja: kimpa-kompa.
(Jalgu liigutatakse aeglaselt.)
Karjast koju: vinta-vänta, vinta-vänta!
(Jalgu liigutatakse kiiresti.)

RKM II 306, 54 (76) < Paide l. – Saima Paeoja (kogujalt), (1973).

392. TEE KAKKU!

1.

718

Veikse lapse käekesi kokku lüües lauldakse järgmist laulukest ja kui lugu otsas, siis peab keegi pakutud kaku vastu võtma:

Tee kakku, kasta saia,
pane palju võida peale,
silita sealihaga,

veereta kanamunaga,
⁵ pista ahju, võta välja!
(Keegi) säh, kakku!

H II 13, 650 (1) < Paide ja Türi khk. – K. Türk (1889).

2.

719

Tee kakku, kasta saia,
võia võid pääle,
viska ahju, tõmba välja!
Aga hea!

A 7819 (23) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

3.

720

Tee kakku, tee kakku,
kasta saia,
pane pailu võida pääle,

veere, veere!
⁵ Viska ahju vopsti, pista suhu supsti!
Nämm-nämm-nämm!

A 7821 (10) < Paide l. – Benita Eisberg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

4.

721

Tee kakku, kasta saia,
pane sealiha ka,
siis saab kena kakukene,
sile saiakene!

⁵ Veere, veere, kuku laps,
säh kakku, söö ära:
nämm-nämm!

A 7841 (33) < Anna khk., Tánjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

722

5.

Tee kakku, kasta saia,
pealt kanamunaga,
seest sealihaga!
Veere, veere supsti ahju!

A 7848 (16) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

723

6.

Tee saia, kasta kakku,	viska ahju, võta välja,
silitse sealihada,	⁵ määri palju võida peale!
kalitse kanamunada,	

A 9830 < Anna khk., Eivere m. – Marie Ots (1928).

724

7.

Tee pätsi, kasta kakku,
pane ahju, võta välja,
pista suhu supsti!

A 15074 (18) < Paide l. – Helgi Aur, Paide Keskk. I kl. (1935).

725

8.

Tee pätsi, kasta kakku,	viska ahju supsti!
silita sealihaga,	⁵ Võta välja, söö ära!
pealt kanamunaga,	

A 15120 (23) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

726

9.

Tee kakku, kasta saia
sooja hanemunaga,
viska ahju põntsti!
Võta välja, nosi nüüd!

A 15855 (12) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Tee kakku, kasta saia,
sili sealihaga,
pane palju võida peale!
Veere, veere, kuku!

A 15872 (24) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Lapse mäng kätega

Veere, veere kakku,
võia võid peale!
Söö ära: nämm-nämm-nämm!

Lapse peosid hõõrutakse kokku, nagu veeretaks ta kakku ja hõõruks võid peale. Lõpuks pannakse lapse peod nagu kaku söömiseks suu juurde.

Kuuldud Annas Otto Lundenilt (snd. 1858).

RKM II 98, 29 (5) < Anna khk., Nurme k. – Otilie Niinemägi (kogujalt), (1960).

Lastele räägiti:

Tee kakku, kasta saia,
silita sealihaga,
kasta kanamunaga,
veere, veere kokku!

RKM II 196, 572/3 (10) < Peetri khk., Vodja k. < Paide khk., Mäo v. – L. Briedis < Miina Kärber (1965).

Selle mängu puhul patsitakse kokku väikese lapse käsi ja tehakse vastavaid liigutusi seoses järgmiste sõnadega:

Patsi, patsi kakku,
veere, veere kakku,
sili sealihaga,
kasta kanamunaga,

⁵ viska, kops, ahju,
võta välja kähku!
Söö ära: nämm-nämm!

Sõna “söö” juures tõmmatakse lapse enda kätega tal üle näo ja suu.

RKM II 306, 54 (75) < Paide l. – Saima Paeoja (kogujalt), (1973).

393. TII-TII, TIHANE!

731

1.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
hüppa üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 7818 (11) < Paide l. – Maria Alber, Paide linna algk. IV kl. (1925).

732

2.

Liiri-lõõri, lõokene,
piiri-pääri, pääsukene,
hüppa üle ua-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 7819 (12) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

733

3.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
liiri-lõõri, lõoke,

piiri-pääri, pääsuke,
⁵ hüppa üle ua-aia,
karga üle kapsa-aia!

A 7820 (18) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Liiri-lõõri, lõokene,
piiri-pääri, pääsukene,
hüppa üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 10240 (14) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle kapsa-aia,

lenda üle oa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15075 (12) < Paide l. – Aksel Bergman, Paide Keskk. I kl. (1935).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane!
Lendas üle oa-aia,

kargas üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15076 (14) < Paide l. – Virve Herbst, Paide Keskk. I kl. (1935).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle kapsa-aia,

lenda üle oa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15081 (16) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

738

8.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15083 (10) < Paide l. – Heldur Margus, Paide Keskk. I kl. (1935).

739

9.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle oa-aja,

lenda üle kapsa-aja,
⁵ üle metsa, vurrrr!

A 15087 (10) < Anna khk., Ojaküla, Kungla t. – Hirlanda Sagar, Paide Keskk. I kl. (1935).

740

10.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle kapsa-aia,
üle metsa, vurr!

A 15120 (24) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

741

11.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane!
Lendas üle kapsa-aia,
üle metsa, vurr!

A 15122 (12) < Paide l. – Karin Nee, Paide Keskk. III kl. (1935).

Tii-tii, tihane,
 vaa-vaa, varblane,
 piiri-pääri, pääsuke,
 liiri-lõõri, lõoke,

⁵ hüppa üle oa-aia,
 karga üle kapsa-aia,
 üle metsa, vurrrr!

A 15130 (14) < Paide l. – Helve Roosileht, Paide Keskk. III kl. (1935).

Tii-tii, tihane,
 vaa-vaa, varblane,
 karga üle oa-aia,

lenda üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15138 (19) < Paide l. – Anelle Tamm, Paide Keskk. III kl. (1935).

Liiri-lõõri, lõoke,
 piiri-pääri, pääsukene,
 tii-tii, tihane,

vaa-vaa, varblane,
⁵ lenda üle kapsa-aia,
 üle metsa, vurr!

A 15825 (5) < Paide l. – Voldemar Einmann, Paide linna algk. V kl. (1936).

Liiri-lõõri, lõoke,
 piiri-pääri, pääsuke,
 lenda üle oa-aja,
 üle metsa, vurdi!

A 15831 (11) < Paide l. – Eevi Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

746

16.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle oa-aia,
karga üle kapsa-aia, vurrdi!

A 15847 (7) < Paide l. – Linda Norman, Paide linna algk. V kl. (1936).

747

17.

Tii-tii, tihane,	kargas üle kapsa-aia,
vaa-vaa, varblane!	⁵ üle metsa, vurr!
Hüppas üle õueaia,	

A 15850 (3) < Paide l. – Valentine Sudak, Paide linna algk. V kl. (1936).

748

18.

Tii-tii, tihane,	kargas üle kapsa-aia,
vaa-vaa, varblane!	⁵ metsa poole, vurr!
Lendas üle oa-aia,	

A 15851 (12) < Paide l. – Voldemar Sudak, Paide linna algk. V kl. (1936).

749

19.

Tii-tii, tihane,	karga üle kapsa-aia,
vaa-vaa, varblane,	⁵ üle metsa, vurr!
hüppa üle oa-aia,	

A 15854 (8) < Paide l. – Astra Aabla, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
hüppa üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurrrr!

A 15855 (13) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle meie maja,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15856 (22) < Paide khk., Viraksaare – Leida Diesfeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15863 (21) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
lenda üle oa-aia,
karga üle kapsa-aia, vurrr!

A 15871 (9) < Paide l. < Paide khk., Mäo as. – Laine Treufeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

754

24.

Tii-tii, tihane,
vaa-vaa, varblane,
hüppa üle oa-aia,

karga üle kapsa-aia,
⁵ üle metsa, vurr!

A 15872 (13) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

394. PIU-PIU, PÜKSID JALGA!

755

1.

Meie isa ikka kõputas lapsi:

Ämm, piu-piu, püksid jalga,
kalits kõrva ja mammud sisse!

RKM II 213, 343 (1) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

756

2.

Pisike poiss, sa valge pea,
kalits sul vöö! ja mammud sees.

A 15866 (15) < Paide l. – Elvine Rosenberg, Paide linna algk. VI kl. (1936).

LASTELAULUD

Ahellaulud

395. MERI ÕUE ALL

1.

757

Mis siin meie õue [alla]?

Meri meie õue alla.

Mis seal mere keske'ell[a]?

Kaev seal mere keske'ell[a].

⁵ Mis seal kaevu kalda peal?

Sammas kaevu kalda peal.

Mis seal samma otsassagi?

Sõel seal samma otsassagi.

Mis seal sõela serva peal?

¹⁰ Kagu sõela serva peal.

Mis seal käo käte peal?

Laps oli käo käte peal.

Mis seal lapse rinna peal?

Sõlg seal lapse rinna peal.

¹⁵ Mis seal sõle serva peal?

Sõrmus sõle serva peal,

seegi sõjameeste sõrmus.

Kust see siia maale saanud?

Poepoiste põlveluista,

²⁰ saksa tanu [?] sääreluista.

Kk.: 7. otsas sagis – 8. otsas saagis.

H, Gr. Qu., 196 (99) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

758

Mis siin meie õue alla?

Meri meie õue alla.

Mis seal mere keskelle?

Kaev seal mere keskelle.

⁵ Mis seal kaevu kalda peal?

Sammas kaevu kalda peal.

Mis seal samma otsas?

Sõel seal samma otsas.

Mis seal sõela serva peal?

¹⁰ Kagu sõela serva peal.

Mis seal käo käte peal?

Laps oli käo käte peal.

Mis seal lapse rinna peal?

Sõlg seal lapse rinna peal.

¹⁵ Mis seal sõle serva peal?

[Sõrmus sõle serva peal,]

seegi sõjameeste sõrmus.

Kust see siia maale saanud?

Poepoiste põlveluista,

saksa tanu [?] sääreluista.

H I 7, 71/2 (74) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

Mis on meie õue alla?
 Meri meie õue alla.
 Mis seal mere keske'ella?
 Kaev seal mere keske'ella.

⁵ Mis seal kaevu samma otsas?
 Sõel seal kaevu samma otsas.
 Mis seal sõela põhja peale?
 Sõrmus sõela põhja peale.

ERA II 14, 76 (13) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

396. HIIR METSA

760

1.

Kus sa käisid, iirekene?
 Metsas puid raumas.
 Kui see puu su pähe kukub?
 Eks ma joose juure alla.
⁵ Kui see nälg sind näpistab?
 Eks ma ammusta aavakoort.
 Kui see koor su kurku akkab?
 Eks ma lõika noaga.
 Kui see veri välja tuleb?
¹⁰ Eks ma pese veega.

Kui see vesi märjaks teeb?
 Eks ma paista tulega.
 Kui see tuli põletab?
 Eks ma võia võiga.
¹⁵ Kust sa seda võid saad?
 Vanamoori püti seest,
 uue püti uurde seest.
 Kust see vanamoor ta võtab?
 Musta mullika nisast.

Kuulnud lapsena vanaemalt Krõõt Paimetsalt.

RKM II 213, 573 (2) < Anna khk., Sõmeru k., Matsi t. – O. Kõiva < Palme Kagovere (1965).

Dbl: RKM II 213, 417 (2) – O. K. ärakiri Palme Kagovere mustandkäsikirjast, mida ta suulisel esitamisel kasutas mälutoena.

397. LIIRI-LÕÕRI, LÕOKE!

761

1.

Lõõri-lõõri, lõukene,
 kus su kulla pesa on?
 Metsas kuiva kuuse otsas.

Kus see kulla kuiva kuuske?
⁵ Vanameesi raius maha.
 Kus see kulla vanameesi?

Puhkab põllupeenral.
 Kus see kulla põllupeenar?
 Kirjud ärjad kündsid üles.
¹⁰ Kus need kulla kirjud ärjad?
 Karu murdis kirjud ärjad.
 Kus see kulla karu on?
 Metsas pikkas pilliroogus.
 Kus see kulla pilliroogu?
¹⁵ Vikati vilistas maha,
 kõvasi kõlistas maha.

Kus see kulla vikati?
 Panin õue rõhu peale.
 Kus see kulla rõhu on?
²⁰ Kana lendas rõhu maha.
 Kus see kulla kana on?
 Kull viis kana üle mere,
 üle mere meeste kätte,
 üle saare sakste kätte,
²⁵ pisikeste poiste kätte.

H III 12, 446/8 (3) < Anna khk. – K. Preisberg (1891).

2.

762

Liiri-lõõri, lõokene,
 piiri-pääri, pääsukene,
 kus su kulla pesakene?
 Metsas kuiva kuuse otsas.
⁵ Kus see kulla kuiva kuuske?
 Vanamees maha vilistand.
 Kus see kulla vanameeke?
 Vanamees on ära surnud.
 Kus ta kulla hauake?
¹⁰ Väljal põllupeenra alla.
 Kus see kulla põllupeenar?
 Küidud härjad üles künnud.
 Kus need kulla küidud härjad?
 Karu murdnud küidud härjad.
¹⁵ Kus see kulla karuke?
 Karu on pugend pilliroogu.
 Kus see kulla pilliroogu?

Vikati maha vilistand.
 Kus see kulla vikatike?
²⁰ Kõvasi ära kulutand.
 Kus see kulla kõvasike?
 Kana on sibilind sõnnikusse.
 Kus see kulla kanake?
 Kull on murdnud kana ära
²⁵ ette välja hernesse,
 kesked välja kena nisud,
 taha välja tatterisse.
 Kus see kulla kullike?
 Kütt on lasknud kulli maha.
³⁰ Kus see kulla kütike?
 Jumal kütti suretand.
 Kus see kulla Jumal?
 Jumal praegu taeva'assa.

H II 54, 163/5 (29) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1895).

Piiri-pääri, pääsukene,
 kus su kallis pesa on?
 Metsas kuivand kuuse otsas.
 Kus kuusk sai?
⁵ Vanamees raius maha.
 Kus vanamees sai?
 Vanamees suri ära.
 Kus ta maha maeti?
 Pika põllupeendra peale.

¹⁰ Kus peenar sai?
 Kirjud härjad künsid ülesse.
 Kus kirjud härjad said?
 Kirjud härjad läksid linna.
 Kus linn sai?
¹⁵ Linn põles ära.
 Kus linna tuhk sai?
 Tuul viis tuha taeva.

A 7825 < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Liiri-lõõri, lõoke,
 piiri-pääri, pääsuke,
 kus sinu kulla pesake?
 Vana kuivan kuuse otsas.
⁵ Kus see kuusk sai?
 Vanamees raius selle kuuse.
 Kus see vanamees sai?
 Vanamees suri ära.
 Kus teda maeti?
¹⁰ Pika põllupreenasse.
 Mis sinna päälle kasvas?
 Penipütsik, lõigehein.
 Kes selle niitis?
 Vikat selle ära niitis.
¹⁵ Kus see vikat sai?

Vikat kargas kändu.
 Kus see känd sai?
 Känd kargas merde.
 Kus see meri sai?
²⁰ Must härg jõi selle mere.
 Kus see härg sai?
 Härg läks lauta.
 Kus see laut sai?
 Laut põles ära.
²⁵ Kus need tukid said?
 Kana siblis selle tuki.
 Kus see kana sai?
 Kull viis selle kana
 musta pilve ääre alla.

A 7841 (22) < Anna khk., Tängjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Liiri-lõõri, lõuke,
 piiri-pääri, pääsuke,
 kus su kuldne pesake?

Metsa kuiva kuuse otsas.
⁵ Kus see kuiv kuusk sai?
 Vanames raius kuuse maha.

Kus see vanames ise sai?

Maeti põllupeendra alla.

Kus see põllupeenar sai?

¹⁰ Ärjad teda ülesse kündnud.

Kus need ärjad ise said?

Unt oli ärjad ära söönud.

Kus see unt oli ise saand?

Unt oli läinud ullu metsa.

ERA II 14, 34/5 (8) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

6.

766

Lõõri-lõõri, lõokene,

piari-piari, piasukene,

kus on minu kulda preesikene?

Prees on märja männi otsas.

⁵ Ku-us se-e märg (~mä-ärg) mänd?

Kerves raius märja männi.

Ku-us se-e kerves sai?

Tuli põletas kerve ära.

Kus see tuli sai?

¹⁰ Vesi kustutas tule ära.

Kus see vesi sai?

Must ärg jõi vee ära.

Kus see must ärg?

Karu murdis musta ärja.

¹⁵ Kus see karu sai?

Püss laskis karu maha.

Kus see püss sai?

Püss on metsas pilliroogus.

Kus see pilliroog sai?

²⁰ Vikat vilistas pilliroogu.

Kus see vikati sai?

Kõvasi kulutas vikati.

Kus see kõvasi sai?

Kõvasi sitasõnnikus.

²⁵ Kus see sitasõnnik?

Kana siblis sitasõnniku.

Kus see kana sai?

Kull viis kana ära.

Kus see kull sai?

³⁰ Kull läks ise üle mere metsa.

(Osalt laulmise järgi.)

ERA II 14, 211/3 (4) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

7.

767

Liiri-lõõri, lõokene,

piiri-pääri, pääsukene,

üttele, kus su kulla pesa?

Metsas kuiva kuuse otsas.

⁵ Kus see kuiv kuusk sai?

Vanames raius kuuse maha.

Kus see vanames ise sai?

Vanamees suri ise ära.

Kus see vanames maeti?

¹⁰ Pika põllupeenra sisse.

Kus see pika põllupeenar sai?

Küidud ärjad kündsid üles.

Kus need küidud ärjad said?

Karu neid ära murdis, sõi.

¹⁵ Kus see karu ise sai?
 Karu läks pikka pilliroogu.
 Kus see pilliroog sai?
 Vikat teda maha niitis.
 Kus see vikat sai?
²⁰ Luisk teda kulutas.
 Kus see luisk sai?

Kadus saana sõnnikusse.
 Kus see saana sõnnik sai?
 Valge kana siblis laial'.
²⁵ Kus see valge kana sai?
 Kull teda ära sõi.
 Kus see kull ise sai?
 Kütt teda maha laskis.

ERA II 14, 171/5 (6) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman, snd. Türi khk., Säreveere v., Taikse k. (1929).

768

8.

Ott-Ott-Ott-Ott, Otike,
 kus mu kaelakotike?
 .,: Kott on metsas kännu otsas. .,:
 Kus see känd ise sai?
⁵ Vanamees raius selle kännu.
 Kus see vanamees ise jäi?
 Vanamees suri ära.
 Kus ta maha maeti?
 Pika põllupeenarisse.
¹⁰ Kus need peenrad ise said?

Küüdud härjad kündsid üles.
 Kus need härjad ise jäid?
 Karu murdis ära.
 Kus see karu ise sai?
¹⁵ Karu lippas linna.
 Kus see linn ise jäi?
 Linn põles ära.
 Karu kadus, linn põles,
 tuul ajas tuha laiali.

ERA II 31, 241/2 (2) < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k. – H. Neumann < Maria Laube (1930).

769

9.

Piiri-pääri, pääsuke,
 kus su kulla pesake?
 Kullamäel kuuse otsas.
 Kus see kuusk sai?
⁵ Vanamees ta maha raius.
 Kus see vanamees sai?
 Puhkab põllupeenra all.
 Kus see põllupeenar sai?
 Küüdud ärjad kündsid üles.
¹⁰ Kus need küüdud ärjad said?

Karu neid ära sõi.
 Kus see karu sai?
 Läks pilliroogu.
 Kus see pilliroog sai?
¹⁵ Vikat tema maha niitis.
 Kus see vikat sai?
 Luisk tema kulutas.
 Kus see luisk sai?
 Kadus sauna sõnnikusse.
²⁰ Kus see sauna sõnnik sai?

Kirju kana kraapis laiali.
Kus see kirju kana sai?
Kull tema ära sõi.
Kus see kull sai?
²⁵ Ärra tema maha laskis.
Kus see ärra sai?
Läks linna.

Kus see linn sai?
Tuli tema põletas.
³⁰ Kus see tuli sai?
Vesi tema kustutas.
Kus see vesi sai?
Joosis silla alla jõkke.

Loeti nii, et laps vastas. Vahel lugesid lapsed ka üksi. Vanaemalt Krõõt Paimetsalt.

RKM II 213, 571/2 (1) < Anna khk., Sõmeru k., Matsi t. – O. Kõiva < Palme Kagovere (1965).

Dbl.: RKM II 213, 415/6 (1) – O. K. ärakiri Palme Kagovere mustandkäsikirjast, mida ta suulisel esitamisel kasutas mälutoena.

398. MINA LEIDSIN ÕLEKÕRRE

1.

770

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin lehmale,
lehm andis mulle piima;
mina piima pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

mina saia kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
mina saapad pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7819 (27) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

2.

771

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre andsin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7820 (23) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

772

3.

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7821 (12) < Paide l. – Benita Eisberg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

773

4.

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagaralle,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepalle,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7825 (19) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

774

5.

Mina leidsin õlekõrre,
andsin selle lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7828 (12) < Paide l. – Eveliine Kritt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

775

6.

Mina leidsin õlekõrre,
viisin lehma ette,
lehm andis piima;

piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis saia;
saia viisin kingsepale,

kingsepp andis saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis musu.

A 7840 (6) < Paide khk., Kirila k. – Elviine Pent, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

7.

776

Mina leidsin õlekõrre,
andsin selle lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis musu.

A 7842 (12) < Paide l. – Armilde Reinson, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

8.

777

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre andsin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;
saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;

saapad viisin kuningale,
kuningas andis mulle krooni;
¹⁰ krooni viisin keisrile,
keiser andis mulle kirja;
kirja viisin pruudile,
pruut andis mulle musi.

A 7843 (10) < Paide l. – Ella Sibilin, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

9.

778

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin pagarile,
pagar andis mulle saia;
saia viisin kingsepale,

⁵ kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 7849 (8) < Paide khk., Karjaküla – Helmi Helene Uhek, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

779

10.

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 10237 (3) < Paide l. – Linda Neks, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

780

11.

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre andsin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;

saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle saapad;
saapad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu.

A 10239 (12) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

781

12.

Mina leidsin õlekõrre,
õlekõrre viisin lehmale,
lehm andis mulle piima;
piima viisin pagarile,
⁵ pagar andis mulle saia;
saia viisin kingsepale,
kingsepp andis mulle kingad;

kingad viisin pruudile,
pruut andis mulle musu;
¹⁰ musu viisin kuningale,
kuningas andis mulle trooni;
trooni viisin isale,
isa andis mulle vitsad;
vitsad jätsin omale.

A 15800 (5) < Paide l. – Laine Indreko, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

399. AIDAUKS LÄKS LUKKU

1.

782

Kägu ütles: kukku!
Aidauks läks lukku,
võti taga varnas,

varn taga metsas,
⁵ mets kolli käes.

Ema laulis lastele. [Viisi kohta:] Ümises midagi, leelotus oli. Ei mäleta.

RKM II 213, 548 (18) < Anna khk., Purdi k. – O. Kõiva < Albert Lauri (1965).

Muud lastelaulud

400. KURR-KARR, KUS SA LÄHED?

1.

783

Kurr-karr, kus sa lähed?
Nurr-narr, nurka lähen.
Mirr-marr, mis säääl teed?
Hirr-harr, hiiri söön.

A 7819 (9) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

2.

784

Kurr-karr, kus sa lähed?
Nurr-narr, nurme lähen.
Mirr-marr, mida otsma?
Hirr-arr, hiiri otsma.

A 7820 (10) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kurr-karr, kus sa lähed?
 Nirr-nurr, nurka lähen.
 Mirr-marr, mis sääl teed?
 Hirr-harr, hiirt söön.

A 7841 (19) < Anna khk., Tānjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kurr-kärr, kuhu lähed?
 Nurr-närr, nurme lähen.
 Mirr-märr, mis sinna?
 Hiiri otsma.

A 15081 (12) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

401. HIIRE PULMAD

<p>Oiu-roiu, rotil pulmad, hiiri tütar sai mehele nirgi noorema pojale! Seal olid uhked pulmalised: ⁵ kerp oli kirju kleidiga ja täi oli valge vammusega, kukk oli kuldse kannustega,</p>	<p>vares vaskse valjastega, tihane tinareega. ¹⁰ Jänes oli vilgas peiupoissi, rebane roategija, hunt oli pulma oldermann ja karu oli kallis saanitäkk.</p>
--	--

EKS 1, 143/4 < Paide l. – A. Kruusberg < Juula Neidoff, snd. Tikker (1904).

Rebasel olid uhked pulmad:
 kukk oli kullakannustega,
 vares oli vaskivammustega,
 tihane oli tinareega.

E, StK 40, 113 (159) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

Roidu-roidu, roti pulmad,
iiri tütar sai mehele
nirgi noorema pojale!
Küll olid uhked pulmalesed:

⁵ sead olid siidisärgile sed,
vares oli vaskikübaras,
tihane tinareega.

ERA II 14, 34 (7) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

Roiu-roiu, roti pulmad,
iiri Anna sai mehele!
Sel olid uhked pulmalesed:
kull oli kuldakannustega,
⁵ tihane tinareega,

vares vaskisaabastega,
emis õbeelmestega.
Kull oli kuri kiskumaie,
kiskus lõukse lõuad lõhki,
¹⁰ pääsukese pärjapaelad.

ERA II 14, 275/7 (13) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Hiire pulmad + Kull kutsumata.

Roo-roo-roo-roo, roti pulmad,
iiri tütar sai mehele
noore nirgiema pojale!
Küll olid uhked pulmapojad (~pulmalised):
⁵ kukk oli uhke, kroon oli peas,
kana oli kareda põllega,

unt oli uue kuuega,
karu kahe trummiga;
rebane tuli reega,
¹⁰ vares vaskisaapaga,
tihane tinareega,*
araka abe oli aetud.

*Kordamisel lisatud.

ERA II 14, 239 (26) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Roiu-roiu, roti pulmad,
iiri Anna sai mehele
nirgi noore Kustasele!
Seal olid uhked pulmalesed:
⁵ unt oli oma pilliga,

karu kahe trummiga,
jänes viie viiuliga,
siga siidisaabastega,
tedre teise riietega,
¹⁰ kukk oli kullakannustega.

ERA II 14, 76/7 (15) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

402. TILLUKE LINNUKE

Pisike linnuke tee pääl,
tutukene pää pääl,
ise tema laulab: “Vii mind,
vii mind, vii mind Viljandi,

⁵ säält toon saiad sarvilised,
koogid mitmekandilised,
õunad õige suured ka,
suuremad kui kaalikad!”

A 10234 (18) < Paide l. – Ilse Kant, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Tilluke linnuke + Sõit-sõit linna.

403. LIND TÕLDA

Liiri-lõõri, lõoke,
piiri-pääri, pääsuke,
ära seisa tee ääres –
suured saksad sõidavad,

⁵ võtavad su tõlda,
viivad ära võõramaale,
kaugel ära Saksamaale!

A 7841 (23) < Anna khk., Tänjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

404. VIIDIK, VIIDIK, VII MIND METSA!

1.

795

Viidik, viidik, vii mind metsa,
kanna kukil kuuse otsa,
kuuse otsa, kase otsa,
kuuse otsa, kase otsa!

ERA II 14, 40 (4) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Mäo v. – R. Viidebaum < Krõõt Lepman (1929).

405. KIKAS ÜTLES KANALE

1.

796

Kikas ütles kanale:
“Kus me lähme magama?
Tee on pikk ja pime öö,
kõlgus kaugel, tuisand tee.”

⁵ “Lähme rikka aida alla,
sebitseme sada tera,
teeme kurna õlut.”

A 7841 (16) < Anna khk., Tānjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kikas ütles kanale + Kukk ja kana siblimas.

2.

797

Kikas ütles kanale:
“Mine lakka munele!”
Kana see ütles kukele:

“Sa pole mind veel kannustand.
⁵ Kannusta ja tutista,
siis lähen lakka munele!”

A 15120 (9) < Paide khk., Mäo v., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

406. KUKK JA KANA SIBLIMAS

1.

798

Kukk see ütles kanale:
“Lähme võidu siblima,
tene teise aida alla!”

Kukk see leidis odraiva,
⁵ kana kaks kaeratera.

Kukk see ütles kanale:
“Viime Vetla veskile,
teeme teo õluta.
Kutsume kokku kurvad linnud,
¹⁰ ajame kokku alvad linnud,
kulli me ei kutsugi.”

Kull oli kuri kiskumaie:
kiskus keevitse kübara peast ära,
musta linnu tuti ära,
¹⁵ halli linnu arja peasta ära.

A 7820 (8) < Paide l. – Miralda Biene, Paide

linna algk. IV b kl. (1925).

Kukk ja kana siblimas + Lindude õlu + Kull kutsumata.

407. HÄRJAPILLI LUGU

799

1.

Huuli sõrmega tõmmates lapsed lugesid:

Ämm-piu ärjajõru,
Metsküla mehed tulevad,
ninad pikad, kõrvad laiad,
abemed kui ahjuluuad.

ERA II 298, 119 (33) < Paide l. – R. Viidalepp < Helene Neumann (1930).

408. ONU TULEB, OINAS ÕLAL

800

1.

Onu tuleb, oinas õlal,
tädi tuleb, täi seljas.
Vanaemalt.

RKM II 213, 344 (4) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

409. LENDA, LEPATRIINU!

1.

801

Pai lepatriinu, näita, kuspool on jõgi!
Kui ei näita, tapan ära!
Üks, kaks, kolm – kui ei näita, tapan ära!

A 7818 (4) < Paide l. – Maria Alber, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

2.

802

Lell-lell-lell-lell, lepatriinu,
näita, kuspool jõgi on!
Kui sa ei näita,
löön kahe kivi peal puruks!

A 7819 (11) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

3.

803

Lepatriinu, lenda sinna,
näita, kus on mets!
Kui ei näita, viskan ahju!

A 7820 (12) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

4.

804

Pai lepatriinu, näita,
kuspool ema, kuspool isa!
Kui ei näita, tapan ära!

A 7821 (7) < Paide l. – Benita Eisberg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

805

5.

Lepatriinu, lepatriinu,
näita, kuspool sõda on!
Kui ei näita, viskan vette!

A 7824 (7) < Paide khk., Kriilevälja k. – Liidja Jaksi, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

806

6.

Pai lepatriinu, näita, kuspool jõgi on!
Kui ei näita, viskan lakka,
annan notiga takka!

A 7825 (10) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

807

7.

Lenda, lenda, lepatriinu,
näita, kuspool sõda on!
Kui sa ei näita, tapan ära!

A 7832 (4) < Paide l. – Meta Laats, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

808

8.

Lenda, lenda, lepatriinu,
näita, kuspool sõda on!
Kui sa ei näita, tapan ära,
kui sa näitad, annan sulle võileiba!

A 7843 (6) < Paide l. – Ella Sibilin, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

809

9.

Lenda, lenda, lepatriinu,
lenda oma kodu poole!

A 7845 (9) < Paide khk., Mäo v., Kirila k., Mäniksare t. – Elsa Sõnajalg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Lepatriinu, näita, kus on peimes!
Kui ei näita, tapan maha!

A 7848 (10) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan ära!

A 15120 (16) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

Lepatriinu, lenda ära,
näita, kus su kodu on!

A 15825 (6) < Paide l. – Voldemar Einmann, Paide linna algk. V kl. (1936).

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan ära!

A 15835 (5) < Paide l. – Elmar Jürgenson, Paide linna algk. V kl. (1936).

Lepatriinu, lenda ära,
näita, kus su kodu on!

A 15845 (7) < Paide l. – Endel Luik, Paide linna algk. V kl. (1936).

815

15.

Lepatriinu, lepatriinu, lenda ära,
näita, kuspool sõda!

A 15855 (7) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

816

16.

Lepatriinu, lepatriinu,
näita, kus mu kodu on!

A 15857 (11) < Paide l. – Elmar Evart, Paide linna algk. VI kl. (1936).

817

17.

Lepatriinu, lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan ära!

A 15858 (4) < Paide l. – Harald Jürgenson, Paide linna algk. VI kl. (1936).

818

18.

Lepatriinu, lepatriinu,
näita, kuspool on sõda!

A 15862 (9) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Palu k., Kase t. – Endel Melesk, Paide linna algk. VI kl. (1936).

819

19.

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan maha!

A 15863 (13) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

20.

820

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan maha!

A 15865 (9) < Paide l. – Helmi Rootsman, Paide linna algk. VI kl. (1936).

21.

821

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan sinu!

A 15866 (10) < Paide l. – Elvine Rosenberg, Paide linna algk. VI kl. (1936).

22.

822

Lenda, lenda, lepatriinu,
näita, kuspool kodu on!
Kui ei lenda, hukkan ära!

A 15867 (8) < Paide l. – Paul Ruuben, Paide linna algk. VI kl. (1936).

23.

823

Lepatriinu, lenda ära,
näita, kus on kodu!

A 15869 (14) < Paide l. – Oskar Siion, Paide linna algk. VI kl. (1936).

24.

824

Lepatriinu, lenda ära,
kui ei lenda, tapan ära!

A 15872 (8) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kui lepatriinule peale lugeda:

“Lepatriinu, lepatriinu,
näita, kus mu peidmees on!“,

siis lepatriinu lendab sinnapoole.

Lepatriinult küsida: “Kuspool sõda on?”, siis lendab sinnapoole.

RKM II 68, 373 (1) < Anna khk., Nurme k., Vennu t. – A. Kagovere < Linda Tiigi (1957).

410. ÜKS EI OLE ÜHTEGI

826

1.

Üks ei ole ühtigi,
kaks silma kassil,
kolm jalga vokil,

neli nisa lehmal,
⁵ kel viis, sel viletsusi,
seitse tähte taeva Sõelas.

A 10230 (29) < Paide l. – Agnes Adamson, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

827

2.

Üks ei ole ühtegi,
kaks silma kassil peas,
kolm jalga vokil all,
neli nisa lehmal,

⁵ viis sõrme mehe pihus,
kuus kodarat vankrirattas,
seitse tähte taeva Sõelas.

A 15081 (20) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

828

3.

Üks ei ole ühtegi,
kaks silma kassil peas,
kolm jalga vokil all,
neli nisa lehmal,

⁵ viis sõrme mehe pihus,
kuus kodarat vankrirattas,
seitse tähte taeva Sõelas.

A 15075 (15) < Paide l. – Aksel Bergman, Paide Keskk. I kl. (1935).

Üks ei ole ühtegi,
kaks silma kassil peas,
kolm jalga vokil all,
neli nisa lehmal all,

⁵ viis sõrme mehel peos,
kuus naela hobuserauas,
seitse tähte taeva Sõelas.

A 15853 (5) < Paide l. – Oskar Vimberg, Paide linna algk. V kl. (1936).

411. ÜHEST EI HOOLI, KAHTE EI KARDA

1.

830

Üks ei ole ühtigi,
kahte ma ei karda,
kolm ei mahu kallale!

A 10230 (30) < Paide l. – Agnes Adamson, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

412. ESIMENE HERNELÕKK

1.

831

Esimene ernelõkk,
teine tammetõhk,
kolmas kolbitsejalg,
neljas nelipu[?]nisa,

⁵ viies Viksi Villem,
kuues kupu till,
seitsmes sikasarv,
kaheksas kaerakõrss.

A 10230 (28) < Paide l. – Agnes Adamson, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

2.

832

Esimene erneläks,
teine tammepäks,
kolmas kulbikaha,
neljas nirgi nisa,
⁵ viies Viksu Villem,

kuues kupu till,
seitsmes sikusarv,
kaheksas kaerakõrss,
üheksas Ülbi Ants,
¹⁰ kümnes Kүүüru Jüri.

A 15800 (2) < Paide l. – Laine Indreko, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

413. KELL ÜKS

833

1.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viida aega,

kell kuus – keeda sööki,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küll saab!

A 7819 (6) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

834

2.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karalaks,
kell kolm – kolgal tütar,
kell neli – neitsil poeg,
⁵ kell viis – viinad joodud,
kell kuus – kuula järel,

kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küll saab,
kell üksteist – ütle ära,
kell kaksteist – kakle kära!

A 7820 (7) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

835

3.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsid söövad,

⁵ kell viis – viida aega,
kell kuus – kutsu lauda,
kell seitse – sääsk süngis!

A 7821 (4) < Paide l. – Benita Eisberg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

836

4.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaks,
kell kolm – kokal poeg,

kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,
kell kuus – toodi koju,

kell seitse – kata lauda,
kell kaheksa – mindi sööma,
kell üheksa – küllalt sai!

A 7824 (5) < Paide khk., Kriilevälja k. – Liidja Jaksi, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

5.

837

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – toodi koju,
kell seitse – saada lauda,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – hüüa lauda,
¹⁰ kell kümme – küll saad!

A 7825 (7) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

6.

838

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karinaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viinad joodud,

kell kuus – kosjad käidud,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata laud,
kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küll saab!

A 7828 (4) < Paide l. – Eveliine Kritt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

7.

839

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viinad joodud,

kell kuus – kosjas käidud,
kell seitse – säe sāngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt said!

A 7832 (3) < Paide l. – Meta Laats, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

840

8.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – see toll,
kell neli – neitsikene,

⁵ kell viis – vii siid,
kell kuus – piip suus,
kell seitse – sääsk süngis!

A 7840 (3) < Paide khk., Kirila k. – Elviine Pent, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

841

9.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – kutsu kokku,
kell seitse – sega pudru,
kell kaheksa – kata laud,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab!

A 7841 (13) < Anna khk., Tänjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

842

10.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karinaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viinad joodud,

kell kuus – kosjas käidud,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – laud kaetud,
kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 7842 (4) < Paide l. – Armilde Reinson, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

843

11.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – viinad joodud,

kell seitse – säe süngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – hüüa üles,
¹⁰ kell kümme – küllalt said!

A 7843 (5) < Paide l. – Ella Sibilin, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – säe sängi,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 7845 (5) < Paide khk., Mäo v., Kirila k., Mäniksare t. – Elsa Sõnajalg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – kutsu sööma,
 kell seitse – seleta ära,
 kell kaheksa – kata laud,
 kell üheksa – hüppa ülesse,
¹⁰ kell kümme – kiriku otsa!

A 7848 (4) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viida aega,

kell kuus – kue sukka,
 kell seitse – seisa paigal,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab!

Olen ise kuulnud.

A 9830 < Anna khk., Eivere m. – Marie Ots (1928).

847

15.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – sea sāngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 10222 (1) < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Albert Kriim, J. M. Paide Ühisgümnn. I a kl. (1928).

848

16.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – sāe sāngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 10226 (8) < Paide khk., Mäo v., Nurmsi k. – Endel Pertmann, J. M. Paide Ühisgümnn. I a kl. (1928).

849

17.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – toodi tagasi,
kell seitse – kata lauda,
kell kaheksa – kutsu sööma,
kell üheksa – ...
¹⁰ kell kümme – aitab küll!

A 10230 (31) < Paide l. – Agnes Adamson, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

850

18.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – kutsu mind,
kell seitse – sega pudru,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab!

A 10233 (17) < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Ilse Jaanholdt, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,

kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viisud jalas!

Kk.: 5. jald.

A 10234 (10) < Paide l. – Ilse Kant, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil laps,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – sää söngi,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab!

A 10239 (5) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – säe söngi,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt said!

A 10240 (7) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – Kadriil laps,
 kell kolm – karnaps,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viida aega,

kell kuus – kokal poeg,
 kell seitse – sega leiba,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küllap saab,

kell üksteist – hüppa tõlda,
kell kaksteist – sõida välja!

A 10242 (10) < Paide khk., Mäo v., Kirila k. – Elsa Sõnajalg, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

855

23.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – heida magama,
kell kaheksa – kata laud,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

10243 (11) < Paide l. – Olga Tanel, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

856

24.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – kaeti lauda,
kell seitse – söödi ära,
kell kaheksa – kuulutus käimist [?],
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 10244 (5) < Paide l. – Meeta Tepp, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

857

25.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – kutsuti sööma,
kell seitse – segati pudru,
kell kaheksa – kaeti lauda,
kell üheksa – üiti sööma,
¹⁰ kell kümme – küll saab!

ERA II 14, 271/3 (9) < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – kokal poeg,

kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – vii viiul (~mis siis),
kell kuus – piip suus!

A 15074 (9) < Paide l. – Helgi Aur, Paide Keskk. I kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – piip suus,

kell seitse – sea söngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllap saab,
kell üksteist – heida maha,
kell kaksteist – poe kapi taha!

A 15075 (6) < Paide l. – Aksel Bergman, Paide Keskk. I kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – piip suus,

kell seitse – sea söngi,
kell kaheksa – kata laud,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllap saab,
kell üksteist – heida maha,
kell kaksteist – poe kapi taha!

A 15081 (9) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm!

A 15086 (3) < Paide l. – Karl Metsaots, Paide Keskk. I kl. (1935).

862

30.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – sea süngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15090 (6) < Paide l. – Isak Spungin, Paide Keskk. I kl. (1935).

863

31.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – kokal poeg,
⁵ kell viis – neitsil tütar,
kell kuus – poo risti,

kell seitse – seab süngi,
kell kaheksa – Viil viisad,
kell üheksa – kujub sukka,
¹⁰ kell kümme – katab laua,
kell üksteist – hüüab sööma,
kell kaksteist – küllalt saab!

A 15099 (5) < Paide l. – Elli Grünstam, Paide Keskk. III kl. (1935).

864

32.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karanaps,
kell kolm – kokal laps.

A 15102 (6) < Paide khk., Kirila k. – Alfred Idol, Paide Keskk. III kl. (1935).

865

33.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,

⁵ kell viis – Viil viisad,
kell kuus – kuhu lähed,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kahel kahju!

A 15105 (4) < Paide l. – Ella Jaksi, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – Viiul viisad,
 kell kuus – kuhu lähed,

kell seitse – seisa paigal,
 kell kaheksa – kahel kahju,
 kell üheksa – ütle mis,
¹⁰ kell kümme – küsi kus,
 kell üksteist – ükskord uinud,
 kell kaksteist – karga püsti!

A 15106 (7) < Paide l. – Raissa Jaksi, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,

⁵ kell viis – kokal poeg,
 kell kuus – viige risti,
 kell seitse – tooge koju!

A 15112 (4) < Paide l. – Uno Kriitmaa, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,
⁵ kell kuus – piip suus,

kell viis – mis siis,
 kell seitse – säe süngi,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell kümme – küllalt said,
¹⁰ kell üheksa – ütle mulle!

A 15118 (5) < Anna khk. ja v., Eivere k., Maantee t. < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Elmar Melesk, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,

⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – piip suus,
 kell seitse – säe süngi,
 kell kaheksa – kata lauda,

kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15120 (7) < Paide khk., Mäo v., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

870

38.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – kata laud,

kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kahel kahju,
kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab,
kell üksteist – peagi uinud,
kell kaksteist – karga!

A 15122 (6) < Paide l. – Karin Nee, Paide Keskk. III kl. (1935).

871

39.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnanaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – Viul viisad,
kell kuus – kuhu läks,

kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kahel kahju,
kell üheksa – ütle mis,
¹⁰ kell kümme – küsi kus,
kell üksteist ...
kell kaksteist – karga püsti!

A 15124 (6) < Paide l. – Salme Preiberg, Paide Keskk. III kl. (1935).

872

40.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – kuhu lähed,

kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kahel kahju,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab,
kell üksteist – hüppa,
kell kaksteist – karga!

A 15130 (4) < Paide l. – Helve Roosileht, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps (~karjalaps),
 kell kolm – teetolm (~kokal poeg),
 kell neli – vana veli (~neitsil tütar),
⁵ kell viis – mis siis (~viul viisak),

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – säe süngi,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15138 (7) < Paide l. – Anelle Tamm, Paide Keskk. III kl. (1935).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – säe süngi,
 kell kaheksa – kata laud,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15825 (3) < Paide l. – Voldemar Einmann, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viin joodud,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – seinakell hüüab,
 kell kaheksa – kata laud,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küll ma tulen!

A 15826 (2) < Paide khk., Prääma m. – Arnold Einmann, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,

⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – piip suus,
 kell seitse – heida süngi,
 kell kaheksa – kata laud,

kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küllalt saab!

A 15827 (3) < Paide l. – Linda Gaasa, Paide linna algk. V kl. (1936).

877

45.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – sää särki,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt said!

A 15829 (3) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k., Takkassaare t. – Endel Indermitte, Paide linna algk. V kl. (1936).

878

46.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – tule sööma,
¹⁰ kell kümme – küll sai!

A 15830 (7) < Paide l. – Ants Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

879

47.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – säe süngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küll sai!

A 15831 (7) < Paide l. – Eevi Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
 kell seitse – seisa paigal,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt said!

A 15848 (5) < Paide l. – Hans Roosevelt, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viin joodud,

kell kuus – kuri tehtud,
 kell seitse – seinakell hüüab,
 kell kaheksa – kata laud,
 kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küll ma tulen!

A 15849 (2) < Paide l. – Voldemar Siska, Paide linna algk. V kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – kus sa lähed,

kell seitse – seisata,
 kell kaheksa – kata laud,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – vaata ette,
 kell üksteist – istu lauda,
 kell kaksteist – heida voodi!

A 15854 (4) < Paide l. – Astra Aabla, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – teetolm,
 kell neli – vana veli,

⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – piip suus,
 kell seitse – seisa paigal,
 kell kaheksa – kata laud,

kell üheksa – hüüa sööma,
¹⁰ kell kümme – küll saab!

A 15855 (5) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

884

52.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – säe süngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15856 (6) < Paide khk., Viraksaare – Leida Diesfeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

885

53.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viidi risti,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15862 (5) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Palu k., Kase t. – Endel Melesk, Paide linna algk. VI kl. (1936).

886

54.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,
⁵ kell viis – mis siis,

kell kuus – piip suus,
kell seitse – sea süngi,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütlen sulle,
¹⁰ kell kümme – küllalt sai!

A 15863 (9) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – kuku maha,

kell seitse – seina peal,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mis,
¹⁰ kell kümme – küsi kus,
 kell üksteist – hüüa mind,
 kell kaksteist – karga püsti!

A 15865 (6) < Paide l. – Helmi Rootsman, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karjalaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis,
 kell kuus – suits suus,

kell seitse – seina peal,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – küsi kus,
 kell üksteist – hüüa mind,
 kell kaksteist – karga püsti!

A 15866 (8) < Paide l. – Elvine Rosenberg, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
 kell kaks – karnaps,
 kell kolm – kokal poeg,
 kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viiuli viisad,

kell kuus – kuhu lähed,
 kell seitse – seisa paigal,
 kell kaheksa – kata lauda,
 kell üheksa – ütle mulle,
¹⁰ kell kümme – mis sul häda!

A 15868 (8) < Paide l. – Arma Samblik, Paide linna algk. VI kl. (1936).

890

58.

Kell üks – karjalaps,
kell kaks – muna küps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,

⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – suhurutükk suus,
kell seitse – kohenda süngi,
kell kaheksa – karga voodi!

A 15869 (7) < Paide l. – Oskar Siion, Paide linna algk. VI kl. (1936).

891

59.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karjalaps,
kell kolm – teetolm,
kell neli – vana veli,

⁵ kell viis – mis siis,
kell kuus – piip suus,
kell seitse – säe süngi,
kell kaheksa – küllalt juba!

A 15870 (8) < Paide l. – Koit Silberman, Paide linna algk. VI kl. (1936).

892

60.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,

kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – mis siis!

A 15871 (4) < Paide l. < Paide khk., Mäo as. – Laine Treufeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

893

61.

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps,
kell kolm – kokal poeg,
kell neli – neitsil tütar,
⁵ kell viis – viiul viisal,
kell kuus – kuhu lähed,

kell seitse – seisa paigal,
kell kaheksa – kata lauda,
kell üheksa – ütle mis,
¹⁰ kell kümme – küsi kus,
kell üksteist – küllalt sai,
kell kaksteist – karga püsti!

A 15872 (21) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Kell üks – muna küps,
kell kaks – karnaps ...
(Pikemalt ei mäleta.)

Lihavõttepühade ajal munade keetmise juures väiksemad lugesid seda. Meil oli palju lapsi, keedeti sada muna.

EFA II 33, 186 (2) < Anna khk., Nurme k., Pritsu t. – O. Kõiva < Aurora Niinemägi (1999).

LOODUSHÄÄLENDID

PÄÄSUKE

414. MIDLI-MADLI

895

1.

Midli-madli!
Kudusin kangast,
tegin pojal riided,

poeg läks metsa,
⁵ tõmbas kännu otsas riided katki –
tsirr!

A 7825 (14) < Paide l. – Amalie Kalamann, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

896

2.

Midri-madri, kudri-kadri!
Kudus kangast, tegi riidet,
läks aga metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – kärr-kärtsti!

A 7819 (15) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

897

3.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudusin kangast, tegin riidet,
mees läks metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sirt-sirrr!

A 10239 (22) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgümnn. I b kl. (1928).

898

4.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudusin kangast, tegin riidet,

läksin metsa,
tõmbasin lõhki – kirts-kirdi!

A 10240 (6) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

5.

899

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast,
läks metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sit-sirrr!

A 15120 (19) < Paide khk., Mündi v., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

6.

900

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, läks siis metsa,
istus metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – tsi-tsirr!

A 15124 (10) < Paide l. – Salme Preiberg, Paide Keskk. III kl. (1935).

7.

901

Kudli-kadli, midli-madli!
Kudus kangast, tegi riiet,
andis pojale püksid,

poeg läks metsa kännu otsa,
⁵ tõmbas püksid lõhki – sirrr!
(Mündis.)

A 15802 (4) < Paide l. – Ilmar Jürgen, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

8.

902

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudusin kangast,
tegin isale püksid,

isa läks metsa,
⁵ tõmbas püksid lõhki – sirt-sirrr!

A 15822 (5) < Paide l. – Paide khk., Mäo v. – Asta Loreida Treufeldt, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

903

9.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, tegi riiet,
tõmbas lõhki – sirt-sirr!

A 15823 (8) < Paide l. – Elmar Vendel, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

904

10.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, tegi püksid,
läks metsa, tõmbas püksid lõhki –
sirts-sirts-sirrr!

A 15827 (5) < Paide l. – Linda Gaasa, Paide linna algk. V kl. (1936).

905

11.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast,
läks metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sirt-sirrrrr!

A 15829 (15) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k., Takkassaare t. – Endel Indermitte, Paide linna algk. V kl. (1936).

906

12.

Midli-madli, kudli-kadli!
Tegi riiet, kudus kangast,
läks siis metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sirts-sirr!

A 15831 (13) < Paide l. – Eevi Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, tegi riiet,
läks siis metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sirr!

A 15838 (11) < Paide l. – Erna Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, tegi riiet,
läks siis metsa kännu otsa,
tõmbas lõhki – sirts-sirrdi!

A 15839 (8) < Paide l. – Juta Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudus kangast, läks metsa,
tõmbas lõhki – sirt-sirr-sirr!

A 15851 (8) < Paide l. – Voldemar Sudak, Paide linna algk. V kl. (1936).

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudusin kangast, tegin riiet,
läksin metsa kännu otsa,
tõmbasin lõhki – tsirrrr!

A 15855 (10) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

911

17.

Midli-madli, kudli-kadli!
Kudusin kangast, tegin pojale uued püksid,
poeg läks metsa,
tõmbas püksid lõhki – sirrr!

A 15857 (12) < Paide l. – Elmar Evart, Paide linna algk. VI kl. (1936).

912

18.

Midli-madli, kudli-kadli!	äi läks metsa kännu otsa,
Kudusin kangast,	⁵ tõmbas kapukad lõhki – sirrrrr!
tegin äiale kapukad,	

A 15862 (12) < Paide l. – Paide khk., Mäo v., Palu k., Kase t. – Endel Melesk, Paide linna algk. VI kl. (1936).

913

19.

Midli-madli, kudli-kadli!	Juss läks metsa,
Kudusin kangast,	⁵ tõmbas kuue lõhki – sirts-sirr!
tegin Jussile uue kuue,	

A 15863 (16) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

914

20.

Midli-madli, kudli-kadli!
Tõmbas püksid lõhki – sirts-sirr-sirr!

A 15869 (13) < Paide l. – Oskar Siion, Paide linna algk. VI kl. (1936).

915

21.

Midli-madli, kudli-kadli,
sirt-sirt-sirr!

A 15870 (11) < Paide l. – Koit Silberman, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Midli-madli!
Kudus kangast,
läks siis metsa kännu otsa,
tõmmas lõhki – sirt-sirt-sirr!

A 15872 (11) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

415. SUUREMALE SUUREM TÜKK

1.

917

Suuremale suurem tükk,
pisemale pisem tükk!
Kes sellega mitte rahu ei ole,
pea otsast maha – kääksti!

H III 4, 159 (2-2) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

416. PESIN PÜKSID

1.

918

Pesin püksid,
panin aia pääle kuivama.
Tuli varas, varastas ära.

Ajasin taga, sain kätte,
⁵ murdsin kaela kõverasse – kääksti!

A 10240 (12) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

2.

919

Midli-madli, kudli-kadli!
Pesin püksid, pesin püksid,
panin aiale kuivama.
Vares tuli, varastas ära.

⁵ Mina varest taga ajama,
sain varese kätte,
keerasin kaela kahekorra – kääksti!

A 15830 (4) < Paide l. – Ants Jakobson, Paide linna algk. V kl. (1936).

920

3.

Midli-madli, kudli-kadli!

Pesin püksid, pesin püksid,
panin aiale kuivama.

Vares tuli, varastas ära.

⁵ Ajasin taga, sain kätte,
murdsin kaela kõverasse – kääksti!

A 15848 (3) < Paide l. – Hans Roosvelt, Paide linna algk. V kl. (1936).

417. MEES LÄKS METSA

921

1.

Mees läks metsa,
mees läks metsa,
ajas adra katki – kärkääks!

Olen ise kuulnud.

A 9830 < Anna khk., Eivere m. – Marie Ots (1928).

418. NIPIN VILLAD, NÄPIN VILLAD

922

1.

Nipin villad, näpin villad,
teen ämmale kindad,
teen äiale kapukad.
Äi viskab ahju – kärddi!
Pääsukese laul.

E, StK 40, 113 (158) < Paide khk., Kureküla – R. Viidebaum < Jüri Preema (1927).

419. TEGIN KAPUKAD

923

1.

Tegin omale uued kapukad,
läksin metsa kännu otsa,
takka lõhki – särr!

H III 4, 159 (2-1) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

420. EIDEL KAPUKAD, TAADIL KAPUKAD

1.

924

Pääsukene laulis:

Eidel kapukad, taadil kapukad,
viskas ahju – tsärr!

Vanaemalt. Niimoodi kiiresti ütles seda.

RKM II 213, 355 (36) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

ÖÖBIK

421. TOO PIITS!

1.

925

Ööpiku laul

Küit, Küit, Lauk, Lauk!
Kus piits, kus piits!
Tüdruk tiule, tüdruk tiule!
— — — — —

Siin on veel õige pikk joru vahel olnd.

H III 4, 159 (1) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

2.

926

Laisk tüdruk, laisk tüdruk,
too piits, too piits!
Öö pikk, öö pikk!

A 10239 (10) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgüm. I b kl. (1928).

Ööbik pidi laulma:

Too piits, too piits,
tüdruk laisk!
Plaks, plaks!
Vanaemalt.

RKM II 213, 356 (37) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

PEOLEO

422. KAS TIIT TEOL?

928

1.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?

Päts piima, päts leiba,
⁵ kausiga kilet ka.

A 7819 (19) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

929

2.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol.
Mis tal kaasas?

Päts piima, lass leiba,
⁵ kausiga kilet ka.

A 7841 (29) < Anna khk., Tännjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

930

3.

Peo-leo, kas Tiit teol?
Teol, teol.

Mis tal kaasas?
Päts piima ja lass leiba.

A 10239 (18) < Paide l. – Armilde Reinson, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

4.

931

Kas Tiit teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?
Päts leiba, kauss kilet.

A 10240 (10) < Paide l. – Helmi Rosvelt, J. M. Paide Ühisgümn. I b kl. (1928).

5.

932

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis kaasas?
Päts piima, lass leiba.

A 15118 (9a) < Anna khk. ja v., Eivere k., Maantee t. < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Elmar Melesk, Paide Keskk. III kl. (1935).

6.

933

Peo-leo, kas Tiit on teol?	Päts leiba, lassiga piima,
Teol, teol.	⁵ kausiga kilet ka.
Mis tal kaasas?	

A 15120 (18) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

7.

934

Peo-leo, kas Tiit on teol?	Päts leiba, lähker piima,
Teol, teol.	⁵ kausiga kilet ka.
Mis kaasas?	

A 15130 (14) < Paide l. – Helve Roosileht, Paide Keskk. III kl. (1935).

935

8.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?

Pätt piima, lätt liina,
⁵ kausiga kilet ka.

A 15838 (12) < Paide l. – Erna Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

936

9.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?

Päts leiba, läts piima,
⁵ kausiga kilet ka.

A 15839 (9) < Paide l. – Juta Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

937

10.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?
Lass rokka ja päts leiba.

A 15854 (11) < Paide l. – Astra Aabla, Paide linna algk. VI kl. (1936).

938

11.

Peo-leo, kas Tiit on teol?
Teol, teol.
Mis tal kaasas?

Päts piima, lass leiba,
⁵ kausiga kilet ka.

A 15856 (11) < Paide khk., Viraksaare – Leida Diesfeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Peo-leo, kas Tiit on teol?

Teol, teol.

Mis Tiidul kaasas?

Päts leiba, lass rokka,

⁵ toobiga piima ka.

A 15857 (15) < Paide l. – Elmar Evart, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Peo-leo, kas Tiit on teol?

Mis kaasas?

Päts leiba, lähkriga piima ka.

A 15862 (13) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Palu k., Kase t. – Endel Melesk, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Peo-leo, kas Tiit teol?

Teol, teol.

Mis tal kaasas?

Päts leiba, lüss piima.

A 15863 (17) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Peo-leo, kas Tiit on teol?

Teol, teol.

Mis tal kaasas?

Päts leiba, lüss piima

⁵ ja kausiga kilet ka.

A 15867 (10) < Paide l. – Paul Ruuben, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Peo-leo, kas Tiit on teol?

Teol, teol.

Mis kaas?

Läss piima, päts leiba.

A 15872 (22) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

KÄGU

423. KÄO LAUL

Käu laul, kes enne vanelaps old ja keda võerasema ära tapp.* (Änam pole ma sellest loost teada saand.)

Õde mu kondid koristas,
sidus siidirätikusse,
viis aga metsa kännu otsa.

Seal mind loodi käueksi,
⁵ kupatati kukkujaksi.

*Vt. ATU 720: Vaeslaps käoks ja FFC 97, lk. 57: Käo laul.

H III 4, 153/4 (11) < Anna khk., Purdi v. – K. Preisberg (1889).

NÕIDUSSÕNAD

ARSTIMISSÕNAD

424. KOLM ROOSI

1.

945

Elitingi (roosi) sõnad

Issand Jeesus Peetrus istus Jeruusalemma linna mäe peal, kolm roosi käes:

üks must, teine valge, kolmas punane –
mustaga tõukab, punasega lükkab,
valgega võtab koguni ära.

H, Gr. Qu., 210/1 (4) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

2.

946

Elitingi vastu

Jeesus läks üle Punase mere,
kolm roosi käes –
ühEGA vaotas, teisega taotas:

“Kolmas, sina punane roosike,
⁵ pead valu ära võtma!”

H II 38, 872 (2) < Paide l. – A. Hanson (1893).

425. MINA ÜKS KORD, SINA ÜHEKSA KORDA

1.

947

Pistisõnad

Mina pistan sind ühe korra,
sina pistad mind üheksa korda!

Fragment. (Vrd. VK III lt. 459: Sina üks kord, mina kaks korda ja VK IX lt. 538: Pistus pistab ühe korra.)

H, Gr. Qu., 211 (5) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

426. PEALT KÄTE, ALT JUURTE

948

1.

Voolmesõnad

Pealt käte, alt juurte,
keskelt punane!

Tuleb kolm kord lugeda.

H, Gr. Qu., 210 (2) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

427. ALT LIHA, LUUDE

949

1.

Maalusesõnad

Alt liha, luude,
soonte, kontide
on paistetuse karva [?] kadunud!

H, Gr. Qu., 211 (6) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

428. MAA-EMANDAD, ANDKE TERVIS KÄTTE!

950

1.

Maa-alused (haigus). Maast ingab, maast tuleb see külge. Võta õberaha, kaabi kulli poolt kül'lest sinna, kus sügeleb, ja raudrohu mäntaga vaota, see kaotab ära. Selle juures peab ütlema:

Maa-alused maa-emandad,
andke minu tervis kätte!

ERA II 14, 71/2 (4) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

429. USS, SARAPUU-KARVA

1.

951

Kui uss nõelanud on, siis tuleb lugeda ussisõnad.

Uss oli tüki toone karva,	uss oli valge vahu karva.
uss oli vee virsa karva,	Mässi ennast mättasse,
uss oli halli aja karva,	keri ennast künkasse,
uss oli soo somba karva,	¹⁰ läbi aja läikijalle,
⁵ uss oli moa moaka karva,	kivi otsas keerlejalle!
sakerjas sarapuu karva,	

H, Gr. Qu., 210 (1) < Paide khk. – A. Hanson (1892).

430. ARMSAKS VIHTLEMISE SÕNAD

1.

952

Arstimise sõnad

Kuda tibu, nõnda tervis,
kuda haigus, nõnda arst.
Hundi sabaga vihelda,
karu sabaga salvida!

Kuluvorm “Armsaks vihtlemise sõnadest”. (Vrd. VK VI lt. 1117 ja ERIA lt. 3218.)

H II 38, 872 (1) < Paide l. – A. Hanson (1893).

2.

953

Kuda tibu, nõnda tervis,
kuda aigus, nõnda arst.
Hundi sabaga vihelda,
karu sabaga salvida!

H III 23, 442 (2) < Paide khk. – O. J. Siun (1895).

431. AITÜMA VIHATEGIJALE!

954

1.

Aitüma vihategijale,
aitüma veetoojale,
aitüma ahjukütjale!
Sopu, sopu, saunaleili!

ERA II 14, 193 (31) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veidemann, snd. Türi khk., Säreve v., Taikse k. (1929).

432. VARESELE VALU!

955

1.

Varesele valu,
harakale haigus,
mustalinnule muu tõbi!

Valu tulgu, teine mingi,
⁵ ärgu vaksa vahet olgu!
Meie haigus terve!

A 7819 (25) < Paide l. – Hilja Aur, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

956

2.

Varesele valu,
mustalinnu muu tõbi,
siga haiguse omal saagu!

A 7820 (20) < Paide l. – Miralda Biene, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

957

3.

Varesele valu,
harakale haigust,
lapse sõrm saab varsi terveks!

A 7828 (9) < Paide l. – Eveliine Kritt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Kiirmus-kaarmus,
 harakale haigus,
 varesele valu,

mustalinnule muu tõbi!
⁵ Haigus härgadega tulgu,
 hoostega mingi!

A 7841 (35) < Anna khk., Tānjala k. – Leida Reede, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Varesele valu,
 harakale haigust!

A 7842 (8) < Paide l. – Armilde Reinson, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Varesele valu,
 harakale haigust,
 lapse sõrm saab terveks!

A 7845 (18) < Paide khk., Mäo v., Kirila k., Mäniksare t. – Elsa Sõnajalg, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Varesele valu,
 harakalle haigust,
 mustalelinnule muud haigust,
 meie lapse sõrm terveks!

A 7848 (18) < Anna khk., Saarnakõrve – Leida Tuurvelt, Paide linna algk. IV b kl. (1925).

Varesele valu,
 harakale haigust,
 mustalinnule muud tõbe!

A 10222 (2) < Paide khk., Mäo v., Palu k. – Albert Kriim, J. M. Paide Ühisgüm. I a kl. (1928).

Lapsele öeldud: "Tule, ma lausun sulle!" Kui laps suand haiget, lausunud nii:

Arakale aigust,	⁵ ärgu vaksa vahet olgu,
varesele valu,	põrssa perse pind!
mustalinnule muu tõbi!	Minu tütre käsi terveks!
Tõbi tulgu, teine mingi,	

ERA II 14, 245/7 (31) < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Arakale aigust,	mustalinnule muu tõbi –
varesele valu,	⁵ uksest õue ja väravast väl'la,
kiitsakale kibedus,	saksa suhu ja sandi persse!

ERA II 14, 28 (15) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Madli Milosei (1929).

Varesele valu,
harakale haigus,
mustalinnule muu viga,
tema saab terveks!

A 15072 (7) < Paide l. – Endel Adamson, Paide Keskk. I kl. (1935).

Harakale haigust,
varesele valu,
mustalinnule muud tõbe!

A 15073 (10) < Paide l. – Linda Aljas, Paide Keskk. I kl. (1935).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muuda valu!

A 15074 (20) < Paide l. – Helgi Aur, Paide Keskk. I kl. (1935).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud valu,
meie laps terveks!

A 15075 (14) < Paide l. – Aksel Bergman, Paide Keskk. I kl. (1935).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud tõbe!

A 15076 (16) < Paide l. – Virve Herbst, Paide Keskk. I kl. (1935).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud valu,
meie laps terveks!

A 15081 (18) < Paide l. – Paul Lepp, Paide Keskk. I kl. (1935).

971

17.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalelinnule muu mure!

A 15107 (7) < Paide l. – Aino Jürgenson, Paide Keskk. III kl. (1935).

972

18.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muu tõbi!

A 15112 (11) < Paide l. – Uno Kriitmaa, Paide Keskk. III kl. (1935).

973

19.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud tõbe!

A 15120 (26) < Paide khk., Mündi as., Kuusiku t. – Adele Muskat, Paide Keskk. III kl. (1935).

974

20.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud tõbe!

Tõbi tulgu, teine mingi,
⁵ ärgu vaksa vahet olgu!
Meie lapse jalg saagu terveks!

A 15130 (16) < Paide l. – Helve Roosileht, Paide Keskk. III kl. (1935).

975

21.

Varesele valu,
harakale haigus,
mustalelinnule muu mure!

A 15138 (20) < Paide l. – Anelle Tamm, Paide Keskk. III kl. (1935).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalelinnule muuda tõbe,
meie lapse pea saagu terveks!
(Paides.)

A 15802 (3) < Paide l. – Ilmar Jürgen, Paide linna algk. IV b kl. (1936).

Varesele valu,
harakale häda,
mustalinnule muud viga!

A 15825 (10) < Paide l. – Voldemar Einmann, Paide linna algk. V kl. (1936).

Varesele valu,
harakale häda,
mustalinnule muu tõbi!

A 15829 (16) < Paide l. < Paide khk., Mäo v., Seinapalu k., Takkassaare t. – Endel Indermitte, Paide linna algk. V kl. (1936).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud tõbe!

A 15833 (5) < Paide l. – Ants Juhvelt, Paide linna algk. V kl. (1936).

980

26.

Varesele valu,
harakale haigusi,
mustalinnule muu tõbi,
meie laps terve!
(Kodu.)

A 15834 (9) < Paide l. – Erich Järv, Paide linna algk. V kl. (1936).

981

27.

Varesele valu,
arakale aigust,
mustalinnule muuda häda!
Nüüd oled varsti terve!

A 15838 (14) < Paide l. – Erna Kasekänd, Paide linna algk. V kl. (1936).

982

28.

Harakale haigust,
varesele valu,
mustalinnule muuda valu,
meie Linda saab varsti terveks!

A 15847 (8) < Paide l. – Linda Norman, Paide linna algk. V kl. (1936).

983

29.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud häda,
meie laps saab terveks!

A 15850 (2) < Paide l. – Valentine Sudak, Paide linna algk. V kl. (1936).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud häda,
minu laps saab terveks!

A 15851 (14) < Paide l. – Voldemar Sudak, Paide linna algk. V kl. (1936).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muud valu!

A 15853 (7) < Paide l. – Oskar Vimberg, Paide linna algk. V kl. (1936).

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muu valu!

A 15854 (9) < Paide l. – Astra Aabla, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Varesele valu,
harakale haigus,
mustalinnule muu tõbi
ja meie poisu saab jälle terveks!

A 15855 (15) < Paide l. – Heinrich Brenner, Paide linna algk. VI kl. (1936).

988

34.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muu tõbi!

A 15856 (15) < Paide khk., Viraksaare – Leida Diesfeldt, Paide linna algk. VI kl. (1936).

989

35.

Varesele valu,
harakale haigus,
hää laps saagu terveks!

A 15857 (16) < Paide l. – Elmar Evart, Paide linna algk. VI kl. (1936).

990

36.

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnule muu tõbi!

A 15863 (22) < Paide l. – Leida Pallok, Paide linna algk. VI kl. (1936).

991

37.

Varesele valu,
harakale haigust,
meie tots saab terveks!
(Paides.)

A 15868 (16) < Paide l. – Arma Samblik, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Varesele valu,
 harakale haigust,
 mustalinnule muu tõbi,
 meie laps saab jälle terveks!

A 15869 (15) < Paide l. – Oskar Siion, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Varesele valu,
 arakale haigust,
 mustalinnule muud tõbe,
 meie laps saab terveks!

A 15872 (14) < Paide l. – Maimo Vissak, Paide linna algk. VI kl. (1936).

Sõrme peale puhuti ja öeldi:

Valu vareselle,
 haigus harakalle,
 mustalinnule muu tõbi!

Siis pidi sõrm terveks saama. Vanaema ikka puhus nii. Ema ei rääkind midagi, ütles ainult, et “ah, küll saab terveks!”. Kui muidu jalg või käsi valutas ja kuskilt katki ei olnud, ütles ema, et “ah, ta kasvab!”.

RKM II 213, 356/7 (40) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

Loeti lapsele, kui sõrm haige oli või maha kukkus:

Varesele valu,
harakale haigust,
mustalinnul muud viga,
meie lapse sõrm saab terveks!

RKM II 196, 373 (11) < Peetri khk., Vodja k. < Paide khk., Mäo v. – L. Briedis < Miina Kärber (1965).

433. ANNA RAUDHAMMAS!

Kui ammas tuli suust ära, siis võeti see ammas ja visati kerisele:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

ERA II 14, 66/7 (3) < Anna khk. ja v., Puiatu k. – R. Viidebaum < Mari Kagovere (1929).

Lapse ammas visati kerisele, ööldi:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

Mõni ütles: kuldammas.

ERA II 14, 451 < Anna khk. ja v., Leedu as. – R. Viidebaum < Ann Voormuth, elanud ka Peetri ja Paide khk. (1929).

Ammas visati keriksele:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

ERA II 14, 451 < Anna khk. ja v., Eivere k. – R. Viidebaum < Anu Luik (1929).

Ammas visati kerisele:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

ERA II 14, 31 (1) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

Ammas kerisele:

Kilk, säh vana ammas,
anna mulle uus ammas!

ERA II 14, 193 (33) < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Ants Veideman (1929).

Ammas visati kerisele:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas,
tükk terast otsa!

ERA II 14, 70 (1) < Anna khk. ja v., Pikaküla m. < Paide l. – R. Viidebaum < Marie Punapart, snd. Viiger (1929).

1002

7.

See [hammas] visatakse kerisele:

Kilk, kilk, anna mulle raudammas,
ma annan sulle luuamba!

ERA II 14, 451 < Anna khk. ja v., Eivere vk. – R. Viidebaum < Madli Milosei (1929).

1003

8.

Ammas visatakse Vanapagana kätte ehk kilgile ehk ükskõik:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

ERA II 14, 81 (1) < Anna khk., Purdi mõisast – R. Viidebaum (1929).

1004

9.

Lapse ammas visati kerisele:

Kilk, säh luuammas,
anna mulle raudammas!

ERA II 14, 449 < Paide khk. – R. Viidebaum < Adam Breiberg (1929).

1005

10.

Ammas visati kerisele, muud kedagi:

Kilk, säh vana ammas,
anna mulle uus ammas!

ERA II 14, 449 < Paide khk., Mäo v., Tarbja k., Tõnise t. – R. Viidebaum < rändavalt töömehelt (1929).

Kui ammas suust ära tuli, siis vanaema käskis kerisele visata ja ütelda:

Kilk, säh luuhammas,
anna mulle raudhammas!

Siis pidid kõvad hambad tulema.

RKM II 213, 347 (13) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

MAAGILISED SÕNUMISED JA SAJATAMISED

434. TULE TUTTAV

1.

1007

Tuku, tuku, noku, noku,
ära sa tulesse kuku!

Ega tuli mind põleta –
mina tule ... (sõna teadmata);

⁵ega vesi mind uputa –
mina vee vennanaene;
ega surm mind sureta –
mina surma sugulane.

H II 38, 858 (3) < Paide l. – A. Hanson (1893).

435. SINA LAMMAS, MINA KARU!

1.

1008

Tere, tere, lammas! Mina karu,
mina kuri kui kurine kuri karu.
Mis seisad sinine vesi mu ees?

Seisa sirge kui küünal mu ees!
⁵Rott jalga alla!

Sõnad sakste viha ära hoidmiseks; öeldakse tuppa sisenemisel kolm korda vaikselt omaette, “tere” kohal vasaku kannaga vastu põrandat põrutades.

Aus d. Gegend v. Weissenstein, aufg. v. F. Russow. Nach ihm e. Spruch, d. Zorn d. Herrschaft zu bannen, beim Eintritt ins Zimmer sagt man jede d. fünf Zeilen dreimal still für sich hin, indem man beim terre mit d. linken Ferse gegen d. Boden stösst.

EKÜ, F 232 f², 71 (328) < Paide khk. – F. Russow (~1850), ümb. kirj. H. Neus.

436. ÄRA PUUTU MINU KARJA!

1009

1.

Karjasõnad

Metsa ittu, metsa attu,
kui sa kuuled karjahääle,
siis sa kõnni kauge'el,

ää tule lasta hirmutama,
⁵ karjalasta karjutama!

H II 38, 873 (4) < Paide l. – A. Hanson (1893).

Trükitud: ERIA nr. 6939 (lt. 3244: Hundisõnad, var. 2).

437. HUNT, VII MINIA LAMMAS!

1010

1.

Saagu, saagu, ma sajatan:
tule aga, hunti, karja ulka,
vii metsa minia lammast,
kisu ämma kriimu kitse,

⁵ talu ämma lauku talle!
Mini ei annud midagi,
käli ei annud kedagi,
ämm ei teinud täita villa.

HI 7, 42 (30) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siiun (1894).

438. ÄRA SALVA SALAJA!

1011

1.

Ussisõnad

Saarapuu-kirju aa-alune,
madu musta, maa-alune,
ära sa salaja suska,
nägemata näpista!

H II 38, 873 (3) < Paide l. – A. Hanson (1893).

439. ÜHED PASTLAD, ÜHEKSAD PAELAD!

1.

1012

Kui uued pastlad esimest korda jalga pandi, siis vanaema õpetas, et mine istme peale ja hüppa sealt maha ja ütle ise:

Ühed pastlad, üheksad paelad!

Siis on pastlad kõvad.

RKM II 213, 347 (4) < Anna khk., Ees-Võõbu k., Kala t. – O. Kõiva < Alma Tiigi (1965).

FRAGMENTID

1.

1013

Laulu riismeke:

Kes seal kopsib kuusikussa,
paugutab seal pajussa?
Kurat kopsib kuusikussa,
pagan paugutab pajussa.

Tõenäoliselt fragment lt-st “Saksad põrgu!” (vt. VK VI lt. 241, VK VIII lt. 219) – kurat teeb tõlda, et saksu põrgusse sõidutada. Samu sissejuhatavaid värsse on aga vahel kasutatud ka teistes seostes, näit. kupja või vanapoiste kohta.

H II 54, 151 (4) < Paide ja Türi – O. J. Siin (1895).

2.

1014

Metsa alli, metsa ulli,
metsa kuldne kuningas,
metsa heldene emanda!

Stereotüüpne algusvormel hundisõnades, vahel ka karusõnades või jahisõnades.

H II 54, 175 (62) < Paide ja Türi khk. – O. J. Siin (1895).

1015

3.

Minu vend läks vehkimaie,
ummisking läks uhtumaie,
vikerking läks veeremaie.

Fragment lt-st “Vend tuleb tantsima” (vrd. ERIA lt. 525) või “Vennamängust” (vrd. VK VI lt. 1037).

E, StK 37, 190 (40) < Paide khk., Kureküla – A. Palm < Jüri Preema (1926).

1016

4.

Vihu, vihu, vihake,
saki, saunaleilike!

Stereotüüpsed algusvärsid vihtlemissõnades.

ERA II 14, 35 (9) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

1017

5.

Sain mina vaenemees valama	valasin vaheaida mööda,
ja pikapüksimees punuma.	⁵ kuude küla kopelt mööda.
Sudisin suurta nurme mööda,	

Stereotüüpne värsirühm põgenemise kujutamiseks teomehelauludes, enamasti lt-s “Mõisa aidast varastamas”.

ERA II 14, 46 (1) < Anna khk. ja v., Eivere vk. < Peetri khk. – R. Viidebaum < Anna Piilbaum (1929).

MM, ♩ ~ 164

c! = *c* O - lin mi - na or - jas u - te kar - jas, taa - di mus - ta tal - le kar - jas,

o - lin mi - na or - jas u - te kar - jas, taa - di mus - ta tal - le kar - jas.

RKM, Mgn. II 1056 c < Kose khk., Paunküla < Anna khk., Puiatu-Aru k. – O. Kõiva ja R. Hansen < Tõnis Paimets (1965). Lit. E. Tampere.

